

Politechnika Krakowska
Biblioteka Główna

100000095625

Edward Baron Rastawiecki.

* 1804 † 1874.

Podług portretu robionego przez Kaniewskiego będącego w Gab. Arch. Uniw. Jag.

SŁOWNIK
RYTOWNIKÓW POLSKICH
TUDZIEŻ OBCYCH

W POLSCE OSIADŁYCH LUB CZASOWO W NIEJ PRACUJĄCYCH

PRZEZ

EDWARDA RASTAWIECKIEGO.

WYDANY STARANIEM TOWARZYSTWA PRZYJACIÓŁ NAUK POZNAŃSKIEGO
Z FUNDUSZÓW ŚP. NORBERTA BREDKRAJCA.

W POZNANIU.
Z Drukarni J. I. Kraszewskiego (Dr. W. Lebiński.)
1886.

~~Z-7600~~

II 20934
✓

Akc. Nr. R-2233155

ALEXANDROWI HRABIEMU PRZEZDZIECKIEMU

TEJ OSTATNĄ PRACĘ

W ZAKŁAD SZACUNKU I PRZYJAŹNI

POZOSTAWIAM.

E. RASTAWIECKI.

arząd Towarzystwa Przyjaciół Nauk podejmując wydawnictwo niniejszej pracy ś. p. Barona Edwarda Rastawieckiego, wywiązuje się tém samém z moralnego obowiązku, który w spuściźnie mu przekazany, jest dopełnieniem zamiarów i woli wspaniałomyślnego założyciela i fundatora bogatych zbiorów muzealnych téj instytucyi naukowej.

Ś. p. Hrabia Seweryn Mielżyński gromadząc bogate zbiory, któremi tak szczerze wyposażył nasze Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, nabył pomiędzy innemi, od czcigodnego Autora cenne Jego zabytki, wyłącznie naukę i sztukę polską przedstawiające. Ś. p. hr. Seweryn zamierzał

swego czasu własnym nakładem wydać rękopis niniejszego Słownika z upoważnienia i za porozumieniem się z Autorem.

Miała to być jedna z pierwszych publikacji Towarzystwa Przyjaciół Nauk, dla zbiorów jego pełna znaczenia i wagi, bo obejmując w przeważnej części spis i opis naukowy cennego zbioru, jaki mu od Autora przypadł w udziale, jest już tem samem Słownik niniejszy jakoby katalogową podstawą skarbnicy Towarzystwa.

Śmierć przedwczesna ś. p. hr. Seweryna Mielżyńskiego nie dozwoliła Mu dopełnić zobowiązania, które też poszło z czasem w niepamięć.

Baron Rastawiecki umierając, pozostawił rękopis ostatniej pracy swój pod opieką długoletniego przyjaciela i współpracownika, czci godnego profesora Józefa Łepkowskiego w Krakowie z życzeniem, aby go przechował u siebie, pokąd się nie powierzy wydawnictwa odpowiedniemu nakładcy.

Pozyskawszy odpowiedni fundusz nakładowy od szanownego kuratoryum zapisu ś. p. Norberta Bredkrajca, któremu nasze Towarzystwo Przyjaciół Nauk nieje-

dnokrotne zawdzięcza poparcie, myśl hr. Mielżyńskiego na nowo przez Towarzystwo podjęta została.

Czcigodny Profesor Łepkowski, z całą życzliwością powierzył mu ten tak ważny dla zbiorów muzealnych Towarzystwa rękopis. Jego to życzliwym wskazówkom i świetlój radzie — jak przedewszystkiem uczynnej pracy i cennój pomocy naukowej badaczy i znawców na polu sztuki ojczystej, Księdzu Prałatowi Polkowskiemu i panu Władysławowi Bartynowskiemu zawdzięczamy z najwyższem uznaniem i wdzięcznością umożebnienie tego wydawnictwa, które z wielu trudnościami połączone, złożyć dzisiaj możemy w hołdzie czci i pamięci zasłużonego Autora.

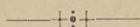
Praca Jego, jakkolwiek sumienna i bardzo cenna, a z wyżej powiedzianych względów, dla zbiorów Towarzystwa Przyjaciół Nauk nieoceniona, w obec postępu nauki i pracy ojczystej lat ostatnich, nie jest zaiste wyczerpującą, a miejscami nawet, nie tylko niejednego uzupełnienia ale i możebnych sprostowań potrzebować będzie, które następnym badaczom i pracownikom tego zawodu, pozostawiamy.

Nie mniej jednak, Słownik Rytowników polskich Rastawieckiego, obok dawniej wydanego Słownika Malarzy, pozostanie w dziejach literatury sztuk pięknych ziemi naszej ojczystej, drogocenną i poważną pamiątką po jednym z najznakomitszych pracowników i mecenasów sztuki ojczystej, jakim był Rastawiecki, którego Imię i praca, dzięki ofiarności hr. Seweryna Mielżyńskiego, ze zbiorami Towarzystwa Przyjaciół Nauk tak ściśle są połączone.

Wawrzeniec Benzelstjerna Engeström

sekretarz zarządu

Objaśnienia wstępne.

podobnie, jak przed laty, podjąłem był pracę ku wysłedzeniu z przeszłości żywotów naszych Malarzów i tworców sztuki przez nich wykonanych, tak samo następnie zamierzyłem skreślić wiadomość o Rytownikach, z wykazem wszelkich ich rycin, o ile tylko takowe wyszukać się dały. Niem mało trudów i zachodów wymaga takie śledzenie szczegółowe a różnostronne. Czyli te moje ostatnie już zapewne usiłowania, osiągną jaką taką pożądaną całość, czy po temu zwątląły siły starczą, a skolatany na starość brzemieniem nieszczęść żywot, przeciągnąć się jeszcze zdoła, w łasce to wyłączenie spoczywa dobrotliwej i wszechmocnej Opatrzności. Jak bądź, dochodzenia moje posuwać będę dalej ciągle, a może choć po mym zgonie zechce je kto kiedyś drukiem ogłosić, robiąc z nich ku powszechniejszej wiadomości użytek.

Sztuka sztycharska w miedziorytach sięga u nas końca XV, a samych początków wieku XVI. Otwiera się nam świetnie, bo nazwiskiem wysoce słynnym Wita Stwosza, który w tamtą porę kilkanaście sztychów, bardzo dziś cenionych wykonał; ale nie wiadomo, czy jakie z nich jeszcze w Krakowie, czy raczej po przeniesieniu się do Norymbergi w tem to już mieście osiedlony.

Utrzymywano, że syn Stwosza Marcin był sztycharzem; lecz to jest domysł niczem nie poparty i żadna jego jakoby rycina znaną obecnie nie jest.

Był w Krakowie na dworze Zygmunta Starego wielce odznaczony artysta włoski Jan Jakób (mylnie przez A. Grabowskiego pisany Joachimem) Caraglio. Służył on królowi jako medalier i rzeźbiarz w kamieniu twardym czyli drogim. Kilka jego pięknych medali wykonanych w Krakowie, przechowują się po dziś dzień w zbiorach krajowych; wielkie to już rzadkości, tem droższe, że cełujące wykonaniem. Z kosztownych dzieł rzeźby na kamieniu drogim, musiał pozostawić królowi wyborne kamee lub gemmy, z których niejedna, w przesławnych wszelkich kosztowności zbiorach króla Zygmunta Augusta, znajdowała się pewno później. Jak wszystko inne, i to czas rozproszył, czy niepowrotnie strawił. Atoli za naszego już wieku, w przepysznym zbiorze starożytniczym dzieł sztuki Debruge Dumenil w Paryżu, jeden z owych Jakóba Caraglio krakowskich tworców wypuklorzeźby, zwracał na siebie znawców szczególną uwagę. Była to duża kamea na agacie wschodnim o trzech warstwach

wyrzeźbiona, jako medalion oprawna w złoto emalio-
wane, z głową Meduzy i wieszadłem z pereł. Sama
kamea przedstawia wizerunek w profilu królowej Bony,
z napisem dokoła: Bona Sphor. Regina Poloniae i pod-
pisem rzeźbiarza: Jacobu. Veron. (Jacobus Veron-
ensis). Cenne to sztuki dzieło było następnie
w Paryżu na wyprzedazy publicznej nabyte, a zapła-
cone drogo, przez bogatego hollenderskiego bankiera
Hoppe, znajduje się więc obecnie w Hollandyi. Sam
rzeźbiarz, Jakób Veroneńczyk, to jest Jan Jakób
Caraglio, wedle tego co o nim piszą, był naprzód
biegłym *sztycharzem na miedzi* i wykonał sztychy bar-
dzo znamienite; potem wziął się do rzeźby na kamie-
niach drogich, a w zawodzie tym wyższym się jeszcze
okazał. Piszą też o nim dalej, że jako rzeźbiarz na
kamieniach drogich i medalier wezwany został na dwór
króla Zygmunta I., gdzie zabawiwszy dłużej poważne
dzieła wykonał, poczem wynagrodzony wspaniale wró-
cił do swój ojczyzny i osiadł w nabytej własności
w Księstwie Parmeńskim, a tu otoczony uczniami
i przyjaciółmi, resztę żywota strawił i około r. 1570
umarł. Podaję tu o nim powyższe szczegóły, bo pi-
sząc dawniej o sztuce u nas gliptyki czyli rzeźby na
kamieniu drogim (Bibl. Warsz. z r. 1848, II. 262) nic
tam o nim wtedy nie wzmiankowałem.*) Tu miejsce

---

*) A. Grabowski z akt miejskich krakowskich wyczerpał kilka
wzmianek o dawnych rzeźbiarzach tamtejszych na kamieniu twardym,
które tu wypiszę dla uzupełnienia wiadomości o téj u nas sztuce.
R. 1542. Melchior gemmarum incisor seu sculptor. R. 1564.

mówić o Caraglio jako sztycharzu. Miedzioryty jego wykonane podług obrazów wielkich mistrzów włoskich, dość mnogie natrafiają się dotąd, a jak się rzekło, niepospolicie cenione. Żeby w czasie pobytu w Krakowie cokolwiek jeszcze sztychował, nikt tego nie twierdził, owszem przeciwnie; i nam też o tem zupełnie wątpić przychodzi.

W dalszym ciągu tamtego stulecia czy się kto u nas sztycharstwem zatrudniał, nie wiemy dziś wcale. Kiedy właśnie coraz więcej czynne były drukarnie, a wychodziły dzieła dosadnie rycinami zdobne, używano po temu samych drzeworytów, z zupełnem nieużyciem sztychów. Nie zdarzy się też natrafić jakiegokolwiek choćby luźnej tamtoczesnej sztychowanej u nas ryciny; niema śladu nazwiska jakiego sztycharza. Jeżeli co było, to poniszczone z czasem przepadło, chyba że i w tem przy bacznem odszukiwaniu, wykryć się co jeszcze uda szczęśliwie. Z końcem wieku XVI występują już krajowi nasi Sztycharze. W te czasy Jan Ziarnko Lwowianin malarz udał się był do Włoch, zkąd do Paryża, celem dalszego doskonalenia się w sztukach, a w Paryżu zamawiany przez nakładzców, wyko-

---

Matis Firner Wappenstein-sneider. R. 1579. Jan czo kamienie rzeże do pierszczeńców. R. 1585 przyjął prawo miejskie Conradus Beck gemmarum praetiosarum incisor. R. 1595 Horatius Vloch czo kamienie rzeże dal fl. 1 (szosu). R. 1598 Condrat Firster pieczęci rzeże, JP. Heltmana kor. sluga. R. 1601 Gregier Steinsneider dal szosu flor. 1. R. 1607 Matys co kamienie rzeże. (Ambroży Grabowski, Dawne zabytki, str. 167 i Ojczyste spominki I. 266).

nywa miedzioryty wielce cenione. Wkrótce inni także Polacy sztycharze, idąc podobną drogą, dostępowali nie małej za granicą wziętości i rozgłośniej sławy. Dalsze koleje polskiego sztycharstwa, obecny nasz słownik uwydatnia poszczególnie. Od wieku XVII widzimy już wydawane u nas dzieła często zdobione sztychami, zwłaszcza też w wizerunki współczesne osób znakomitszych w kraju. Która książka i kiedy, pierwsza u nas sztychem przyozdobiona była, jest to ciekawy szczegół godzien wyśledzenia, ku czemu księgoznawców naszych śmiem zwrócić uwagę.

Jak niegdyś książki rękopiśmienne przystrajano wytwornie w malowania miniaturowe, tak z pierwszym nastaniem druków starano się je zaraz zdobić pomocą drzeworytnictwa. Wyrzynanie form w drzewie wyprzedziło u nas drukarstwo, a okazuje się z niem w styczności, jako też z zaprowadzeniem papierni, wyrabianiem kart do grania, tudzież tak zwanych kołder i szpalerów.

Kartownicy wyrabiali karty do gry z papieru, na którym odbijali z form drzeworytniczych odpowiednie wyobrażenia. Pod rokiem 1506 wspomniany jest w aktach radzieckich krakowskich *Papiernik* i *Kartownik*, *Papiermacher* und *Kartenmacher* Paweł Cieser. (J. S. Bandtkie, Hist. druk. Krak. str. 234). Niespracowany badacz A. Grabowski wyczerpał z akt miejskich o kartownikach owych dalsze wiadomości (Dawne za- bytki m. Krakowa, str. 167) R. 1526 był w Krakowie osiadłym Benedictus Karthownik, a r. 1532 Mathias Heinrich Priffmaler; sprzedawali zaś swoje

wyroby w Smatrużu, gmachu r. 1545 pisanym Garrulatorium alias Schmetterhaus. R. 1546. Petrus Kartownik miał własny dom za nową bramą. Księga **Libri juris civilis** od r. 1555 zawiera wiele nazwisk mieszczan Krakowskich z dodatkiem *Chartarius, Chartifex*, których liczba w wieku XVII znacznie się zwiększyła. *Kołtryniarze* czyli *Szpalernicy* odrabiali tak zwane *kołdry* i *szpalery*, do czego dostarczali im form w drzewie rznionych *Formschnejdery* to jest form wyrzynacze czyli *drzeworytnicy*. Kołdrami i szpalerami zwały się okrycia wzorzyste ścian, łóż, siedzeń, i t. p. z odtłaczaniami na skórze lub papierze, w złocie lub farbach, drzeworytnymi ozdobami, jako to: zwierząt, ptastwa, roślin, owoców, kwiatów. Mieli w Krakowie Kołtryniarze swoje Contubernium: Aulearii, Colthrinarii, seu deauratarum colthrinarum opifices. R. 1591. zatwierdzili im Rajcy wybór Starszych cechowych Seniora mechanicorum, a byli nimi Stan. Czarnczyk i Maciej Wilkoczki. Następnie połączyli się ze zgromadzeniem Malarzów: r. 1603 był Starszym malarskim Franciszek Bisalti kołtryniarz r. 1607. Winc. Zigant szpalernik. Bywały też szpalery zwane włoskie, z takichże form drzeworytnych wytłaczane. Po r. 1582 wspomniane jest „antepedium kolthrini papierowi malowane. R. 1609 Piotr szpalernik Króla Imci mieszka w Krakowie. R. 1662 tamże Szpalernik „co drukuje kołdry.“ Początki także u nas drukarstwa, jak i gdzie indziej, znajdują się w związku z drzeworytnictwem. Pierwotne wszakże inkunabuły xylograficzne, niczem innem nie były, jak tylko drzeworytami. Dru-

kowany w Krakowie przez Świętopełka Fiola r. 1491. **Octoich** czyli **Ośmionhłaśnik** Sw. Jana Damascena w przekładzie Słowiańskim, kirylicą, mieści drzeworyt przedstawiający Chrystusa na krzyżu z otoczeniem Świętych postaci u spodu. W końcu dzieła drugi drzeworyt i wieże Krakowa przez które przeciągnięta wstęga z napisem do odczytania zagadkowym, u góry głoski S. V. spodem po obu stronach znamie czyli monogram. Prawdopodobnie dla mnie cyfra jest drukarza Świętopełka Fiola czyli Sweybold Veyl, a jego też owe dolne znamie, to jest mieszczańskie godło. Dodam, że domysł jakoby te dwa drzeworyty były roboty Wita Stwosza, zupełnie mi się błędnym być widzi. Stwosz jak wiemy trudnił się cokolwiek sztychowaniem, a znaczył te swoje roboty i są wiadome; ale żaden drzeworyt jego nie jest dziś znany. Obecny też obrazek Pana Jezusa na krzyżu, nie pozwala z rysunku ciał i twarzy, narzucać rycinę mistrzowi w ową porę tyle już znakomitemu. Zapanowała jakiś czas skłonność przypisywania Stwoszowi różne sztuki zabytki z okresu tamtego dotąd dotrwałe. Jest to wada, z której wyleczyć się trzeba, gdyż mogli przecie być i pewno byli w wielu sztuki odnogach, pracownicy miejscowi przeróżni, tylko że teraz niewiadomi z nazwisk, bo w zachowaniu się ówczesnem, nie wynoszącem się i skromnem, za rzemieślników się uznający, z imionami też swemi nie występujący. Dwa kalendarze Krakowskie czyli tak zwane Judicia Michała z Wrocławia na rok 1494 i drugi na rok 1495 zdobne są ciekawymi drzeworytami: na pierwszym Doktor w todze

akademickiej trzyma za puls chorego, inni na ziemi leżą; na drugim Cyrulik puszcza krew siedzącemu choremu, któremu z tyłu drugi Cyrulik nasiekuje ciało do postawienia baniek. Statut Łaskiego r. 1506 wydania Jana Hallera, mieści obrazy drzeworytne, z których zwłaszcza jeden duży wyobraża Króla na majestacie otoczonego senatem i strażą. W miarę szybkiego rozwoju drukarni, mnożyły się też przystroje dzieł drzeworytnicze: bogate tytułowe ramy, całe alfabety dużych głosek początkowych szczególnej ozdobności i urozmaicenia, figuryczne znamiona drukarni, herby, postacie Świętych Patronów, wizerunki królów i dostojników, obrazki przeróżne przepelniające kroniki, Bible, Zielniki i inne dzieła. Wszystko to bezwątpienia dostarczane bywało drukarniom przez miejscowych form wyrzynaczy czyli Formsznejderów, co też tak samo twierdzi A. Grabowski. (Dawne zabytki, str. 169). Powiada nadto, że prócz drzeworytów do ksiąg przeznaczonych, wychodziły niekiedy osobne większych rozmiarów ryciny drzewne, przedstawiające ówczesne zdarzenia i inne przedmioty, które w zbiorach miłośników sztuk napotykać się jeszcze dają. W tej liczbie duża rycina założenia Akademii krakowskiej przez Jadwigę i Jagiełłę. Również: „Kontrefekt zboru krakowskiego, zburzonego r. 1574 d. 10 Października“ in folio.

Atoli kiedy tak dowodnie wiemy, że w tamte czasy kwitło w Krakowie drzeworytnictwo, o samych drzeworytnikach naszych nic się prawie nie wie. Żaden z nich nie podpisał się całem nazwiskiem, co naj-

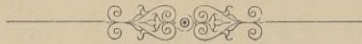
więcej, i to rzadko, znaczyli niektóre swe dzieła mało co pouczaćciami cyframi. Z ubocznych zaś, co do nich natrafionych śladów, nic się nie znajdzie zasobniejszego, zaledwie parę słabych wzmianek. Tak w aktach miejskich krakowskich wysledził A. Grabowski, że r. 1580 wpisany do podatku szos Wendelinus Formschneider. Podobnie r. 1595: „Jarosz czo rzesze formy, dal szosu gr. 24.“ O Grzegożu Brücknerze, przypadkowo zastrzelonym r. 1594 w Krakowie, nie wiedzielibyśmy wcale, gdyby nie wzmianka o tym wypadku w aktach rektorskich, wykryta przez Mucz-kowskiego, gdzie z imienia i nazwiska był wypisany. Jan Januszowski, który go z Wrocławia sprowadził i wiele do ozdoby swych wydań używał, mówi o nim dosyć, choć tego *rzemieślnika* swego nazwiska wcale nawet nie wymienia. W pierwszej już połowie wieku XVI. zaczynają się w Krakowie kosztowne dzieł biblijnych wydania, do przyozdobienia których drukarze nakładcy zakupywali za granicą gotowe formy drzeworytów do podobnychże dzieł tamże przedtem użytych. Te drzeworyty powtórzone są w wydaniach krakowskich obok wielu innych miejscowego wyrobu, a rzeczywiście tamte do sztuki naszej krajowej wcale nie należą. Odróżniać je tedy pilnie wypada przy swojskiej sztuki badaniach. Tak w wydaniu Hieronima Wietora pierwszej po polsku całkowitej księgi: Żywot Chrystusa Pana przez Sgo Bonawenturę, przełożony przez Baltazara Opecia r. 1522, niesłychanej dziś rzadkości dzieła, drzeworyty większe są Jana Schenfleina, użyte pierwotnie w Norymberdze. Do wydań

całkowitej Biblii Mikołaja Szarfenbergera (r. 1561 i r. 1575) tenże nabył w Pradze formy drzeworytów, zwłaszcza większych, użytych przedtem przez Hansa Lufta do Biblii niemieckich. Z tych noszące cyfrę M. S. mają być Marcina Schöne. Podobnie w wydaniu Postylli X. Jakóba Wujka u Siebenejchera 1584 fol. drzeworyty z cyfrą I. A. są Josta Ammana; inny z cyfrą związaną z głosek H. B. S. F. może Hansa Bocksberger jun. z Salzburga (Nagler III. 262). W wydaniu Jana Leopoldy Wuchaliusza: Żywot Pana Jezusów, u Jakóba Siebenejchera 1594 4° drzeworyty większe są wedle rysunku Jana Schönfleina, rzniete r. 1539, a noszą monogram J. S., związane na łopacie (Schönfelein). Kilka jeszcze innych cyfr na drzeworytach w drukach krakowskich rozsianych, ulegają domysłom cudzoziemskiego pochodzenia. Przecie są takie, które sami niemieccy w tym przedmiocie pisarze, a mianowicie ostatni z nich a najzupełniejszy, Nagler, nie mogą poczytywać za wyroby Niemców, owszem przyznaje one Nagler krakowskim drzeworytnikom. W tym stanie rzeczy pozostaje nam śledzić pilnie dalej te wszystkie drzeworytów cyfry czy znaki, a rozróżniać obce wyroby od krajowych, lubo w widzeniu mojem wszystkie te poszukiwania, przy braku nazwisk, gruntowniejszego nie wydadzą plonu. Poszczególne moje własne w tym względzie wypisy, przyłączyć tu dodatkowo zamierzam. Zwrócę jeszcze uwagę badaczy, że cyfry i znaki artystów bywały często bardzo fantazyjne i niestałe: tenże sam człowiek zmieniał je po wiele razy. Z drugiej znowu strony

cyfra tak samo narysowana, czasem nie jednej tylko osobie służy. Z tego wszystkiego rodzi się nieraz niepewność i zawiłanie, a ztąd niemożność dojścia do ściślejszej co do osób prawdy.

Tak silnie w wieku XVI rozwinięte u nas drzeworytnictwo ku przyozdobieniu ksiązek, słabło za czasem, gdy je sztychy zastępować zaczęły, aż w końcu zaniechane zostało. Obudzone dziś na nowo, a zwłaszcza w Warszawie, odznaczonego dostępuje rozwoju. Cieszyć się nam przecie przychodzi, że i sztycharska sztuka ma zawsze w rodakach naszych coraz nowych przedstawicieli, tak w kraju, jak za granicą pracujących z zasłużoną sławą.

SŁOWNIK RYTOWNIKÓW.

J. ADAM (Adamski, Adamowicz?)

Rytownik z wieku XVIII, który sztychował różne postacie świętych, dosyć pięknie, jak twierdzi Pawlikowski. Na jego rycinie ś. Antoniego kamienieckiego, spodem dwuwiersz obejmujący wystające imię *S. Antoni Swe Podolany*... Adam J. sc. Co do samego nazwiska rytownika, domyślać się wypada, że Adam jest skróceniem Adamskiego albo też Adamowicza; bo nie zdaje mi się, żeby to było imię chrzestne całe wypisane, a głoska J. miała być początkującą nazwiska.

X. AUR ANTONI.

Pracował zdaje się w Krakowie. Posiadam jego rycinę, lecz bardzo mierną, święty Kazimierz klęczy przed Matką Boską, z czterowierszem u spodu: *Virgo Dei Regina Poloni*... *inv. del. scul. F. Aur. Ant. Operis*. Rycina na stronie odwrotnej dzieła: **Melodya S.**

Kazimierza... przez X. Antoniego Węgrzynowicza. 1704 w Krakowie. 4°.

BALCEWICZ FRANCISZEK WACŁAW.

Rytownik Wileński, około połowy XVIII wieku pracujący. Podpisywał się z nazwiska Balc, co jest skróceniem nazwiska, gdyż na jednej rycinie widzimy całkowity podpis Balcewicz sc.

1. *Effigies S. Casimiri Regij Poloniae et M. D. L. Principis..... cura et sumptu..... Antonij Comitiss Tyszkiewicz Episc. Samog. Prepositi et Capellani sculpta et excusfa Anno Dni 1749. Franc. Węcsl. Balc. sculp. Vilnae.* Fol. Konstanty Hr. Tyszkiewicz nabywszy wiele blach po rytownikach krajowych pozostałych, dał je na nowo odbić, a między temi i powyższą rycinę. Lubo odbicia te są wogóle słabe, bardzo przecie są pomocne do wiadomości o wielu rytownikach krajowych i ich pracach; z tego też względu, stają się dla szanownego Wydawcy, przeważną zasługą.

2. *Bł. Józef Kalasanty od Matki Boskiej.* 8°.
3. *S. Joannes Nepomucenus.* 8°.
4. *Tenże. Balcewicz sc. Vilnae.* 8°.
5. *S. Antonius Paduanus.* 12°.
6. *Mater pulchrae dilectionis.* 8°.
7. *S. Petrus Regulus....* 8°.
8. *Mater admirabilis Eysymontoviensis, in districtu Grodnensi. Franc. Balc. sc. Vilnae.* 8°.
9. *Marya Józefa królowa Polska. Spodem widok kościoła i herby Polskie. Folio małe. F. Balcew. sc.*

Vilnae. — Ta rycina była dołączona do panegiryku X. Reginalda Illicza, drukowanego w Wilnie w dr. Jezuickiej 1746.

BAKOWSKI HRABIA JAN WINCENTY.

Urodzony w Wiśniowczyku 1760 roku zmarły we Lwowie 1826 człowiek światły i szlachejnych przy-
miotów; zabawiał się takż rysunkiem i rytownictwem.

1. *Jan Jędrzej Morsztyn.* Podskarbi, podług Edelinga.

2. *Gerard Denhof.* Wojewoda Pomorski.

Nadto medale i monety Polskie.

BELOTTO BERNARD, przezwany CANALETTO.

Wiadomość o tym wybornym malarzu i jego pracach, podaną została w Słowniku Malarzów. Tu wszakże powtórzyć należy, że prócz licznych sztychów widoków Drezna i innych miejscowości Saskich, w Dreźnie wykonanych, wydał w Warszawie trzy ryciny widoków tego miasta z obrazów własnych, w formacie arkusza wielkiego.

* 1. *Prospekt placu przed XX. Bernardynami w Warszawie, biorąc wejrzenie z nad bramy Krakowskiej.* Inny tytuł po francuzku. W pośrodku herb Ciołek. — Poniżej napis: *Obraz którego sztychowane jest u króla Imci. Ten prospekt jest malowany i sztychow. przez P. Bernarda Belotto de Canaletto malarza J. Królewskiej Mości A. 1771.* U spodu wymienienie znaczniejszych 10 kościołów i pałaców.

2. *Widok Warszawy zaczawszy od palacu Sapieżyńskiego aż na koniec Solca, i dalej aż do zamku Willanowskiego z częścią miasta Pragi po drugiej stronie Wisły. Malowany w roku 1770 przez Bernarda Belotto de Canaletto i przez niego sztychowany w roku 1772. Obok ten sam tytuł po Francuzku, w pośrodku zaś obu herb Ciołek.*

3. *Prospekt Warszawy od palacu Ordynackiego aż do Zamku, z częścią Pragi za Wisłą. Malowany w r. 1772 przez Bernarda Belotto de Canaletto i przez niego sztychowany w r. 1774. Obok tenże tytuł po Francuzku, a między dwoma herb Ciołek. Poniżej wymienienie 4 gmachów znaczniejszych.*

JAN BENSZHEIMER.

G. K. Nagler w dziele *Die Monogrammisten* powiada (III, 799), że ten rysownik i sztycharz był z Drezna, czynny około 1670—1700. Że sztychował wizerunki *Saskich Kurfirsztów*, Jerzego Behlius, Marcina Lutra, Gaspra Schönberg, Elżbiety Zofii Schönberg, Sebastjana Schubart. Do dzieła *Calvaria et via dolorosa Passionis Jesu Christi prope civitatem Weiteropolin in Polonia*, wykonał rycin 12. *Delineatio insignis Victoriae ab exercitu Polonico Lithuanicoque prope Chocimum a Turcis reportatae 1673.* Fol. poprzeczne.

W innym miejscu (III. 802) przywodzi jako zapewne w Gdańsku sztychowany wizerunek z napisem:

*Eigentliche und wahrhafte Abbildung des jetzigen
Judischen grossen Propheten Nathan Levi, alt 32 Jahr
1666. a cyfra J. B.*

Twierdzi nadto Nagler (III. 818 i 820) że Benschheimer był także medalierem w Gdańsku, Berlinie, Dreźnie i Wiedniu, i że na jego pięknych medalach bywa cyfra *J. B.* Atoli to się nam zdaje mylne, bo wszakże Polskich w Gdańsku jego medali nie znamy, a cyfra może być medaliera innego. Benschheimer Jan gdańszczanin, pracował w drugiej połowie XVII wieku, sztychując z odznaczeniem portrety. Z prac tego artysty znane są następujące:

1. Wizerunek króla *Michała Korybuta*; spodem wiersze: *Ista Piastei... 1671. 4°.*

* 2. Wizerunek *Schweikera* Konsula Gdańskiego. Spodem czterowiersz: *Haec vultus constans Schweikeri Consulis..... A. Boy delineavit. Benschheimer sculpebat 1668. Fol.*

3. *Walther* (Gdańszczanin) *Benschheimer sc.*

4. Matka boleśna Najśw. Panna Marya. Napisał W. X. Marcin Hincza S. J. r. 1665 Gedani. *Joan. Benschheimer sc. Fol.?*

5. Do dzieła *St. Kobierzyckiego*: *Obsidio Clari Montis Częstochoviensis 1669* rycina Widok klasztoru Częstochowskiego obleganego przez Szwedów 1655. Z prawej strony napis: *Ectypus obsidionis Clari montis Częstochoviensis Dei parae Virginis honori dicati, ausu et milita Suecorum oppugnati, armis vero et virtute Polonorum defensi anno 1655.* Po lewej stronie:

Explicatio literarum..... Dantisci sumptibus Georgii Försteri. — *Joh. Benschheimer.* Fol.

6. Wizerunek *Michała Falcka.* *Benschheimer sc.*

7. Wizerunek *Dra Wawrzyńca Eichstädt.* *M. Thiel pinx.* *Benschheimer sc.*

8. *Joannes Heinius.* — *A. Stech delin. B. sculpsbat 1672.* 4°.

9. Do dzieła **Bartło. Banischa** kościoły Gdańskie 1695. Fol. wykonał wiele rycin.

10. *Karol XI* król Szwedzki.

11. Wizerunek *Dra Schwabe,* fizyka.

12. Wizerunek *Rudolfa Keisewetter,* Pastora.

13. Wizerunek *Walentego Winter,* Pułkownika i komendanta miasta.

14. *J. Fincke,* malarz nadworny Saski w Dreźnie, popiersie w medalionie. *Se ipse p. J. Benschheimer sc.* Fol.

*15. *Caspar von Schonberg....* Pan Saski † 1676. Popiersie. *Benschheimer sculpsit.*

BERESZNIEWICZ MIKOŁAJ.

Rodem z Krakowa. Wykonywał wcale dobre drzeworyty do dzieł tamże drukowanych w końcu XVIII wieku.

BOJANOW. (Bojanowski? Bojanowicz?)

Zdaje się że pracował w Warszawie w końcu wieku XVIII. Posiadam jego rycinę: *Kościusko, Ma-*

roziński del Warsaw. Bojanów sc. 8°. Popiersie w owalu, spodem ozdoby wojenne i na armacie siedzący aniołek pisząc w księdze dziejów

BRUECKNER GRZEGORZ.

Drzeworytnik krakowski z drugiej połowy wieku XVI, rodem z Wrocławia, syn Jakóba Bruecknera; sprowadzony do Krakowa przez drukarza Jana Januszowskiego Łazarzewicza, posiadacza najcelniejszej na ówczas w całej Polsce Łazarzewskiej w Krakowie drukarni. O tym odznaczonym drzeworytniku wykrył uczony Muczkowski wzmiankę w aktach rektorskich Akademii krakowskiej z roku 1594 str. 173, że został przypadkiem przez uczniów bawiących się strzelbą postrzelony, a w skutek odniesionej rany życie zakończył. Żal po jego stracie wyraża Jan Januszowski w końcu wydania swego Sarnickiego Statutów r. 1594; również w dziele *Icones Xiążąt i Królów Polskich* r. 1605 gdzie mówi: „Dostawszy potem rzemieślnika godnego z Niemiec, nie bez kosztu, uczynił się był już niezły wstęp do tych rzeczy, z których król Chabry w tych księgach położony i inni dwaj niekiedy Senatorowie koronni, Dębiński Kanclerz i Marszałek Wielki Opałiński, w inszych księgach wydani, i ad vivum jak mówią prawie wyrażeni, świadkiem dobrym tego być mogą. I pewnie żeby się na on czas operae pretium koronie wszystkiiej uczyniło, by był wróg jakiś nie-szczęśny, który rzeczami ludzkiemi miesza, nie zajrzał, i nie przerwał mi tego pomysłu tak potrzebnego, przy-

wiodłszy do tego rzeczy, że mi rzemieślnika tego, który to odprawować miał, bez wszelkiej winy i przyczyny postrzelono i zabito. Z jakim żalem moim, a z jaką szkodą korony wszystkiój, widzi Pan Bóg, świadczą czasy terażniejsze, że aż dotąd rzemieślnika nie tylko temu w tym podobnego, ale zgoła żadnego takiego aniśmy mieli, ani mieć możemy; tak, iż nie było żadnego, coby był Henryka i Stefana królów doprawił.“

Nagler w Słowniku Monogrammistów II. 978. przywodzi z cyfrą G. B. i rokiem 1594. niewiadomego mi drzeworytnika i rysownika, który w Polsce pracował. Jest jego wizerunek *Jana Zamojskiego* w profilu, małe 4°, z powyższą cyfrą i rokiem; ten wizerunek należy do jakiejś kroniki Polskiej, dodaje Nagler. Jest to więc nasz drzeworytnik Brueckner Grzegorz, tutaj przytoczony.

W innem miejscu (III. 815.) pisze Nagler na zasadzie udzielonej mu wiadomości przez Alexandra Lessera, że Jörg Brückner rysownik i drzeworytnik był czynnym w Wrocławiu około 1560 do 1570, a przypisuje mu obrazki w kronice Bielskiego znajdujące się, ze znakiem I. B. Atoli to zdaje się błędne, bo Brückner sprowadzony był później do Krakowa przez Januszowskiego. Z cyfrą zaś tą I. B. znane są liczne dawniejsze drzeworyty krakowskie, które do innego drzeworytnika muszą należyć.

CEYPLER JAN.

Przy dziele X. Jacka Liberyusza 30 kazań; Gwiazda morska, w Krakowie u Stan. Piotrkow-

czyka 1670. 4°, jest rytowany herb z podpisem Jan Ceypler fc. Twierdzeniem A. Grabowskiego rodzina Ceyplerów była krakowską, więc i ten Jan Ceypler jest krakowianinem.

A. CHARCZEWSKA.

Mam jej sztych: *Pietra mala* z drogi do Florencii.
A. Charczewska rys. y sztychowała, 8° podłużne.
2. *Kaszubka*. Mała rycinka.

CHODOWIECKI DANIEL MIKOŁAJ.

Malarz miniatur, na emalii, i obrazów olejnych wyborny rysownik, a nad wszystko sztycharz największej wziętości i sławy. Wiadomość o jego życiu i pochodzeniu zamieszczoną jest w Słowniku Malarzów, z kąd główne tylko szczegóły i daty przytoczą się tutaj treściwie. Rodzina Chodowieckich jest staropolską, już w wieku szesnastym w Wielkiej Polsce osiadła, z Chodcza nad Prosną w Wojew. Kaliskiem pochodząca. Należeli oni długo do wyznania Braci Czeskich, a później do Luterskiego, kilku zaś z nich byli ministrami czyli pastorami swoich kościołów, tak w Wielkiej Polsce, jak w ziemiach Pruskich, w Toruniu i Gdańsku. Jan i jego syn Krystyan byli kupcami Gdańskimi, tego zaś ostatniego synem jest Daniel, w Gdańsku d. 16. Października 1726 r. urodzony. Jak sam o sobie powiada, pierwszym jest z Chodowieckich, który opuściwszy Polskę, w Niemczech osiadł; atoli za rodowodem swym Polskim bardzo obstawał i Polakiem

się być głosił. Ojciec przeznaczając go do kupieckiego stanu, wysłał w tym celu na naukę do Berlina; lecz pociąg i zamiłowanie sztuki, inny mu kierunek nadały. Obok narzuconych sobie zatrudnień handlowych, wziął się zaraz do miniatur malowania, uczył się malarstwa na emalii, a od r. 1754 porzuciwszy zupełnie kupiectwo, oddał się wyłącznie sztuce, doskonalił się pilnie w rysunku i kompozycji, i wkrótce odznaczył się w malowaniu miniatur i niekiedy olejne obrazy wykonywał z powodzeniem. W końcu przecie zwrócił się do sztycharstwa, w którym najwyższej zdolności i sławy dostąpił. Zawód ten i prace biorą początek z rokiem 1758, a ciągną się do zgonu artysty. Umarł w Berlinie d. 7. Lutego 1801 r. będąc Dyrektorem królewskiej Akademii sztuk pięknych. Twory jego sztycharskie niezmiernie są mnogie, gdy wziętość jego spowodowała wielkie ubieganie się tamtoczesnych nakładców, którzy wydawnictwa swe rycinami Chodowieckiego przyozdabiać i podnosić pragnęli. Nadto płodność wyobraźni artysty zdołała często blachy po pierwszym odbiciu licznymi przydatkami, nieraz kilkakrotnie ponawianymi, co ilość jego rycin przy tych dodatkach nieskończenie zwiększało. Spis własny sztychów Chodowieckiego, od r. 1758 do 1781 włącznie, wydrukowany został w J. G. Meusta Miscellen z r. 1781 zeszyt IX. 131—136. W mnogich słownikach artystów, wliczane bywały jego dzieła sztycharskie, mniej więcej zasobnie. R. 1814 wydał w Berlinie *Jakoby* spis onych, numerów 950 obejmujący: *Chodowiecki's Werke, oder Verzeichniß sämtlicher Kupferstiche, welche der ver-*

storbene Herr Daniel Chodowiecki, Direktor der Königl. Preuss. Academie der Künste, von 1758 bis zu seinem Tod 1800 verfertigt, und nach der Zeitfolge geordner hat. Berlin, 1814. 8° str. XII. 163. Atoli najdokładniejszy wykaz prac sztycharskich artysty wypracował W. Engelmann: Dan. Chodowiecki's sämmtliche Kupferstiche, Leipzig 1857. 8°.

CHODOWIECKI BOGUMIL (GOTTFRIED).

Brat młodszy Daniela, urodzony w Gdańsku 1728, w Berlinie osiadły, i tamże zmarły r. 1781. Malarz i rysownik biegły, a zarazem sztycharz. Rytował wiele i dobrze podług rysunków brata. Do dzieła elementarnego *Basedowa*, 3 ryciny z rysunków Daniela, 4°.

CHODOWIECKA J. zamężna PAPIŃ.

Córka Daniela, zaślubiona Pastorowi luterskiemu w Potsdamie Papin. Znana jest jój rycina podług pierwotnej ojca, przedstawiająca matkę z dwojga dziećmi.

CHODOWIECKI W.

Zdaje się syn Daniela, rytował ale dość miernie i rzeczy drobne.

CHOTOMSKI FERDYNAND.

Mam jego dwa sztychy:

1. Kaplica w górskiej krainie — *d'après Charles Hoffman F. Chotomski sculpsit.* 8° wielkie.

2. Na arkuszu cztery małe widoki z podpisami:
F. D. Ch. — F. Chotomski. — F. Chotomski sculpsit. — F. Chotomski sculp.

CHRZCZONOWICZ J.

Sztycharz Wileński w wieku bieżącym XIX pracujący.

*1. *Venerabilis P. Thomas de Rupniew Viejski ex Episcopo Chyoviensi et Czernihoviensi Religiosus Soc. Jesu..... obiit Vilnae anno 1689 .1. Aug. aetatis 76. Societatis initae 12. — ryt. J. Chrzczonowicz. 8°.*

2. Alfabet łaciński i rosyjski, wyobrażony rozmaitemi położeniami ręki. Tablica arkuszowa, bardzo udatnie wykonana; powtórzona w zbiorze odbić z blach Hr. K. Tyszkiewicza. *Anselm C. M. inv. J. Chrzczonowicz sc.*

- 3 *Stanisław Siestrzencewicz* Arcybiskup. 8°.
- 4 *Tadeusz Ujejski* Biskup. 8°.
- 5 *L'abbé de l'Epée.* 8°.
6. Widok 1817.
7. *Grobowiec R. Korsaka.* 1817. 4°.
8. *Kościół w Malatyczach.* 1794. 4°.
9. Cztery wyobrażenia Świętych. Fol.
10. *Widok Kamieńca Podolskiego.* Fol.
11. Herby z napisem po litewsku. 8°.

CIASZKOWSKI.

Rytował w Krakowie w wieku XVII, ale bardzo miernie, a podpis kładł tak niewyraźny, że go czytać można także Gunkowski.

Rycina do panegiryku *Pretium animorum* Fol.
w Krakowie. *Ciaszkowski fecit.*

CICHOWSKI F.

Do dzieła *Quaestiones selectae* 4°, wydanego
w Kaliszu, jest jego karta tytułowa, allegorya.

CYBULSKI X. J.

Posiadał sztycharnię w Warszawie, w bieżącym
wieku XIX. Jak dalece sam rytował, niewiem.

*Abraham i Izaak. Spodem: Modlitwa jest solą
duszy..... W sztycharni Xię. J. Cybulskiego w War-
szawie. 8°.*

KUNEGUNDA HR. CZACKA z Xiążąt SANGUSZKÓW.

Uczennica w Gdańsku Mateusza Deisch, około
r. 1770.

1. *Kajetan Soltyk* Biskup Krak. 4°.

2. *Beata z Duminów Sanguszkowa*, Marszałkowa
W. X. Lit. Fol. matka artystki amatorki.

*3. *Albertus Atticus Comes ab Heditz. — Inv. p.
Suhler gravé p. Cunegunde Comtesse Czacka née Prin-
cesse Sanguszkowa. Medalion okrągły. Fol. Aqua tinta.*

4. *Fran. na Bielinie Bieliński Mar. Kor. Fol.
en manière noire.*

CZARTORYSKI ADAM Xiąże.

W młodszym wieku zabawiał się niekiedy rytow-
nictwem. Zbiór Pawlikowskiego posiada jeden jego
kwasoryt, który był na wystawie Krakowskiéj.

Osoba siedząca pod drzewem, koło którego rozwaliny z rokiem 1809; chłop orze, niewiasty tańczą.
Adam Czartoryski. 4°.

CZECH HENRYK.

Rytownik Krakowski z początków wieku XVIII. Pawlikowski zowie go błędnie Hieronimem, a dodaje iż lubo rylca należycie używać nie umiał, rysunek jednak zawsze zachowywał.

1. Wizerunek *Teodora Hr. na Wiśniczu i Jarosławiu Xię. Lubomirskiego Woj. Krak. Implavit meritis solis utramque domum. Henricus Czech. Fol. 1732.*

2. *Herb Poraj. Rosa purpurea crescit..... Joan. Franc. Origa del. Henr. Czech sc. Crac. Fol.*

3. *Herb Junosza Bisk. Krak. Szaniawskiego. Sideribus cedo timidam.... 1721. Henr. Czech sc. Fol.*

4. *Antoninus Cloche Ord. Praed. 4° wiersz łąć Si vis spectator.... Henricus Czech sculp. Cracoviae.*

5. Allegorya jako karta tytułowa do panegiryku:
Porta triumphalis Crac. fol.

6. Do dzieła: **Sonus vocalis Campanae 1726. fol.**

CZECHOWSKI J.

Podporucznik Artylleryi konnej. Trudnił się w Warszawie rytownictwem.

1. *Wyobrażenie błog. Jana Józefa od krzyża Reformata, w poczet błogost. wpisał Pius VI roku 1789. J. Czechowski sculp. 8°.*

2. *Turek na koniu nacierający na jeźdźców Polskich. J. Czechowski sculpsit anno 1789. Fol. kwasoryt.*

Ta rycina w zbiorze Pawlikowskiego, była na wystawie Krakowskiéj.

3. *Brama ognista, która wśród wielkiéj iluminacyi dla JW. Sta. Nałęcz Małachowskiego Refer. i Marszałka..... na dniu 14. Maja 1789 w ogrodzie palacu Rzpłtój widziana była. J. Czechowski sculpsit. Podpor. Art. Kor. Fol.* Takż ze zbioru Pawlikowskiego na wystawie Krakowskiéj.

CZERNIAWSKI B.

Są jego wyobrażenia Świątych.

1. *Ś. Antoni* 8°.
2. *Ś. Karól Boromeusz* 8°.
3. *Ś. Stefan* 8°.
4. *Ś. Franciszek* 8°.
5. *Ś. Małgorzata* 8°.
6. *Chrystus na krzyżu* 8°.

DEISCH MATEUSZ.

Odznaczony rytownik Gdański, w drugiéj połowie wieku XVIII w mieście tem pracujący po rok zdaje się 1789. Wykonał mnogie wizerunki, po większej części Gdańszczan, w sposobie zwanym *en maniere noire*, czyli czarną sztuką, odtwarzając zwłaszcza pierwotwory malarza, takż Gdańszczanina, *Jakóba Wefsla*. Miał on pracować takż w Augsburgu, zapewne w początkach zawodu.

*1. *Peter Tanek gehohn in Danzig Anno 1688. d. 24. Aprilis..... starb A. 1755. d. 3. Julij.... Jac. Wefsel pinx. Matth. Deisch sc. Gedani. Fol.*

*2. *M. Johann Benjamin Dragheim. Pastor Catharinaeus. Nat. An. 1700. d. 12. Octobr. Denat. A. 1761. d. 11. Febr.... Jac. Wessel pinx. Matth. Deisch sc. Gedani. Fol.*

*3. *Heinrich Keltz geb. in Danzig A. 1689. den 3. Dcbr.... starb A. 1761. den 13. Aug.... Jac. Wessel pinx. 1752. Matth. Deisch sc. Gedani. Fol.*

*4. *M. Nathanael Fridericus Kautz Pastor ad Aedem S. Johannis. Natus A. O. R. 1714. d. 5. Julii. Jac. Wessel pinx. Mattheus Deisch fec. Gedani. 1765. Fol.*

*5. *Daniel Hermann Richter Pastor ad Aedem St. Bartholomaei natus Anno 1720. d. 1. August. Jac Wessel pinx. Matth. Deisch fec. Gedani. 1766. Fol.*

*6. *Carolus Balthasar Nothwanger. Diaconus ad Aedem S. Johannis. Natus Anno 1708. d. 15. Januarii. Jac Wessel pinx. 1758. Matth. Deisch fecit Gedani 1766. Fol.*

*7. *M. Johannes Beniamin Hedding Diacon ad Aed. D. Johanis. Natus 1716. d. 3 Jun. Jac. Wessel pinx. 1763. Matth. Deisch fecit Ged. 1766. Fol.*

*8. *Georgius Fridericus Cosack Pastor ad Aedem D. Mariae. Natus Anno 1707. d. 24. Januar. Jac. Wessel pinx. 1766. Matth. Deisch fecit Ged. 1766. Fol.*

*9. *Jonathan Heller SS. Theol. Doctor Pastor Primarius et Rev. Ministerii Gedanensis Senior. Herb dzieli napis Jac. Wessel pinx. 1766. Matth. Deisch fec. Ged. 1767. Fol.*

*10. *Johann Bentzmann Scab. prim. Civ. Ged. 1761. Jan Wessel pinx. 1768. Matth. Deisch fecit. Fol.*

*11. *M. Johannes Gerber V. D. M. ad aedem divi Jacobi Natus Berwalde Pomeranorum Anno 1728 die 13. Augusti. Jac. Wefsel pinx. 1769. Matth. Deisch fecit Ged. 1769. Fol.*

*12. *Henricus Zernecke Prae-Consul Gedanensis nat. Thorun A^o 1709. Herb dzieli napis. Jac. Wefsel pinx. Matth. Deisch sc. Gedani 1774. Fol.*

*13. *Johannes Carolus Weiduann Diacon. ad Aedem SS. Trinitatis Natus A. R. S. 1719 d. 6. Octobr. Jac. Wefsel pinx. 1778. Matth. Deisch sc. 1779. Fol.*

*14. *Carolus Grodeck Civitatis Gedanensis Prae-Consul Senior Proto Scholarcha Insulae Stublaviensis Administrator. Natus A. 1699 die 24. Juli. Napis przedzielony Herbem. Jac. Wefsel pinx. Matth. Deisch fec. Ged. 1769. Fol.*

*15. *Samuel Wolff Civitatis Gedanensis Prae-Consul Neringiae Administrator. Herb przedzielający napis. Natus A. R. S. 1717 die 21. Apr. Denat. A. R. S. 1780 die 17. Jan. Jac. Wefsel pinx. Matth. Deisch fec. 1780. Fol.*

*16. *Petrus Bentzmann Dicasterii primariae civitatis p. t. Senior Natus A. O. R. 1731 die 14. November. Herb dzielący napis. Jac. Wefsel pinx. Matth. Deisch fec. Ged. 1781. Fol.*

17. Sam sztycharz *Maciej Deisch* przez siebie rycony, z wizerunku *Jakóba Wefsla*. Fol.

18. *Jakób Wefsel* malarz Gdański, *G. C. Groth p. M. Deisch* sc. Fol.

19. *Jan Taylor Eques*. Fol. Rycina ta była w zbiorze *J. I. Kraszewskiego*.

20. *Comes Tom. ex Benkowo Czapski, Knyszyn. Gonion. etc. Capitan. Matth. Deisch ad virum del. et sc.* Ta bardzo rzadka rycina, znajdowała się w zbiorze J. I. Kraszewskiego.

21. *Biskup Soltyk.*

22. *Xiąże Radziwiłł.*

23. *Cesarzowa Katarzyna II.*

24. *Calus.*

25. *Lengnich.*

26. *J. B. Hoffmann* malarz, *A de Manyoki* p. 1714. *M. Deisch sc.* fol. czarną sztuką.

27. *Józef Süss.* Pierwszy Minister Wirtembergski, stracony r. 1738. Owale, fol. rycina rzadka.

M. Deisch wykonał nadto zbiór Gdańskich postaci ludowych, wywoływaczy: *Die Danziger Auriüfern. Les cris de Danzig.* Fol. 40 sztuk rycin. Podobnie wykonał 50 widoków Gdańska. *50 Prospective von Danzig sind zu haben bey Matth. Deisch.* Fol. poprzeczne. Nadto wedle kartonów Stecha do gobelinów trzy ryciny przedmiotów historycznych.

DERPOWICZ WOJCIECH.

Rytownik w początku XVIII wieku, a do lepszych należący.

1. Karta tytułowa do dzieła: *Jus publ. Regni Poloniae, Mik. Zalaszwskiego 1702. Albertus Derpowicz fec. Posn.* Fol.

2. Tarcza herbowa z kilku herbami. *Pandit Fortuna theatrum... Derpowicz fecit.* Fol.

3. *Piotr Tarło Opat Paradyzki.* 4°.
4. Rycina do panegiryku drukowanego w Poznaniu 1719 przedstawiająca ogród. 4°.
5. *Augustus II. R. P. M. D. L. Crux fidei...*
Owal. 8°.

DIETRICH FRYDERYK KRZYSZTOF.

Przyszedł na świat dnia 3. Kwietnia 1779 roku w mieście Hohenlohe-Oehringen we Frankonii, z ojca nadwornego tamże złotnika. Straciwszy go w niemowlęctwie, znalazł opiekę w panującym Xięciu, który go umieścił, po szkolnej nauce przy naczelnym budowniczym Perbst, następnie przy malarzu Schillinger, a później przy Dyrektorze żup solnych i górnictwa Glenk. Czując w sobie więcej powołania do sztuk pięknych, udał się młody Dietrich do Augsburga, gdzie przez rok pracował w akademickim zakładzie Hertza de Hertzberg, z kąd przeszedł do sztycharza Haldenswanga w rodzaju aqua tinta wsławionego, pod którym się w tej sztuce sposobił. Wróciwszy do rodzinnego miasta, mianowany został nadwornym rytownikiem Xięcia. Po nastąpionej tegoż śmierci, wyjechał do Amsterdamu, celem doskonalenia się dalszego. Tu między innemi, wykonał dwie ryciny aqua tinta przedstawiające spalenie dwóch okrętów w skutku wybuchu prochów w Lejden, a prace te przypisał królowi Wirtembergskiemu, który go tabakierą złotą wynagrodził. Następnie przeniósł się do Berlina, gdzie w ciągu dłuższego pobytu, podejmował prac wiele, wszystkie

w rodzaju aqua tinta, między innymi widoki miasta Berlina i widok wyspy Pawiej. Tę ostatnią rycinę złożył sam królowi Pruskiemu, który go własnoręcznie pochwalnym pismem zaszczylił. Nadto w tychże czasach prace jego uwieńczone zostały dwoma medalami, złotym i srebrnym. Z Berlina udał się jeszcze chwilowo do Amsterdamu, a następnie wyjechał do Poznania, jak zaś długo tu bawił nie wiadomo. To pewna, że r. 1817 powołany został do Warszawy, przez ówczesnego Ministra oświecenia publicznego Stanisława Hr. Potockiego, dla wykonania sztychów do dzieła pomników grobowych królewskich z katedry krakowskiej. Na ten cel jeździł sam do Krakowa, dla dokładnego zdjęcia z natury rysunków grobowców, do wykończenia których dodany mu był odznaczony rysownik Jakób Sokowski i zaczęte rysunki Stachowicza. Po ukończeniu dzieła w 24 Tablicach, otrzymał chlubne świadectwo kierujących wydawnictwem tem: X. Biskupa Adama Prażmowskiego, Józefa Hr. Sierakowskiego i S. B. Lindego. Wrodzone zamiłowanie do leśnictwa i łowiectwa, a w młodości po temu wiadomości, spowodowały go do brania udziału w wydawnictwie pisma Sylwana, do którego dostarczał rysunki i ryciny. Zawezwany r. 1820 do wygotowania planu założenia zwierzyńca pod Skierniewicami, przedstawił go Władzy, w skutek czego mianowany Łowczym Królewskim, przez lat 14 obowiązki te pełnił i zwierzyńiec urządził. Uwolniony na własne żądanie od tych zatrudnień, wrócił do Warszawy, mianowany r. 1825 Inspektorem w Dyrekcyi Głównej Towarzystwa

kredytowego, do odrabiania listów zastawnych, a pierwsza onych serya 150 milionowa, pod jego kierunkiem wykonaną została. Obok tych zajęć, nie ustawał w pracach sztycharskich, które poniżej wyliczymy. Po długich latach pracy, udoskonaliwszy najstarszego syna Adolfa w rytownictwie, zdał na niego zakład, i przeniósł się na resztę żywota do Łodzi. Tu, gdy r. 1847 przy rozwiniętym tyfusie, niesie gorliwą pomoc zarażonym, wpada sam w chorobę, która po dwóch tygodniach cierpień, życia go pozbawia. Umarł w Łodzi d. 25 Maja 1847 r. Wchodził dwukrotnie w związki małżeńskie, naprzód z Niemką, a powtórnie z Polką Anielą Miłobędzką, córką urzędnika i obywatela; pozostawił umierając dzieci dziewięcioro. Na pracach swych rytowniczych podpisywał się zwykle, niekiedy kładąc nazwisko odwrotnie, nadto oznaczał często ryciny swe kluczem, jako swem znamieniem, czyli monogrammem.

Pośmiertne o nim wspomnienie, umieszczone w *Kuryerze Warszawskim* z d. 4 Lipca 1847 r. podpisane A. M. tudzież udzielone uprzejmie szczegóły przez pozostającą rodzinę, posłużyły do skreślenia życiorysu tego.

Sztychy wykonane w Polsce.

— *Monumenta Cracoviensia Regum Poloniae*, wydane w Warszawie przez Tow. Przyjaciół Nauk 1822—1827. Fol. rycin arkuszy 24, sztychowane przez Fr. Dietricha. Drugie wydanie Wolfa w Petersburgu 1862, powtórzonem odbiciem z blach Dietricha.

1. *Monum Sereniss. Reginae Catharinae Jagellonicae in Templo Cathedrali Upsalensi.* John Peringskiöld del. F. Dietrich sc. Vars. **Pamiętnik Sandomierski.** T. II. Fol. Rycina wykonana do rzeczowego dzieła.

2. *Constantin Cesarewicz Grand Duc de Rufsie.* Dietrich sc. à Varsovie chez Dal — Trozzo Rue Sénateur N. 496. Aqua tinta. Fol. Popiersie w chmurach.

3. *Le Grand — Duc Constantin Césarevitch, peint par Kiel, gravé par J. Lex et Dietrich 1832 à Varsovie.* Fol.

4. *Piotr Kochanowski* żył w wieku XVI za panowania Zygmunta III. Rycina ta ofiarowana Towarzystwu Król. Warsz. Przyjaciół nauk przez wydawcę K. L. Magnus. Obraz oryginalny znajduje się w Galeryi Ignacego Kochanowskiego. F. Dietrich rytował w Warszawie. Fol. Podpisanie mylne, bo to Jan Kochanowski.

5. Ta sama rycina z podpisem właściwym Jan Kochanowski i reszta jak wyżej.

6. *Piotr Kochanowski* żył w wieku XVI za panowania Zygmunta Augusta. Wydane kosztem K. L. Magnus w Warszawie. F. Dietrich rytował. Fol.

7. *Pomnik M. Kopernika.* Postawiony w Warszawie dnia 11 Maja 1830 roku. Rysował podług modelu Thorwaldsena J. Piwarski. *Rytował* F. Dietrich. Fol. kolorowany. Rycina ta zamieszczona w *Dzielach Kopernika* wydania Warszawskiego 1854.

8. *S. Felix z Kantalicium Kapucyn.* F. Dietrich sc. 8°.

9—38. Do wydawnictwa ubiorów wojskowych w sztychach kolorowych, w ilości sztuk 30 wykonał je wszystkie, z których jedna tylko podpisana F. Dietrich rytował. Do dzieła: **Podróż malownicza około świata** *Dumont d'Urville*, przełożona przez *F. S. Dmochowskiego*, z rycinami na miedzi przez F. Dietrich. T. 2. 1834—1836 wykonał ze współdziałaniem poczynającego zawód syna Adolfa, miedziorytów do obu tomów 108.

Podobnie ozdabiał miedziorytami wydawane przez tego *F. S. Dmochowskiego* **Muzeum domowe**, w latach 1835—1838 wychodzące. Tak w Muzeum z r. 1835 kilka rycin w tekście. W Muzeum z r. 1836 znajdują się wśród samego tekstu. 39. *Łoś, Dietrich sc.* podpis na wspak. 40. *Żubr, F. Dietrich sc.* 41. *Jan Kochanowski, Dietrich sc.* W Muzeum z roku 1837. 42. *Ogród.*

43—46. *Arsenał Warszawski*, rycin kolorowanych 4. z rysunków *J. Piwarskiego*.

47. *Rycerz* siedzący przy świetle kaganka, z monogramem *A. Orłowskiego*, 4° bez podpisu sztycharza, lecz *F. Dietricha* Aqua tinta.

48. *Widok wewnętrzny kościoła katedralnego w Warszawie*, zdjęty w czasie obchodu żałobnego po *Wiekopomnej* pamięci *Naj. Cesarzu Wszech Rosyi Aleksandrze I* *K. P. Fr. Dietrich*, na wspak i klucz. Aqua tinta. Fol.

49. *Widok domu letniego w okolicy Petersburga*. *Fr. Dietrich.*

50. *Sąd rycerski* w dawnych wiekach odbywany.

Fr. Dietrich. Fol. Aqua tinta. Rycina na wystawie Warszawskiej z r. 1828 będąca.

51. *Chór Kapucynów* w Rzymie z obrazu Campanello. Na rycinie u dołu na wspak F. Dietrich 1826 i klucz. Aqua tinta. Fol. Rycina ta, na Wystawie sztuk pięknych w Warszawie, uwieńczona medalem.

52. *Butermere lake Cumberland. A. Robertson Del. F. Jukes sculpt. London published May 3. 1810 by Jukes et Sarjent 57. Upper John Street Fitzroy Square.* Na samej rycinie klucz Dietricha. Fol. Aqua tinta. Lubo podpisany sztycharz Jukes, jest robota Dietricha, jak rycina poprzednia przywłaszczona przez obcego.

DIETRICH ADOLF FRYDERYK.

Syn poprzedniego Fryderyka Krzysztofa, przyszedł na świat w Amsterdamie dnia 4 Czerwca 1817 roku, a niemowlęciem przybył z rodzicami do Warszawy, która odtąd stałem jego była zamieszkaniem. Tu na wydziale sztuk pięknych Uniwersytetu, kształcił się na artystę; pod ojcem następnie doskonalił się w rytownictwie, a pierwsze sztycharskie prace do wydawnictw F. S. Dmochowskiego, wspólnie z ojcem wykonywał. Poświęcający się sztuce z zamiłowaniem, ciągle w niej dbały o postęp, pracowitości niezwykłej, musiał dla powszedniego chleba, rzucać się do litografii, podejmować nieraz roboty wcale podrzędne, które upiększać umiał wrodzonym smakiem i wyższem sztuki pojęciem. Litografii wykonywał wiele, a rycin także pozostawił niemało. Zapadłszy na suchoty, w skutek

jak się zdaje wyziewów kwasów kruszcowych, zwykle w miedziorytnictwie używanych, zgasł wpośród prac, w sile wieku, z niemalą szkodą dla sztuki krajowej, d. 20 Marca 1860 r. Życiorys jego pozgonny, skreślił St. Skimborowicz w Gazecie Codziennój tego roku Nr. 80, takż zamieszczona jest o nim wiadomość w Encyklopedyi powszechnój, w Warszawie wychodzącej. Szkoda, że przy wyliczeniu prac artysty, oba żywoty, nie odróżniają ściślej jego litografii od sztychów.

Ryciny przez niego wykonane.

Zawód sztycharski rozpoczął Adolf Dietrich jak się rzekło, współpracownictwem z ojcem, w ozdobienu rycinami dzieła, przez F. S. Dmochowskiego wydawanego, *Podróży malowniczej okolo świata*, w latach 1834—1836, a w dwóch tomach wychodzącego; niemniej w tegoż Dmochowskiego *Muzeum domowem*, w latach 1835—1838. Na miedziorytach swoich pierwotnych kładł podpis: Dietrich jun sc. W Muzeum domowem w pośród textu są jego: 1. *Widok Renu pod Laufenbergiem, F. A. D.* 2. *Jeleń Axis, F. A. D.* W Muzeum z r. 1837. 3. *Winobranie, F. A. D.* 4. *Rotterdam F. A. Dietrich sc.* 5. *Kościół katedralny w Wilnie F. A. Dietrich sc.*

6—53. Przy trzecim dziele wydawnictwa Dmochowskiego, **Włochy** obraz historyczny i opisowy, 1837. T. 2. wystąpił już sam, zdobiąc je 48 własnymi miedziorytami, z podpisem F. A. Dietrich sc. 8°.

54. Do dzieła *J. F. Piwarskiego: Wzory i nauki rysunku*, wykonał całą część architektoniczną ozdób i budowli.

55. *Widok Pałacu Kazimierowskiego.*

56. *Widok Pałacu Namiestnikowskiego w Warszawie.* Aqua tinta. 8° poprzeczne.

57—58. Dwa widoki do *Kalendarzyka politycznego* na r. 1845.

59. Do opisu historycznego Warszawy Piotra Dubrowskiego, w języku Rosyjskim cztery ryciny: *Katedra S. Jana F. A. Dietrich sc. Var.* 8°. 60. *Katedra Prawosławna*, bez podpisu 8°. 61. *Zamek F. A. Dietrich sculp.* 8°. 62. *Pałac sądowy Krasińskich*, bez podpisu, 8°.

63. *Chatka w Nazareth*, ryt. *A. Dietrich* 12°. 1885. do dziełka *S. Jachowicza*.

64. *Pomnik Mikołaja Kopernika w Toruniu, postawiony dnia 25 Października 1853 roku.* Rytował *Adolf Dietrich*. Fol. Rycina wykonana do wydania *Warszawskiego Dzieł Kopernika* 1854. 65. W teście tegoż dzieła *Pomnik Kopernika Warszawski, w zdrobionym rozmiarze*; *A. Dietrich sc.* 66. *Tudzież mieszkanie Kopernika i Obserwatoryum w Frauenburgu.* *A. Dietrich* ryt.

67. *Medal Papieżki* wybity w Rzymie 1852. sztych z r. 1855.

68. *Sztychy pomników do Starożytności Warszawy* *Alex. Wejnerta*.

69—70. *Do dzieła Karola Frankowskiego i Brinkena Nauka leśnicza*, dwie ryciny. Druk typograficzny w wypukłości en relief.

71. *Pomnik Stefana Czarnieckiego w Tykocinie.* W. Gerson rysował. Adolf Dietrich rył w cynku. Odbita w Zakł. A. Dietrich. Fol. małe. Ta rycina wykonana do dzieła *Księga świata* z r. 1885.

72—73. *Nagrobek Krysstofa Szydłowieckiego w Opatowie* i Płaskorzeźba w tymże grobowcu, do Bibl. Warszawskiej.

74—77. *Cztery tablice medali koronacyjnych Matki Boskiej*, z podpisem: A. Dietrich sc., do Bibl. Warszawskiej.

78. *Bazar* (Kurtza) A. Dietrich. ryt. w Warszawie. Na małej ćwiartce.

79. *Ubiór dziewczyny wiejskiej, do Kolberga Pieśni ludowych*, miedzioryt z r. 1848.

80. *Do Tripplina Podróży do Portugalii* ryciny. A. Dietrich ryt. 8°.

Małe a pięknie odrabiane obrazki Świętych, zatrudniały wiele Dietriecha, a znajdowały w publiczności wzięcie i rozkup.

81. *Sta Filomena*, módl się za nami. H. Z. (Henryk Zabiełło) pinx. w Warszawie. A. Dietrich sc. 8°.

82. *S. Kazimierz Królewicz* podług obrazu własności Biskupa Tyszkiewicza.

83. *Wyobrażenie N. Maryi Panny we wsi Dembe* pod Kaliszem, czwarte sto lat cudami i łaskami słynącej ryt. A. Dietrich 8° maj.

84. *Chrystus trzymający serce gorejące*, z podpisem: Oto serce, które tak bardzo ukochało ludzi... A. Dietrich ryt. Staloryt 8°.

85. *Chrystus trzymający serce z godłami męża. Dam im serce...* Adolf Dietrich ryt. 8°.

86. *Zbawiciel świata na krzyżu*, sztych kilka razy wydany, z modlitwą.

87. *Obraz Najświętszej Panny Maryi cudami sławnej w Żurominie* w kościele WW. OO. Reformatów. Rytował A. Dietrich 1856. Małe folio.

88. *Taż rycina zmniejszona.* A. D. 12°.

89. *Wizerunek prawdziwy Pana Jezusa w Dederkulach w Gub. Wołyńskiej*, u WW. OO. Reformatów. A. D. Nakładem Hr. M. Czosnowskiej 1856 r. 8°.

90. *O Maryo bez zmazy poczęta.* Sztych na stali.

91. *Oltarz Arcybractwa Niepokalanego Serca N. Maryi Panny* w kościele XX. Bernardynów w Warszawie. 16°.

92. Sztych 12° na stali, z podpisem: *Chwała Przenajświętszej a nierozdzielnej Trójcy.* Ryt. A. Dietrich.

93. *Ś. Waleryan* męczennik, którego ciało z Rzymu sprowadzone, złożone jest w kościele XX. Bernardynów w Górze pod Czerskiem. Ryt. 1849. 8°.

94. *Wielebny Xiądz Jan Perbaur* kapłan zgromadzenia missyi, umęczony w Chinach dnia 11 Września 1840 roku.

95. *Ś. Stanisław Kostka.* Błogosławieni czystego serca... A. Dietrich ryt. wł. ręką. 8°.

96. *Matka Boska słynąca cudami w Skępem.* Miedzioryt. 12°.

97. *Taż drugi raz. Obraz N. Maryi Panny w Skępem.* A. D. 12°.

98. *N. Marya Panna*, z podpisem *Salve Regina*. Uzdrawienie chorych. A. Dietrich ryt. wł. ręką. 8°.

Do znamienitych prac jego sztycharskich zaliczają się:

99. *Wyścigi konne w Warszawie*. Goniwa włościańska. Rysował H. Pillati rytował A. Dietrich. Fol.

100. *Wesele Krakowskie*. Noce Cracovienne. Malował J. Suchodolski rytował A. Dietrich. 1846 r. W Warszawie. Wydany przy Ul. Danielewiczowskiej N. 616. Fol. En manière noire.

101. *Place de Saxe. Plac Saski. Dédicé à Son Altesse Monseigneur le Feld-Maréchal Prince de Varsovie Comte Paskewitsch d'Erivan, Namiestnik du Royaume de Pologne par son très humble et très obéissant serviteur F. A. Dietrich. Dessiné d'après nature et gravé par F. A. Dietrich*. Fol. wielkie.

102. Inny widok Placu Saskiego.

103. *Grajek stojący na beczce*, po stronach dziewczka i Krakowiak. Do koła jakby wieniec Krakowiaków w tańcu. Z boku młody Krakowiak tańczący, rysował i ryt. A. Dietrich 1848 r. w Warszawie. Na pół arkusza.

104. *Prince de Varsovie. Namiestnik du Royaume de Pologne. Peint par J. Suchodolski. Gravé par A. Dietrich à Varsovie 1847*. Na arkuszu wielkim, en manière noire. Cała postać na koniu, najokazalsze dzieło sztycharza, które go lat dwa pracy kosztowało.

105. *X. Pieńkowski Biskup Lubelski*. Miedzioryt.

106. *Dr. Le Brun*. Doktorowi Le Brun Naczelnemu Lekarzowi Szpitala Dzieciątka Jezus, Lekarze Ordynujący. ryt. Adolf Dietrich. Fol.

107. *Alexander Orłowski* malarz (w 21 roku życia). Z własnoręcznego wizerunku A. O. rytował na miedzi Adolf Dietrich. Fol. mniejsze.

108. *Henryk Rzewuski*. 16°. Aqua tinta.

DIETRICH MAURYCY.

Syn Fryderyka a brat młodszy Adolfa.

Rytował do **Księgi Świata z r. 1860** z rysunku brata nagrobek: *Ignacemu Komorowskiemu* 1858 roku. Śpiewakowi Kaliny rodacy. Rys. A. Dietrich. Ryt. Mau. Dietrich. 4°.

DLUSKI A.

Miniaturzysta za czasów Stanisława Augusta, trudnił się także cokolwiek rytownictwem.

1. *Izabella Xiężna Lubomirska Marszałkowa*, w zawoju, owal, 8° kwasoryt. Bez wyrażenia osoby, tylko 4° wiersz Francuzki: *Son coeur est bon...* Dłuski.

2. *Ignacy Xiąże Mafsałski* Biskup Wileński. *Ars utinam...* 8° kwasoryt. Ta rycinka była w zbiorze J. I. Kraszewskiego, z oznaczeniem: à L. D. B. imię zaś chrzestne ma się u niego zaczynać od L. nie zaś od A.

DOLABELLA TOMASZ.

Słynny ten malarz nadworny Zygmunta III i jego po nim panujących synów, trudnił się także rytowni-

ctwem, jak to dowodzi dochowany a niesłychanie dziś rzadki miedzioryt, w zbiorze Pawlikowskiego znajdujący się. Przedstawia *Zygmunta III na koniu pod Smoleńskiem roku 1611* z podpisem: *To Dollabella Pictor S. R. M. figuravit, sculpsit et excudit Cracovie 1611.* 4° większe. Kwasoryt.

DONNET SAMUEL.

Sztycharz Gdański, w końcu XVII i pierwszej połowie XVIII wieku czynny, a pracujący między innymi dla księgarzy nakładców.

1. *Emmanuel Sostmannus*, Pastor Reformatae Ecclesiae ad D. Petri et Pauli Gedan. Natus An. 1638 d. 8. April. Denat. An. 1703 d. 28. Januar. Spodem 6° wiersz łaciński. Dan. Klein delin. Samuel Donnet sculp. Dantisci Ow. Fol.

2. *Andrzej Chryzostom Załuski Biskup*. Siedzący w całej postaci. Bez napisu. Spodem 4° wiersz łaciński: *Quinque Senatorum Fratrum...* S. Donnet scul. Dant. Fol.

3. *Braschmannianne Sophie*, urodzona v. Sachtleben. Bentim pinx. Donnet sc. 1714.

4. Ryciny do dzieła: **Cathechisme histor.** p. **Fleury**, po polsku i po francuzku. 8°.

5. *Popiersie króla Jana III i jego żony*. 4°.

6. *Matka Boska Markowicka w Kujawach*. 4° wiersz: *Szczęście Karmelu...* S. Donnet sc. 8°.

7. *Spendhaus in Dantzigk erbauet im Jahre 1699*, podług rysunku J. J. Fejrabent. Fol.

8. *Statua quatuor fratrum*, pomnik podług G. Peterszen. 1720. 4°.

9. *Dr. Medycyny Chrystyan Bucky*. fol. owal. Daniel Klein delin. Samuel Donnet sculp. Dantzig.

10. *Kongres pokojowy Oliwski*.

11. *Ś. Anastazy*. 8°.

12—111. Do dzieła **Muzeum Gottwaldianum** r. 1749 wykonał przeszło sto rycin, różnych z dziejów przyrodzenia przedmiotów, muszli i t. p., na których umieszczał swą cyfrę S. D. S.

Krzysztof Gottwald był lekarzem Gdańskim (roku 1636—1700), zamiłowanym naturalistą, a kilka rycin do swego zbioru sam wykonał, które w rzeczonem wydaniu umieszczono.

112. *Chrystian Masecovius* teolog, sculp. Dantisc. an. 1714. 4°.

113. Karta tytułowa do dzieła Hartwicha opisu trzech Werderów. 1722.

114. *Szmigielski* w całej postaci.

115. *Medal Jana Heveliusa*.

116. Karta tytułowa do dziełka: **Regnum Rosarum**, na cześć Biskupa Kujawskiego Stan. Szembeka.

117. Rycina do dziełka **Pawła Pater** z r. 1714. Krajobraz, ogrodnik.

118. *Wyobrażenie wielkiego powietrza w Gdańsku* r. 1709.

119. *Widok Gdańska i okolicy*, w czasie oblężenia roku 1734. *Sam. Donnet deli. et sculp. Gedani*.

DONNET JAN.

Prawdopodobnie syn Samuela Donneta sztycharza Gdańskiego, był także rytownikiem, w połowie XVIII wieku w Gdańsku pracującym, a od ojca wprawniejszym. Są znane jego sztychy różnych medali a mianowicie:

1. *Jana Dantyszka Biskupa.*
2. *Jana Sobieskiego Króla.*
3. *Maryi Kazimiery Królowej.*

DOROTIJ JEREMIASZ.

Do dzieła w języku Rusińskim cerkiewnym we Lwowie r. 1670 wydanem: **Ewangelion syrysz Błahowistie Ewangelist**, wykonał cztery drzeworyty wielkości arkusza, r. 1669, jak twierdzi Pawlikowski całkiem kształtnie i dokładnie zrobione.

J. DZIEKOŃSKI.

Mam jego sztychy:

1. *Matka Boska Częstochowska* w ołtarzu gotyckim, z dwóch stron którego postacie: Chłopa, Biskupa, Rycerza i Szlachcica. *J. Dziekoński inv. et sc.* Fol.

2. Jest też jego *Ed. Dembowski na Podgórzu.* 4°.

DZIEWOŃSKI.

O jednej tylko jego rycinie mam wiadomość: *Wizerunek N. Strzegockiego* malarza, 8° kwasoryt.

X. ELEUTER.

Reformat Krakowski, pracujący w drugiej połowie XVIII wieku, lubo wcale miernie. Podpisywał się zwykle w skróceniach po łacinie *Frater Eleutherius Steimec*, albo bez tego dodatku tylko *Eleuther*. Jego ryciny:

1. *Wizerunek Jana Gabryela Podowskiego*, podług własnego rysunku, r. 1768. Fol.

2. *B. Szymon z Lipnicy zak. Ś. Franciszka obserw.* U spodu *Sc. Fr. Elevthe. Or. S. P. F. 663*. Po stronie drugiej trzy głoski *C. L. S.* może cyfra rysownika. 8°.

3. *B. Isais Ere. S. Aug. S. T. D. sepult. Cine in Eccl. S. Cath. V. sc. Elev. Crac. 4°*.

4. *Statua Jesu Nasareni in Mauris capta. Fr. Elevt. sc. Cr. 12°*.

5. *Chrystus upadający pod krzyżem. Sc. Fr. Eleut. O. S. F.* Mała rycinka.

6. *Typus cognationis spiritualis... Sc. Fr. Elev. Stai Crac. 8°*.

7. *Herb Junosza. Virescit, albescit, rubat. Fec. Fr. Eleut. Stay. Ord. S. P. F. Ref. Crac. Fol.*

ENGELHART JAN.

Rytownik Wileński z początku XVII wieku, do lepszych należący. *Wizerunek Jędrzeja Boboli Podkomorzego Koronnego. Engelhart Joannes Vilnae fecit*, domieszczony przy kazaniu na jego pogrzebie 1629 przez Mateusza Bembusa.

FALCK JEREMIASZ.

Gdańszczanin Polak, a dbały o to pochodzenie swoje, bo często przy podpisie przydający Polonus, należy bezsprzecznie do najznakomitszych wieku XVII sztycharzy. Prace też jego z dawna bywały przedmiotem skwapliwych zabiegów światłych zbieraczy, jako prawdziwej najbogatszych choćby zbiorów ozdoby. Przecie dotąd nie udało się nikomu, całość dzieła Falcka w jedno złączyć, tym nawet co się wyłącznie, a z wielką gorliwością i nieszczędzeniem kosztów, gromadzeniu za- bytków rytownictwa Polskiego zajmują. Tem pożądan- szem przeto staje się dokładny, i o ile tylko być dziś może zupełny, wykaz wszystkich dzieł biegłego tego naszego sztycharza. Wiadomość o nich w postępie czasu i dochodzeń, rozobszerniała się coraz znacznie. G. Pawlikowski, który u nas pierwszy pisał o Falcku z pewną już znajomością, mówił wtedy że mu się zda- rzyło widzieć rycin jego sztuk 73, a dziwił się że Fues- sli opowiada, iż Opat de Manoller w sławnym rycin zbiorze posiadał Falcka robót 93. W zbiorze M. Wo- dzińskiego było sztychów jego sztuk około 90. Nagler przytoczył co celniejszych tylko numerów 43. W. Sejdel posunął szereg do liczby 88; A. Hagen przywodzi rycin 130; Kraszewski postąpił do ilości sztuk przeszło 150. Ze śmiercią nieodżałowaną Pawlikowskiego, zbiór jego podrósł już był do ilości Falcków około 300. Przy pierwszym wreszcie ogłoszeniu mojem w Biblio- tece Warszawskiej, wykazu rycin naszego artysty, przy- wieść ich mogłem sztuk 317. Atoli odtąd nie ustawa-

łem w dalszych gorliwych poszukiwaniach, usiłując o ile tylko nadarzała się sposobność naocznie widzieć, i gdzie było można do zbioru własnego nabywać. W ciągu takich dochodzeń udało mi się spis mój pierwotny znacznie jeszcze rozszerzyć, a znalazło się też, że w jednym szczególnie był niedokładnym, a nawet mylnym. Obecnie ogłaszając ponownie wykaz prac rytowniczych Falcka, przedstawiam go z poprawieniem błędów i rozbudowaniem. Wszakże pomimo wszelkich usiłowań, nie przyznaję mu jeszcze sam, ani dokładności zupełnej, ani też obejmowania całości dzieł wielu pracowitego artysty. Co tylko wysledzić mogłem, podaję; czas i pilne odszukiwania dalsze, wykryją zapewne wiadomości nowe, a mnie dzisiaj jeszcze nieznanne. Będzie to przecie łatwiej już nadal następnym badaczom wypełnić braki, udokładnić czy może sprostować wskazania. Falck jak był bardzo znakomitym artystą, tak też był w twórcach swych bardzo pracowitym, a ztąd płodnym. Zachodzi więc dziś niemała trudność, w zebraniu czy tylko poznaniu, wszystkich tych jego prac, po upływie dwóch wieków po świecie Bożym najrozmaicij rozpieczętanych, a niestety w znacznej liczbie zapewne sponiewieranych i poniszczonych. Drugą co do niego, w rozpoznaniu już samem jego twórców trudnością jest to, że nie na wszystkich zamieszczał swój podpis, a wiele z nich wychodziło bezimiennie. Ztąd gdy część takowych uznana jest powszechnie za niewątpliwie jego dzieła, inna ulega mniej więcej powątpiewaniu, zwłaszcza że handlowa spekulacya chętnie posiadane na sprzedaż ryciny, imieniem Falcka w war-

tości podnosi. Nadto w rycinach jego z obrazów mistrzów, zachodzi jeszcze nie małe zamięszanie. Żadnego bowiem sztycharza nie ma podobno tyle rycin w zbiorach i handlu beznapisowych, ile ich jest Jeremiasza Falcka. Zaczem różni różnie ryciny te nazywają, do rozmaitych malarzów je odnosząc, a tak bez bliższego ich obejrzenia i porównania, łatwo wpaść można w błąd, tworząc rycin jakoby kilka, z rozmaitych nadawanych im nazw i różnych malarzy, którym sam obraz rozmaicie jest przyznawany. Objasnimy to zamięszanie kilku choć przykładami. Rycina *Chrystus upadający pod krzyżem*, jest podług obrazu Pawła Veronese, bo są exemplarze z podpisem sztycharza i malarza. Tymczasem twierdzą inni, że rycina za malarzem Giacomo Bassano, inni znowu że za And. Schiavone. Tak z tejże samej ryciny, tworzą się niby trzy odrębne. Rycina *Obrzezanie Chrystusa* za And. Schiavone, zowią drudzy *Okazanie Chrystusa dzieciątka w Świątyni*, co znowu niby dwie ryciny czyni. Rycina *Stara zalotnica przed zwierciadłem*, podług J. Jordaensa, przypisywana jest także malarzowi Janowi Lys, jakby rycina inna. J. Tintoretto: *Ezaw sprzedający pierworództwo*, zwany jest także *Strzelec z zającem*, co mylnie podwaja rycinę. Pomijam wiele innych tego rodzaju zmiennych podań, w błąd łatwo przyprawić mogących, a na właściwych miejscach wyszczególnię każde. Nadmienić mi tu jeszcze wypada o jednym szczególe. Falck rył nieraz swój podpis na samym sztychu, albo też kładł go u spodu pod ryciną; wypisywał czasem całe nazwisko i z dodaniem *Polonus*,

czasem kładł tylko głoski J. F. Na wielu rycinach, wydawcy odbijali spodnie nazwisko malarza i sztycharza. Na jednej z wydawnictw Paryzkich, wypisany był sztycharz: Jeremias Valck; na dwóch innych bezgłoskowych exemplarzach, w zbiorze publicznym paryzkim, dopisano spodem współcześnie: Jerem. Valck. Takie zmylenie nazwiska pochodzić musiało z prostej niewiadomości, czy złego wymawiania, przy łatwości przekręcania nazw tak zbliżonych, a zapewne i z niedbałości; dodajmy że wtedy artysta był jeszcze bardzo młodym, zawód swój w Paryżu poczynającym, przeto zwłaszcza w początkach mniej jeszcze wsławionym i znanym. Tymczasem był w Paryżu prawie współcześnie inny sztycharz Gerard Valck. Otóż w Gazecie Polskiej pomówiony zostałem, jakobym tych dwóch rytoników nie rozróżniał, a ryciny ostatniego Falckowi przypisywał; Biblioteka Warszawska zarzut ten powtórzyła. Wszakże obwinienie zupełnie jest niesłuszne, z nieuważnego przeczytania wynikłe; gdyż przywiedzione przezemnie ryciny z podpisami Jerem. i Jeremias Valck, są rzeczywiście Falcka, zmylonego tylko drukiem lub ręcznie dodanemi podpisami. Co zaś do Gerarda Valcka, wyraziłem był uwagę, że to zupełnie inna osoba, i że ją z Falckiem za jedną brać nie należy, co też i teraz na swoim miejscu powtórzę.

Życiorys J. Falcka zamieszczony jest w Słowniku Malarzów, zbytecznem byłoby tu więc jego powtórzenie. Atoli dla lepszego objaśnienia samych prac artysty, przywiedziemy głównejsze życia jego daty:

Urodzony w Gdańsku r. 1619.

W Paryżu r. 1641—1646.

W Hollandyi czasowo.

W Gdańsku r. 1647—1653, zjazd w Sztokholmie na przemian.

R. 1654 jeszcze w Sztokholmie, zjazd w Kopenhadze.

R. 1655—1658 w Hollandyi, w Amsterdamie, sztychy do publikacji galeryi Gerarda Reynsta odtąd już przedsiębrano.

W latach 1655 i 1656 chwilowo w Hamburgu.

Od r. 1658 stale w Hamburgu do r. 1663, gdzie zapewne umarł. *Nagler (die Monogrammisten III. 919.)* mówi, że prawdopodobnie wrócił jeszcze do Gdańska i tu umarł. *J. S. Bandtkie (Hist. drukarń I. 93.)* twierdzi także, że po różnych po świecie podróżach, wróciwszy do rodzinnego miasta Gdańska, umarł tu po r. 1663 w późnej starości. Ale to wszystko nie ma do wodu, a same tylko domysły.

Twory sztycharskie Falcka rozłożyć się dają na cztery główne działy, wedle przedmiotów, tudzież miejscowości w których wykonywane były: to jest na ryciny Paryzkie, Polsko-Gdańskie, Szwedzkie i Duńskie, wreszcie Hollenderkie i Hamburskie. Tak więc je rozdzieliliśmy, w mniemaniu że to ułatwi znacznie bliższych rozpoznanie.

Własnego wizerunku Falck nie wykonał, ani też nikt inny, tak dalece że oblicze jego pozostało zupełnie nieznanne. Podpis jego własnoręczny atramentem, dochował się na karcie tytułowej książki własnością

jego będącej. Pamiątka ta dostała się do zbiorów moich.
(Podpis faximilowany.)

I.

Sztychy Paryzkie z lat 1641—1646 dla różnych
tamecznych wydawców: Le Blon, Justyna
d'Egmont, Hermana Weyen i innych.

Cztery państwa starożytnego świata. Paris, C. Vignon
invent. J. Falck sculp. Le Blon excudit.

1. *Les Assyriens. I. Monarchie.* Czterowiersz: *Tu vois
Sennacherib...*

2. *Les Medes. II. Monarchie.* Czterowiersz: *Darius
fut...*

3. *Les Grecs. III. Monarchie.* Czterowiersz: *Alexandre
paroist...*

4. *Les Romains IV. Monarchie.* Czterowiersz: *Augu-
ste, le plus grand...*

Parys i trzy boginie; zbiór Le Blonda.

5. *Paris* (młodzian długowłosa w kapeluszu z kwia-
tami) Falck f. Ośmiowiersz: *J'ay jugé selon...*

6. *Venus* (z kupidyńcem, a jabłkiem w ręku). Falck
fec. Ośmiowiersz: *Je triomphe...*

7. *Pallas* (w hełmie i pancerzu). Falck fc. Ośmio-
wiersz: *Depuis que je naquis...*

8. *Junon* (w koronie, w ręce berło, w drugiej paw.)
Ośmiowiersz: *Avecque moy regnent...* Bez nazwy szty-
charza, lecz zdaje się także Falcka.

Cztery części świata; Le Blond excud. Bez nazwy
sztycharza, lecz zdaniem G. Pawlikowskiego zdają się

być Falcka, a w zbiorze Falcków u niego zamieszczone.

9. **L'Europe.** Niewiasta w koronie i wieńcu, a z berłem w ręku. Dwunastowiersz: *L'on me peut bien nommer...*

10. **L'Asie.** Niewiasta w stroju wschodnim, z czarą w ręku, w której klejnoty, perły, korale. Dwunastowiersz: *Qui voudra mesurer...*

11. **L'Afrique.** Murzynka z palmą i strusim parasolem w rękach. Dwunastowiersz: *Rien que de mes déserts...*

12. **L'Amerique.** Niewiasta z piórami na głowie, w rękach dziryt i małpa. Dwunastowiersz: *A bien considérer...*

Cztery wiatry. *Les quatre vents.* Wystawione w postaciach 4 króli, przy nich zwierzęta, anioły i dmące główki w chmurach. Bez wyrażenia wydawcy, lecz pewnie Le Blond.

13 J. Falck *Fecit. 1644.*

14—16. J. Falck *Fecit. 1645.*

Cztery żywioły. Kobiecte postacie w strojach XVII wieku. Pod każdą czterowiersz Francuzki i Angielski. Le Blond *excud. avec. priv.*

17. **L'Air.** Niewiasta z ptakami J. Falck fc. *Le Giboyeur de peuple...*

18. **La Terre.** Niewiasta z koszem owoców. J. Falck fec. *Je m'entretiens...*

19. **Le Feu.** Niewiasta obraca kapłona na różnie. J. Falck f. *Cet exercice...*

20. **L'Eau.** Niewiasta z rybami. *L'eau seule...*

Cztery żywioly. Kobiące postacie w strojach XVII wieku. Pod każdą dwunastow. Francuzki. *Le Blond excud.* Bez wyrażenia sztycharza, lecz Falckowi przyznawane przez G. Pawlikowskiego, który je w tegoż robotach mieścił w zbiorze swoim.

21. Niewiasta trzymająca strzałę i sokoła, przy niej Chameleon (znac *l'Air*) dwunastowiersz: *J'ay dessus tous les corps...*

22. Niewiasta trzymająca róg z płomieniem, w drugiej ręce Salamandrę. Spodem: **Le Feu.** Dwunastowiersz: *Jugez de mon pouvoir.*

23. Niewiasta wylewająca z dwóch dzbanów wodę (*l'Eau*) dwunastowiersz: *L'on me doit bien nommer...*

24. Niewiasta z berłem i rogiem obfitości (*la Terre*) dwunastowiersz: *De toutes les beautez...*

Cztery wieki. Zbiór. *Le Blonda.*

25. **L'Age d'Or.** Niewiasta z różczką w ręku, obok ul. J. Falck fec. ośmiowiersz: *Le siècle de nos premiers pères...*

Trzy inne wieki bez podpisu sztycharza, lecz widocznie Falcka.

26. **L'Age d'Argent.** Niewiasta z sierpem i biczkiem w rękach ośmiowiersz: *Après le siècle...*

27. **L'Age d'Erain.** Niewiasta z włócznią i tarczą w rękach. Ośmiowiersz: *Le temps dont...*

28. **L'Age de fer.** Niewiasta z mieczem i różczką palmową w rękach. Ośmiowiersz: *Ce dernier temps...*

Cztery pory roku. A Paris chez *Le Blond Peintre* ord. du Roy. Dwie z podpisem Falcka, dwie inne bez, lecz widocznie jego takż roboty.

29. **Le Printemps.** Kobieta z gałązką w ręku, a kwiatami w drugiej. Szesnastowiersz: *Je sens cette saison...*

30. **L' Este.** Kobieta z owocami w fartuchu, w ręce sierp, drugą chwyta gałąź z wiśniami. Falck fc. Szesnastowiersz: *Cueillez des fruits...*

31. **L' Automne.** Kobieta odcina winogrona. Falck fc. Szesnastowiersz: *Malgré ceux...*

32. **L' Hyver.** Kobieta trzymająca wiązkę drewek, grzeje się przy ogniu. Szesnastowiersz: *Pour me rendre considerable...*

Cztery pory roku. Inny zbiór Le Blonda. C. le Brun pinxit. J. Falck fecit. Niewiasty w całych postaciach w strojach XVII wieku.

33. **Wiosna**, nie znana mi.

34. **Lato**, takż mi nie znane.

35. **L' Automne.** Niewiasta trzyma w rękach kosz z owocami i kielich. J. Falck fecit le Blond le jeune excud. *demeurant sur le pont N. Dame a lenseigne du Pelican, avec Privilege du Roy.* Ośmiowiersz: *Je me vante...*

36. **L' Hyver.** Niewiasta stoi przy kominku i pies siedzi. J. Falck fecit. C. le Brun pinxit. le Blond excud. *avec Privilege du Roy.* Ośmiowiersz: *Je purge les humeurs...*

Cztery pory roku. Trzeci zbiór le Blonda. Po dwie postacie, niewiasty i mężczyzny. Podpis sztycharza tylko na zimie, ale pewno wszystkie cztery jego roboty, i jako takie uznawane w zbiorze królowej Saskiej Maryi wdowy w Dreźnie, a tak samo w zbiorze Pawlikowskiego.

37. **Le Printemps.** Ver. le Blond *exc. avec Privilege.* Czterowiersz Francuzki, obok czterowiersz Łaciński: *Au retour du Printemps...*

38. **L'Este. Aestas.** le Blond *excud. avec Privilege.* Czterowiersz jak w poprzednim.

39. **L'Automne. Autumnus.** le Blond *exc. avec Privilege.* Podobne cztery wiersze.

40. **L'Hyver. Hyems.** Falck f. le Blond *exc. avec Privilege.* Podobne cztery wiersze.

Miesiące, zbiór le Blonda. Postacie kobiece siedzące w ubiorach XVII wieku; w górze znaki zodykalne. *A Paris chez le Blond peintre ord. du Roy.* Na czterech tylko jest podpis Falcka, wszystkie jednak zdają się być jego dziełem

41. **La veve Janvier.** Kobieta patrzy w zwierciadło. Le Blond *excud.* Ośmnastowiersz: *Quand l'hyver...*

42. **Le Goust. Fevrier.** 2. Kobieta trzymająca maskę i kieliszek. Le Blond *exc.* dwunastowiersz: *Quelque eau que verse...*

43. **L'Odorat. Mars.** 3. Kobieta z kwiatem w ręku, a pieskiem na kolanach. J. Falck fc. Le Blon *exc.* Dwunastowiersz: *Toutes choses...*

44. **L'Ouye. Avril.** 4. Kobieta grająca na mandolinie, w tyle jeleń. Le Blond *exc.* dwunastowiersz: *Au mois que le taureau...*

45. **L'Autouchement. Mai.** 5. Kobieta z dwoma gołąbkami. J. Falck fc. Le Blond *excud.* Ośmnastowiersz: *Mortels je decouvre...*

46. **L'Orguil. Juin.** 6. Kobieta strojna w klejnoty, za nią paw. Dwunastowiersz: *La terre superbe...*

47. **L' Avarice. Juillet.** 7. Kobieta z workiem w ręku, przy niej wilk. J. Falck fecit. le Blond exc. Dwunastowiersz: *Cette beauté...*

48. **Luxure. Aoust.** 8. Kobieta z obnażoną piersią, trzyma małpę. Le Blond excud Dwunastowiersz: *Le verseur d'eau qui verse...*

49. **L' Envie. Septembre.** 9. Kobieta trzyma winne grono i owoce, za nią stoi Meduza. Le Blond excud. Dwunastowiersz: *Le mois ennemi des glacons...*

50. **Gourmandise. Octobre.** 10. Tłusta kobieta z kieliszkiem w ręku, owoce na kolanach, przy niej wieprz. J. F. le Blond excud. Dwunastowiersz: *Ce pempre est...*

51. **Live (?) Novembre.** 11. Kobieta trzymająca topór, przy niej Lew. Le Blond excud. Dwunastowiersz: *Le redoutable sagitaire...*

52. **La paresse. Decembre.** 12. Kobieta podparta na rękę, obok niej klepsydra le Blond excud. Ośmnastowiersz: *J'aime tant le repos...*

Cztery pory dnia Le Blond exc. avec privilege. J. Falck fc. Kobiety w strojach XVII wieku.

53. **L' Aurore, le Matin.** Spodem szesnastowiersz.

54. **Venus. le Midy.** Falck fc. na rycinie. Kobieta z sercem gorejącem w ręku, trzyma się z amorkiem. Spodem szesnastowiersz.

55. 56. **Diane, le Soir.** Są dwie odmiany:

a) Niewiasta z perłami na głowie i szyi, z dzidą w lewej ręce, prawą głaszczkę psa. J. Falck fc. na rycinie. Szesnastowiersz: *Le soir jamais...*

b) Niewiasta w płaskim kapeluszu z piórami; w le-

wój ręce sokół, w prawej łuk, przy niej dwa psy.
J. Falck fecit. Wiersze te same jak wyżej.

57. *Proserpine. la Nuit.* Szesnastowiersz.

Cztery pory dnia. Zbiór Le Blonda Francuzko-An-
gielski. Pod każdą ryciną czterowiersz w obu językach.

58. *Le Matin. The Morning.* Niewiasta z koszem
kwiatów. J. Falck fc. „*Quand au matin...*”

59. *Le Midi The Noor.* Niewiasta rozkrawa kapłona.
J. Falck fc. „*L'heure du midy.*”

60. *Le soir. The Efnin.* Niewiasta z dzidą i rogiem
myśliwskim, na głowie czapka z piórami, chart. J. Falck
fc. „*Le soir jamais...*”

61. *La nuit. The Night.* Niewiasta ze świecą w ręku
odslania kotarę u łóżka. J. Falck fc. „*Quand de rayons
d'argent...*”

Pięć zmysłów. Zbiór Le Blonda. Wszystkie w po-
staci niewiasty i mężczyzny, w ubiorach XVII wieku
i amerek. U spodu na każdym sześciowiersz Francuzki,
a obok czterowiersz Łaciński.

62. *Le Govst. Gustus.* Niewiasta z owocami na pu-
delku, po które małpa sięga, mężczyzna wskazuje na
drzewo, z którego amerek podaje gałązkę z owocami.
Falck fc. *le Blond excud. avec Privilege du Roy.*

63. *L'Odorat. Odoratus.* Niewiasta trzyma koszyk
z kwiatami i charta, mężczyzna podaje wiązkę kwiatów
i amerek różę. Falk fc. *le Blond excud. avec Privi-
lege du Roy.*

64. *La Veve. Visus.* Niewiasta czesze włosy przed
zwierciadłem trzymanem przez amorka; z tyłu mężczy-
zna. Falck *le Blond excud. avec Privilege du Roy.*

65. **L'Ouye. Auditus.** Niewiasta gra na klawicymbale, amerek trzyma nóty, mężczyzna gra na mandolinie. Falck fc. le Blond *excud. avec Privilege du Roy.*

66. **L'Atouchement. Tactus.** Niewiasta z łukiem w ręku, mężczyzna przytula do niej amorka trzymającego strzałę. Falck f. le Blond *excud. avec Privilege.*

Pięć zmysłów. Bez napisu rytownika i wydawcy, ale widocznie Falcka, a wydania le Blond. Wyobrażone przez postacie siedzącej niewiasty, mężczyznę i amorka.

67. **La Veve.** Niewiasta trzymająca amorka, który przez perspektywę patrzy na mężczyznę. Czterowiersz: *Par moy l'oeil apperçoit...*

68. **L'ovye.** Niewiasta trzyma nóty, mężczyzna gra na mandolinie, amerek na piszczałce; w tyle jeleni słucha. Czterowiersz: *Je me sens dans mon coeur.*

69. **L'Odorat.** Niewiasta trzyma pieska, mężczyzna podaje różę, a amerek małpie gałązkę. Czterowiersz: *J'aime l'odeur des fleurs.*

70. **Le Goust.** Niewiasta trzyma owoc i gałązkę, mężczyzna podaje kielich, amerek owoce. Czterowiersz: *C'est beaucoup que de voir...*

71. **L'Atouchement.** Niewiasta trzyma na wstędze całujące się gołąbki, amerek trzyma za rękę mężczyznę. Czterowiersz.

72. Dziewczynka w stroju XVII wieku, bawi się z leżącym na stole pieskiem. Czterowiersz: *Commerc n'est pas sagesse...* le Blond *excud.* Bez podpisu rytownika, zdaniem G. Pawlikowskiego Falcka, którą to rycinę w jego pracach trzymał. 4°.

73. Niewiasta z rozpuszczonemi włosami, głowa ubrana w drogie kamienie, sześciowiersz: *Amour qui fait...* 1e Blond excud. 4°.

74. Niewiasta z przejrzystą zasłoną na głowie, koło szyi kołnierz wyłożony, sześciowiersz: *Telle qu'une Junon...* 1e Blond excud. 4°.

Obie powyższe ryciny należą może do jakiego zbioru 1e Blonda, nie mają wyrażonego sztycharza, lecz Pawlikowski zaliczał je do robót Falcka.

75. **Sw. Genowefa** (w głębi widok Paryża) C. 1e Brun inv. J. Falck fecit. Le Blond excud. Czterowiersz: Francuzki, drugi Łaciński. Przypisanie: *A très noble et vertueuse Dame Genéviefoe Fayet Presidente de Gous-seaux.*

76. **Sw. Magdalena.** Czterowiersz: *Amore currit...* 1e Blond exc. Bez podpisu sztycharza. Ta rycina w zbiorze Pawlikowskiego, uznawana przez niego za niewątpliwe dzieło Falcka.

77. **St. Nicolaus.** Dwuwiersz: *Elegit eum...* J. Falck fecit. Le Blond excud. cum Privilegio Regis. Fol.

78. **Narodzenie Chrystusa.** Le Blond excud. cum Privilegio Regis. Ośmiowiersz: *Filius animas...* Dziecię w żłóbku leży, pięć osób i osiołek. Fol. małe. Bez podpisu sztycharza, lecz przypisywana rycina Falckowi.

79. **Chrystus na górze Oliwnej.** Le Guide. (Guido Reni) inv. et pinxit. Le Blond excudit rue St. Jacques à la cloche d'argent. J. Falck. fecit. na samej rycinie. Spodem dziesięciowiersz: *Non hic parta quies Christo...* Wiersze przedziela Herb Biskupa, któremu poniżej przypisanie: *Illustrissimo D. D. Sogüerio Melden-*

sum Episcopo Regi ab Eleemosynis Primario Rolandus le Blond Pictor artis specimen DD. Cum Privilegio Regis. Fol. duże.

80. *Taż rycina.* Zamiast herbu i przypisania, przedziela wiersze napis: *La prière de Jesus Christ au Jardin des Olives.* Fol. duże.

81. **Sw. Jan Chrzcziciel** jako dziecko siedzi pod drzewem z barankiem; w głębi Chrzest Chrystusa przez św. Jana. Ośmiowiersz: *Cur monstras digito sacris...* Le Blond *le jeune excud.* Bez podpisu rytownika, ale w zbiorze Pawlikowskiego uchodzi za niewątpliwe dzieło Falcka.

82. **Złożenie Chrystusa do grobu** (ze szkoły Flamadzkiej). J. Falck *sculp.* le Blond *le jeune excud. avec Privilege.* Szesnastowiersz: *Quid Christi mors...*

83. **Gandolin** (aktor komiczny Francuzki w roli). J. Falck *fc.* le Blond *le jeune excud. avec Privilege du Roy.* Ośmiowiersz: *Gandolin par sa Rhetorique...*

84. **Guillot Gorju** (także aktor w roli). J. Falck *fc.* le Blond *le jeune excudit avec Privilege du Roy.* Ośmiowiersz: *Guillot Gorju par ses bons monts...* Fol. małe.

85. **Soldat Polonois de la Garde du Roy.** *Qui a peu de gens de pied, par ce que tout le peuple du Royaume est divisé en marchands et artisans qui Habitent dans les Villes et en laboureurs; tellement que les Armes sont entre les mains des Gentils - hommes qui ne vont qu'à Cheval.* Le Blond *Excudit avec Privilege du Roy.* Bez wyrażenia rytownika, ale uchodzi za dzieło J. Falcka (W. Drugulin w Lipsku). Fol. małe.

*86. *Spali, ou Cavalier de la Bannière Jaune, qui accompagnent le grand Seigneur quand il marche en quelques Ceremonies. Le Blond avec Privilege du Roy.* Bez podpisu sztycharza, wykonaniem zupełnie poprzedniej rycinie odpowiednia, takż za dzieło Falcka uchodzi. (W. Drugulin w Lipsku.) Fol. małe.

87. *Ludwik XIII* konno, za nim giermki z trąbami i dzidami, pod koniem zwierzyna. J. Falck *fecit.* *A Paris chez le Blond Peintre Ordre du Roy.* Czterowersz: *Tel fut autresfois...* Fol. małe.

88. *Ludwik XIII* na koniu w zbroi i kapeluszu, z laską dowódcy w ręku. W górze aniołek podający szyszak. Spodem bitwa. Dwunastowersz: *Les vertus ont este les charmes...* Falck sc. Fol. małe. Ta rzadka rycina ze zbioru Pawlikowskiego, była na Wystawie Krakowskiéj.

89. *Annae Mariae Aurelianae...* Justus d'Egmont *Pictor Regius inventor dicat et consecrat. F. sculpsit.* *A Paris chez Justin d'Edmond rue de Richelieu. 1642.*

*90. *Ludovico XIII* *Franciae et Navarrae Regi...* Justus d'Egmont *Pictor Regius inventor, dicat et consecrat. Anno 1643. A Paris chez Justin d'Egmont rue de Richelieu, à Louis (13.) le Juste. Cum Privilegio Regis Christianiss. et Ordinum confederatorum.* Falck *fecit.* Fol. Popiersie w bogatem otoczeniu i czterema medalionami.

*91. *Annae Franciae et Navarrae...* Justus d'Egmont *rue de Richelieu, à Louis (13.) le Juste. Cum Privilegio Regis Christianiss. et Ordinum confederatorum.* Falck

fc. Fol. Popiersie w bogatym otoczeniu i czterema medalionami. Odpowiedni poprzedniemu.

92. **Lodovico XIV.** *Franciae et Navarrae Regi Christianissimo.* Justus d' Egmont. *Pictor Regius inventor, dicat et consecrat Anno 1646. A Paris chez Juste d' Egmont Rue de Richelieu a Louys (13.) le Juste...* J. Falck *sculpsit.* Fol.

93. **Kardynal Richelieu,** konno; krajobraz H. David *pinx.* (A. Hagen. *Kunstblatt* 1848. Nr. 16. str. 63).

94. **Matka Boska w koronie, z Dzieciątkiem Jezus stojącym.** *Augustissimae Coeli Terrarumque Imperatrici Virgini Mariae* D. Just Egmont *inven.* Jeremias Valck *fecit.* Herman Weyen *excudit cum Privilegio Regis.* Exemplarz w Bibliotece Cesarskiej Paryzkiej.

95. **S. Petrus.** J. Falck *sculps.* Moll *pinx.* *Apud Hermanum Weyen.* Sześciowersz: *Ter Gallo...*

96. **S. Paulus.** J. Falck *sculps.* Moll *pinx.* *Apud Hermanum Weyen.* Sześciowersz: *Quisquis habes...*

*97—100. **Czterej Ewangeliści,** małe rycinki.

a) **S. Matthaeus.** J. Falck *sculp.* H. Weyen *excud. cum Privil.*

b) **S. Johannes.** J. Falck *sculp.* H. Weyen *excud. cum Privil.*

c) **S. Marcus.** J. Falck *sculp.* H. Weyen *excud. cum Privil.*

d) **S. Lucas.** J. Falck *sculpsit.* H. Weyen *excud. cum Privil.*

Ch. Le Blanc II. 214. utrzymuje, że te obrazki są za malarzem Van Moll. Wszakże i F. Bazan Diet.

des graveurs I. 208. a za nim Füssli str. 226. twierdzą, że Falck sztychował z obrazów Piotra Van Moll.

101. **S. Clara.** Herman Weyen *excudit.* Fol. Przywodzi jako rycinę Falcka *Ch. Le Blanc.* II. 214.

102. **Matka Boska z Dzieciątkiem Jezus, ś. Jan i baranek.** J. Falck *sculp.* J. Stella *pinx.* Paris de l'imprimerie d'Herman Weyen. Przepisanie: *Illustrissimo viro D. D. Francisco Sublet de Noyers Baroni de Dargu, Regi ab intimis consiliis et secretis, hanc Deiparae Virginis cum Christo et. D Joanne Baptista imagium a J. Stella pictum, futurae suae observantiae aere perennioris monumentum O. D. C. devotionis ac servitutis nomine addictissimus cliens* J. Falck.

103. **Chrystus koronowany cierniami.** Ant van Dyck *pinx.* J. Falck *fecit.* Herman Weyen *excudit.* Napis z Pisma św.: *Plectentes coronam de spinis...*

*104—127. **Le livre de portraiture de Jo. Franciscus Barberius.** 1641. A Paris de l'imprimerie d'Herman Weyen, rue Saint Jacques, à l'enseigne St. Benoist pres la Poste. 4°. Karta tytułowa i dalsze 11. tabliczkoły rysunkowój ciała ludzkiego.

Le livre de portraiture de Jo. Franciscus Barberius. Seconde partie. A Paris, de l'imprimerie d'Herman Weyen, rue St. Jacques, à l'enseigne St. Benoist pres la Poste. Avec Privilege du Roy. 4°. Karta tytułowa i 11. dalsze tablice (liczbowane od 13. do 23.) roboty rysunkowój, głowy.

Jest to szkoła rysunków w dwóch częściach Jana Franciszka Barbieri, *il Guercino da Cento*, wydana w Paryżu przez Hermana Weyen, część pier-

wsza r. 1641, druga bez daty. Ryciny te przypisywane są J. Falckowi, lubo podpisu na nich nie widać (Maurycy Bermann w Wiedniu). Wiadomo, że na początkowych jego robotach w Paryżu, nakładcy nie zawsze podpis jego czy głoski kładli, a nawet kładąc podpis, przekręcali go niekiedy. Rok zaś ten 1641 był pierwszym pobytu jego w Paryżu. Zbiór całkowity owój Szkoły, niezmiernie rzadki, jest w zbiorze moim.

Pięć zmysłów. Zbiór Piotra Mariette. Postacie kobiet w strojach XVII wieku. Spodem czterowersz: Francuzki i Łaciński. Bez podpisu sztycharza, ale zdaniem Pawlikowskiego widocznie Falcka.

128. **La Veve. Visus.** Niewiasta trzyma zwierciadło, w którem się przegląda. „*Cloris que son miroir... De l'imprim. de Pierre Mariette.*”

129. **L'Odorat. Odoratus.** Niewiasta z różą w jednej, a w drugiej ma kosz z kwiatami: „*Cesse de t'amuser... De l'impr. de Pierre Mariette.*”

130. **L'Ovye. Auditus.** Niewiasta grająca na harfie. „*Si les divins accords... De l'impr. de Pierre Mariette.*”

131. **Le goust. Gustus.** Niewiasta w ręce kielich, w drugiej nóż na torcie. „*Bien que cette Philis... De l'imprim. de Pierre Mariette.*”

132. **L'Attouchement. Tactus.** Niewiasta trzyma papugę, która ją gryzie. „*Ne vous estonnez... De l'imprim. de Pierre Mariette.*”

Cztery wieki. Zbiór Marietta. Postacie kobiet w strojach XVII wieku. Spodem czterowersz: francuzki

i łaćński. Fol. Nie wyrażony sztycharz, lecz zdaniem Pawlikowskiego widocznie Falcka.

*133. **Le siècle d'or. Aetas Aurea.** Niewiasta z różczką w ręku i ul obok, tak jak w zbiorze Le Blonda N. 25. „*Durant le Siecle d'Or... De l'impression de Mariette, rue S. Jacques a l'Esperance, avec Privilege du Roy.*

134. **Le Siecle d'Argent.** Niewiasta ze snopem i parasolem w jednej ręce, a kądziela i wiosłem w drugiej: „*Quand le fils de Saturne...*“ *Mariette excud.*

135. **Le Siecle d'Erain. Aetas erea.** Niewiasta z tamburynem i piszczalką w rękach. „*De la necessité nasquit...*“ *Mariette excud.*

136. **Le Siecle de Fer. Aetas ferrea.** Niewiasta w szyszaku, z mieczem i tarczą w rękach. „*Le qu'ont de plus sanglant...*“ *Mariette excud.*

Cztery pory roku. Postacie kobiece w strojach XVII wieku. Spodem czterowiersz: francuzki i łaćński. *A Paris chez Pierre Mariette.* Fol. Sztycharz nie wyrażony, lecz sądem Pawlikowskiego Falcka.

137. **Le printemps. Ver.** Niewiasta z koszykiem kwiatów i gałązką róż w rękach. „*Tes beautez o Philis...*“

138. **L'esté. Aestas.** Niewiasta ze snopem i sierpem w rękach. „*Quand l'esté vent...*“

139. **L'automne. Autumnus.** Niewiasta, w rękach winne grono i nóż. „*Ne vous estonnez pas...*“

140. **L'hiver. Hiems.** Niewiasta grzeje się nad fajerką. „*En la froide saison...*“

Cztery pory dnia. *A Paris chez Pierre Mariette.* Fol. Kobiety w strojach XVII wieku. Czterowiersze:

francuzki i łaciński. Bez wymienienia sztycharza, wiodcznie zdaniem Pawlikowskiego Falcka.

141. **L'aurore. Aurora.** Niewiasta trzyma zapaloną pochodnię „*L'aurore a son vecoueil...*“

142. **Le midy. Meridies.** Niewiasta w ręce wachlarz, drugą trzyma kupidyna. „*Comme on voit le midy...*“

143. **Le soir. Vesper.** Niewiasta w ręce oszczep, drugą trzyma charta. „*Puis qu'au declain du jour...*“

144. **La nuit. Nox.** Niewiasta, w rękach róg płomienisty i trójząb. „*Il faudroit o Cloris...*“

Papiersia kobiet w strojach XVII wieku. Może wizerunki dam Francuzkich. Zbiór Marietta. Czterowiersz. Bez napisu sztycharza, zdaniem Pawlikowskiego wiodcznie Falcka, a są w jego zbiorach.

145. **Armide.** Ze strusiem piórem na głowie, na plecach sajdak. Sześciowiersz: *Armide avec ses puitsans...*

146. **Clorinde.** W kapelusiku z piórami strusiem. Czterowiersz: *Tu peux voir icy ceste belle.*

147. **Cleonice.** Włosy drobno lokowane, pióro na głowie. Czterowiersz: *Quiconque voit ceste peinture...*

148. **Doralice.** Włosy drobno lokowane, pióro na głowie i szpilka we włosach. Czterowiersz: *Voyant ceste vive merveille...*

149. **Dorinde.** Chustka na głowie, suknia w pasy. Czterowiersz: *Ceste belle est dans la retraite...*

150. **Dorise.** Na głowie kapelusz ze strusiem piórami, bogate spięcie na piersiach. Sześciowiersz: *Graveur dis moi.*

151. **Marfire.** Na głowie szyszak z piórami. Sześciowiersz: *Pourquoi baille vous des armes...*

152. **Olinpe.** Na głowie czarna zasłona. Sześciowiersz: *La pasle et noire a cette russe...*

153. **Philis.** Włosy w drobne pukle, z piórkiem; kołnierz koronkowy. Czterowiersz: *Celuy qui voit a beau visage...*

154. **S. Hieronime.** J. Tintoret *pinxit.* Typis Petri Mariette. Fol. Bez podpisu sztycharza, w zbiorze Pawlikowskiego, który tę rycinę uznawał za niewątpliwie Falcka.

155. **M. B. Bartholomei appos.** Joseph de Ribera *invent.* *A Paris chez Pierre Mariette.* Fol. Bez podpisu sztycharza, w zbiorze Pawlikowskiego, który uznawał rycinę za najpewniej Falcka.

156. **Pastuszkowie ubóstwiają Dziecię Jezusa.** Matka Boska trzyma Dzieciątko Jezus. Św. Józef klęczy, pastuszkowie przybywający. J. Palma *inventor.* Mariette *excud.* Spodem czterowiersz: *Pastores natum venerantur...* Fol. Bez podpisu rytownika, w zbiorze Pawlikowskiego uchodzi za Falcka.

157. **Il gran Mogor.** J. Falck *fc.* C. V. *invent.* F. L. D. *Ciatres excudit cum privil.* Mężczyzna w zawoju z piórem. 4°. Należy do zbioru 14 rycin różnych postaci historycznych męzkich, z wydawnictwa Franciszka Langlois de Ciartres. Ta jedna tylko z pomysłu C. Vignon, nosi podpis Falcka; inne nie są jego.

158. *Ta sama rycina,* tylko nieco zmniejszona,

i na czerwono odbita. J. Falck. Znajduje się w zbiorze A. C. w Paryżu.

159. *Maria mater Dei regina coeli*. F. L. D. *Ciastres excud.* Siedząca z Dzieciątkiem Jezus pod drzewem, przy niej koszyk z bielizną. Ta rycina bez podpisu sztycharza, uchodzi za Falcka, zdaniem także Pawlikowskiego. Jest w zbiorze jego, a była ztąd na wystawie Krakowskiéj.

*160. *Krzew z rozłożystemi gałęziami*, pod nim koza skubie liście; dzieci trzymają baranka. J. Falck fecit. Paulus Schmit in. *Ce vendent à Paris chez Jean Sommre avec privilege*. Fol. Ch. *Le Blanc II*. 215. przywodzi tę rycinę, a zowie ją *Feuille d'orfèverie*.

*161. Posiadam inną rycinę 8°, przedstawiającą także *krzew*, przypominający tamten, z widokiem morza i na skale twierdzy z latarnią morską. Tę rycinę w handlu przypisują Falckowi (W. Drugulin w Lipsku); lecz u mnie obcięta na samych brzegach, niema żadnych napisów.

Pięć zmysłów. *Paris l'impression de Huart*.

162. *La Veue*. J. Falck. W postaci niewiasty. Spodem wiersz Francuzki.

163. *L'Ouye*. J. Falck. W postaci niewiasty. Spodem wiersz Francuzki.

Reszty nieznam, mają być bez podpisu sztycharza, a zdaje mi się że muszą być także Falcka, który dwie tamte sztychował.

*164. *La Vierge au poisson*. Fol. poprzeczne. Na exemplarzu, przedgłoskowym w Bibliotece Cesarskiej w Paryżu, dopisano spodem współcześnie atramentem:

Oude Patma *pinx.* Jerem. Valck. Tęj ryciny wiele jest exemplarzy przedgłoskowych, *avant la lettre*; u mnie są takie dwie. Niektórzy zaliczają rycinę tę do Gabinetu Reynsta, a zowią: *Ś. Rodzina przyjmuje ofiary*; ztąd wynikać może błąd dwojenia ryciny. Chłopak ofiaruje rybę, zkąd nazwa obrazu.

*165. **Obrzezanie Chrystusa.** Andr. Schiavone *pinx.* Fol. poprzeczne. Na przedgłoskowym exemplarzu w Bibliotece Cesarskiej w Paryżu, dopisano spodem wspólnie atramentem: Jerem. Valck. Jest tęj ryciny wiele exemplarzy przedgłoskowych, takie dwie posiadam. Niektórzy zowią tę rycinę: *Okazanie Dzieciątka Jezus w Świątyni*, a przypisują Pawłowi Veronese, co mylnie robi z nięj jakby dwie oddzielne, gdy tak nie jest; zaliczają je też do Gabinetu Reynsta.

*166. **Joannes Tristanus Dominus a Sancto Amante et Patri Amoris.** Jerem. Falck *fecit.* Oval. fol.

167. **Le Prince Eugène François**, podług obrazu M. de Meriar. Przywodzi C. Le Blanc II. 216. jako sztych Falcka. Należy zdaje się do wydań Paryzkich.

*168. **Charles de Lorraine, duc de Guise, prince de Joinville, comte d'Eu, pair de France, Gouverneur et Lieutenant General pour le Roy en Provence, agé de 73. ans.** Oval. fol. Ta rycina bez podpisu sztycharza, przypisywana jest Falckowi. (M. Bermann w Wiedniu). „*Charles de Lorraine, duc de Guise, de Joyeuse, pair de France, prince de Joinville, comte d'Eu, etc. chevalier des ordres du Roy, Gouverneur de Provence, ne le 20. Août 1571 mourut le 30. Septembre 1640. „Moriri, gr. Dict. wyd. 1749. VI. 413. Data śmierci*

musi tu być zmylona, gdyż rycina wymienia rok życia 73, zatem 1644, w którym była wykonana.

169. Pies siedzący nad śpiącym chłopcem przy misie. 4°. Bez podpisu. Jest w zbiorze Drezdeńskim królowej wdowy Maryi, w rycinach Falcka. Pod ryciną przypiska ołówkiem: „*Falck Jerôme. Un grand chien barbet couché dans un paysage à côté d'un garçon endormi près d'une émelle.*“ Sztych istotnie przypomina roboty Falcka Paryzkie.

Cztery całkowite postacie niby Allegoryczne. W zbiorze Pawlikowskiego objęte, więc bez napisów, ale uznawane za widocznie prace Falcka. Wydawca także niewiadomy, ale pewno Paryzki.

170. Niewiasta z gwoździem i młotkiem, w głębi obóz ożywiony ludźmi, i mężczyzna w zbroi leży z gwoździem wbitym w głowę.

171. Niewiasta stoi nad miednicą, do której spływa krew z jej ręki, inna osoba siedzi, której krew z rąk i nóg puszczona; w tyle na galeryi król dający rozkazy.

172. Niewiasta w zawoju z pochodnią w rękę; w tyle nad morzem, na którym okręt palący się, dowódca w zawoju z wojskiem.

173. Mężczyzna w zawoju i stroju wschodnim, z laską w rękę, około której wije się wąż. W głębi pali się ofiara, przyczem stoi starzec, kobieta klęcząca ze snopem zboża, druga z naczyniem i mężczyzna leżący.

Tyle przy skrzętnych poszukiwaniach, udało się wyśledzić robót Paryzkich J. Falcka, podpisem opa-

trzonych, czy też z całym prawdopodobieństwem jemu przyznawanych. Niewątpliwie, że mogło ich tam być więcej, które czy czas zupełnie zatracił, czy się też w części kiedyś wykryją. To pewna, że nie jedną z początkowych jego rycin w Paryżu, ogłaszali bez jego podpisu wydawcy, jak: Fr. Chauveau, le Blond Herman Weyen, Piotr Mariette. Wydawnictwo *Le Blonda bogiń*, pór roku, dni, zmysłów, miesięcy i t. p. jest zbiorem strojów Francuzkich ówczesnych, a nawet wtedy jako rodzaj dziennika mód służyło. Wydawnictwa podobne innych, tenże sam zapewne cel miały; że wielką musiała być ich wziętość, to samo już dowodzi, iż ich tak wiele było. Dziś obok zalety sztuki, mają jeszcze powab w wykazywaniu tamtoczesnego smaku i strojów; dziwić się też przychodzi ogromnej w tych robotach samego Falcka pracowitości, a onych urozmaiceniu.

II.

Sztuchy Polskie z lat 1647—1653 w Gdańsku i Sztokholmie, a późniejsze od r. 1658—1663 w Hamburgu wykonane.

Zbiór portretów Jerzego Förstera; wszystkie owalne, folio.

*1. *Fridericus Guilielmus Dei Gratia Marchio Brandenburgensis Sacri Romani Imperii Archi Camerarius et Elector in Prussia Juliae, Cliviae... Dominus in Ravenstein. Anno 1647. J. Falck Polonus sculp. Georgius Forsterius excudit.*

2. *Tenże*, inne odbicie bez podpisu sztycharza i wydawcy, lecz spodem przypisanie: *Serenissimo Electori, Domino clementissimo, Serenitati Ejus hanc effigiem, coelo exsculptam, dedicat consecratque, Serenitati Ejusdem Jerem. Falckius Polonus.*

3. *Tenże*. Jest nadto wizerunek tego Xięcia z napisem: *Friderik Wilhelm van Godts genaden Marckgraeff van Brandenb. des H. Roomferycks art se Cammern en Churforst in Pruysen...* Ta rycina w zbiorze Berlińskim, ma u spodu dopisek ręczny Falck sc.

*4. *Serenissimus ac Potentissimus Princeps Vladislaus IV Dei Gratia Rex Poloniae, Magnus Dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Livoniae, Smolensciae, Czernichoviae, nec non Suecor. Gottor. Vandalorumq. Haereditarius Rex. J. Falck Polonus sculp. Georgius Försterus excudit.*

5. *Tenże*, drugi raz odmienny (Pawlikowski w Cza-sopiśmie. Lwów 1829, II. 105.) Przecie tego jakoby innego wizerunku nigdzie nie napotkałem, chyba jak poniżej na Bramie Andrzeja Scoto.

*6. *Serenissimus et Reverendissimus Princeps ac Dominus Dn. Carolus Ferdinandus Dei Gratia Poloniae et Sueciae Princeps, Episcopus Plocensis et Vratislaviensis etc. Falck Polonus sculp. Georgius Försterus excudit.*

*7. *Illustrissimus Dominus Dns. Achatius De Przylęk Przylęcki Castellanus Oswiecimensis in Piotrkowice et Zembrzice Dns. et Haeres. D. Schultz pin. Georgius Försterus excud. J. Falck sculp. Stockhol-miae 1652.*

*8. *Illustrissimus Dominus Dns. Lucas Comes de Bnin Opaliński Marescalcus Rubiessoviensis etc. etc. Praefectus. D. Schultz pin. J. Falck sculp. G. Foersterus excud. 1653.*

*9. *Illustrissimus et excellentissimus Dns. Dns. Georgius Comes in Wisnicz et Jaroslaw Lubomirski Sac. Rom. Imp. Princeps Supremus Regni Poloniae Marescalcus, Generalis Cracoviensis, Premisliensis, Scepusiensis, Chmielnicensis, Nizinensis etc. etc. Capita nus. — C. Schultz pin. J. Falck sculp. G. Försterus exc. 1653.*

*10. *Illustrissimus et celsissimus Princeps Dominus Boguslaus Radziwil Dei Gratia Dus Bierzarum, Dubincorum, Sluciae et Copiliae, Sac. Rom. Imp. Princeps, Comes Stabuli Magni Ducatus Litvaniae, Exteranei in Regno Poloniae Exercitus atque Custodiae Regy Corporis Generalis Branscensis Barensis Posternentensis etc. etc. Gubernator. — D. Schultz pin. J. Falck sculp. G. Foersterus excud. 1654.*

*11. *Illustrissimus ac Reverendissimus Dominus Dn. Petrus Gembicki, Episcopus Cracoviensis, Dux Severiensis etc. etc. J. Falck Polonus sculp. Georgius Försterus excudit.*

*12. *Illustrissimus et Excellentissimus Dominus Dn. Adamus in Czasniki a Casanow Curiae Regni Poloniae Mareschalculus, Bor: Sol: Cosn: Neof: Warecen Gubernator Pragae ad Vistulam Dn. et Haeres. J. Falck. G. Foerster. Ulega wątpliwości czy są odbicia tej ryciny z podpisami artysty i drukarza?*

Podług Heinekena *Dict. des artistes IV. 499.* obraz malował Danekertz; lecz Heineken mylnie pi-

sze nazwisko Adamus in Czapsky *Marchal de la Couronne*, gdyż to jest in Czasniki. Kraszewski zrobił z tego dwie ryciny: jedną Kazanowskiego, a drugą jakoby Adama Czapskiego. Jest to proste przeoczenie, gdyż takiej ryciny Falcka niema, ani też Adama Czapskiego Marszałka nadwornego nie było.

*13. *Illustrissimus ac Reverendissimus Dominus Dn. Andreas de Leszno Leszczyński Episcopus Camenecensis, Nominatus Culmensis et Pomesaniae, Praepositus Plocensis, Regni Poloniae Vice-Cancellarius. J. Falck Polonus sculp. Georgius Försterus excudit.*

*14. *Illustrissimus et Excellentissimus Dns. Dns. Boguslaus Comes in Lesno Leszczyński Pro Cancellarius Regni, Generalis Majoris Poloniae, Samboriensis, Medziricensis, Bygdosciensis, Ostrzensis, Człachoviensis, Borzechoviensis, Osiecensis etc. Capitaneus. D. Schultz pinx. J. Falck sculp.*

*15. *Illustrissimus et Excellentissimus Dominus Dn. Venceslaus a Leszno Leszczyński Cancellarius Regni, Majoris Poloniae Generalis, Varecensis, Camionecensis etc. Capitaneus. J. Falck Polonus sculp. Georgius Försterus excudit.*

*16. *Illustrissimus ac Reverendissimus Dominus, Dominus Matthias Lubieński Archiepiscopus Gnesnensis, Legatus natus, Regni Poloniae Primas, Primusque Princeps. — Danckers pinxit. J. Falck Polonus sculp. Georgius Försterus excudit.*

*17. *Illustrissimus et Excellentissimus Princeps Dominus Dn. Georgius Dux in Ossolin, S. R. I. Princeps,*

Comes a Theczyn **Ossolinski**, Lubomlen. Adzelen. Rycen. etc. etc. Praefectus, Supremus Regni Poloniae Cancellarius. J. Falck Polonus sculp.

*18. *Illustrissimus ac Reverendissimus Dominus Dn. Stanislaus de Buzenin Pstrokonski Episcopus Chelmensis, Abbatiae Tinecensis Administrator, Danckers pinxit. Falck Polonus sculp. Georgius Försterus excudit.*

Z tego wizerunku Pstrokońskiego zrobiono dla handlu wcale inny, odwróciwszy głowę w drugą stronę, położono napis wkoło niój: *Don Marcos Leuffneros Cavalieros Spaniolos et Gugiera del Reo. Nat. del An. 1479.* Przywiódł tę rycinę W. Drugulin w spisie drukowanym swego składu rycin jako rzadkość i ciekawość, a jest w zbiorze moim.

*19. *Illustrissimus ac Reverendissimus Dominus Dn. Georgius Tyszkiewicz Episcopus Vilnensis, S. D. N. Papae Praelatus Domesticus etc. etc. J. Falck sculp. Georgius Försterus excudit.*

Inne wizerunki.

*20. **Daniel Dilgerus Gedanensis In Patria Evangelicus Doctor Et Theologus Ad Annos L Optime Meritus.** *Nat. A. 1572 Ob. A. 1645. 4. Cal. Martij* (na ramie) czterowiersz Mochingera: *Ecce sacrum Gelani fulmen.* S. Waegener *pinxit.* J. Falck *sculp.* 1648. Owal, fol.

21. **Nicolaus Copernicus.** Dwunastowiersz Barlea: *Naturae novus...* J. Falck *sculp.* O téj rycinie ma tylko domysł Kraszewski; jest w Paryżu w zbiorze Biblioteki Cesarskiej. Wizerunek Kopernika znajduje się w zbiorach X. Wł. Czartoryskiego w Krakowie, w Wiedniu,

w Albertynie i w Bibliotece cesar., w Wrocławiu w Bibliotece miejskiej obecnie w Muzeum?

*22. *Nobilissimo viro, Domino a Twenhusen Pictori laudatissimo, atque amico suo plurimum colendo, coelo a se exculptam hanc effigiem, in duraturum amoris atque studii monumentum, libenter et ultro exhibuit* Jeremias Falck. Owal fol.

Wizerunek podobny *Helmicha van Thwenhusen*, malarza w Gdańsku pracującego przez J. Falcka, znajduje się przy dziele **Jana Heveliusa**: **Selenografia sive Lunae descriptio**, Gedani 1647. Fol. małe.

*23. **Jan Hewelke** czyli **Hevelius** Astronom Gdański. Sześciowersz podpisany: Johannes Mochingerus fec. *Contemplare virum...* Helmich a Twenhusen *pinxit*. Jerem. Falck *sculpsit*. Fol. małe; nie w ramie i kwadrat.

Jest dołączony także do Selenografii *Heveliusa*. (Nr. 23 jest przy Selenografii, czy Nr. 22??)

*24. *Illustrissimo et Excellentissimo Domino Dno. Hieronymo in Radziejowice Radziejowski. Pro Cancellario Regni Poloniae, Lomzensi, Bielsensi, Varecensi, Koziennicensi, Solecensi, Kamionacensi etc. etc. Gubernatori Haeredi in Kryłow Dno suo gratiosissimo hanc Sae Exc. effigiem coelo exculptam dicat dedicat consecratq.* Jer. Falck S. R. M. Sueciae *Chalcographus*. H. Munnichouen *pin.* 1652. Owal. fol.

25. **Janusz Xiąże Radziwiłł** Wojew. Wileński, Hetman W. Lit. Schultz *pinx.* J. Falck *sculp.* Nr. 25 bardzo wątpliwy (W. Honelius sc. a nie Falck.)

26. **Joh. Casimirus Rex Poloniae.** Nr. 26 bardzo wątpliwy dotąd nie znany?

*27. **D. N. S. Gabriel Schumannus Cons. Camer. Scholar. Gedan. natus 1595. d. 29. Jan. denatus 1654. d. 18. Mar. sepultus 23.** (Ten napis na ramie wizerunku okrągłej) czterowiersz łaciński podpisany *J. B. D. F.* fol. L. de Necker *pin.* J. Falck fol. 4°.

*28. **Nataniel Schmiden** Konsul czyli radzca Gdański. Czterowiersz: *Quos cernis, Lector, vultus ac ora Schmideni... Daniel Lagus D.* — J. Falck *sculpsit.* Fol. Nie owal; stojący przed stołem, w głębi herb.

*29. **Dn. Constantinus Ferberus Praeconsul Gedan.** dwuwiersz: *Ferberi effigies... V. F. S. G.* — A. Boy *J. delin.* J. Falck *sculp. Hamburgi.* — W ramie ozdobionej 5-cioma herbami. U góry Aniołki trzymają wstęgę z napisem: *Deo confidens fero impavide.* Fol.

*30. **Joachim Mochinger** Pastor u Świętej Katarzyny w Gdańsku. Czterowiersz: *Ut Mochingerus tabula spectatur in illa...* Adolf Boy *pinx.* Jeremias Falck *sculp.* Fol. bez ramy.

*31. **Stuvius Jakub** (Stüve) Konsul Gdański. Czterowiersz: *Aedibus hic coluit... nomen Stüvi...* A. Boy *pinx.* J. Falck *sculp.* Stoi przed stołem, w tyle herb. Fol.

*32. *Postać zmarłego leżącego na sarkofagu.* Z Niebios spływa w promieniach światła korona; dwie trąby głoszą sławę. Spodem napis: *Sey getreü bis in den Tod...* A. Boy *in. et del.* J. Falck *sculp.* Fol.

Ch. Le Blanc II. 216. twierdzi że postać zmarłego jest Marcina Zeillera, lecz błędnie, bo to jest Jakób

Stüve Konsul Gdański, o czym przekonywa toż samość osoby z wizerunkiem poprzednim.

33. *Sarkofag na którym zakwita drzewo*, z boku siedzi płacząca niewiasta z herbem Gdańska, sparta o sarkofag; w górze w obłokach Bóg Ojciec z sierpem. Ta rycina w zbiorze Pawlikowskiego, bez podpisów, ma być pomnikiem Konstantego Ferbera Burmistrza Gdańskiego, a widocznie dzieło J. Falcka.

34. *Adryan Spigel* Prof. Anatomii. J. Falck *sculp. Gedani*. Owal, fol.

*35. *Tenże. Adrianus Spigelius Bruxellensis, Eques D. Marie, in Gymnasio Patavino Anatomiae et Chirurgiae Professor Primarius. aetat. 46.* (Napis w około ramy) dwunastowiersz: *Quem terris Bruxella...* C. Barlaeus. J. Falck fec. Fol. Owal.

*36. *Johannes Jonstonus Med. D. natus anno C 1603 15. Sept.* Napis dokoła wizerunku w owalu. U spodu czterowiersz: *Que fusum Naturae...* Andreas Gryphius. J. C. fec. Folio małe. — Ta rycina uchodzi w handlu za dzieło Falcka, i jako taką sprzedaje ją W. Drugulin w Lipsku. Wszakże z pewnością twierdzić nie można.

37. *Piramides ante foras Regii Hospitalii in foro Civitatis Gedanensis collocatae. Anno 1646.* Dwie piramidy otoczone winną latoroślą, połączone wieńcem na którym Orzeł z głoską A. Cyfry L. 4. — L. M. (Ladislaus IV Ludovica Maria). Posągi Appolina i Dyanyny. Napis: *Protegat ingressus...* Spodem dwunastowiersz łaciński. *A Boy figura. Falck incid.* Fol.

38. *Arcus circa festivitatem Regiarum nuptiarum*

in medio Longae Plateae Gedanensis erectus An. 1646.

Na karyatydach oparty łuk słoneczny, pod nim słońce i miasto Gdańsk. U dołu: *Inscriptio Arcus. Versus Occidentem. Versus Orientem.* Po cztery wiersze Łacińskie. A. Boij *Dantis delineat.* Falck Pol. *sculps.* Fol.

39. *Brama tryumfalna* na wjazd do Gdańska Maryi Ludwika 1646 r. wystawiona z rysunku Adolfa Boya, na której odmalowane czyny Herkulesa w 6-ciu obrazach. Za A. Boyem sztychował J. Falck Fol.

40. *Similitudines emblematicae Arcus stylobatis insertae.* Sześć medalionów z powyższej bramy, czyny Herkulesowe przedstawiających. A. B. *del.* F. *sculps.* Fol.

41. *Porta honoris quam Serenissimo, Potentissimo, Invictissimo Principi Vladislao VI (sic) Dei Gratia Poloniarum Regi etc. etc. Domino suo clementissimo Magno in sua Prussia hospiti errexerit et obtulit Andreas Scoto Gedani.* A. D. 1646. J. Falck fecit 1646. 8°. maj.

U góry w owalu portret Władysława IV; na dwóch słupach herby Państwa. Rycina ta przywiedziona ze zbioru zakładu Ossolińskich we Lwowie przez J. I. Kraszewskiego, ma tamże niedopatrzone przezemnie podpis: Georg Foersterus *excudit.* Gdyby tak było, to rycina ta należałaby do zbioru wydań Foersterowych. Być takż może, iż ów drugi wizerunek Władysława IV przez Falcka, który przytacza G. Pawlikowski, tą właśnie jest ryciną.

42. Karta tytułowa do Jana Heweliusza *Sele-nografia sive Lunae descriptio, Gedani 1647.* Fol. A. Boy *delineavit.* J. Falck *Polonus sculpsit.* Przedstawia postacie Alhasena i Galileusza.

*43. Karta tytułowa do **Jana Heweliusza** *Machina coelestis, Pars prima, Gedani 1673*. Fol. — A. Boy *delineavit*. J. Falck *sculpsit*.

Taż sama rycina powtórzona przy drugiej tego dzieła części i **Pars posterior, r. 1679**. Rycina ta przedstawia wizerunki w całych postaciach czterech Astronomów: Hipparcha, Ptolomeusza, Kopernika i Tycho Brahe.

44. *Civitatis Gedanensis Porta lapidea ad ingressum Plateae longae ab Architecto Abrah. Block anno 1612 extructa, et octo statuis a Petro Ringeringe sculptis ornata. Anno 1649*. Caspar Tockhellen *del.* Jerem. Falck *sculp.* Fol.

*44—51. *Ośm posągów z powyższej bramy, przez Piotra Ringeringa rzeźbiarza wykonanych, wyobrażające ośm cnót w postaci niewiast*. Jerem. Falck *deline. et sculp.* P. R. Fol.

a) *Prudentia*. 1648.

b) *Pietas*. 1649.

c) *Justicia*. 1648.

d) *Concordia*. 1649.

e) *Pax*. 1649.

f) *Libertas*. 1648.

g) *Ubertas*. 1649.

h) *Fama*. 1649.

Pod każdym dwuwiersz łaciński i niemiecki.

52—77. *Libellus novus elementorum Latinorum cum aeneis picturis usui Aurifabrorum inservientib. Invenit et edidit. Joh. Christian Bierpfaf S. R. M. Pol. et Suec. Aurifaber Aulicus nunc Civis Thorunen. Sculp.*

Jeremias Falck. *Hamburgi. Spectabili et ingenioso viro Dn. Andrea Makensen Civi et Aurifabro Gedanensi amico suo observanter colendo dedicat autor.* Fol.

Rycin 26 przedstawiających wzory dla złotników, oznaczone każda: *J. C. B. in. J. F. sculp.* Dzieło dziś nadzwyczajnie rzadkie, a zowią te wzory alfabetem, bo wyobrażają szereg liter bardzo ozdobnie zrysowanych, jakoby dla użytku złotników w ich trybowanych wyrobach.

78. *La bibliothéque d'un Polonois.* Wśród księgozbioru Pan Polski, przed nim druga osoba. Exemplarz przedgłoskowy w zbiorze Drezdeńskim. Zdaje się być kartą tytułową do jakiegoś dzieła.

*79. Kobieta z gwiazdą nad głową a koroną w rękę i księgą na kolanach, siedząca na postumencie; poniżej dwoje dzieci płaczących. *A. Boy inv. Falck sc.* Fol. Zdaje się pomnik grobowy.

*80. Karta tytułowa do dzieła: **Andr. Max. Fredro Monita Politico moralia, Dantisci in Bibliopolio Foersteriano 1664.** 16° *A. B. J. F.* Z rysunku A. Boya, rycina J. Falcka.

*81. Prawdopodobnie jest także J. Falcka karta tytułowa do innego dzieła tegoż Andrzeja Maxymiliana Fredry, wydania Forsterowego: **Gestorum Populi Poloni sub Henrico Valesio... Dantisci sumptibus Georgii Försteri... 1652.** 4°. — Ta piękna rycina przedstawia króla siedzącego na tronie w pośród stanów.

*82. Karta tytułowa do drugiego wydania powyższego dzieła, także Foerстера, r. 1660 w formacie zna-

cznie zmniejszonym. Rycina ta sama, ale równie zmniejszona i z małemi odmianami; jest też mniej piękna.

*83. 84. Karta tytułowa do dzieła: **Georgii Ducis in Ossolin S. R. J. Principis, Comitis a Tenczyn Ossolinski Supremi Reg. Pol. Cancellarii Orationes...** Dantisci sumpt. G. Försteri **Bibl. Reg. A. 1647.** 8°. Prześliczna ta rycina bezimienna, niebezzasadnie przypisywaną jest J. Falckowi.

Pierwiastkowo wystawiony był na téj rycinie Ossoliński w postaci klęczącej, z pochyłą głową. Na żądanie zapewne jego, sztycharz przerobił główną postać Posła, wyobrażając go stojącym, a ta karta tytułowa przerobiona, oznaczona jest rokiem 1648. Pierwotne exemplarze musiały być poniszczone, albo w małej ilości odbite, są też wcale rzadkie; drugie są pospolitsze.

85. Karta tytułowa do dzieła **Andrzeja Lipskiego** biskupa Krak. **Practicae observationes**, wydane-go w Gdańsku przez Förstera 1648. 4°. Tę rycinę przypisuje Falckowi J. I. Kraszewski.

86. Karta tytułowa do Sulikowskiego komentarzy, w Gdańsku u Förstera 1647. 4°. u góry tytułu trzy postacie królów Polskich. Przypisuje Falckowi J. I. Kraszewski.

87. Karta tytułowa do dzieła **Stan. Orzechowskiego Annales**, w Gdańsku u Förstera 1643. 8°. Takż przyznaje Falckowi Kraszewski.

88. Karta tytułowa do dzieła: **Histor. Lithuanae Pars prior, Gedani**, Förster 1650. 4°, podobnie uznaje Kraszewski za robotę Falcka.

89. Karta tytułowa do dzieła **Simonis Starovolscii Polonia, Gedani sumptibus Georgii Försteri. 1652.** 8°. Przypisywaną jest przez wielu Falckowi.

Jak dalece wszystkie te Förstera Gdańskie nakłady przyozdabiane były przez Falcka, pozostaje zawsze rzeczą przypuszczenia, wątpliwą. Wszakże Förster był wielce przedsiębiorczym wydawcą, zdolnych używający artystów. Tak samo jak Falck, pracował dla niego i W. Hond; mógł też i innym sztycharzom powierzać roboty, bezimiennie wydawane.

90. Karta tytułowa do dzieła: **Fasciculus Myrrhae... auctore A. R. P. Vincent. Caraffa Soc. Jesu... Prostant Lublini in offic. Georgii Försteri 1646...** 12°. Ta rzadka rycina tytułowa, bez podpisu sztycharza, w zbiorze Pawlikowskiego, była ztąd na Wystawie Krakowskiej, uznana za niewątpliwą robotę J. Falcka.

91. *Hic flos rosarum Pragae ad Vistulam in horto P. Prum Bernardinorum repertus die 10. Augusti... S. R. M. ab iisdem Patribus praesentatus est... A. D. 1647.* 4°. Kwiatek na gałązce; rycina bezimienna, w zbiorze Pawlikowskiego, uchodząca za robotę J. Falcka, a za taką ją ma też J. I. Kraszewski.

92. W. Sejdel Nach. über Danziger Kupferstecher (w Neu-Preuss. Prov. Blätter. III. 166) utrzymuje, że Falck w Gdańsku sztychował także za malarzem tamiecznym M. Thiel; lecz nie przywodzi żadnego z owych sztychów, a nam też wcale znane nie są.

G. K. Nagler (Die Monogrammisten III. 907) przytacza rycinę z cyfrą J. F. związaną, wizerunku Jana

III Sobieskiego, z napisem długi króla życiorys podającym. Spodem: *Nürnberg und Frankfurt am Mayn bei Georg Scheurer Kunsthändler*. Fol. Przypisuje Nagler tę rycinę Falckowi, lecz to jest mylne, bo Falck umarł wcześniej i nie mógł życiorysu do Sobieskiego portretu dołączać.

III.

Sztychy Szwedzkie i Duńskie z lat 1649—1654, i późniejsze do r. 1662 w Hamburgu wykonane. (Wszystkie portrety owalne).

*1. *Serenissimo et celsissimo Principi ac. Dno. Dno. Carolo Gustavo, Comiti Palatino ad Rhe. Bav. Jul. Cli. et Mont. Duci, Comiti Veldent. Spanh. Marcae et Ravensb. Dno. in Ravenst. Sae. Rac. Mtis. Regnorq. Sueciae Praefecto exercituum armorq. per Germaniam Generalissimo, Dno. suo Clementissimo hanc suae Serenitatis effigiem coelo exsculptam, dedicat consecratq. Suae serenitati obsequentissime devotus J. Falckius. D. Beck pinx. J. Falck sculp. et excu. Cum priv. R. S. Stockholmiae 1649.*

*2. *Cristina Regina. D. Beck pinx. J. Falck sculp. et excu. cum priv. R. S. Stockholmie. 1649.*

Głowa w lokach spadających; perły na szyi, i spięcie na piersiach z perłami. Tenże wizerunek podług Becka, lecz w kwadracie a nie owalu, znajdował się w zbiorze J. I. Kraszewskiego.

*3. *Illustrissimo et generosissimo Dno. Dno. Magno Gabrieli de la Gardie Comiti in Leckoo et Arensburg*

L. B. in Echolm, Dynastae in Habsal etc. S. R. M. Regnorq. Sueciae Senatori Gubernatori Generali Livoniae Dno. meo gratiosissimo humiliter offert dedicatq. J. Falckius. D. Beck pinx. J. Falck sculp. et excu. cum priv. R. S. Stockholmiae. 1649.

*4. **Lovys de Geer.** D. Beck pinx. J. Falck sculp. Stockholmiae. 1649.

*5. *Perillustri ac generosissimo Dno. Dno. Leonhardo Torstenstonio, Comiti in Ortala, L. B. in Wirista, Dno in Forstena Redsta et Rasigk, et Sae Rae Mtis Regnorq. Sueciae Senatori, Campi Mareschallo ac. Vest. Goth. Dal. Werm. Hallandiaeq. Gubernatori Generali, Dno. suo Benignissimo, hanc Sae Exe effigiem coelo exsculptam, dedicat consecratq ejusdem Exctiae humilis cliens J. Falckius. — D. Beck pinx. J. Falck sculp. et excu. cum priv. R. S. 1649.*

*6. *Perillustri et generosissimo Dno. Dno. Sewedh Boot Libero Baroni in Herrelunda, Dno in Skaersholm et Myröö etc. S. R. M. Regnorumq. Sueciae Senatori et Camerae Consiliario, Dno. suo gratiosissimo hanc suae Excellae effigiem coelo exsculptam dicat dedicat consecratq. J. Falck. — A. Cooper pinx. J. Falck sculp. cum priv. R. S. Stockholm 1650.*

*7. *Tenze z podpisem szwedzkim: Friherre Sewedh Both Sweriges Rikes Radh och Camaradh. — A. Cooper pinx. J. Falck sculp. cum priv. R. S. Stockholm. 1650.*

*8. *Perillustri et generosissimo Dno. Dno. Gabrieli B. F. Oxenstierna L. Baroni in Mörby et Lindholmen, Dno. in Rosenbergh etc. S. R. M. Regnorq Sueciae Se-*

natori et Thesaurario Magno, Wermelandiae Judici provinciali, Dno. suo gratiosissimo hanc suae Excellae effigiem coelo exsculptam dicat dedicat consecratq. J. Falck. — D. Beck pinx. J. Falck sculp. et exc. cum priv. R. S. Stockholmiae. 1650.

*9. *Illustri ac Generoso Domimo Dno. **Ruperto Duglassio** S. R. M. Sueciae Militiae equestris Generali et Assessori Collegii Militaris Holmensis, Libero Baroni Haereditario in Huittinham, Dno. in Schälby, Zeven et Hochsätten etc. Dno. suo gratioso dedicat et offert. Je. Falck S. R. M. Chalcographus. — D. B. pin. J. F. sculp. et exc. cum priv. R. S. Stockholmiae. 1651.*

*10. *Excellentissimus ac generosy Dny. Dny. **Hammerstein** S. R. M. Regnorq. Suediae Excubia. equestrium Praefecty Generalis etc. etc. — D. Beck pin. J. Falck sculp. et excud. cum priv. R. S. Stockholmiae. 1651.*

*11. *Perillustri ac generosissimo Dno. Dno. **Gustavo Horn**, Comiti Biörneburgi, B. in Marienburgh, Dno. in Hering et Malla etc. S. R. M. Regnorq. Sueciae Senatori et Campi Mareschallo, Finlandiae Australis Judici Provinciali, Equiti Aurato, Dno. suo benignissimo hanc ejus Excelltiae effigiem coelo a se exsculptam humiliter offert dicat dedicatq. Je. Falck S. R. M. Sueciae Chalcographus. D. Beck pin. cum priv. R. S. Stockholmiae 1651.*

*12. *Perillustri ac generosissimo Dno. Dno. **Johani Christophoro de Königsmarck** Comiti de Westerwick et Stegeholm, Dno. in Rodenburgh et Neuhaus, S. R. M. Regnorumq. Suediae Senatori, Campi Mareschalli Locumtenenti et Ducatum Bremensis et Verdensis Gu-*

bernatori, Dno. suo gratiosissimo dedicat et offert Je. Falck. S. R. M. Chalcographus. — D. Beck pin. J. Falck sculp. et excu. cum priu. R. S. Stockholmiae. 1651.

*13. *Illustri ac generoso Dno. Dno. Axelio Lillio Libero Baroni in Kijdes, Haereditario in Löfska, Lötz et Ottersberg etc. S. R. M. Regnorq. Sueciae Senatori, Militiae equestris in Germania quondam Generali, Gubernatori in Pomerania, Misnia, Lipsia et Pleijsenburg, nunc vero Consiliario bellico meritissimo Dno. suo gratioso dedicat et offert J. Falck S. R. M. Chalcographus. — D. B. pin. J. F. sculp. et excu. cum priu. R. S. Stockholmiae, 1651.*

*14. *Perillustri ac Generosissimo Dno. Dno. Arfrido Wittenberg Comiti in Neuburg, Libero Baroni in Loimejocki, Dno. in Yltis ac Yllestadh S. R. M. Regnorq. Sueciae Senatori Tormentorq. Bellicor. Praefecto Generali Dno. suo gratioso offert ac dedicat J. Falck S. R. M. Chalcographus. — D. B. pin. J. F. sculp. et excu. cum priu. R. S. Stockholmiae, 1651.*

*15. *Taż sama rycina, ale z odmianą w podpisie: Illustri ac generoso Dno. Dno. Arfrido Wittenberg Libero Baroni in Loimejocki, Dno. in Yltis ac Yllestadh, S. R. M. Regnorq. Sueciae Senatori, Tormentor. Belli- cor. Praefecto Generali, ac Consiliario Bellico, Dno. suo gratioso offert ac dedicat J. Falck S. R. M. Chalcographus. — D. B. pin. J. F. sculp. et excu. cum priu. R. S. Stockholmiae, 1651.*

*16. *Illustrissimus et excellentissimus Heros Dno. Jacobi de la Gardie Comes de Locköö, Baro in Eckhol-*

men, Dom. in Hopsal. Daghöön, Kolka, Kidha, Ransa et Arnöö etc. *Eques Auratus* etc. R. M. Regnorumq. Sueciae quondam Senator, Marscus, et Generalis Campi Ductor, Regii Militaris Collegij Praeses et Judex Provincialis Uplandiae. J. Falck sculp. et excu. cum priv. R. S. Stockholmiae, 1652.

*17. *Perillustri et generosissimo Dno. Dno. Axelio Oxenstierna Comiti Moreae Australis, Libero Baroni in Kijmitho, Dno. in Fiholm et Tydoen, Equiti Aurato, S. R. M. Regnorumq. Sueciae Senatori et Cancellario, nec non Judici Provinciali Norlandiarum Occidentalium, etc. etc. Dno. suo gratiosissimo hanc S^{ae} Exc^{ae} effigiem coelo exsculptam dicat dedicat consecratq* Je. Falck. S. R. M. Sueciae Chalcographus. — D. B. pin J. F. sculp et excu. cum priv. R. S. Stockholmiae, 1652.

*18. **Christina Regina Sueciae.** D. Beck pin. J. Falck sculp. et excu. cum priv. R. S. Stockholmiae, 1653. Spodem wiersze łacińskie: *Christina arctorum sydus...*

Głowa tylko we włosach, odzienie wyłożone gro-
nostajami. — Na exemplarzu u mnie nie ma napisu
głównego. Le Blanc II. 216 przytacza odmienny
portret królowej z tego roku, z napisem: *Königlichen
Schwedischen in Teutschland geführten Kriegs ander
Theil. Stockholm. 1653. in fol.*

*19. Taż w postaci Minerwy, czyli Pallady z palmą
i sową na książkach. 6° wiersz: *Pingere Suecorum
numen... Sacrae Regiae Majestati Sueciae humillimo ac
devotissimo animo offertur, dedicaturq* a M. le Blond. —
J. Falck sculp. et excu. cum priv. R. S. — Nie
w owalu.

Ta rycina jako publikacya le Blond, należy też do kolekcyi paryzkiej, lubo z czasu po odjeździe z tego miasta Falcka.

*20. *Serenissimo et potentissimo Principi ac Dno. Dno. Carolo Gustavo D. G. Suec. Goth. Vand. Regi, Magno Principi Finl. Duci Esth. Car. Bre. Ver. Stet. Pom. Cas. et Vand. Principi Rug. Dno. Ingr. et Wism. Nec non Com. Pal. Rheni. Bav. Jul. Cliv. et Mont. Duci, hanc Suae Regae May^{tis} effigiem humilli: offert D. D. consecratq. R^{ae} Maij^{tis} humillimus et devotissimus Falck. 1654. — W pysznój ramie liściastej.*

*21. *Perillustris et generosissimus heros, Dominus Pontus de la Gardie L. B. in Eckholm, Dijnasta in Kolka et Sundbij, Eques Auratus Exercitus Suetici Capitaneus Generalis, et Supremus Livoniae Gubernator. J. F. 1654.*

*22. *Serenissimo et potentissimo Principi ac Domino Dno. Friderico III. Daniae, Norwegiae, Gothorum, Wandalorumq. Regi, Duci Slesuici, Holsatiae, Stormariae et Ditmarsiae, Comiti in Oldenburg et Delmenhorst hanc sua Reg. May. effigiem humill. offert D. D. consecratq. R^{ae} M^{tis} humillimus et devotissimus Je. Falck. — Je. Falck R. S. Chalcographus sculp. et excu. Hamburgi. 1656.*

Wśród wieńca liściastego owalnego.

*23. *Serenissimus et celsissimus Princeps ac Dominus Dn. Fridericus Haeres Norvegiae, Dux Slesvici, Holsatiae, Stormarcae, et Dithmarsiae, Comes in Oldenburg in Delmenhorst. — J. Falck s. Czterowiersz: Fridericus Princeps quo non clementior alter.... Fol.*

*24. **Hans Schack** *Serenissimi Daniae Norvegiae etc. Regis Supremus belli Imperator. Aetat. 52. an. 1662.* (napis dokoła wizerunku) 4° wiersz łaciński: *Martia Cimbrorum....* i 4° wiersz niemiecki: *Der tapfere Cimberhelt.... Heroi optimo....* *ponit Paulus Tscherning.* — C. van Mander *pin.* J. Falck *sculp.*

Karól van Mander był malarzem nadwornym duńskim, a Schack generałem duńskim.

*25. Napis dokoła popiersia: **Johannes Ulricus de Wallich** *Vinaria Thuringus S^{ae} Reg^{ae} Maj^{ti}s Sueciae Secretarius 1662.* G. Dittmaers *pin.* J. Falck *sc.* Spodem herb i 8° wiersz: *Hos vultus haec laetae....*

*26. *Serenissimo ac celsissimo Principi ac Dno. Dno. Adolpho Johanni Comiti Palatino de Rhe. in Bav. Jul. Cli. et Mont. Duci, Comiti Veldent. Spanh. Marcae et Ravansb. Dno. in Ravenst. S. R. M. Regnorumq. Sueciae Fraefecto Camerae ac Vent. Goth. Dal. Werm. Hallandiaeq. Gubernatori Generali, Dno. suo clementissimo hanc Suae Serenitatis effigiem coelo exsculptam dedicat consecratq. Suae Serenitati obsequentissime devotus* J. Falck.

Brat Króla Szwedzkiego Karóla Gustawa.

27. Tenże. **Johannes Adolphus Comes Palatinus.** D. Beck *pinx.*

28. **Comes de Arnsburg.** Beck *pin.* J. Falck.

Tój ryciny nie widziałem; być może, że to jest ten sam wizerunek Gabryela de la Gardie, który przytoczony był wyżej. Zostaje wątpliwość do sprawdzenia.

*29. *Illustrissimo Domino Dno. Petro Brahe, Comiti*

Wisingsborg, L. B. in Caiana, Dno. in Rijdbokholm, Lindholm, Brahelinda et Bogsund, R. S. Senatori Drotzeto, Judicii Regii Summo Praesidi, Legifero Westmanniae, Montanorum ac Dalekarliae, nec non Magni Finlandiae cum Orientali Botnia et Allandia, Generali Gubernatori humiliter dicat, dedicat, consecratq.
J. Falck

30. **Ticho Brahe**, Astronom. — *Non haberi sed esse.*
Dwunastowiersz łaciński; *Incola terrarum.... Barlaeus.*
J. Falck f. — Sztychowany w Hamburgu.

*31. *Illustrissimo et excellentissimo Dno. Dno. Carolo Gustavo Wrangelio Comiti in Salmus. L. B. de Lindenburg, Domino in Schookloster, Bremeruerde, Wrangelsburg, Spicker et Rostorp, S. R. M. Regniq Sueciae Senatori, Campi Mareschallo, nec non Status Maritimi ut et Classis totius Regni Vice Ammiralio, Dno suo clementi officiosissime offert et d.* Jeremias Falck.
D. Kloeker *pinx* 1655. — Duży portret konny, sztandary, wojsko, bitwa.

32. **Prince Contrand Duc de Mechelburg.** — D. Cloecker *pin.* (Catal. de Winckler III. 333.) J. Falck *scu.* 12°.

33. Nie nazwany wizerunek **Karola XI Króla Szwedzkiego.** — D. Kloecker von Ehrenstrahl p. J. Falck (R. Weigel, Kunstkatalog XXIV, 55. Nr. 18951).
Owal.

34. **Molier.** J. Falck *scu.* D. Cloecker *pin.*

Tak oznaczona rycina w jednym ze zbiorów paryzkich; jednak jest to dla nas rzeczą wątpliwą, żeby to był wizerunek Moliera.

Dawid Kloecker von Ehrenstrahl szwedzki

nadworny malarz. Powiada Nagler VII, 65. że za nim sztychował między innymi także J. Falck. Być może, iż jest i więcej wizerunków tego malarza, sztychowanych przez naszego artystę.

35. *Dominus Janus Juoll liber baro de Juling....*
B. Vaillant malował. Tę rycinę przywodzi Le Blanc II. 215. Zdaje się należy do Szwedzkich.

36. Karta tytułowa z napisem: **Koeniglichen Schwedischen in Teütschland geführten in Kriegs, Ander Theil. Stockholm betruckt und verlegt durch Johannem Janssonum Regium Typogr. 1653.** — Bourdon *deline.* Falck *sculpsit.*

Gustaw Adolf w obłokach na orle podaje maczugę Krystynie. Geniusz sławy ryje napis.

Bruillot Dict. des Monogr. II. 188. utrzymuje, że Falck sztychował za malarzem Sebastyanem Bourdon; tak samo przed tem twierdził Fuessli str. 126. tudzież Bazan I. 208. Powyższa rycina jest jedyną Falcka znaną nam za tym malarzem. Być wszakże może, że były i inne.

G. K. Nagler (die Monogrammisten III. 930.) powiada, że na portretach i innych rycinach Falcka, znajdują się niekiedy jego cyfry J. F. v. S, a tłumaczy to von Stockholm. Na żadnej rycinie Falcka nie zdarzyło mi się widzieć takiego znaku. Nadto powiem, że Falck zawsze po łacinie się podpisywał i znaczył, a nie po niemiecku. Musi się więc tu mylić Nagler, a to S. znaczy prędjéj *sculpsit*, zaś v. może źle dopatrzone.

IV.

Sztychy wykonane w Holandyi i Hamburgu, z lat 1655 do 1663. Portrety:

1. **Hugo Eberhardus Cratz.**

*2. **Joannes Mueller SS. Theol. D. R. Ministerii Senior Ecclesiae Petro - Paulanae Pastor Schol. Inspector Hamburgi An. Chr. 1656. aetatis 59.** (napis dookoła owalu) G. Dittmaers *pin.* J. Falck *sculp.* — 4° wiersz *Ostermanna: Quam cathedrae Saxo....* Fol.

*3. **Christianus Woldenbergius Crempo - Holsatus. Phil. I. V. D. et P. P. Rostochi. Anno aet. 36. 1657.** (napis wkoło owalu). — F. de Neys delin. J. Falck *fe. Hamburgi.* — 6° wiersz *Woldenburghiades sic ora.... A. Tscheringius.* — Fol. male.

*4. **Wilhelm Blaeu.** — J. Falck f. Ow. Fol. Jest u mnie exemplarz przedgłoskowy, tylko spodem jedyny podpis sztycharza. Pod wizerunkiem, gwoździkiem przybita niby kartka do napisu. Jest to ryciny tak zwany pierwszy stan, premier état.

*5. **Guilielmus Blaew. Indefessus agendo.** (na owalu). J. Falck *sculp.* Spodem w miejsce startej kartki 14° wiersz *Barlaeusa: Hipparshos antiqua....* Fol.

6. **Guilielmus Bleu Astrologus et Typographus Amstelodamensis.** — *Indefessus agendo* (na owalu). — J. Falck *sculp.* 1645. Spodem 14° wiersz jak wyżej: *Hipparchos antiquo....* Fol. Jest to trzecia odmiana ryciny.

7. **Die Herzogin von Massavia, siedząca** (Pani Guin, przyjaciółka Karola II Króla Angielskiego). Z obrazu

Piotra von der Fees, zwanego Peter Lely. (Przywodzi J. C. Schultz, *Ueber allert. Gegen. in Danzig 1841. str. 56*).

*8. **M. Hartuicus Wichelmannus Lunaeburgensis.** *Philosophus insignis, aetatis suae 35.* — J. Falck Polonus sculp. — P. Westpfahl pinxit. — Spodem dwuwiersz: *Ecce Wichelmannum facie.... Simon Dach Poes P. P. 80.*

Filip Westpfal malarz królewski.

*9. *Illustrissimo et excellentissimo Dno. Dno. Joanni ab Houerbecke in Eichmedien Baranowem Geyerswalde et Domkow Dno et Haeredi. Serenissimi Electoris Brandenburgici Consiliario Status intimo, Electoratusq, Dapifero haereditario Hohenstainensi Praefecto, et ad Tractatus Polono-Sueticos Legato Plenipotentiario Extraordinario Pri.* — Na ramie: *Innoxius atterit hostes — 1660.* Pod popiersiem herb dzielący napis. — D. Schultz pinx. J. Falck sculp. Owal. fól.

10. **Sermeda Joannes Curvus, Medicus.** Felix de Costa malował. (Przywodzi Ch. Le Blanc, *II. 216*).

Obrazy mistrzów Włoskich, Flamandzkich i t. p.

Ryciny z obrazów galeryi Gerarda Reynst, zbioru zwanego *le Cabinet de Reynst* (z lat 1655—1663).

Gerard Reynst, jak to powszechnie wiadomo, Burmistrz Amsterdamski, był posiadaczem tamże bardzo znakomitej galeryi. Zamierzył ogłosić ją w sztychach, a do tego użył kilku biegłych rytowników, między którymi obecnego wtedy w Amsterdamie Falcka. Już od r. 1655. pracował Falck czynnie do tego wydawnictwa, które i po nastą pionej śmierci samego Reynsta,

przez jego wdowę posuwane było dalej, a najwięcej rycin wykonywał Falck. Zbiór ten otrzymał tytuł:

Variarum imaginum a celeberrimis artificibus pictarum caelaturae, elegantissimis tabulis repraesentatae. Ipsae picturae partim extant apud viduam Gerardi Reynst, quondam hujus urbis Senatoris et Scabini, partim Carolo II. Britaniarum Regi a Potentissimis Hollandiae Westfrisiaeque Ordinibus dono missae sunt. Amstelodami.

Wiadomość szczegółową o tem wydawnictwie przekazał Heinecke, w dziele: *Idée générale d'une collection complete d'estampes. Leipzig et Vienne 1771. str. 82. i dalsze.* Powiada, że było w niem rycin z obrazów sztuk 33. Na nieszczęście ten zbiór czyli Cabinet Reynsta. nigdzie dziś podobno w zupełności nie znajduje się dochowany. W zbiorze rycin Drezdeńskim jest on z kartą tytułową, lecz nie całkowity; w zbiorze Berlińskim jest exemplarz przedtem Naglera, rycin 34 obejmujący; Pan Clément w Paryżu miał dwa aż exemplarze z tytułem, atoli także wcale nie zupełne. Gdzieindziej równie nie zdarzyło mi się widzieć go w stanie niewątpliwego kompletu, zwłaszcza że dzieło samo nie miało swego spisu. Ztąd niemożna też dziś z pewnością powiedzieć, wiele i które ryciny do tego zbioru wykonał nasz rytownik Falck. Różni rozmaicie je przytaczają: A. Hagen twierdzi, że ich było 15; zdaje się iż było ich więcej. Po zbiorach i w handlu, łatwo ryciny Falcka z obrazów mistrzów, jako do Cabinetu Reynsta należące, uważają. Jakkolwiekbydz,

w takiej wątpliwości, upewnienie się czyli ta lub owa rycina Falcka należała rzeczywiście do zbioru Gabinetu Reynsta, mniej jest dla nas ważne; dość że wiemy, iż jest jego dziełem, i za którym malarzem wykonana. Przytaczamy tu z kolei wszystkie te jego sztychy, do Gabinetu Reynsta z pewnością, czy nawet wątpliwie przypadające.

*1. Abr. Bloemaert. — Jan Chrzyciel każe na puszczy do ludu. — A. Bloemaert *pinx.* J. Falck *Polonus sculp.* 1661. Fol. wielkie.

*2. Michel Angelo Amerigi da Caravaggio. Cyklopy w kuźni. — Miegelangelo da Caravaggio *inventor.* — J. Falck *Polonus sculp.* Fol.

3. Antoni van Dyck. — Chrystus na krzyżu, którego napawa żółcią siepacz. Spodem napis: *Hic mors vita et amor...* Herb. — Ant. van Dyck *inventor.* Jerem. Falck *sculp.* — Fol.

*4. J. Fr. Barbieri, il Guercino da Cento. — Semiramis otrzymuje wiadomość o wybuchu buntu w Babilonie. — (bezgłuskowy) Guercin del Sento *pinx.* J. Falck *sculp.* F. de Witt *excud.* — Fol. poprzeczne.

5. Tenże. — Estera i Mardochai.

*6. Tenże. Koncert z 4 osób; pół postacie. — Guercin del Sento *pinx.* J. Falck (bezgłuskowy) *sculp.* — F. de Witt *excudit.* Fol. poprzeczne. Przecie F. Faber, *Convers. Lex.* V. 101.; i R. Weigel XIII. 40. przypisują obraz malarzowi Giorgio Barbarelli Giorgione,

3. Michał Anioł Corregio. — Złożenie Chrystusa do grobu — Michael Angelo Corregio

pinxit. J. F. sculpsit. Dwaj mężczyźni niosą po schodach ciało Chrystusa; w tyle trzy Marye. Fol.

Ta bardzo rzadka rycina, w zbiorze Pawlikowskiego inną jest od przywiedzionej wyżej Złożenia do grobu, wydania le Blond le jeune.

8. Jakób Jordaens. — Satyr z koszem owoców, Faun i Nimfa, czyli też Strzelec i Flora. Fol.

Tój ryciny mam późniejsze odbicie. Jacques Jordaens *invent. et pinxit.* S. à Bolswert *sculpsit.* W spisie sprzedażnym Lipskim Rudolfa Weigla z r. 1853. d. 18. Maja str. 25. jest tak nazwana: „*Das Bacchanal, oder Silen, Satyr und Nymphe, nach J. Jordaens, zweiter Abdruck mit S. à. Bolswert's Namen.*“

*9. Tenże. — Stara zalotnica strojąca się przed zwierciadłem, w którym się widzi; (przedgłos) pierś obnażona zwisa, w rękach trzyma kwiaty; dwie służące ją stroją. — 4° wiersz Hollenderski: *I let deaht saem....* Fol. Tój ryciny jest wiele exemplarzy przedgłoskowych, a przypisują ją takż malarzowi Janowi de Lys.

*10. Jan van Lys. — Biesiada osób obojój płci, obraz zwykle zwany Bordel. (przedgłos.) Fol. poprzeczne.

*11. Tenże. Mężczyzna i kobieta śpiewający czy śmiejący się. Młodzieniec dzwoni nożem w szczytce kominowe. J. Falck Polonus. Fol.

12. Tenże. Narodzenie Chrystusa.

*13. Guido Reni. — *Pictoria Ars.* Niewiasta siedząca z paletką w ręku, wieńczona przez Amorka Fol.

*14. Andrea Vannuchi del Sarto. — Matka

Boska (z welonem spływającym z głowy). Dzieciątko Jezus i S. Anna. Fol. Przepyszna rycina; podług innych z Rafaela, albo Giulio Romano.

Téj ryciny posiadam odbicie pierwotnego kwasorytu Falcka, pracy wstępnej do wykończonego następnie sztycharskiego tworu.

*15. J. Tintoretto. — Ezau sprzedaje pierworodzstwo Jakóbowi. — J. Tintoretto *pinx.* J. Falck *Polonus sculp.* A. 1663. Fol. poprzeczne. Tę rycinę zowią także Strzelec z zającem, a ztąd zachodzić może błąd w odróżnieniu jakoby dwóch oddzielnych rycin, kiedy to jest jedna i ta sama, na której Ezau przedstawiony jest jako Strzelec z zającem upolowanym w rękę. W spisie sprzedażnym R. Weigla, w Lipsku d. 14. Czerwca 1865 r. malarz nazwany jest: G. Hont-horst. p.

*16. Tiziano Vecellio. — Chrzest Chrystusa. — Tician *pinx.* na rycinie. Arkusz wielki.

Tę rycinę przypisują Falckowi.

*17. Paulo Cagliari Veronese. — Nawiedzenie pasterzy. P. Caliaro *Pinxit.* — J. Falck *Sculpsit.* — F. de Wit *Excudit.* Fol. Z exemplarzy przedgłoskowych, mienią różni malarza mylnie: Titiano Vecelli, Giac. Bassano.

*18. Tenże. Chrystus upadający pod krzyżem. — P. Veronese *Pinxit.* J. Falck *sculpsit.* F. de Wit *excudit.* — Fol. — Figur 14 z przodu klęcząca niewiasta, S. Weronika trzyma w obu rękach przed Chrystusem rańtuch. Z exemplarzy przedgłoskowych przypis-

sują obraz takż: Giac. Bassano, Andr. Schiavone i Domenichino Zampieri.

Inne ryciny z obrazów.

*1. Mikołaj Berghem. — *America*. — J. Falck *sculp.* Na arkuszu wielkim. Heinecke, *Dict. des artistes* II, 520. powiada, że ta rycina jest przedtytułową (*frontispice*) do jakiegoś dzieła.

2—5. Tenże. — Cztery części świata. W postaciach ludzkich, ozdobione zwierzętami. Cztery ryciny. Fol.

W spisie rycin za M. Berghemem wykonanych, widzimy u Heineckena, że do atlasów i map robił rysunki części świata w postaciach ludzkich. Powyższe takż pewno z jego pomysłów są sztychowane.

*6. Jan de Lys. — Wizya S. Piotra. — Johannes Lis *pinxit*. — Nicol. Vischer. *excud. Cum Privilegio Ordinum Hollandiae et Westfrisiae*. — Napis: *Petrus in mentis excessu*.... Fol. Mikołaj Vischer nakładca, *Kunsthändler*.

*7. Tenże. — Wizya S. Pawła. Odpowiedni tamtemu. Fol.

W Gabinecie rycin Drezdeńskim te dwie ryciny włączone do Gabinetu Reynsta, niektórzy inni takż je do tego wydawnictwa zaliczają, lecz zdaje się to nam błędne. Gw. Pawlikowski mówi o dwóch rycinach odmiennych S. Piotra podług Van Lys, przez Falcka; atoli myli się w tem, biorąc rycinę S. Pawła za drugą S. Piotra.

8. Erazm Quellinus. — Minerwa czyli Pallas

z dzidą i tarczą. — Je. Falck *sculp. aqua fort. 1656*.
Er. Quellinus *delin.* Fol. małe. — Jedyiny kwasoryt
jego roboty.

*9. Eneasze Salmeggia il Talpino di Bergamo. — S. Jan mający napawać baranka. 4° wiersz:
Hinc fons inde Agnus.... Eneus Salmutia Bergamo
inven. Arkusz mały na poprzek. Podpisu sztycharza
brak, ale przypisują Falckowi.

10—11. Joachim von Sandrart. Ze zbioru
12 miesięcy, dwa są Falcka:

a) **Joanuarius.** Starzec w futrze grzeje się przy
kominku; na stole otwarty kalendarz z rokiem 1645.
8° wiersz *C. Barlaeusa: Janus adest....* Joachimus
Sandrart *pinx. et excudit Amstel.* — Jer. Falck
sculpsit. Fol. małe.

Na niektórych exemplarzach późniejszych odbić
dodatek: *Zu finden in Nürnberg bei Funcken scl. Sohn.*

b) **Martius.** Rybak z fajką w ustach, przed nim
leżą ryby i inne morszczyzny. 8° wiersz: *Martius hic
a Marte....* Joachimus Sandrart *Pinxit.* — Jer.
Falck *sculpsit.* Fol. małe.

Na innych exemplarzach przy podpisie Sand-
rarta dodane są jeszcze słowa: *et excudit Amstel.*
Jest ta sama rycina ale odwrócona z napisem: Ge-
rard Valck; może naśladował Jeremiasza Fal-
cka. Tych wszakże dwóch rytowników za jedno brać
i z sobą mięszać nie należy, a pracowali oba prawie
współcześnie.

*12. Tenże. **Dies.** Młodzieniec z kwiatami na głó-
wie i w ręce prawej, w drugiej trzyma palącą się

świecę. 8° wiersz: *Pulchra Dies....* Joachimus Sandrart *Pinxit.* — Jer. Falck *sculpsit.* Fol. małe.

13. Taż rycina, w nieco mniejszym rozmiarze.

Nagler a za nim Kraszewski mylą się mówiąc, że Falck sztychował Noc Sandrarta, rycinę odpowiednią do Dnia; bo właśnie sztychował Dzień, a nie Noc.

*14. J. Tintoretto. — Wymordowanie dzieci w Betleem. — Hoc Jacobi Tintoretta in. *pict.* Bez podpisu sztycharza. Fol. poprzeczne. Rycina rzadka, uchodzi za dzieło J. Falcka. (Miethke et Wawra, Spis sprzedaży rycin w Wiedniu, 27 Marca 1865. str. 47.) Jest w moim zbiorze; może należy do Gabinetu Reynsta.

15. *Flora.* Kobieta z głową uwieńczoną w kwiaty, popiersie. — J. Falck *sculp.* — A. Blooteling *excudit.* 4°. U mnie egzemplarz kolorowy.

16. Zaślubienie S. Katarzyny z Dzieciątkiem Jezus. Matka Boska trzyma Dziecię, S. Katarzyna klęcząca, S. Jan mały podaje pierścionek. W tyle S. Józef i Aniołowie przygrywający. Fol.

Ta rycina w przedgłoskowych exemplarzach znana, przyznawaną jest Falckowi podług obrazu Titiana czy Corregio. Może należy do Gabinetu Reynsta.

17. *S. Catharina virgo et martyr.* — N. Lauers *exc.* Święta stojąca, trzyma w jednej ręce różczkę palmową, w drugiej miecz i koło.

Jest w zbiorze Pawlikowskiego, uznawana przez niego za niewątpliwe dzieło Falcka.

*18. Święta rodzina. Matka Boska siedząca trzyma Dziecię Jezus, którego prawa noga wsparta na po-

duszcze, S. Jan odziany w skórę podaje Jezusowi owoce w części owjej skóry trzymane, S. Anna klęczy, w głębi S. Józef siedzący. — Tę rycinę z exemplarzy bez podpisów przypisują Falckowi, wliczając ją do Gabinetu Reynsta.

*19. Starożytnik. Różne porozstawiane posągi, na stole medale i księga. Fol. poprzeczne.

Jest u mnie exemplarz przedgłoskowy, takiż w zbiorze Drezdeńskim, a tamże zamieszczony w Gabinetecie Reynsta. Rycina przypisywana Falckowi.

20—37. *Aufzug etzlicher Amazonischen Heldinen*. 1655. J. Falck *excudit Hamburgi*. 16°.

Ośmnaście małych rycinek.

38—56. *Diverses exercices de Cavalerie*. A. *Hambourg chez* J. Falck.

Dziewiętnaście małych rycinek.

Dwa te niezmiernie rzadkie dziełka, znajdują się w prywatnym zbiorze A. C. w Paryżu. W obu rysunek i rylec ten sam, a rycinki tak są do siebie podobne, że tylko długością stroju kobiet rozróżnić można oba zbiory. Na każdej rycinie dwie lub trzy osoby zbrojne na koniach.

57—72. *Novae et exquisitae Florum Icones hujus generis artium cultoribus perutiles maxima cura delineatae et tabulis aeneis incisae per* Jeremiam Falck. *Hamburgi An. 1662. T. Amsterdam gedruckt by* Fredrick de Wit *in der Kulverstraet bij den Dam in de Witte paskaert*. 8°.

Sztuk z tytułem 16. Dzieło to znajduje się w zbiorze Drezdeńskim i Pawlikowskiego.

73—88. *Verschejde Nieuwe Tulipen en andere Bloemen. Gedruckt tot Amsterdam, by Frederick de Widt, inde Culverstraet by den Dam, inde Witte Pas Caert.* Bez roku i podpisu sztycharza. 16 rycin prześlicznych 8°. z kartą tytułową, numerowanych i—16. Uchodzą za roboty J. Falcka (M. Bermann w Wiedniu), czego prawdopodobieństwo poświadcza dzieło poprzednie, takż w Amsterdamie przez Fryd. de Witt wydane. Sam wszakże tytuł, czyli pierwsza rycina, ma być podobno C. Vischera.

89—101. Do dzieła: *Des ehren und hoche-lauchten P. Alphonsi Rodericii S. J. Uebungen christlicher Tugenden und geistlicher Vollkommenheit. Gedruckt zu Cöllen, in Verlag Joannis Weidenfelts S. Wittib. Cum privil. S. C. M. anno 1666;* tytuł i 12 rycin do tekstu, są dziełem J. Falcka, lubo nie na wszystkich jest podpisany.

- a) Karta tytułowa bez podpisu.
- b) Spodem napis: *Gesang-Buch.* J Falck sculp.
- c) *Gebet-Buch.* J. F.
- d) *Danksagung.* Falck.
- e) *Das tägliche Morgen- und Abendopfer.* J. F.
- f) *Ewangelia.* J. F.
- g) *Passion.* J. F.
- h) *Unterschiedliche Bitte und Gebete.* J. F.
- i) *Communion.*
- k) *Krieg. — Sterben. — Theuerung.*
- l) *Die Hauptstände.*
- m) *Reise. — Ungewitter. — Krankheit.*
- n) *Todes-Both. — Collecten.*

Te bardzo rzadkie ryciny znajdują się w zbiorze Pawlikowskiego, a były zapewne ostatnią robotą pracownitego artysty, gdyż książka wydana r. 1666 po jego już zapewne śmierci wyszła.

Ogólne zebranie znanych obecnie dzieł rytowniczych Jeremiasza Falcka:

Sztychy Paryzkie z lat 1641—1646	173.
— Gdańsko-Polskie od r. 1647—1663	92.
— Szwedzkie i Duńskie od r. 1649—1662.	36.
— w Hollandyi i Hamburgu z lat 1655—1663	129.
razem sztuk	430.

Rodzina Jeremiasza Falcka, Gdańscy Falkowie.

W dodatku do wiadomości o pracach rytowniczych tego naszego znakomitego artysty, przydaję o jego rodzinie Gdańskiej treściwe wspomnienia:

Michał rodem z Torunia, gdzie był profesorem w Gimnazyum, przeniósł się do Gdańska i był tu Pastorem. Tegoż syn:

M. Michał, urodzony w Gdańsku r. 1622, tu też zmarły r. 1676 jako Pastor S. Katarzyny, przedtem Professor i Bibliotekarz.

Drugi zdaje się syn Michała, a starszy, Jeremiasz sztycharz, ur. w Gdańsku r. 1619, zmarły podobno w Hamburgu po r. 1663.

M. Michał miał dwóch synów:

Jana Pastora w Gdańsku u S. Katarzyny ur. r. 1652.

Nataniela Doktora Teologii i Professora, ur. w Gdańsku 1663, zmarłego r. 1693 w Szczecinie.

M. Michał i jego syn Nataniel byli ludzie uczeni, których dzieła przywodzi Andrzej Charitius: *Commentatio historico literaria de viris eruditis Gedano ortis. Vitembergae 1715. 4°.*

Jan miał syna:

Jana Michała Prawnika Gdańskiego, urodzonego także r. 1687, zmarłego w Gdańsku 1712 r.

Wizerunki sztychowane Gdańskich Falcków.

*1. **M. Mich. Falck**, *ad D. Cathar. Pastor, et Philosoph. quondam P. P. ac Bibliothecari. Gedanensis. Adr. Stech delin.* Jo. Ulrich Kraus s. 8°. Owal.

*2. **M. Mich. Falck** *Pastor Catharin. et olim Professor P. A. C. 1676. aetatis 54. Ministerii 24.* (napis wkoło ramy). Spodem 4° wiersz: *Cui Sophie pectus.... moestissim. ser. Fili.... J. F. G. A. Stech delin.* J. Saal F. 4°. Owal.

3. Tenże, Benzheimer sc.

*4. **Nathanael Falck** *Theol. D. ejusdemq Prof. Primari. ad D. Mariae Pastor et Praepositus Stetinensis. — Nat. Gedan. A^o 1663. d. 21/11 Octobr. Denat. Stetini A^o 1693. d. 28/18 Aug. — Spodem herb. Andr. Stech delin. Leonhard Heckenauer scul. Aug. Vind. Owal. fol.*

*5. **Joh. Michael Falck** *J. U. C. nat. Gedani A^o 1687. denatus ibidem 1712. 4° wiersz: Ein Preis.... Filio primogenito moestissimus P(ater) Joh. Falck Past. Cath. Gedani A^o aet. 60. Minist. S. 33. — D. Klein pinx. Anno 1712. Bernigeroth sculps. Lipsiae 1712. Spodem herb, ale inny od poprzedniego. Owal. fol.*

Jeremiasza, jak się rzekło, wizerunku ani sam, ani też nikt inny nie rytował, tak że oblicze jego zupełnie jest dziś nie znane.

FILIPOWICZ JAN.

Rytował we Lwowie, od r. 1745 do 1763, gdzie był zarazem drukarzem, a należy do sztycharzy lepszych, zwłaszcza w rycinach z dziejów Pisma S. gdyż rysunek jego zaleca się większą poprawnością. Przebywał także w Lublinie, gdzie niektóre ryciny wykonał. Rytował mnóstwo wizerunków Świętych, które się rozchodziły łatwo, jest też kilka jego portretów osób współczesnych.

1. *Najś. Panna Berdyczowska. Corona aurea super caput ejus.* U dołu procesya Duchowieństwa, lud i wojsko. J. Filipowicz sc. Leopold. Fol.

2. *Statua P. Jezusa Nazareńskiego... w kościele Teofilpolskim...* Joan Filipowicz sculp. Leopoli. Fol.

*3. *Trójca święta* pod którą Święci. *Te omnes Sancti et Electi voce confitentur unanimes, Beata Trinitas, unus Deus. Brev. Rom. in festo OO. SS.* J. Filipowicz sc. Fol. — Należy do lepszych.

4. *Vera effigies B. V. Mariae immac. Conceptae in Eccl. Premisliensi. Ord. min. S. Francisci...* Fol.

*5. *Wizerunek cudownego obrazu Niepokolanie Poczętej Ns. Maryi P. w kościele WW. OO. Franciszkanów w Przemyśle....* J. F. 8°.

6—7. *Imago Thaumaturgae B. V. Mariae a S. Luca depicta. Leopoli in Eccl. PP. Ord. Praed.* 8°. Są

dwie ryciny: jedna ze S. Dominikiem i Hiacyntem, inna z Archaniołem Michałem i Lwem.

8. *Wizerunek obrazu cud. N. Maryi Panny.... w kościele **Luckim** OO. Dominikanów.... 8°.*

*9. *Thaumaturga Imago B. V. Mariae in Monte Snti Rosary Ord. Praed. Coronata à Benedicto XIII. Filipowicz sc. 8°.*

10. *Effigies miraculosa imaginis Mariae in aranis oppidi **Tomasoviensis**.... 8°.*

*11. *Prawdziwy wizerunek dawnego y w łaski obfitującego obrazu Ns. Maryi Bolesnej, od S. Jana Kapistr. z Włoch do Polski przyniesionego w r. 1452, a przez B. Jana z Dukli kościolowi **Lwowskiemu** WW. PP. Bernardinek ofiarowanego r. 1482. — J. F. 8°.*

12. *B. **Josephus Galasantius**.... 8°.*

13. *S. **Ignacy Loj**. *Virgam virtutis tuae emittet Dominus*.... 8°.*

14. *Wielebna Matka **Teresa** a Jesu, na świecie **Maryanna Marchocka**, karmelitanka bosa, Polka.... 8°.*

15. *S. **Jan Nepomucen**. 8°.*

16. *Prawdziwy wizerunek łaskawego obrazu Najś. Maryi Panny szkapł. u WW. OO. Karm. bosych w **Lublinie**. — Joan. Filipowicz sc. **Lubli**.*

17. *Prawdziwy wizerunek Najśw. Maryi Poczieszenia u OO. Karm. bos. w **Lublinie**. J. F. sc. — 8°.*

18. *Matka Boska cudowna u OO. Dominikanów w **Lublinie**. 8°.*

19. *Jezus przybijany na krzyżu. — Rycina udatna.*

20. *Cudowny obraz pod **Krasnobrodem**: S. **Dominik** i S. **Hiacynt**. 8°.*

21. *Vera imago.... M. B. Berdyczowskiej. Mittebunt coronas suas.* 8°.

22. *Taż. Mater divinae gratiae.* 8°.

23. *Matka Boska u Bernadynów w Zaslawiu. Tu gloria Hieruzal.* 8°.

24. *Matka Boska Szkaplerzna. Refugium peccatorum.* 8°.

25. *Matka Boska ze S. Aleksandrem Biskupem i S. Różą de Lima.* — Przepisanie: *Wielm P. Róży Gurowskiej Stolnikowej Drohickiej.... ofiaruje X. J. Osowiecki. 1742.* — J. Filipowicz sc. *Lublina.*

26. *Anioł z krzyżem; lud idący na górę krzyżami zasadzoną. Qui non accipit crucem....* 8°.

27. *Nawiedzenie.* 8°.

28. *Narodzenie Chrystusa.* 8°.

29. *Znalezienie Jezusa między Doktorami.* 8°.

30. *Biczowanie.* 8°.

31. *Zmartwychwstanie.* 8°.

32. *Zesłanie Ducha Śgo.* 8°.

33. *S. Josephus.* 8°.

34. *S. Vincent. a Paulo.* 8°.

35. *S. Clemens Romanus.* 4°.

36. *Zalusciana publica et prima in Regno Poloniae Bibliotheca.* — Wnętrze księgozbioru; herb Junosza. 4°.

37. *Herb. Trinae Stemma Domus.... Fol.*

38. *Godła pod herbem Saskim.* 8°.

39. *Herb podtrzymywany przez dwóch Aniołów, nad nim kapelusz kardynalski.* 8°.

40. *Herb. Pes soleae Falsc....* 8°.

41. Karta tytułowa do Ruskiego Leiturgikonu, z widokiem kościoła Poczajowskiego Fol.
42. *V. Servitus Dei Fabianus Premyslten. O. P. Provin. Rus. exprov. S. T. Mag. et Praed. eximius...* 8°.
43. *V. S. D. P. Raphael Chyliński Ord. Min. Conv. nobilis Polonus...* Oval. 4°.
44. *Stefan Studziński. 1753.* 8°.
45. **Atanazy Szeptycki** Arcyb. Kijowski. Do jego panegiryku pośmiertnego: *Via aeternitatis. Leopoli. 1747.* Fol.
46. *V. Anna de Omiecińskie. Zakonnica.*
47. *Ill. et. Exc. DD. Anna de Ossy Wielhorska Castell. Volhyn.* — Oval. 8°.
48. *Joan. Casim. Denhoff S. R. E. Cardin.* — Oval. 8°.
49. **Leo Szeptycki** Ep. Leopoli. 8°.
50. *Princeps. Januss. Lubartowicz Sanguszko.* 4°.
51. Karta tytułowa do dzieła G. Dobrowiejskiego *Historya Świąta. Lwów. 1753.* 4°.

FOLIN BARTŁOMIEJ.

Sztychował w Warszawie za czasów króla Stanisława Augusta.

*1. **Stanislaus Augustus D. G. Rex Poloniae etc. electus die 7. Septem. anno Do. 1765.** — Marcell. Bacciarelli pinx. Barth. Follin del et sculp. *Varsaviae 1778.* Fol.

*2. **Stanislaus Ciołek Poniatowski Castellanus Cracoviae** 83. *aetatis suae annum agens Anno Domini 1758.* —

Marcel Baciarelli *pinx.* Barth. Folin *del. et sculp.*
Varsaviae 1767. — Fol.

*3. **Alois. Frider. Bruhl** *S. R. I. Comes summus*
Regni Poloniae rei tormentariae Praefectus. -- B. Folin
Legionis tormentariae Centurio ad viv. del. et
sculp. Varsaviae 1774. Fol.

Pisał się na robotach Folin lub Folino, lecz nazwisko jego właściwie jest zdaje się Folino, a był rodem Wenecyanin. Jak się do Polski dostał, niewiadomo; to pewna, że był kapitanem w korpusie artyleryi kor. i Profesorem w szkole artyleryi i Inżynieryi, a uzyskał nobilitacyą Polską. Dożył bardzo późnego wieku, żył jeszcze w r. 1808. licząc wtedy lat 80. R. 1770 wydał atlas na 4 arkuszach: *Carte générale et nouvelle de toute la Pologne...* *Gravée par B. Folin 1770. Capitaine au Corps d'Artillerie de la Couronne de Pologne à Varsowie.* Atoli ta mapa jest pełna niedokładności i błędów. Są podobno jego sztychowane portrety rodziny króla Stanisława Augusta. — *J. Mengs* malarz. *se ipse. p.* B. Folin *sc. 8°.* popiersie. *J. Winckelmann*, popiersie w medalu. *J. Casanova del.* B. Folin *sc. 8°.*

FREJ JAN ZACHARYASZ.

Odnaczony rysownik i sztycharz w Warszawie pracujący. Urodzony w Wiedniu 1771, uczeń tamcześniejszej akademii malarstwa, od r. 1804 osiadły w Polsce, zmarły w Warszawie 1829 r.

Wykonał sztychy z rysunków Z. Vogla do jego

wielkiego dzieła Podróży malarskiej po Polsce, 20 rycin zawierającj.

Podobnie rycin 13 do dzieła o ogrodach X. Izabelli Czartoryskiej, 4°.

Wizerunek *Franciszka Karpińskiego*. 1804. 8°.

GAJOWSKA MARYANNA.

Rytowała w Krakowie w połowie XVIII wieku, najwięcej herby i rzeczy drobne.

Przy drukowanem w Krakowie kazaniu: **Konsekracya kościoła dwojakiego**, 1756, fol. jest jój rycina, *Herb Dolizwa Bobrownickich*, Marianna Gajowska sc.

GEBEL ANDRZEJ.

Pracował w Krakowie, rytując wyobrażenia Świętych, atoli wcale miernie.

Najs. Panna ze Świętymi. 4°.

B. Simon de Lionica Cracoviensis Thaumaturgus obiit An. D. 1482 die 18. Julij. — 4°.

GIERYK ADAM.

Z professyi gisser czyli odlewnik głosek drukarskich, trudnił się takż rytownictwem, ale w niem wyższego uzdolnienia nie dostał. A. Grabowski znający go jeszcze sam w Krakowie, podaje o jego życiu, i wcale dziwadznych usposobieniach szczegóły zabawne (Ikonografia, w Bibl. Warsz.), z których tu treściwy użytek czynimy.

Przyszedł na świat roku 1641 w Supraślu, z Janą i Zofii z Dębowskich herbu Jastrzębiec Podebrańskich, a sam pisał się Podebrańskim, lubo zwykle zwano go Gierykiem. W słabości swój do wyniosłego pochodzenia, wywodził ród swój od Giryka (Jerzego) Podjebradzkiego z Konstatu, którego Podebrańskim nazywa, obranego r. 1458 królem Czeskim, a to opierając się na którymś dziele Bartosza Paprockiego, że w r. 1694 (?) Szymon Gieryk Podebrański pojął za żonę Krystynę Kawecką herbu Wysogota, a z tego małżeństwa że pochodził jego ojciec, zmarły w Supraślu r. 1787. Mienił się oraz szlachcicem, pomimo że, uważa Grabowski, żaden nasz herbopisarz o Podebrańskich nie wspomina. Gdzieby się usposabiał do różnych późniejszych prac i powołań, nie jest wiadome; wszakże za młodu bawił dłużej za granicą dla nauki, o czem sam w drukowanym podaniu do Naj. Stanów Rzpltej powiada: „najpierwsze i największe życzenie dla własnej ojczyzny mając za powinność, straciwszy w własnym kraju i za granicą lat wiele na doskonaleniu się w tem, czemby jój w potrzebie mógł być użytecznym...“ Biegłego już w giserstwie, użył go X. Krzysztof Idatte Profesor Akademii i Kan. kat. krak. do odlania pisma greckiego dla drukarni Akademii Krak. za co otrzymał od uczonego Profesora czerw. zło. 300. Gdy Filip Carosi za Stan. Augusta robił w kraju poszukiwania soli, był przy tem użyty takż Gieryk. O stopniu wiadomości jego w Metallurgii, daje sam wyobrażenie, we wzmiankowanym już podaniu drukowanym do Stanów Rzpltej, dodatek do

projektu względem kruszców i soli, d. 23. Sierpnia 1790 r. Żąda on tu upoważnienia siebie do poszukiwania kruszców i soli; podejmuje się okazać próbę transmutacyi żelaza w miedź, a miedzi w mosiądz: powiada, że przy obfitości ołowiu w ziemi naszej, zdoła przez putrefakcyą oddzielać srebro od ołowiu. Wreszcie wspomina o węglu ziemnym, że są w ziemi naszej trzy gatunki niejednakięj dobroci, z których mniej użyteczny zrobić podejmuje się do użycia zdawniejszym; a nadto oświadcza, że jest zdolnym budować maszyny do wyciągania wody zalewającej kopalnie, żądając ku temu ze Skarbu pomocy. „Sprowadzenie górnika z zagranicy do kraju Polskiego, nie jest mówi potrzebne, osobliwie unikając expensy, gdy ja krajowy i rodowity Polak, doskonale znam i posiadam tę umiejętność, którą dla Ojczyzny ofiaruję.“ Wszakże tak objawione zdolności, doświadczonemi nigdy w czynie nie zostały. Z innęj strony Gieryk oddawał się z zapalem Alchemii i Magii i na doświadczenia, jakie zarobił, fundusze łożył; przecie ani filozoficznego nie stworzył kamienia, ani w robocie złota korzyści nie znalazł. Za pomocą różczki czarodziejskiej śledził on takż ukrytych skarbów w ziemi; w nocy wili Ś. Jana czatował ze stósownem przygotowaniem na zdobycie tajemniczego kwiatu paproci; w żelaznych pętach chodził po łąkach, szukając ziółka, które za przyłożeniem otwiera zamki i kłódki. Umiał też zaklinać czyli zamawiać węże, aby mu nie szkodziły, a sam Grabowski w młodym swym wieku widział go, jak z zarośli Sikornika niósł do miasta żywego do łaski przywiązanego

węza. Takie było szczególniejsze, lubo mniej dlań owocne pasmo życia Gieryka. Umarł w Krakowie r. 1809. Pozostałe po nim rękopisma magiczne, formuły zaklinania duchów i do tego modlitwy, przesłał po jego śmierci Magistrat Krakowski Towarzystwu Przyjaciół Nauk w Warszawie.

Zwracając się do prac jego rytowniczych, rozpoczął je zdaje się w Warszawie, a podejmował następnie w Krakowie, gdzie zamieszkał stale.

1. *Stanislaus Augustus D. G. Rex. Pol.... Natus d. 17. Jan. 1731. Elect. d. 7. Sept. Coron. d. 25. Nov. 1764.* — Nadto różne napisy łacińskie. Adam Gieryk sc. *Varsov. 12°.*

*2. *Obraz Najświętszej Maryi Panny w kościele w Smarzewicach cudami słynący o mil dwie od Krakowa.* — Adam Gieryk w *Krakowie r. 1786. 8°.*

3. *S. Marya Rekoszowska r. 1705.... 8°.*

4. *Pan Jezus. Dwuwiersz: Podź do mnie ludu... 8°.*

5. *S. Cajetanus. 8°.*

6. *S. Felix kapucyn. 8°.*

7. *S. Bonawentura. 8°.*

8. *Immaculata Conceptio. B. V. M. 8°.*

9—10. Do dzieła *Fr. Ryszkowskiego Stan człowieka zdrowego, w Krakowie 1786*, dwie tablice anatomiczne. — Adam Gieryk *odrysował i wyszty. w Krakowie.*

11. Rycinka do rozprawy *O nowym fałdziku serca.* — Del. Dom. Oestreicher.

Nadto rytował niektóre tablice do dzieła X.

Wacł. Sierakowskiego o Silniach: niemniej różne drobiazgi.

GIŻYCKI MICHAŁ.

Ten miłośnik sztuki, wykonał parę rycin w bardzo małej ilości odbitych, ztąd rzadkością będących.

1. Odlam drzewa powalony w gęstwinie. Fol. małe. Bez podpisu żadnego, lecz sam sztycharz dopisał ołówkiem na moim exemplarzu: *Berliner Pape* dt. M. Giżycki *sc.* 1851. — Kwasoryt w 27 exemplarzach tylko odbity.

2. Bydło spoczywające, na arkuszu dwie rycinki, bez podpisów. — Na moim exemplarzu dodał ołówkiem rytownik: *Albert Cuyp* dt. M. Giżycki *sc.* 1850.

GOCZEMSKI ADAM.

Powiada Pawlikowski, że Adama Goczemskiego znachodzą się ryciny w Poznaniu jakoby robione, pomiędzy latami 1770—1780, a że współczesny Józef Goczemski rytował w Poczajowie. Atoli znane nam są ryciny Adama wykonywane w Poczajowie, co dowodzi że się tamże przeniósł. Zresztą prace te jego nie odznaczają się wcale większą wartością.

1. *Andreas Krupiński excel. gub. Leopoliensis Consiliarius, Regnorum Galiciae et Lodomeriae Protomedicus.* Spodem tarcza z głóskami R. H. — Adam Goczemski *sc.* *Poczajoviae.* 4°.

2. Tenże, z tymże podpisem i cyfrą, 8°. przy jego dziełku w Poczajowie. r. 1782.

3. Ryciny do dzieła *o Anatomii* tegoż *A. Kru-
pińskiego*. 4°.

4. *Prospectus aquarum mineralium Kozinentium
in Regno Poloniae*. Drugi napis podobny po polsku.
Adam Goczemski sc. *Poczajoviae*. 1783. 4°.

5. **W. Urban** *Przeor Podkamieniecki Zak. K. z 12
Braćmi...* *połbici w tymże kościele około r. 1252*. Adam
Goczemski sc. 8°.

6. **Zestanie Ducha S.** Adam G. sc. 8°.

7. **S. Chryzostom**, z napisem Greckim. A. G. Fol.

8. **S. Bazyli**, z napisem Greckim. 1778. Fol.

9. **S. Grzegorz**, z napisem Greckim.

10. *Złożenie Chrystusa do grobu*. A. G. 1773.

11. *Chrystus na krzyżu*. Fol.

12. *Matka Boska Poczajowska*, spodem widok
klasztoru i dwaj Święci; napis Słowiański. Fol. Są od-
bitki na jedwabiu.

13. *Vera effigies B. V. M. Poczajoviensis*. 1773. 8°.

14. *Vera effigies*, taż, odmienna rycina. 8°.

15. Taż maleńkiego rozmiaru 16°.

16. *S. Mikołaj*. owal. 16°.

GOCZEMSKI JÓZEF.

Rytował w Poczajowie, w drugiej połowie XVIII
wieku.

1. *Widok Poczajowa bronionego od nieprzyjaciół
przez Matkę Boską i S. Michała*. Józef Goczemski
1790. Fol. Są exemplarze odbite na atłasie.

2. *Chrystus Zmartwychstający*. J. G. 1762.

GÖTKE KONRAD.

Rytował w Wilnie, w pierwszej połowie XVII wieku, różne wizerunki i ozdoby po książkach, które zdaniem Pawlikowskiego lepsze od tantych. Widział Pawlikowski jego wizerunki rodziny Chodkiewiczów, Tyszkiewiczów, Królewicza Karola Ferdynanda i Bazylego Kopia Kasztelanica Nowogrodzkiego.

1. **Karol Ferdynand** królewicz. Spodem herb i napis: *Progredere Augusto Regum...* Conrad Götke *sculp. Vilnae*. Fol. Ta rycina należy do dziełka **Via augusta...** *Vilnae 1644*.

2. Allegorya na zaślubiny jednego z Xiążąt rodziny Wazów. Conrad Götke *scul. Vilnae. 1642. 4°*.

3. Karta tytułowa do dzieła **Septem Chodkiewiczii heroes. Vilnae 1642.** fol. i herby, namioty, emblemata: *Conradus Götke sculp. Vilnae.*

4. Karta tytułowa dzieła **Wirydarz duszny Andrzeja Schönflissiusa, w Lubeczu 1648. 4°**; w ornamentach, z podpisem Konrada Götkego.

GORCZYN JAN ALEXANDER.

Pochodził z rodziny mieszczańskiej krakowskiej, z której przedtem już byli mężowie światłem odznaczeni. Jan Alexander w naukach biegły i przedsiębiorczy, kilku dzieł pisarz, oddawał się rytownictwu, a wiele w niem prac wykonywał, pomiędzy latami 1645—1682. Był stałym mieszkańcem Krakowa, prócz niezbyt długiego pobytu w Warszawie, gdzie r. 1661

wydawał Merkuryusz Polski. Pomimo prac i zabie-
głości, znajdował się w niezamożnym położeniu, kiedy
nawet za długi r. 1684 został więziony, jak to wysle-
dził pilny przeszłości badacz A. Grabowski w rękopi-
smie starym (Bibl. Warsz. 1855. IV. 69). Umarł
w Krakowie, a dożył wieku późnego.

*1. **Imago S. Hyacinthi Odrowąs** *ex imagine Basi-
licae S. Trinitatis Conventus Cracoviensis Ordinis S.
Dominici; Ecclesiae Odrowąsensi donata; in qua vera
corporis, habitus, et nascentis Monasterij, quae anti-
quitas reliquit visuntur lineamenta transsumpta et ex-
pressa. Crac. 1666. — Impensis Ex. et A. R. D. Joan-
nis Michalski P. D. et P. Pl. Odrowąs. — Opera J.
Alexandri Gorczyni Crac. sculptoris. Fol.*

*2. Karta tytułowa do dzieła: **Pars hiemalis Con-
cionum...** **Auctore M. Simone Stanislao Ma-
kowski...** **Cracoviae in off. haer. Francisci Ce-
sarij...** 1666. Fol. — Joan. Chrisost. Proszowski
delineavit. — Joan. Alex Gorczyn sc. Fol.

3. *Ectypus obsidionis Clari Montis Częstochovien-
sis...* a. 1655. — Joan. Alex. Gorczyn excudit —
Joh. Benzheimer *f.* 4. Jest to mierne wcale po-
wtórzenie ryciny pierwotnej Jana Benzheimera,
a dołączone do dzieła X. Kordeckiego **Giganto-
machia.**

4. *Sepulchrum Beati Stanislai Kostca Soc. Jesu,
a natione Polona Romae in templo S. Andreae erectum.
A. 1605. Romae cupiorum.* — Joan. Al. Gorczyn *reno.
et excu.* 1666. Fol.

5. Do dziełka **Argo Sarmatica 1664**. Fol. karta: Okręt z godłami na bokach herbowemi. *Scul. Crac. Fol.*

6. Do panegiryku **Jana Dziedzica: Rosae Bre-scianae**, karta i trzy róże i na nich trójkąt Jo. Chri. Proszowski *delin.* Joan. Alexand. Gorczyn *Crac. coelavit.*

7. *Beatus Stanislaus Casimiritanus Can. reg. Toxlix Casimiria.* Z widokiem Kazimierza. — Del. Proszowski. Jo. Alex. Gorczyn *sculp.* 8°.

8. Do dzieła: **Diva Virgo Carmelitana in Arenis**, rycina. Fol.

9. Lew trzymający trzy góry z gwiazdą, za nim widok Lwowa. Spodem wiersze łacińskie. 8°.

10. Do dzieła **Solskiego: Machina exhibenda motui perpetuo idonea**, rycina 8°.

11. Karta tytułowa do dzieła: **Novus asserendae Immac. Concept. Deiparae Vir. modus**. Fol.

12. Karta tytułowa do dzieła: **Xięgi duchowne S. Teresy**, z włoskiego przekład X. S. Nucarina. Kraków u B. Śmieszkowica 1664. fol. *sculp.* Joan. Alexan. Gorczyn.

13. Do dzieła **E. Temborskiego: Lessus in funere.... 1667**. Fol. rycina z wizerunkiem królowej Maryi Ludwiki.

14. W dziele **Wesp. Kochowskiego Annales**, rycina.

15. **Jerzy Szymonowicz**, podług rysunku J. Ch. Proszowskiego.

16. **Stanisław Temberski**, podług rysunku J. Ch. Proszowskiego.

17—18. Do dzieła: **Historia...** z inkwizycyi duchownej jako obraz Matki Bożej w kościele Lubelskim S. Ducha przez trzy dni płakał 1642. Joan. Alex. Gorczyn. *scul.* 1677. — Dwie ryciny. Fol.

19. Widok Bielan pod Krakowem. M. Nicolaus Broscius *Cureloviensis Univ. Cracoviae Astrologus et Geometriae ord. Prof. delineavit.* Johannes Alexander Gorczyn *Polonus Cracoviae sculpsit A.* 1670. Niezmiernie dziś rzadka rycina.

20. **S. Franciszek.** *Vars. sc.* J. Al. Gorcyn. 4°.

21—22. N. Panna i Pięciu Patronów S. S. Polskich. Na jednej blasze.

GRÖLL KAROL.

Syn sławnego drukarza i księgarza królewskiego w Warszawie, Michała Grölla, urodzony r. 1770 w Warszawie. Uczył się rysunku u Bogumiła Schiffera nadwornego malarza Brühla, potem wysłany przez ojca do Berlina, kształcił się od r. 1787—1790 na rytownika u Daniela Chodowieckiego. Człowiek wielce i różnostronnie wykształcony, podróżował wiele, lecz zawsze wracał do rodzinnej Warszawy. Dożył bardzo późnej starości, żyjąc ustronnie, a pamiętał i bardzo wiele wiedział o współczesnych sobie artystach, sądząc znawczo ich twory. Umarł w Warszawie d. 21. lipca 1857 r. Prócz prac sztycharskich w młodszych latach podejmowanych, malował także miniatury. Obszerny jego życiorys skreślił H. Skimborowicz w *Gazecie Warsz.* z. r. 1857. Nr. 211 i 212.

Sztychy K. Grölla:

1. *Widok Krzeszowic*. C. M. Gröll *sc.* 1788. Na półarkuszu.

2. Karta tytułowa do dziełka: *Dzień 3 Maja r. 1791 w Warszawie nakładem Michała Grölla*. — Gröll *inv. et fecit.* 8°.

3. *Stanisław August* król, podług miniatury Lesseura.

4. *Józef Xiążę Poniatowski*, podług J. Grassiego. 1791.

5. Rycina do drukowanego prawa nowego w 8-ce, z rysunku F. Smuglewicza.

*6. Allegorya. Niewiasta trzymająca kij z czapką frygijską u wierzchu; u nóg leży inna niewiasta z pa-wiem i rozbite kajdany. — Smuglewicz *del.* C. Gröll *fec.* 8°. Rycina do pisemka: *Ad quosdam Polonos diffidentes...* 1792. 4°.

7. Tarcza z herbem państwa, a Ciołkiem w środku. C. Gröll. *sc.* 8°.

8. Słup o trzech prostokątnych ścianach. 1794. 4°.

9. *Zakrzewski* Prezydent miasta Warszawy. 1794. portrecik w 16-tce.

10. *T. Kościuszko*. 8°.

11. *Molski* Brygadyer, podług miniatury J. Kosińskiego. 12°.

12. *Gen. Suworów*, podług miniatury J. Kosińskiego. Blacha zamówiona przez samego Generała i przez niego zabrana.

13. Herb Repnina w armaturze.

14. Herb Państwa Rossyjskiego.

Dwie ostatnie rycinki wykonał Gröll z polecenia Stanisława Augusta z Grodna nadesłanego mu.

15. Gen. Bonaparte, sztychowany r. 1797. owal.

16. *Gen. Dąbrowski*. Niederman junior *pinx.* C. Gröll *fecit.* Mała rycinka.

17. N. Panna z Dzieciątkiem Jezus. 8°. Rycina wykonana dla klasztoru XX. Bernadynów w Warszawie.

*18. *Princ Anthony Radziwill. Dedicated to Her Highness the Princess Helena Radziwill Palatine of Wilna etc. etc.... Painted by W. de Lesseur. Engraved by C. Gröll.* Owal 4°. Przepisanie podpisane: Charles Gröll.

*19. Wizerunek X^{ej} Radziwiłłowej Heleny z Hr. Przeddzieckich, bez podpisu. *Dedicated to His Highness Prince Michael Radziwill.... Painted by J. Grassy. Engraved by C. Gröll.* Przepisanie podpisane: Charles Gröll. Owal 8° wielkie. Być może, że w czasie długiego pobytu w Anglii, wykonywał tam Gröll więcej sztychów, jak to słusznie wnioskuje H. Skimborowicz.

GUTKOWSKI.

Rysował i rytował w Zamościu na początku XIX wieku. Tyle o nim podaje Pawlikowski, lecz żadnej nie przytacza pracy jego, a i nam znane nie są.

HADZIEWICZ RAFAL.

Znakomity ten malarz, a obecnie Profesor w szkole sztuk pięknych w Warszawie, wykonywał z własnych obrazów kwasoryty, w czasie pobytu swego w Krakowie.

*1. *Herodyada z głową S. Jana.* — R. Hadziewicz *pin. et sculp. Cracoviae. 1835. 8°.*

*2. *S. Walenty uzdrawiający chorego.* R. Hadziewicz *pinx. 1836. Cracoviae. — scul. 1839. Fol.*

*3. Wizerunek mężczyzny z cyrklem w ręku. R. a. Hadziewicz *mal. i sztycho. 1839. 8°.*

4. *Jerzy Samuel Bandkie 4°.*

5. *S. Praxed. 1838. 4°.*

6. *Marc. Hadziewicz. Jakób Hadziewicz. 8°.*

7. *Żyd, popiersie. 8°.*

KAROL DE LA HAYE.

Sztychował w Warszawie i Gdańsku za czasów Sobieskiego i Augusta II.

*1. *Joannes III. D. G. Rex Poloniarum Magnus Dux Lithuan. Rus. Prus. Mas. Sa. etc. exercituum Christianorum ad Viennam contra Turcam et Tartaros Ductor ac Triumphator gloriosissimus. — Humill. subditus Georgius Eleuter invenit et delineavit. — C. de la Haye sculp. et excudit. Varsaviae. — Fol. duże. Król na koniu, w górze Sława trąbi zwycięstwo. (1692?)*

2. *Jan III, inny wizerunek, popiersie. Eques. G. Eleuter pingebat. Ofiarowany królowej Maryi Kazimierze przez sztycharza C. de la Haye.*

3. **Jan Stanisław Hrabia Zbąski Biskup Warmiński**, w bogatym otoczeniu. Malował G. Eleuter (Jerzy Semiginowski, piszący się Eleuter); sztychował Karol de la Haye w Warszawie.

4. *Ven. Pater Albertus Męciniński Polonus Soc. Jesu, pro fide in Japonia Nangasachi occisus. A. 1643. C. de la Haye fecit. 4°.*

*5. **M. Fridericus Buthnerus Profess. Ordin. Mathem. in Gymn. Calendariogr. et Rector. S. Iohann. Ged. Nats. Anno. 1622. denat. d. 13. Febr. anno 1701.** Andr. Stech *pinxit*. Carol de la Haye *sculp.* *Varsaviae.* Oval Fol. Spodem sześciowiersz łaciński: *Buthneri faciem.... p. Christoph. Behr.*

*6. **Carolus Ehler Consul primariae civitatis Gedanensis. Natus 1646. 3. Februar. Denatus 1686. 13. Junij.** — Andr. Stech *pinxit*. Car. de la Haye *sculp.* — Spodem czterowiersz: *Consulis effigiem... p. D. S. C.* — Oval. fol.

*7. **Joannes Gabriel Schmiedt Medicinæ Doctor.** Andr. Stech *pinxit*. Car de la Haye *sculpsit Gedani.* — Oval. fol.

*8. **Fridericus Söhnerus Heilbrunensis Gedani ad S. Barbarae Verbi Divini Minister. Natus 1615. Denatus 1687.** — Andr. Stech *pinxit*. Carol de la Haye *sculp.* *Gedani.* — czterowiersz: *Hoc modicum.... p. Christophor. Behr.* Oval. fol.

9. Do wydania **Jana Heweliusza Firmamentum Sobiescianum, sive Uranographia, Gedani, typis Joh. Zach. Stollii 1690.** wykonał z rysunków

Andrzeja Stecha 21 rycin, przedstawiających konstellacye, a oznaczone rokiem 1687.

10. Podobnie jego są ryciny z rysunków tegoż Andrzeja Stecha, do wydania Heweliusza **Prodromus Astronomiae, Gedani 1690.** Fol.

11. **Engel Michael** ad SS. *Trinitatis et S. Annae in patria ecclesiastes Teuto-Pol., natus 1646 † 1688.* — Andr. Stech *pinxit.* Carolus de la Haye *sculp.*

12. Koriolan. — C. Ferri *del.* — C. de la Haye *sc.* Fol. podłużne.

13. *Theses philosophicae. Augustaepoli Polonia-rum.... 1694.* podług G Eleutera. Arkusz duży.

14. *Effeta Regum Poloniae.... 1694.* 4°. Sejm Polski.

15. Do dzieła Bartł. Ranischa Kościołów Gdańskich, 1695. Fol. karta tytułowa.

HEVELKE JAN, zwany zwykle HEWELIUSZ.

Sławny Astronom Gdański. Urodzony z Abrahama, kupca zbożowego Warszawskiego, który potem przeniósł się do Gdańska i tamże osiadł. Jan przyszedł na świat w Gdańsku d. 28. Stycznia 1611. r. a tamże umarł d. 28. Stycznia 1687 r. Mąż głębokiej nauki i wielkiej czynności; ztąd w świecie uczonym ceniony wysoce, a w mieście swem do godności konsula, to jest najstarszego miasta przewodzczy wyniesiony. Żywot jego i naukowe prace, tudzież ogłoszone dzieła, po kilku innych pisarzach, skreślił wybornie Hipolit Skimborowicz, Warszawa 1860. 4°. Nie tu miejsce powtarzać pilnie tamże zebrane szczegóły. Powiemy

tylko, że Hevelke obok prac swych przeważnie naukowych, lubił zatrudniać się różnostronnie, a mając niezwykłą zgrabność ręki, zabawiał się tokarstwem, snycerstwem, szlifierstwem szkieł, rysunkiem i rytownictwem, sam też narzędzia swe gwiazdziarskie poprawiał i urządzał. W Gdańsku miałem sposobność widzieć skrzynkę, snycerską robotą z drzewa pięknie wykonaną, wyłożoną ozdobami ze srebra rzeźbionego; na jednej z tych srebrnych ozdób znajdował się podpis Hewelke, którego skrzynka owa własnoręcznym była dziełem. Posiadając znajomości rysunku, sztychował do dzieł swych astronomicznych mnóstwo tablic, figur matematycznych i wyobrażeń ciał niebieskich z wielką dokładnością.

Jest też jego piękna rycinka, przedstawiająca w krajobrazie widok miasta i kościołów, podpisana J. Hevelke.

Hewelke było jego właściwe nazwisko. Na drukowanych w łacińskim języku dziełach, pisał się obyczajem tamtych czasów Hewelius, ztąd też zwykle u nas Heweliuszem bywa przezywany.

HOŁOKA ANDRZEJ.

Pracował w Krzemieńcu, w pierwszej połowie XVIII wieku.

1. *Vera effigies Thaumaturgi S. Stanislai Kostka...* Andreas Hołoka sc. et exc. Cremeneci. 4°.

*2. *Portret Panny Maryi Trembowelskiej*. Drugi napis Ruski A. H. sc. 8°. maj.

*3. Ta sama rycina, tylko podpis zmieniony:
*W Trembowli łzami źródło łask płynie, w Lwowie
cudami Marya słylnie.* A. H. sc. 8°. maj.

4. Rycina do panegiryku: **Lucia triadoma-
stica...** w Krakowie 1737. 4° A. H. scul.

5. **V. Anna de Omiecińskie...** A. H. scul. C. Cre-
menecii. 8°.

6. *Vera effigies B. Joan. de Dukla.* A. H. sc. 4°.

7. *Miracolosa Imago Deiparae in Sancto Monte
Rosariano* (obłężenie Podkamienia na Wołyniu) A. H.
sc. Fol.

W. DE HONDT czyli **HONDIUS WILHELM.**

Pochodzący z rodziny Hollenderskiej, artystów w sztuce wielce odznaczonych, Wilhelm Hondius czyli raczój Hondt był synem słynnego sztycharza Henryka, młodszym zwanego. Przyszedł na świat w Hadze z początkiem wieku XVII, prawdopodobnie r. 1602 od ojca w sztuce doskonalony. W Hollandyi zaczął pracować, lecz następnie osiadł w Gdańsku, gdzie w przeciągu kilkunastoletniego pobytu wiele i ze znamienitą biegłością rytował. Data przybycia jego do Gdańska nie jest dokładnie wiadoma, to pewne, że r. 1636 był już tu czynnym; przebywał zaś w Gdańsku jeszcze r. 1652, gdy z téj daty znane są jego odrabiane tutaj sztychy. Po tym roku wyniósł się na powrót do swéj ojczyzny, do Hollandyi, i tam już resztę żywota spędził.

W początku jego pobytu w Gdańsku zajęty on był z polecenia króla Władysława IV wykonywaniem wielkiego dzieła topograficznych planów i widoków; z tego znać powodu uzyskał tytuł Królewskiego Kalkografa czyli sztycharza perspektyw (*chalcograhus, chalcoglyptes, iconographus et perspectivarium privilegiatus*). W dalszych latach wykonał równie kilka mapp i planów, a sztychował wiele portretów i niemniej niektóre karty tytułowe do ozdobnych wydań Jerzego Forstera. Że był dobrym rysownikiem, mieliśmy o tem sposobność powiedzieć o nim w Słowniku Malarzów. Twory jego sztycharskie Gdańskie stają się coraz rzadszemi, wiadomość o nich nawet niknie, bo dotąd dokładniejszego ich wykazu nikt wcale nie skreślił. Przecie jak pod względem sztuki są one powszechnie wysoce cenione, tak dla nas mają jeszcze odrębną wartość i zajęcie, a zebranie ich w jedną całość, nie tak już dziś łatwe, byłoby znamenitem ubogaceniem gabinetu rycin krajowych. Za nim więc to komu się uda, podaję tu spis wszelkich prac Wilhelma Hondiusa w kraju naszym podjętych, z pobieżnych o artyście różnych pisarzy wspomnień i zwłaszcza pilnego samych jego dzieł śledzenia, o ile być mogło calszy i do zupełności zbliżony.

I. Plany i mapy.

1. *Smolenscium urbs*. Wielkie dzieło topograficzno-strategiczne, z polecenia Króla Władysława IV przedsięwzięte, do którego objaśnienia dostarczył Mar-

cin Opitz, już w r. 1626 rozpoczęte przez Hondiusa, a po czteroletniej pracy r. 1640 w Gdańsku wydane. Plan Smoleńska, wedle rysunku inżyniera Jana Pleitnera z r. 1634 z 16 kart złożony. Dzieło to z czasem zupełnie zatracone i w niepamięć przeszłe, odszukane zostało przypadkowo w jednym egzemplarzu w Heilsbergu; parę zaś tablic znajdować się ma w Petersburgu. (Wiadomość podana przez Schmidta w *Preuss. Prov.-Blätter* II, 38, 235, 324, 454; tamże *A. Hagen* III. 176).

2. Plany kopalni Wielickich, w czterech arkuszach, z pomiarów i rysunków Marcina Germana geometry r. 1638 zdziałanych, staraniem i przyłożeniem się Adama Kazanowskiego Marszałka Nadwornego Kor. zawiadowcy dochodów solnych i ceł morskich, r. 1645 wydane.

a) **Miasto Wieliczka.** — *Felicissimis Serenissimi victoriosissimi Augusti et pacifici Vladislai IV Ploniar Regis et Magni Ducis Lithuaniae etc. etc. auspiciis. Cujus regni hae admirandae Salinarum Fodinae a tot annorum centuriis tellure contactae. Nunc administrationis Illustriss^{mi} et Excell^{mi} Domini Dni Adami a Casanow Curiae Regni Marechalci Boris. Sol. Cos. Biel. Neot. Rum. Gubernatoris anno tertio his in tabellis lucem aspexere A. D. 1645.* — Marcin German *Geometra mensuravit.* Guillielmus Hondius *Haga-Batavus sculpsit et delineavit. Cum gratia et privilegio S. R. M. Poloniae et Sveciae, 1645.* — Po stronie lewej herb królewski Władysława IV; po prawej herb Kazanowskiego, pod którym napis: *Adam a Casanow*

Cur. Regni Mareshal. Bor. Sol. Cos. Biel. Neot. Praefectus.

Jest to plan wierzchni miasta Wieliczki.

b) ***Delineatio Primae Salisfodinae Wielicensis.*** *Wizerunek Żupy Wielickiej pierwszy.* — Marcin German *Geometra mensuravit.* Guillielmus Hondius *Hagabatus sculpsit et delineavit.* *Cum gratia et privilegio S. R. M. Poloniae et Sueciae.*

c) ***Delineatio Secundae Salisfodinae Wielicensis.*** *Wizerunek Żupy Wielickiej wtórey.* — Marcin German *Geometra mensuravit.* Guillielmus Hondius *Hagobatus sculpsit et delineavit.* *Cum gratia et privilegio S. R. M. Poloniae et Sueciae.*

d) ***Delineatio Tertiae Salisfodinae Wielicensis.*** *Wizerunek Żupy Wielickiej trzeci.* — Marcin German *Geometra mensuravit.* Guillielmus Hondius *Hagobatus sculpsit et delineavit.* *Cum gratia et privilegio S. R. M. Poloniae et Sueciae.* — *Notandum quod opus omnia loca subterranea tribus hisce Chartis expressa perpendiculariter et ad amussim respondent primae illi. in qua superficies cum Civitat. Wielicen. delineata est. I. Admirandorum inclyti Regni Poloniae pars prima feliciter prodit in lucem quam II. sub auspiciis Seren^{mi} et Invict^{mi} Vladislai IV Polon. et Sueciae etc. etc. Regis Authore et promotore Illust^{mo} et Excellentis^{mo} Domino Dno Adamo de Casanova Casanowscy Curiae Regni Mareschalco Bor. Sol. Cos. Biel. Neot. Rum. Gubernat: per Martinum German Geometram accurate delineatam, nunc vero exacte aeri incisam, III. eidem Sacrae ac Sereniss^{mae} Maiest^{ti} Dno suo*

Clement^{mo} in signum submissae devotionis humillime offert, dedicat, consecrat Guilhelmus Hondius *Haga-Batavus Chalcographus. Gedani. 1645.*

Cztery te plany przyozdobione są mnóstwem pięknych rysunków, a nadto spodem każdego jest jakby oddzielna rycina, różne roboty kopalniane przedstawiająca. Wszystkie na planach nazwy, w Polskim języku są wyrażone. (O tych planach obszerniej w Mapografii dawniej Polski.)

3. Mappa Ukrainy do opisu onej przez Wilhelma le Vasseur de Beauplan r. 1650. wydanego r. 1648 wykonana, a później przez innych wielokrotnie powtarzana:

Delineatio generalis camporum desertorum vulgo **Ukraina.** *Cum adjacentibus provinciis. Bono publico erecta per Guilhelmmum le Vasseur de Beauplan S. R. M^{tis} Architectum militarem et Capitaneum. Cum privilegio S. R. M^{tis} Poloniae et S. R. M^{tis} Sculpt: Guilhelmus Hondius fecit Gedani 1648.* — Przypisanie po Francuzku: *Le Graveur au Lecteur.* Inne po łacinie. — Na arkuszu.

4. Mapa Bagien Pińskich r. 1650 wydana:

Nova et nunc primum edita, Paludum Polesiae Tabula qua eas (secus ac Geographorum vulgus credit) salis habitatas, cultas, et pervias esse ostendit, autore Daniele Zwickero Med. D. Curatore Guilielmo Hondio S. R. M^{tis} Pol. etc. Chalcographo. Gedani Anno 1650. — Poniżej przypisanie autora i sztycharza. — Na arkuszu.

Ta wielce ciekawa, a nadzwyczaj rzadka mappa, znajduje się w zbiorze mapp polskich biblioteki Drezdeńskiego; jedyna jaką nam się napotkać udało.

II. Portrety.

*1. **Uladislaus IV.** *Dei gratia Rex Poloniae ac Sueciae effigiatus obsequiosa S. R. M. et naturae aemula arte* Wilhelmi Hondij. *Cum privil. S. R. M. et Ill. D. D. Ord. General. foed. Belgij. 1637. Fol.* — Ośmiowersz Łaciński: *Gloria Lechiadum...* z podpisem: *H. a B. Boruss.* — Owal, na ramach którego napis: *Honor virtutis praemium 1637.* Fol.

*2. **Uladislaus quartus** *D. G. Rex Poloniae et Sueciae etc. 1646.* — Pr. Danckersz *pinxit.* Guills. Hondius *Haga - Batavus delin. et fecit. Cum priv. S. R. M. 8°.*

*3. **Joannes Casimirus** *Dei gratia Rex Poloniae, Mag. Dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Livoniae, Smolensciae, Severiae, Czernihoviaeque: nec non Suecorum, Gothorum, Vandalorumque haereditarius Rex.* — Wilhelmus Hondius *sculpsit Gedani 1648.* — Owal, fol.

*4. *Serenissimo atque potentissimo Principi ac D. D. Joanni Casimiro D. G. Regi Poloniae, Magno Duci Lithuaniae, (inne tytuły jak wyżej) Domino nostro clementissimmo; hanc ipsius Sacrae Regiae Majestatis effigiem, manu mea ad vivum delineatam, aeri que incisam humillime offero* Wilhelmus Hondius

Chalcographus Regius. Anno 1649. — W głębi widok zamku Krakowskiego, miasta i Wisły.

*5, *Joannes Casimirus Dei gratia Rex Poloniae* (inne tytuły jak wyżej)... Daniel Schultz *pinxit*. Wilhelmus Hondius *sculpsit Gedani Anno Dom. 1649. Cum privilegio S. R. Maj^{ties}*. Owal, fol.

*6. *Serenissimo atq^{ue} potentissimo Principi ac Domino D. Joanni Casimiro D. G. Regi Poloniae* (inne tytuły jak wyżej)... *Domino suo clementissimo hanc Sacrae ac Seren^{issimae} Regine Majestatis suae effigiem aeri incisam humillime offert* Wilhelmus Hondius *Chalcographus Regius. Cum privilegio S. R. M^{ajestatis} Gedani 1650.* Daniel Schultz *pinxit.* — Owal, fol. Król w stroju Polskim, na głowie czapka futrzana z piórami.

7. Jan Kazimierz Król siedzący, z koroną na głowie, berłem i jabłkiem w ręku, okolony gałęziami laurowemi. Po stronach postacie allegoryczne: Roztropność i wspaniałomyślność; w górze Sława w pośród godeł wojennych. Na podstawach stojący Herkules i Bellona. U dołu herb królewski otoczony wojennemi godłami i 8 jeńcami Tatarami i Kozakami. Pod ryciną 12-tą wiersz: *Sub te sunt Casimire patris fratrisque trophea.... M. B.* — *Hocce monumentum Sacrae Majestatis Regiae ex humillimo cultu statuerunt ac dedicarunt Adolf Boy inventor et Wilhelmus Hondius sculptor. Gedani 1649.* Fol. wielkie.

Ta rzadka i okazała rycina, ze zbioru Pawlikowskiego, znajdowała się na Wystawie Krakowskiej. Przywodzi ją także, jako dużą thezę C. H. de Heineken, *Dict. des Artistes III. 284.*

*8. *Illustrissimus et excellentissimus Dnus Geerhardus Comes a Döenhoff, Palatinus Pomerelliae, Terrarum Prussiae Thesaurarius Capt. Mariaeburgens: Skarzewiens: Bernens: Luciens: Felinens: Regiae Oeconomiae Mariaeburgensis Administrator. etc.* Guilhelmus Hondius Hago Batavos ad vivum delineavit at aeri incidit. 1643. 8° — W głębi widok zamku Malborskiego.

* Wizerunek tegoż **Denhoffa** 8° bez podpisów, obok herb dzicza głowa na tarczy, spodem długie objaśnienie ryciny: **Gerardus Comes a Dönhoff Palatinus Pomeraniae, Thesaurarius Terrarum Prussiae, Mariaeburgensis, Scarsoviensis, Kosscerziensis, Ludzinensis, Felinensis, Capitaneus; simulque Mariaeburgensis Oeconomiae administrator. Ex hoc nomine, totoq. titulo, desumpto penicillo propriissimarum literarum a S. R. M. creatus Palatinus. Heroico carmine, uti Heros heroicus, per anagramma metricum prosopopaejarum aeviternae memoriae, debitaeq observantiae ergo propriè et ad vivum etiam per. M. Sigismundum Podkostelski Bohemum delineatus et per Wilhelmum Hondium aeri incisus in effigies et metro tali: Altius is mea res.... (czterowiersz łaciński). *Anno Domini Gerhar DVs, CULtVs, Dönhoff JVs, Jn CLytVs, heros Rege PaLatJnVs. faCtVs, ovat Celeber.* — Wypada na rok 1638. — Całość stanowi arkusz duży. — Ta rycina niezmiernéj rzadkości, znajduje się w moim zbiorze.**

9. **Kazimierz Lew Sapieha** Marszałek Nadw. Lit. Starosta Słonimski, r. 1644. 4°.

Z widokiem w głębi Zamku Słonimskiego.

10. *Illustr^{mus} et Excell^{mus} Dnus. Leo Sapieha Archicancellarius, Palatinus Vilnensis, Magni Ducatus Lithuaniae supremus Belli Dux, Gubernator Brestiae et Mohiloviae etc. et. Guill^s Hondius sculpsit. 8°.*

11. *Jean Pierre Sapieha General des armées en Moscovie, Gouverneur d'Usviat, etc. etc. Guilhelmus Hondius Hago Batavus schulpsit. Z widokiem w głębi twierdzy Trojca. 8°.*

Zdaje się, że ta rycina jest powtórzeniem Francuzkim z ryciny Hondiusa.

12. *Vera effigies serenissime Principis Dominae Dnae Ceciliae Renatae Poloniae et Sueciae Reginae Magnae Ducissae Lithuaniae Russiae Prussiae etc. natae Principis Hungariae et Bohemiae Archiducissae Austriae etc. sculpta et Serenissimo Principi ac Domino Dno Sigismundo Casimiro invictissimo Vladislai Quarti et Ceciliae Renatae Poloniae et Sueciae Regium Filio dilectissimo humilime dicata ab S. R. M^{us} sculptore Wilhelmo Hondio Dantisci Anno 1645. — Petro Dankersz pinxit. — Cum gratia et privilegio Regio. — Na arkuszu wielkim. — Królowa na koniu na polowaniu goni jelenia z dojeżdżaczami i psami.*

Ta arcyrzadka rycina jest w zbiorze Pani Generalowej Kickiej w Warszawie.

*13. *J. Meletius* Metropolita i Exarcha całej Azyi w roku życia 68. (cały ten napis w języku Greckim). — Guilhelmus Hondius Hago Batavus ad vivum delin. Gedani 1645. Steven de Praet fecit. Fol. min.

U mnie są dwa exemplarze, jeden na papierze białym, a drugi na szarym. Jest to wizerunek Archi-

mandryty Smotryckiego Melecego czyli Melecyusza, Rusina urodzonego w Smotryczy na Podolu, zmarłego d. 27. Grudnia 1633 r.

*14. *Illustrissimo et excellentissimo Domino Dno Adamo in Czasniki à Casanov Curiae Regni Poloniae Mareschalco, Bor. Sol. Cosn. Neof. Warece. Guberni Pragae ad Vistulam Dno et Haeredi, Dno et benefactori suo gratiosissimo hanc Ill^{ris} Excell^{ae} suae ad vivum expressam aeriq^{ue} incisam effigiem devotae gratitudinis promptissimiq^{ue} obsequij monumentum, ejusdem Ill^{ris} Excell^{ae} suae humillimus cliens Vilhelmus Hondius Chalcographus Haga Batavus Anno aerae Christianae 1648. — Marten de Kouwenburg pinxit. Fol. owal. W stroju polskim, z laską marszałkowską w rękę.*

*15. Tenże, napis jak wyżej, ze zmianą tylko w przypisaniu ... *devotae gratitudinis nec non promptissimi obsequij monumentum habens, merito, dat, dicat, consecrat ejusdem Ill^{ris} Excell^{ae} suae humillimus cliens Villielmus Hondius Chalcographus Haga-Batavus Anno aerae Christianae 1646. 4°. — W stroju polskim, z laską marszałkowską w rękę; w głębi widok Wisły, Pragi i Skaryszowa.*

*16. **Joannes Carolus Chodkiewicz Comes in Szklów Mysz et Bychow Palatinus Vilnensis, exercituum Mag. Duc. Lith. et contra Osmanum Turcarum Imperatorem Regni Poloniae Gnalis Belli Dux. Livoniae Gubernator.** — Wil. Hondius sc. — W stroju polskim z buławą w rękę; w głębi widok zamku Chocimskiego.

Otoczenie bogate z rozmaitej broni, a na armacie rok 1648. Fol.

*17. *Illustrissimus et excellentissimus Princeps Domi. Dnus Georgius Dux in Ofsolin, S. R. I. Princeps Comes a Theczyn Ossoliński, Lubomlen. Adzelen. Rycen. etc. etc. Praefectus, Supremus Regni Poloniae Cancellarius.* — Wilh. Hondius *sculpsit.* — Owal. fol. Na ramie rok 1648.

*18. *Nicolaus Pahl Praeconsul Gedanensis* (na ramie) *Natus 1595. 22. Apr. Denatus 1649. 21. Aug.* — *Candidè et prudenter. S. Wagener pinxit. W. Hondius sculp.* Sześciowersz łaciński: *Qui coelata vides Pahl Prae-Consulis ora..... f. F. P. Titius. 8°.*

*19. Tenże. Zupełnie ta sama rycina, ale bez dat życia i wierszy.

20. *Ludwika Marya Gonzaga.... 1646. 8°.* Podług Steven de Praet.

21. *Se^r. Potent. Ludovicae Mariae.... 1649.* Fol. Podług Juste d'Egmont.

*22. *Serenissimo ac reverendissimo Principi ac Domino Dno Carolo D. G. Poloniae et Sueciae Principi, Episcopo Plocensis et Vratislaviensis, Abbati Clarae Tumbae Opoliensi et Ratiboriensi Duci etc. etc. Dno suo clementissimo. Hanc Ill^{mae} Cels^{mi} suae effigiem in perpetuam devotissimi cultus monumentum, aeri, incisam eidem Ill^{mae} Cels^{mi} suae humillime dat dicat consecrat* Wilhelmo Hondius *Haga Batavus. S. R. M. Polon. et Suec. Chalcographus privilegiatus. Cum privilegio S. R. M^{tis} Gedani 1650.* — Daniel Schultz *pinxit.* — Owal, fol.

*23. *In effigiem clariss. viri, Dn. Henrici Nicolai, Theologi, Philosophi eximij, etc.* Sześciowersz łaćniński: *Effigiem sculptor sculpsit.... F. Rotgerus zum Bergen, Regius, Secretarius, haereditarius in Brasneken. Anno 1650 Regiomonti.* — Andreas Gertner pinxit. Wilh.^s Hondius sculpsit. — Owal, fol.

*24. **Bohdan Chmielnicky exercitus S. R. M^{ts}. Zaporohscensis Praefectus.** Guilh.^s Hondius sculpsit *Gedani Anno 1651.* — Owal, fol.

*25. **Bohdan Chmielnicki exercitus Zaporovien. Praefectus, belli servilis autor rebelliumq̄ Cosaccorum et plebis Ukraynen. Dux.** — Guilhelmus Hondius Haga Batavus S. R. M^{ts} Chalcograhus sculpsit. *Cum privil^s. S. R. M^s. Gedani An^o 1651.* Owal, fol. — Dzieło odznaczone, za malarzem Janem Dame wedle Heinekkena IV. 490. — Jest w Dreźnieńskim zbiorze królewskim z opuszczeniem wszakże słów: *Cum privil. S. R. M^s.* Rycina sama zupełnie do poprzedniej podobna.

*26. *Illustrissimus atq̄ celsissimus Princeps ac Dominus Dominus Basilus D. G. Terrarum Moldaviae Princeps etc.* Abraham von Westerveldt pinxit. Wilhel^s. Hondius sculp. *Cum privilegio S. R. M^{ts} Gedani 1651.* Owal, fol. Dzieło odznaczone.

*27. *Illustriss^o ac excellentiss^o. Dno Zbygneo de Gorai Goraiski: Domino in Bilgorai, Radziecin, Strzyżowice, Chrzanow, Niedzwica, etc. etc. Castelano Helmensi, Regni Poloniae Senatori, et ad Tractatus perpetuae pacis Polono Suecicos Legato. D. D. G. Hondius.* Ten napis wkoło ramy. Spodem wiersze łaćnińskie:

Regius Hunnigenitum sanguis... F. Pastorius D. *Histor. Reg. G. Hondi*^s *sculpt. Gedani. 1652. Cum privilegio S. R. Maj^{ties}. Owal, fol.*

*28. *Illustrissimo ac reverendissimo Domino Dno Andreae de Leszno Leszczyński Episcopo Culmen. et Pome-saniae, Praeposito Plocensi, et S^{ti} Michaelis in arce Cracovien. Supremo Regni Cancellario etc. Domino Me-caenatiq suo gratiosissi^o hanc Illust^{mae} Reveredis^{aeg} Cels^{nis} suae effigiem in devotae gratitudinis debitiq cultus monumentum submissè dedicat et inscribit Guil. Hond. Chalcogr. Reg. Cum privil. S. R. Maj^{ties} Gedani 1652. — Daniel Schultz pinxit. — Owal, fol.*

*29. *Illustrissimo et celsissimo Principi ac Domino Dno Janussio D. G. Duci Radziwil in Birza et Dubinki, S. R. I. Principi, Nevellae et Sebiesy Comiti, Ducatus Samogitiae Capilaneo Generali, Exercituum M. D. Lithuaniae Campiductori, Casimiriensi, Borisoviensi, Ca-menecensi, Seywensi, Bystricensi, Retovicasi, etc. Gubernatori. Hoc devotissimi cultus sui monumentum Ill^{mae} Celsⁿⁱ suae D. D. consecrat Gulielmus Hondi Hagâ Batavus S. R. M^{ties} Polon. et Suec. Chalcograph, privilegiatus. — Daniel Schultz pinxit. Owal, fol.*

30. *Joh. Lud. Ruelius Pastor Löblaviensis. 1652. Fol.* Zapewne robota jeszcze w Gdańsku.

31. *Vladislao IV Regi Poloniae...* Hondius 1641. Fol. Wizerunek konny. W zbiorze Xięcia C. w Pa-ryżu. — *Delin. ad vivum Warsoviae, incis. Gedani. Dedicat Wilhelmus Hondius Haga Batavus.*

III. Inne ryciny.

1—2. Brama tryumfalna na wjazd do Gdańska królowej Ludwiki Maryi Gonzagi r. 1645, podług rysunku Jerzego Müncha wystawiona. Dwa arkusze wielkie, bardzo starannego wykonania.

3. Posąg Zygmunta III przed Krakowską Bramą w Warszawie. Fol. 1646. Ta bardzo rzadka rycina była niedawno temu zakupiona w Gdańsku do Lipska. Inny exemplarz jest w zbiorach Nieborowskich.

4—34. *Artis Iconicae Tironibus utilis et scitu necessaria publicae luci exposita opera et studio Wilh. Hondii, Hag. Bat. S. R. M. Pol. et Suec. Sculptor. Gedani 1648. 8°. (Rud. Weigel, Kunst. Catal. Leipzig. 1846. XVIII. 39).* Tablic 31 w rodzaju Stefana Della Bella.

*35. Karta tytułowa do dzieła Joachima Postoriusza *Bellum Scythico - Cosacicum, Dantisci sumptibus Georgii Försteri 1652. 4°* — S. Niedenthal *delin. G. Hondius sculpsit.*

36. Karta tytułowa do dzieła: *Artykuły Securitatis: Speculum Saxonum. 1646. Fol. W. Hond. f.* — Z popiersiem Władysława IV.

37. Herb Kazanowskiego do tegoż dzieła. W. Hond. f.

38. *Jesus Nazarenus Rex Judaeorum.* — Chrystus ukrzyżowany. Fol. U stóp przypisanie: *Luctuosam, pro mundi vita Agonizantis in cruce Dei, effigiem, Illustrissimo,*

Dno Dno Jacobo Weiher, Comiti S. R. I. Palatino Mariaeburgen. Christburgen, Czluhovien, Byloviensi etc. Gubernatori tanquam sedulo Calvariae sacrae, per montes Weiheropolitanos et pio Fundatori, dedicat servus suus, et amicus optimo Patrono. W. Hondi fec.

Rycina zapewne w Gdańsku wykonana; znajduje się w zasobnym zbiorze królowej Saskiej wdowy Maryi, w Dreźnie w Pałacu Brühlowskim.

IV. Szttychy wykonane w Hollandyi.

Że W. Hondius długo w Polsce osiadły i pracujący, bliżej nas pracami swemi obchodzi i zajmuje, przytoczą się więc tutaj także co znamienitsze twory jego, w Hollandyi przed i po jego pobycie w Gdańsku, wykonane. Wiadomo, że był ulubieńcem Van Dycka, i że mu tenże szereg swych wizerunków dał sztychować.

1. *Piotr Heinius Petrida*, Prezydent Kompanii Indyi Wschod. i Admirał; podług Jana Dame; 1629. Owal. Fol.

2. *Henricus Cornelius Longhius*; Admirał. Isaac Mytens *pinx.* 1630. Fol.

*3. *Wilhelmus Nassovius, Dominus Leckae etc.* — *Everard. van der Maes pinxit.* 1628. Fol.

*4. *Wilhelmus Comes Nassoviae, Cattimaliboci...* Isaac Mytens *pinxit.* *Wilhelmus Hondius sculpsit.* *Hagae Comit. Cum Privil. Illust. D. D. Ord. Gener. foed. Belge.* 1630.

*5. **Izabella Klara Eugenia** Arcyksiężna Austriacka, Infantka Hiszpańska, Wielkorządczyni Belgii; podług Antoniego Van Dycka 1633. Fol. Oval.

6. **Maurycy Xiążę Austriacki**, 1633. Fol. Dzieło naczelne.

7. **Fryderyk V Król Czeski**, podług Ant. van Dycka. Fol. oval.

*8. **Elżbieta Bawarska Królowa Czeska**. Fol. oval.

*9. **Franciszek Franck** młodszy, malarz; podług Ant. van Dycka. Fol. małe. Dzieło naczelne.

*10. **Jan Ernest młodszy Xiążę Saski**, podług Michała Jana Mirevelta. Oval. Fol. 1628.

11. **Bernard Xiążę Sasko-Wejmarski**. Fol.

12. **Teodor ab Weerdenburgio**; podług Jana Dame, 1631. Fol. Oval.

*13. **Gabriel Bethlen D. G. Transilvaniae Princeps...** anno aetat. 39. à Cto nato 1620. Napis dokoła wizerunku. Oval. Bogate otoczenie godeł wojennych. Avant la lettre u mnie.

14. **Chrystus na krzyżu**; pod tymże dokoła ukorzone wszystkie stany: Papież z duchowieństwem, królowie, rycerstwo i lud. Spodem słowa z Apokalipsy: *Occisus es...* W. Hondius fecit.

15. **Wilhelm Hondius**, sam sztycharz; podług Antoniego van Dycka. Fol. (Ign. Szwykowski przywodzi znane exemplarze przed podpisem, tudzież z kilku odmianami w podpisach. *Antons van Dyck's Bildnisse, w Archiv. für die zeichnenden Künste, R. Weigel 1858. IV. 159*).

Przypisane są W. Hondiusowi trzy monogramma, z powiązania rozmaitego dwóch głosek G. H. złożone. Atoli na żadnej z prac jego Gdańskich, ani też zagranicznych, nie dało nam się napotkać monogrammu, tylko zawsze całkowity podpis. Podobnie Fr. Brulliot przywodzący te monogrammy przez innych Hondiusowi przyznawane, przydaje iż na dziełach jego takowych nie widział. Pułkownik Ignacy Szwykowski w przereczonem opisie prac van Dycka twierdzi, że Hondius oznaczał swe dzieła monogrammem GH. Wszakże takim samym monogrammen znaćmył swoje twory Gerard Honthorst; a że Hondius zwykły był podpisywać się całkowicie, ztąd wnosilbym, że mu monogram mylnie jest przypisywany, który Honthorstowi raczej służy.

JAGIŁO JACENTY (*może Jagiello?*).

Rytował w Krakowie nieźle do książek, około r. 1665. — Wykonywał drzeworyty dla drukarni Piotrkowczyków.

JANISZEWSKI LEON.

Pracował w początku XVIII wieku, zdaję się, że w Wilnie. Mówi o nim Pawlikowski (Czasop. Lw. 1829. II. 112), że w rytowaniu zachował rysunek i umiał z rylca należyty zrobić użytek.

JANSZ FILIP.

Gdańszczanin, sztycharz z pierwszej połowy XVII wieku, którego przecie jedna tylko rycina i to wcale mierna jest obecnie znana, z rokiem 1632: Zwłoki Zygmunta III na katafalku.

JAROCZYŃSKI M.

Pracujący w Poznaniu, rytownik i litograf.

1. **Tytus Hr. Działyński.** *Mihi properandum....* M. Jaroczyński *in aqua fort.* 1855. Fol. min. Rycina zamieszczona w dziele **Księga Świata** wydania Merzbacha, z roku 1858.

*2. Wizerunek mężczyzny w futrze, bez podpisu. — M. Jaroczyński *ryt. in aqua fort.* *Poznań.* 1857. Fol.

3. Przy wydaniu Żupańskiego **Maryi A. Malczewskiego**, *Poznań* 1867. fol. trzy piękne kwasoryty z rysunku A. Zaleskiego są jego.

4. Przy wydaniu **Psalterza Dawidowego Jana Kochanowskiego**, *Poznań.* 1867. wizerunek *Jana Kochanowskiego*, staloryt M. Jaroczyńskiego.

JERODYAKON GEORGI.

Jak mniema Pawlikowski, był on duchownym klasztoru S. Onufrego we Lwowie, a wprawnie wykonywał drzeworyty w roku 1636, które użyto do przy-

ozdobienia wydanego dzieła Ewangelii w ruskim cerkiewnym języku, roku 1670.

JĘDRZEJOWSKI PAWEŁ JÓZEF.

Pracował w Zamościu, a przedtem w Warszawie.

1. *Stanislaus a Bogustawice Sierakowski, Abbas S. Crucis Montis Calvi Ord. S. Benedicti... Concordat cum originali.* — Paul. Jos. Jędrzejowski fec. *Varsoviae* 1747. 4°,

2. *Wielebna Matha Teresa a Jesu, na świecie Marianna Marchocka Karm. bosa.* P. Jędrzejowski *Varsoviae in Colleg. PP. Soc. Jesu.* 1745. 8°.

3. *Miara szerokości i długości rany boku Pana Jezusa.* Jędrzejowski fec. *Vars.* 8°.

4. *S. Joannes Cantius Polonus S. Th. in Univer. Crac. Doctor.* Paulus Jędrzejowski sc. *Zamoscii.* — 4°. (1759).

5. Tenże Święty. Inna rycina tegoż. 4°.

Pawlikowski chwali rycinę S. Jana Kantego z r. 1759.

*6. *Święty Wincenty à Paulo fundator XX. Missionarzędów y siostr miłosierdzia.* Paul. Jos. Jędrzejowski sculp. *Varsov.* 1755. A^o. 8°.

*7. *S. Vincentius à Paulo Congregationis Missionis et Puellarum Charitatis Fundator.* — Jędrzejowski exc. *Varsoviae.* — 12°.

8. *Wizerunek cud. obrazu N. P. M. u Dominikanów pod Krasnobrodem w Boru. Ego Mater pulchrae dilectionis.* sc. *Zamoscii.* 8°.

9. *Effigies Thacem. Matris Viennae.... sc. et exc. Zamoscii. 8°.*

10. *S. Franciszek de Sales. 8°.*

11. Do dziełka *Columnae Virtuti et Honori, Cracoviae 1745. rycina.*

ILIA A.

Mniema Pawlikowski, że był on duchownym w klasztorze Lwowskim S. Onufrego. Wykonał drzeworyt piękny z podpisem Ilia A. i datą 21 Lipca 1638; ten drzeworyt zamieszczono w wydaniu Ewangelii w cerkiewnym języku w Lwowie r. 1670. Są i inne jego drzeworyty.

JOHN AUGUSTYN.

O tym malarzu pracującym na dworze Zygmunta III podałem wspomnienie w Słowniku Malarzów. Trudnił się on zarazem sztycharstwem, lubo nie mnogie są jego ryciny, a dziś już wcale rzadkie, tak że szczęśliwym chyba trafem napotkać którą się zdarzy.

Na wystawie Krakowskiej były dwie ryciny ze zbioru Pawlikowskiego, z których jedna przedstawia Allegoryą z napisem: *Teutscher Hercules*. Spodem: Aug John. Rycina ta należała do jakiegoś dzieła. Druga rycina do tegoż dzieła zdaje się także należąca, wyobraża Bitwę z Persami.

W zbiorze moim jest wizerunek: *Salomon Petri Petricensis Misnicus olim Persicae Legationis nunc in Holsatia Steinbecensis Ecclesiae Pastor. Aetatis 36.*

Napis dokoła owalu. Spodem czterowiersz: *Persia quem vidit.... M. Joann. Adolph. Fabricius Archidiaconus. Hamb. F.* — Aug. John. *scul.* 1645. 8°.

JOHN FRYDERYK.

Gwalbert Pawlikowski przebywający przez długi czas, około r. 1825 w Wiedniu, znał tam dobrze Johna, i skreślił z opowiadań artysty żywot jego dokładny, który następnie w swą Wiadomość o rytownikach Polskich, w Czasopiśmie Lwowskiem z r. 1829 umieścił. Z tego przeto źródła czerpać możemy główniejsze o Johnie szczegóły.

Przyszedł na świat d. 24 Maja 1769 r. w Malborgu, gdzie z dawna osiadła jego rodzina, zawsze była poważana i urzęda miejskie piastowała i tak jego ojciec był naczelnikiem sądów miejskich. Troskliwy o wychowanie dzieci, przeznaczal Fryderyka do stanu wojskowego, uzdolniał go więc w naukach ku temu potrzebnych. Straciwszy ojca przedwcześnie, zwrócony został przez matkę do kupiectwa i umieszczony korzystnie w domu kupieckim w Warszawie, który go wkrótce w widokach handlowych za granicę wyprawił. Udał się młodzieniec naprzód do Danii, a ztamtąd do Anglii, gdzie zaszcze niepowodzenie zwierchnika, skłoniły go do porzucenia kupieckiego zawodu, i wyłącznego odtąd poświęcenia się sztuce, a mianowicie rytownictwu. I w tem początkowe kształcenie nie łatwo mu przychodziło. Był wtedy w Londynie wielce wzięty sztycharz Bartolozzi, do którego gdy się zgłosił,

cierpko odprawiony został. Gorliwem przecie usiłowaniem i pilnością w pracach, pomimo trudności, szybko zdolność swą sam rozwijać zdołał. Atoli widząc się zupełnie opuszczonym, wszelkiego przez kilkanaście miesięcy zasilku i nawet wiadomości z domu pozbawiony, znalazł się w konieczności odjazdu i powrotu do ojczyzny. Za przybyciem do Warszawy doznał od razu opieki króla miłującego sztuki, a nawcę ich odznaczonego. Stanisław August nie tylko opatrzał go wsparciem, lecz darzył nadto światłą radą, kształcąc nią smak i zapałowi kierunek należyty dając. Każdą pracę musiał John przynosić królowi, a zawsze najtrafniejsze słyssał uwagi. Często w domu Xiężnej Mikołajowej Radziwiłłowej, która go także wspierała, prostował król wyobrażenie jego o sztuce, i roboty jak miały być poprawiane wskazywał. Tak pod okiem królewskim, opowiada Pawlikowski, zrobił John w dwóch latach dwanaście rycin, podług rysunków Smuglewicza, Lampiego, Grassego i innych, przedstawiające zdarzenia z dziejów, czy allegorye, lub też wizerunki osób znakomitych. Szkoda że prac tych Pawlikowski bliżej nie wyszczególnił. R. 1791 ożenił się John w Warszawie, z wychowanicą Xiężnej Radziwiłłowej, którą w domu téj pani poznał, z Panną Barbarą Czeską, córką pułkownika gwardyi narodowej. Chcąc mu dać sposób lepszego wydoskonalenia się, wyprawił go król do Wiednia, wyznaczwszy roczną płacę, i dając własnoręczne listy do swego tamże Posła Franciszka Wojny, tudzież do słynnego malarza Fügera. Niezczęsne nastąpione krajowe wypadki i samego Stani-

nisława Augusta niedoła, wywarły wpływ stanowczy na dalsze także Johna życia koleje. Pozbawiony pensji z kraju, nie wrócił już tam więcej, a odtąd osiedlony w Wiedniu, stał się wyłącznie Wiedeńskim, dla Niemiec pracującym sztycharzem. Zawiązany mu przez króla u wstępu stosunek z Fügerem, poważną dlań został pożytecznością. Przy nim w krótkim czasie wydoskonalił się jeszcze w rysunku, a bliższa zażyłość zamieniła nadal mistrza w życzliwego przyjaciela. Zaznajomiony z celniejszymi współczesnymi sztycharzami, nie poddawał się w robotach własnych ślepego żadnego naśladownictwu; owszem czyniąc różne doświadczenia, stworzył sobie właściwy sposób wyrazu i wdzięku pracom nadający. Sławę jego za granicą ustaliły najbardziej wykonane ryciny do wspaniałego hollenderskiego wydania Messyady Klopstocka. Pawlikowski, który za czynnego jeszcze życia Johna, oznacza ilość jego rycin wysoką już cyfrą 283, taki sąd o jego pracach wydaje: „John ukształcenie swoje tylko samemu sobie winien, a dla tego sposób jego zupełnie jest oddzielnym od tego, jakim inni robią. Zachwycająca przyjemność i miękkość, połączone z najdobitniejszą doskonałością i najściślejszem zachowaniem rysunku, oto są własności jego utworów. Wreszcie przydaje, że John był człowiekiem światłym, lubiącym nauki, czytającym w angielskim, francuzkim, hollenderskim, włoskim, niemieckim i polskim języku. Nagler (Künstler-Lexicon VI, 467) podaje o nim treściwą i wcale zgodną wiadomość, tylko że go chce mieć Prusakiem, a mieni go jednym z najślawniejszych nowszych cza-

sów sztycharzy w rodzaju kropkowanym. Roku 1832 schronił się John na spoczynek lat podeszłych do Marburga w Stejermarcku, gdzie i żywota dokonał r. 1843.

Ryciny wykonane w Polsce lub do Polski odnoszące się:

1. **Stanisław August**. 1790 podług Lampiego.
2. **Stanisław Malachowski**, Przyjaciół ludu. *Lampi pinx.* F. John *sculp.* Varsaviae. 8°.
3. **Cajetanus Soltyk** *Supremus Regni Poloniae Secretarius*. *Lampi pinx.* F. John *sculp.* Varsaviae 1791. 4°.
4. Wizerunek a pod nim medal z napisem **Michael Ossowski**. *N. A. 1743. Civi utili...* F. John *sculp.* 8°. Podług Lampiego.
5. **Kazimierz Nestor Xiążę Sapieha**. Pitschman *del.* F. John *sculp.* Varsaviae. 8°. (1791).
6. **Biskup Krakowski Kajetan Ignacy Soltyk**, podług Lampiego. 1792.
7. **Henryk Xiążę Lubomirski** (dziecko), podług Koswoja. 1793.
8. **Xiążę Józef Poniatowski** podług J. Grassego, Kapeller *del.* Ow. 8°.
- *9. **Kościuszko**. — Grassi *delin.* F. John *sculp.* Ow. 8°. — U góry napis: *On zerwał kajdany, w których jęczał naród.*
  - * Taż sama rycina, lecz spodem dopis: *Wien, bey F. X. Stöckl.*
  - * Taż sama rycina bez napisu u góry i spodniego adresu.

*10. **Xiąże Józef Poniatowski** *Wódz naczelny Wojska Polskiego Marszałek Państwa Francuzkiego.* — *Benner p^t Varsaviae. F. John sc^t Viennae. Fol.* — Na ramie napis: *Bóg mnie powierzył honor Polaków, Bogu go oddam.* — W górze mitra Xiążęca, spodem herb Ciołek.

*11. **Samuel Bredetzky** *Prediger an den vereinigten Evang. Gemeinde zu Krakau und Podgorze, und Senior des Krakauer Diöcese in Galizien.* *Niedermann pinx. John sculpsit. Oval. 8°.*

12. Bilet wizytowy. Wśród arabesków napis: *Le Prince Joseph Poniatowski.* — Była to w Wiedniu pierwsza robota Johna.

13. Allegorya. Księga otwarta z napisem *Etat de la Pologne*, czapka wolności i dwie chorągwie, na jednej z nich napis *Le 3me de May.* — U dołu: *Sous le règne de Stanislas Auguste 1791. J. sculp.* — Oval, aqua tinta(?) brunatna.

14. Allegorya. Nad kulą ziemską unosi się sława z napisem: *Ustawa rządu i wolności 3 Maja 1791.* Spodem: *Jam redit et virgo, redeunt Saturnia regna.* — *G. Janasch del. F. John sculp. Varsaviae.* Oval, odbicie brunatne.

15. Allegorya. Mąż z czapką wolności wieńczy popiersie Króla St. Augusta. Spodem napis: *Przykład dla królów i narodów.* Dokoła podpisy *G. Jannasch inv. F. John sculp.* — Oval, aqua tinta, na czerwono.

16. Taka sama rycina, lecz z napisem u spodu: *Nunquam libertas gratior extat quam sub rege pio.*

G. Jannasch *inv.* F. John *sculp.* *Varsaviae*. Owal, aqua tinta, na czarno.

*17. Allegorya. Świątynia, do podwoi której wkłada klucz postać w koronie, z palmą w ręku (Stanisław August). Spodem siedzi starzec skrzydlaty trzymający tablicę z napisem: *Templa Diis Mores populis dedit.* W głębi lud. — F. Smuglewicz *delin.* — F. John *sculp.* *Vars.* — Medalion okrągły. Pod nim napis: *Aniv. sacr. a restit. Repub. anno I. V. non. May 1792. V. S. 8°.* Odbicie czerwone.

18. W zbiorze dziewięciu rycin dzieła F. Smuglewicza *Obrazów historyi Polskiej*, rycina ósma jest roboty Johna.

8. *A Boleslao II libertati suae regnoque paterno Albertus Bohemiae restitutus.* — Fr. Smuglewicz *del.* *Varsaviae.* F. John *sculpsit Varsaviae 1791.*

Celniejsze ryciny w Wiedniu dla Niemiec wykonane.

- *1. *Zgon Abła*, podług Fügera. 1802. Fol.
- *2. *S. Józef z dzieciątkiem*, podług Correggio. 4°.
3. *S. Katarzyna*, podług Carlo Dolce.
4. *Amor.* — Guido Reni.
5. *S. Józef.* — Carlo Dolce.
6. *Venus i Amor.* — Correggio.
7. *Główki Aniołów.* — Correggio.
8. *Ojcowie Kościoła.* — Rubens.
9. *Flecista.* — Gerard Dow.
10. *S. Katarzyna.* — Leonardo da Vinci.

11. *Dawid.* — Guido Reni.
12. *Zingara.* — Correggio.
- 13—15. *Żebracy.* — Edlinger.
16. *S. Jan na puszczy.* — Rafael. Fol. małe.
17. *Maryja i Józef z dzieciątkiem.* F. Bartolomeo. Fol.

*18. *Drusus. Cornalina.* — Onix w zbiorze X. Karola Lichtensteina. V. Kiuinger *del.* Owal. 8°.

Do wydawnictwa **Aglai** 105 rycin wedle arcydzieł.

Do wydań *Wielanda* i *Klopstocka Görchena* rycin.

Do pysznego wydania hollenderskiego **Klopstocka Messyady Meermana**, rycin 20.

Nadto mnóstwo portretów.

* *Elisabetha Augusta Churfürstin zu Pfalz-baier.* — Edlinger *pinxit.* F. John *sculpsit.* Owal. 4°.

JÓZEFOWICZ STANISŁAW.

Sztycharz krakowski w początkach wieku XVIII.

Jest jego sztych w dziele **Historya o Krucyach**, przykład z francuzkiego **X. Ustrzyckiego 1707.** Kraków. fol.

JUNG J. C.

Jest jego rycina wykonana w Warszawie: *Wielebna Panna Katarzyna Mechtylda de Barre, fundatorka Zakonnicy...* J. C. Jung *sculp.* Varsav. 8°.

ERAZM KAMYN.

Rudolf Weigel, Kunstkatalog, Lipsk, w zeszyście 24 z r. 1852, przywodzi pod liczbą 18950 Księgę zbiorową rycin: **Goldschildts-Ornamente**. W zbiorze tym 2 ryciny z napisem: „*Teras nowo widane y drukowane w Poznaniu przez Erazmusa Kamyn roku Pan. 1592.*“ Z monogramem związanym E. S. K. 8°. A dodaje Weigel, iż ten Polski artysta Erasmus Kamyn nieznanym jest zupełnie. Dwa te miedzioryty przedstawiają zapewne ozdoby czyli ornamenta wyrobów złotniczych, z kądinąd wcale nam nie znane, jako i sam ów sztycharz Poznański Kamyn, może Kamiński.

G. K. Nagler w dziele *die Monogrammisten* II. 665 z r. 1860 Nr. 1775 powiada, że Erazm Kamyn złotnik, był około r. 1590 czynnym w Krakowie, że wydał szereg przynajmniej sześciu tablic ozdób złotniczych, z monogramem swoim z trzech głosek związanym: E. odwrócone, S. K. i że na pierwszej rycinie jest tytuł, ten sam co u Weigla wyżej przytoczony, z opuszczeniem tylko roku, 8°. poprzeczne. Zkądby wiedział Nagler, iż Kamyn ów był złotnikiem krakowskim, nie powiada, wszakże na rycinie wypisany stoi Poznań.

KAPPELLER JÓZEF ANTONI.

Urodzony w Imst w Tyrolu około 1760, zmarły 1806. Malarz i sztycharz, pracował w końcu XVIII

wieku w Warszawie, od roku 1787 przez lat kilka. Prace jego sztycharskie odznaczonęj piękności:

1. *Xiąże Adam Czartoryski Gen. ziem Podolskich, podobny* J. Grassego, Jo. Kappeller w Warszawie 1792. Aqua tinta.

*2. *Le General Kościuszko.* — Jos. Grassy *pinxit.* Jos. Kappeller *sculpsit. Varsoviae.* Oval. Fol. — En manière noire, w sposobie czarnym.

3. *Stanisław August Król.* Oval. Fol. W sposobie czarnym.

KARCZEWSKI WINCENTY.

Wykonywał ryciny do Dziennika Wileńskiego, z r. 1816.

KARĘGA XAWERY.

W Wilnie w końcu XVIII wieku czynny.

1. Jego rycina zamieszczoną została w Don Quiszocie, wydany w Warszawie.

2. Wizerunek duchownego. *Fiat pax in virtute tua.* Sc. Vilnae. Karęga. a. 1779. 4°.

3. *Obraz Maryi łaskawej w Wilnie na Antokolu* 8°.

4. *M. P. Ostrobramska. Salve porta ex qua....* 8°.

5. *S. Antonius de Podova. Ill. Rn. DD.* Antonio Karęga *offert....* 8°.

6. Tenże i z podobnem przypisaniem, ale odmienny. 8°.

7. *Zubr.* J. H. Muntz *delin.* Karęga *sc.* 4°.

8. *Okropny widok srogięgo powietrza 1710 w Wilnie.* U góry Matka Boska Łaskawa. Franc. Peli-

kan *Uczeń Akad. Wileńs. rysował. X. Karęga gra-
wirował, Józef Perl wybijał w Wilnie 1799. Fol.*

KIELISIŃSKI KAJETAN WINCENTY.

Urodzony w Mieronicach po r. 1810, zmarły w Kórniku 1849, biegły rysownik i rytownik. Życiorys jego wkrótce po śmierci skreślony, ogłosiłem w Bibliotece Warsz. a następnie zamieściłem w Słowniku Malarzów. Powtórzony on został dwukrotnie, prawie dosłownie, raz w Poznaniu w wydanym spisie pozostałości po artyście, drugi raz w encyklopedyi powszechnej wychodzącej w Warszawie. Wszakże tak tam jak tutaj zatajone zostało źródło, z kąd życiorys wzięty.

Rudolf Weigel, Kunstcatalog 1847, zeszyt 19, str. 37, Nr. 16462, przytacza dzieło całkowite kwasorytów Kielisińskiego, jako składające się ze 189 rycin, przedstawiających zdolnie wykonane przedmioty z życia ludu polskiego, krajobrazy, widoki miejsc, zwierzęta, charakterystyczne postacie i głowy, wizerunki, herby, i t. p. po części podług Orłowskiego, Płońskiego i innych, z napisami, rokiem i miejscem gdzie wykonywał, tudzież znakiem swoim, zwykle K. W. K., a w różnych rozmiarach: fol., 4°, 8°, 12° i mniejszych.

KISLING JAN GOTTLIEB (Bogumił).

Sztyncarz w Wilnie pracujący, uczeń tamecznego Uniwersytetu w tej sztuce.

*1. **Rustem.** *Peint par Prof. Rustem 1813. Dessiné et gravé par G. Kissling élève de l'école de gravure à l'Université Impé. de Vilna Pl. 2.* — 4°.

*2. **Stan. Koniecpolski** *Kaszt. Krak. H. W. Kor.* — G. Kissling *ryt.* Wilno. — 8°. W całej postaci. Rycina do dzieła J. U. Niemcewicza, **Dzieje panowania Zygmunta III w Warszawie 1819.**

3. *Cartes burbae illus. par Rustem à Vilna. 80 cartes de fantaisie, dess. par J. Rustem grav. par G. Kissling.*

4. *S. Józef*, podług Rafaela 4°.

5. *N. Panna.* 8°.

6. *Śmierć Sokratesa*, podług Rustema. 8°.

7. *Fr. Böhm*, podług Krügera. Fol.

8. **Marie Louise Imperatrice de France**, w całej postaci. Fol.

9. **Józef X. Poniatowski**, na koniu. Aqua tinta. 1817. Fol.

10. *Zusammenkunft Napoleons I. und Alesander I. zu Tilsit...* Gottlieb Kisling *scul.* Fol.

11. *Matka Boska Rafaela*; przypisanie Cesarzowej przez Jana Gottlieb Kisslinga. Fol.

12. **Flora Titiana**, sztychowana w Medyolanie. 1827. Fol.

KLOPSCH C. C. i F.

Rytował w Warszawie, w drugiej połowie XVIII wieku, wcale miernie.

1. *Corpus hoc Divi Bonifacii Mart.* — T. Klopsch *sc. Varsav.* 8°.

2. *S. Wincenty a Paulo.* — *Wzniosłe tylko umysły....* 8°.

*3. *Imago Jesu. Mariae. Joseph in Ecclesia Stuziannensi Minoris Poloniae miraculis et oraculis clarissima ab Anno 1660.* — *Varsaviae C. C. Klopsch sculp.* 4°.

4. Ryciny do dzieła *Budownictwo wiejskie w Warszawie* 1788.

5. Tytuł do dzieła wierszem Stan. Konarskiego. *C. C. Klopsch del. et sc.* 8°.

6. Do dzieła **Modlitwy dla pobożnych Chrześcian.** 12°. trzy obrazki. Niewiem czyli to jest jeden sztycharz, czy może dwóch w Warszawie pracujących F. i C. C.

X. KLUK KRZYSZTOF.

Znakomity badacz i pisarz w naukach przyrodzonych, doświadczał się cokolwiek w rytownictwie. Do dzieła swego o zwierzętach wykonał sam kartę tytułową, z podpisem X. Krzy. Kluk rysow. y. wybijał.

Nadto jest jego: *Ciechanowiec*, z podpisem X. Kluk, 8°.

Miał też być bardzo biegłym rysownikiem piórem, sztychy naśladowującym.

KOCHANOWSKI SAMUEL.

Niesłychanie rzadką jego rycinę, nabył po J. Piwarskim P. Al. Lesser.

Przedstawia siedzącego przed stołem młodziana, między Kusicielem i Aniołem, z tyłu Śmierć. U góry Bóg Ojciec w obłokach; różne napisy i godła, dla wytartego odbicia nie dają się łatwo w szczegółach rozeznąć. — Samuel Kochanowski *sculpsit.* — Z prawej strony ku środkowi: *A. D. 1600.* — 8°. maj.

Na wystawie Krakowskiej była inna jego rycina: Narodzenie Pańskie. — *Rndo. P. Joanni Clingerio praeceptoris suo,* Samuel Kochanowski *sculps. 1598.* 4°.

KORNACHOLSKI TOMASZ.

W końcu wieku XVIII robił wiele obrazków Świętych, zdaje się w Krakowie osiadły. Prace jego chwali Pawlikowski, jako wykonywane sposobem wcale nie złym, a żałuje iż się nie trudnił robotami większemi, ale go zowie Kornachowski T. (Czasop. Lw. 1829. III. 103.)

1. **S. Angelus.** T. Kornacholski *sc. S. Thecla Virgo et Martyr. S. Erazm biskup.* — Mała rycina.

2. **S. Joannes Cantius in Alma Univ. Crac. Theol. Dr. sc. et exc. T. K. Cracoviae.** 4°.

3. **S. Jan Nepomucen. M. T. K. sc.** 12°.

* **S. Angelus Custos.** Spodem napis: *Ecce ego mitam....* T. Kornacholski *sc.* 8°. Bardzo mizerna.

KORSAKOWICZ JAN.

Rytował w początkach XVIII wieku w Wilnie. W blachach odszukanych przez Konst. Hr. Tyszkie-

wiczà i nowo odbitych, znajduje się ogromna dwuar-
kuszowa rycina:

*Arbor genealogica amplissimae Korsakorum do-
mus.... 1718....* z mnogimi innymi napisami po łacinie
i po polsku. — *Sculp.* Joannes Korsakowicz,
Wilnae. Przedstawia popiersia bardzo liczne owe-
go rodu.

KOSTRZEWICZ F.

*Prawdziwe wyobrazenie obrazu S. Antoniego w ko-
ściele XX. Bernadynów w Lublinie 1812.* — F. Ko-
strzewicz. 8°.

KOZDROWICZ J.

*1. Obrazek Święty z napisami: *Tu ne laetabitur
Virgo in choro.... Redemimus Fratres nostros....* J.
Kozdrowicz. 8°.

2. *Obraz drzewa żywota.... w kościele Lubelskim
Dominikanów....* 8°.

3. Tenże, ze S. Hiacyntem i Dominikiem. 8°.
Inna rycina.

4. Tenże, większy. *Vera expressio....* 8°.

KRASZEWSKI JÓZEF IGNACY.

Niespracowany pisarz, jako miłośnik sztuk pię-
knych, zabawia się rysunkiem i malowaniem olejnym,
a nadto w ostatnich czasach oddał się z powodzeniem

rytownictwu. Kilkanaście widoków i krajobrazów wykonał pięknie w kwasorytach na miedzi.

KRAUS.

Pracował w Warszawie w końcu XVIII wieku.
Le General Kościuszko. Varsovie. Kraus scul. 4°.

KRETHLOW JAN FERDYNAND.

Treściwą a dokładną o jego żywocie podał wiadomość F. M. Sobieszczański, w Encyklopedyi powszechnej w Warszawie. Urodził się Krethlow r. 1767 w Neu Hannenburg blisko Berlina, a tu w Akademii sztuk pięknych kształcił się w rytownictwie, pod professorem C. Henne. Następnie podróżował w celu doskonalenia się dalszego, a wróciwszy do Berlina wykonywał rozmaite sztychy, które mu sławę zjednały. Przy utworzeniu Uniwersytetu Warszawskiego, powołany r. 1818 na profesora sztycharstwa, został nim przez lat 15, aż do zamknięcia tej szkoły głównej. Zarazem wykonywał sam wiele sztychów w Warszawie, za które na wystawie r. 1819 otrzymał medal srebrny pierwszej wielkości. Uzyskawszy później emeryturę, osiadł w Warszawie, umarł tu r. 1842. Podpisywał się Krethlow, a na wielu swych w Warszawie rycinach Kretlow.

Do dzieła J. U. Niemcewicza *Dzieje panowania Zygmunta III. w Warszawie 1819.*, wykonał 4 ryciny.

1. *Zygmunt III...* Rubens *pinx.* Kretlow sc. *Varsaviae.* 8°.

2. *Stanisław Karnkowski Arcybiskup Gnieźnieński Prymas Królestwa Pol. i W. X. L.* Piwarski *del.* Kretlow *sculp.* *Varsa.* 8°.

3. *Jan i Jakób Potoccy jeden po drugim Wwie Braclawscy.* — Blank *del.* Kretlow *ryt.* Ow. 8°.

4. **Car Dymitr** mąż Maryny. L. Kilian *del.* 1606. Kretlow *ryt.* w Warsz. Ow. 8°.

Do dzieła Staszica Ród ludzki dostarczył sześć rycin:

*5. *Jeszcze niewinna...* dwuwiersz. J. Krethlow *sculpsit.* Fol.

*6. *Już zgromadzają...* dwuwiersz. J. Krethlow *sculpsit.* Fol.

*7. *Wkrótce który z nich....* czterowiersz. J. Krethlow. Fol.

*8. *Wśród zgromadzenia...* dwuwiersz. J. Krethlow sc. Fol.

*9. *Jakąż trwożliwość...* trzywiersz. J. Krethlow sc. Fol.

*10. *Pierwsze nagrody...* czterowiersz. J. Krethlow. Fol.

*11. **Stanisław Hrabia Potocki Prezes Senatu Król. Pol. Minister...** *Rysował* Letronne, *szttychował* Krethlow *w Warszawie. 1819.* Fol.

*12. Kön. **Władisław IV. Vladislas IV Roi de Pol.** — Krethlow sc. Ow. maleńka rycina do jakiegoś dzieła, w sposobie kropkowanym.

13. König *Stanislaus I Lescziński*, owal, podobnie jak poprzedni.

14. *S. Magdalena*. Fol.

15. *Grosz czynszowy*, podług Titiana. Fol.

16. *Chrystus na krzyżu*, podług Carl Vanloo. J. F. Krethlow. 1824. Fol.

17. *Kościuszko*, owal, 8°.

Do dzieła E. Raczyńskiego, *Dziennik podróży do Turcyi, Wrocław 1821*. Fol. dostarczył Krethlow także ryciny. Wiadomo, że gdy Raczyński podróż do Turcyi odbywał, wziął z sobą malarza L. Fuhrmana, który mu z natury widoki zdejmował. Następnie polecił Raczyński różnym w wielu miejscach sztycharzom, wykonanie z owych rysunków rycin. Sam Fuhrman wykonał kilka, atoli że nie był sam wprawnym rytownikiem, prace te jego oddane zostały Krethlowowi do poprawy; nadto niektóre ryciny z rysunków Fuhrmana sam rytował

1. Rycina Nr. 33. *Turczynki w okolicach Stambulu*. Sztychował L. Fuhrman. Wykończył Kretlow w Warszawie.

2. Nr. 36. *Przedający owoce*. — Szkieował L. Fuhrman. Sztychował Kretlow w Warszawie.

3. Nr. 43. *Orszak W. Sultana w Balirbey*. — Rysował F. Fuhrman. Sztychował Kretlow w Warszawie. Fol.

4. Nr. 49. *Strój kobiet na wyspie Lesbos*. — Sztychował L. Fuhrman. Wykończył Kretlow w Warszawie.

5. Nr. 50. *Strój znaczniejszych Greków.* — *Sztychował* L. Fuhrman, *wykończył* Kretlow.

6. Nr. 58. *Niskorzeźba w Assos.* *Rysował* L. Fuhrman. *Sztychował* Kretlow.

7. Nr. 59. *Niskorzeźba w Assos (Inna).* *Rysował* L. Fuhrman. *Sztychował* Kretlow.

8. Nr. 73. *Muzykańci Tureccy.* *Sztychował* L. Fuhrman *w Rogalinie.* *Wykończył* Kretlow.

9. Nr. 78. *Saka czyli Nosiwoda Turecki.* *Rysował i sztychował* L. Fuhrman. *Wykończył* Kretlow *w Warszawie.*

10. Nr. 79. *Wieśniak z okolic Stambułu.* *Rysował i sztychował* L. Fuhrman. *Wykończył* Kretlow *w Warszawie.*

Roboty powyższe do dzieła Raczyńskiego Kretlowa, uległy krytyce w rozbiórce Dzieła w Pamiętniku Warszawskim z r. 1822. l. 194. Tamże na str. 449, tłumaczy się J. F. Kretlow, że roboty nie są tu właściwie jego, tylko wykończenia rycin Fuhrmana, który je sam rył i kwasem czyli serwaserem wyżerał, to jest co się u Niemców zowie *radirt und geätzt*.

Z prac jego jeszcze Berlińskich, okazał na wystawie Warszawskiej r. 1819, portrety:

Marya Ludwika królowa Pruska wstępując do Niebios, przyjmowana przez zmarłe poprzednio dzieci swe, L. Wolf *del.* Fol.

Bernstein.

Woelpur.

Devrient Ludwik w płaszczu. L. Wolf *del.* Fol.

Fryderyk W. na koniu, z orszakiem.

* Takoz do prac zagranicą wykonanych należą dwa krajobrazy z bydłem:

J. van Gool *del.* 1750. J. F. Krethlow *sculp.* 1805. Fol. poprzeczne.

* *Agrippina....* Hötsch *pinx.* J. F. Krethlow *sc.* Berlin. 1803. Fol.

X. KRÓLIKOWSKI STANISŁAW.

Dominikanin Krakowski, zmarły tamże, jak twierdzi A. Grabowski d. 23 Października 1847 r. w wieku lat 68. Trudnił się cokolwiek sztycharstwem.

1. *Pius Sept. Pont. Max. diem Sacrum Savonae die Pentecostes perageret....* Fr. A. Krolikow. o. P. sc. Cra. Fol.

2. *Pan Jezus, z obrazu w krużgankach OO. Reformatów w Krakowie.* 8°.

3. *N. P. Marya cudami słynąca w obrazie Gidelskim,* S. K. 8°.

4. *S. Dominik.* S. K. *sculpsit.* Maleńki obrazek.

KRÜGER JAN KONRAD.

Malarz odznaczony, o którym wiadomość zamieszczona w Słowniku Malarzów T. 3-cim. Urodzony w Szczecinie 1733, zmarły 1791 w Berlinie. Bawił on jakiś czas w Warszawie, od r. 1756 i wiele tu portretów malował. Był zarazem sztycharzem, a rycin nie mało wykonał. Czyli je odrabiał i w Polsce tego

nie wiem. Są jego rylca różne wizerunki i inne po mniejsze roboty.

KUROWSKI JOACHIM BENEDYKT.

Pracował w Dreźnie w drugiej połowie XVIII wieku, być może miłośnik sztuki. Jedyne jego kwasoryt znany mi, jest w moim zbiorze:

* Postać niewieścia siedząca, prawą ręką trzyma się za pierś, lewą podtrzymuje tarczę, na której napis: *Dedié à Son Altesse Royale Monseigneur le Duc de Courlande et de Semigalle. Spodem: Fait par Lairer — à Dresde 1779 i niżej znowu 1779. — Gravé à l'Eau forte par Joachim Benoit Kurowski. Odbicie na czerwono. Fol. małe.*

LABINGER JAKÓB.

Szttychował wiele, zwłaszcza wyobrażeń Świątych, a także nieco wizerunków. Pracował w Krakowie, Warszawie a najdłużej we Lwowie, gdzie zdaje się osiadł. Szttychy jego znane są z lat 1734—1749. Powiada o nim Pawlikowski (Czasop. Lwow. 1829. III. 104), że oprócz czystości rylca zachowywał rysunek, lecz szkoda iż postaci w jego rycinach tak mało mają ruchu, że się zdają być z kamienia.

1. *Effigies beatiss. Matris dolorosae plurimis plena gratiis in templo S. Barbarae Cracoviae* J. G. Jacobus Labinger delin. et sculp. Cracoviae 1734. 8°.

2. *S. Ivo. Abdicata dignitate Ecclesiastica fuit Parochus....* Jacobus Labinger. *Cracoviae.* 8°.

3. *Chrystus Pan i S. Tomasz z Aquinu. Centuplum accipiet....* Labinger sc. *Leopoli.* 8°.

4. *Devotiss. Jesus Nazareni imago.* Labinger sc. *Leopol.* 12°.

5. *Vera effigies Statuae B. V. Mariae in Eccl. Resoviensi Fr. min. reg. S. Francisci....* J. Labinger sculp. *Leopoli.* 8°.

6. *Decus Podlachiae B. V. Maria Lesnensis....* J. Labinger sc. 8°.

7. *S. Stanislaus Kostka Soc. Jesu.* Labinger scul. *Leopoli.* 8°.

8. *Vera effigies grat. imag. S. Vincentii Ferrerii.... Leopoli in Eccl. SS. Corporis Christi....* Jac. Labinger sculpsit *Leopoli.* 12°.

9. *S. Joannes Franciscus Regis S. J....* Spodem modlitwa. J. Labinger sc. *Leopoli.* 8°.

10. **S. Franciszek.** *Calvariam cernens Franciscus.... Leopoli.*

11. *Prawdziwe wyobrażenie sługi Bożej Weroniki Guiliani kapucynki.* *Leopoli.*

12. Dwa małe herby z napisem: *W dom twój z podkową wkroczyć powinny honory.* — *Leopoli.*

13. Rycinka: *Dar rozumu, pożytek wiary.* — *Leopoli.*

*14. Inna rycinka. *Dar rady — pożytek miłości.* W koło: *Da tuis fidelibus....* J. Labinger sculp. *Leopoli.* Nad ryciną: 4. — Te obie rycinki musiały

być wykonane do jakiejś książki nabożnej, a widocznie że było ich więcej, najmniej cztery.

15. *Najśw. Panna Marya łaskawa od morowego powietrza patronka, w kościele Warszawskim XX. Schol. Piar.* — Labinger sc. *Varsaviae in Typographia Regia.* 8°.

16. *Wizerunek Najśw. Panny z Dzieciątkiem Jezus.* Spodem czterowersz poddrukowany. J. Labinger sc. *Varsaviae.* 12°.

17. **Xiąże Michał Serwacy Korybut Wiśniowiecki Kancl. W. X. Lit.** U wierzchu napis: *Luna suis deficit in astris.* Nadto są i inne napisy. — P. Paulus Gizicki Soc. *Jesu inv. Architect. del. A. 1745.* 4. *Julij Cremeneci.* Jacobus Labinger sc. *Leopoli.* Fol. Należy do dziełka **Princeps dolor...** 1745. fol. jako karta tytułowa.

18. **Mikołaj Ignacy Wyżycki Arcyb. Lwowski.** 1747. Fol.

19. **Benedykt XIV. Papież.** — sc. *Leopoli.* 8.

20. **S. Tomasz z Aquino,** trzyma herb Potockich. *Juravi patribus.* 1743. Fol.

21. Na piramidzie wizerunek któregoś Radziwiłła, dokoła różne herby. *Luna suis defuit in astris.* P. Paulus Gizicki Soc. *Jesu inv. Architect. del. A. 1745.* 4 *Julij Cremeneci.* Jacobus Labinger sc. *Leopoli.*

22. *Vera effigies V. M. Rosae Mariae Serio...* Labinger *delin. et sculp.* 4°.

23. *Stanislai Sarnicii Eq. Polon. consanguinitatis arbor.* — Na dwóch ćwiartkach. 4°.

24. *Schema Franc. Hottomani correctum...* 4°.

25. *Crux angelica S. Thomae de Aquino. sc. et. ex. Leopoli Polon.* 4°.

26. *S. Tomasz i Chrystus. Omnis qui relinquerit....* 8°.

27. Anioł przed umierającym. *O Jezu bądź mi Jezusem, sculp. Leopoli Polonia.* 8°.

28. *S. Onuphrius. sc. Cracoviae.* 8°.

LANG N.

Powiada Pawlikowski, że rytował w końcu XVII wieku w Krakowie. Tymczasem jest jego rycina także w Gdańsku wykonana: Może z Gdańska przeniósł się do Krakowa. Herb Jerzego Schradera urzędnika sądowego miasta Gdańska, spodem czterowiersz: *Hic gemini fulgent Schraderi....* A. Stech *delin.* N. Lang *sc.* Fol.

Jest jego także: *Joach. ab. Hirtenberg Pastorius.* — *Si mihi....* 8°.

X. LATOROSKI MANUEL.

Rytował w Poczajowie, w połowie w wieku XVIII. *Wizerunek Obr. N. P. Poczajowskiej.* Pr. Manuel Latoroski *sc. Pocz. 1756.* Fol. na drzewie.

LEHMANN F.

W Wilnie był zastępcą nauczyciela w szkole rytowniczej. Co się z nim potem stało, i z kąd pochodzi niewiem.

*1. *N. M. P. Ostrobramska.* — 1831 R. — F. Lehman *f.* maleńka rycinka.

2. Ozdoby architektoniczne podług F. Rymgajłły. 4°.

3. *Chrystus na górze oliwnej.* — *Sic Deus in dolore pro nobis.* C. Dolce *pinx.* F. Lehman *sc.* Fol. Staloryt. (?)

LEJBOWICZ HERSZEK.

Podług Sobieszczańskiego drzeworytnik. Staroza-konny, pracował w Nieświeżu na dworze Xiążąt Ra-dziwiłłów, w pierwszej połowie XVIII wieku, zwłaszcza ku przyozdobieniu książek. Do dzieła o żywotach Radziwiłłowskiego domu, nakładu Marcina Franciszka Wobe, przełożonego zbioru obrazów w Nieświeżu, którego dwa były wydania, wykonał 165 rycin wize-runków Xiążąt Radziwiłłów, od r. 1346 do 1758.

Castrum doloris Annae de Prin. Sanguscis Ra-diwiłliae.... in secl. S. Jes. Niesvisii. — Mauritius Peteti Arch. Aul. inv. et del Nieswizy. H. Leybowicz *sculp.* *Nieswizy.* 1747. Fol. Należy do dziełka Kazania na pogrzebie téj Pani. Wilno. 1750.

LELEWEL JAN.

Brat młodszy Joachima, urodzony w Warszawie 26. Czerwca 1796 r. Służył w wojsku w inżynierii i był oficerem; później wyniósł się do Szwajcaryi, a umarł w Berlinie 9. kwietnia 1847 r. W młodości uczył się pod Z. Voglem, a w chwilach wolnych ma-

lował farbami wodnymi krajobrazy, rysował ołówkiem i piórkiem, próbował się w litografii w jój pierwszym w Warszawie nastaniu, wykonał kilka udatniejszych rycin do dzieła brata *Dziejów Starożytnych*:

* *Świątynia słońca w Palermie i Świątynia Zgody w Rzymie*. Dwa widoki na jednej tablicy. 8°. Lelewel Jan. Nr. 4 rzonego dzieła do str. 243.

LELEWEL JOACHIM.

Słynny dziejów i zamierzchlój przeszłości badacz, pragnąc mnogie swe dzieła objaśnić przedmiotów zarysami, wykonywał sam na blasze takowe, jużto map monet i różnych starożytności, które do mnogich dzieł swych dołączał. Prace te jego sztycharskie, samoucznie, jak to sam o nich wyraził podejmowane, często zwłaszcza w początkach mniej udatne, mają przecie zawsze wielką naukową wartość, w przedstawianiu zarysów przedmiotów starożytnicznych, bystrym wzrokiem uczonego badacza w szczegółach ocenionych. Wydawca dzieł Lelewela, Jan Konstanty Żupański w Poznaniu, znaczną część blach onych zebrał w jedną całość, i wydał je oddzielnie jako: **Album rytownika Polskiego, Poznań 1854.** fol. poprzeczne, z tekstem Polskim a obok Francuzkim.

LEWICKI JAN.

Malarz, zdolny sztycharz i litograf. Urodzony r. 1795 w Osieku w Woj. Sandomierskiem, pobierał

nauki początkowe w Krakowie i tutaj kształcił się w malarstwie i sztycharstwie; gdy zaś właśnie w te czasy wynalezioną została litografia, do niej także się zabrał. W latach 1823 i 1824 wykonał już kilka sztychów w Krakowie. R. 1825 przeniósłszy się do Warszawy, doskonalił się na wydziale Uniwersyteckim sztuk pięknych w sztycharstwie pod Professorem Krethlowem, a w litografii u Mintera. R. 1827 wyjechał dla dalszej nauki do Wiednia, gdzie rok cały bawił. Wróciwszy do Warszawy, umieszczony został w litografii Banku Polskiego. R. 1832 wyniósł się do Francji, gdzie przez lat 3 bawił i pracował w Strasburgu, lat 8 w Nancy, a od 1843 lat 10 w Paryżu. R. 1853 zamówiony do Lizbony na rytownika topograficznego, wykonał tu dla rządu duże mapy na kamieniu, sposobem przez siebie udoskonalonym trawienia kwasem rysunku na kamieniu. R. 1859 wrócił do Warszawy, podejmując tu różne zatrudnienia i założywszy zakład fotograficzny. W końcu r. 1865 opuścił znowu Warszawę i kraj niepowrotnie, wynosząc się do Lizbony (do Paryża).

Prace Lewickiego sztycharskie:

*1. *Furmani w drodze.* — *Sztychował podług Klaina Jan Lewicki. Ro. 1823 w Krakowie* 4°.

*2. *Brama Floryańska w Krakowie.* 4°. (Podpis niewyraźny).

*3. *Stanisław Leszczyński Król Polski Xiążę Lotaryngii i Baru.* — Jan Lewicki sz. *Rok 1824 w Krakowie.* Owal. 8°.

*4. *Wyobrażenie Najśw. Dzieciątka Jezus w Ora-*

celi w Rzymie. M. Stachowicz deli. 1824. Jan Lewicki sc. 8°.

*5. *Drzewo. — Lewicki. 4°.*

*6. *Pamiętniki Jana Chryzostoma Paska. — J. Lewicki pinxit et sculpsit. Na arkuszach wielkich, tablic 16 (jeżeli nie 18) liczbowanych. Drouard Impr à Paris. Noszą przy podpisach lata 1830, 1851 i 1852.*

*7. *Tuzin starych facecyi. D^e et G^e par J. Lewicki 1853. — Imp^e par Drouart. 11. rue de Fouarre à Paris. Karta tytułowa i 12 rycin liczbowanych. Fol. małe.*

*8. *Album Polonais. Karta tytułowa i 12 tablic liczbowanych, częścią sztychy, częścią litografie J. Lewickiego, kolorowane, przedstawiające różnowieczne ubiory Polskie.*

9. *Zbiór starożytności Polskich Adolfa Cichowskiego w Paryżu. Aqua tinta. fol.*

10. *Wizerunek Adolfa Cichowskiego.*

*11. *Pamiętka obrazu Matki Boskiej w Częstochowie. — Lewicki pinx. et sculp. Imp^e par Drouart, 11. rue du Fouarre à Paris. Owalny obrazek okolony wieńcem kwiatów, staloryt. fol.*

12. *S. Stanisław. L. Nowotny p. r. 1848. J. Lewicki. s. 8°.*

13. *S. Wojciech. Leopold Nowotny w Rzymie r. p. 1848. J. Lewicki s.*

14. *Chrystus niosący krzyż. L. Nowotny p. J. Lewicki s.*

*15. *Lewicki Graveur sur pierre. Rue Mazarine. Nr. 40. Paris. — Jest to prześliczna karta adresowa,*

wykonana udoskonalonem przez Lewickiego wyżeraniem kwasem rysunku na kamieniu.

Z litografii jego odznacza się znamienicie: *Odpust w Czerniakowie*, podług A. Orłowskiego. Na arkuszu ogromnym r. 1851 w Paryżu.

Malował zaś nieco olejno, gwaszowo i akwarelle, które odbył za granicą znajdowały.

LIGBER JAN.

Rytował najprzód zdaje się w Poznaniu, następnie i wiele w Warszawie, a takżeo cokolwiek w Wilnie.

*1. Przezrocze ze sztuki Andromeda. *Tiré d'après le tableau du drame lyrique d'Andromède représenté le 14 Juin 1807 sur le théâtre Nat. à Vars. en presence de S. M. L'Empéreur et Roi. inventé par A. Bogusławski dessiné par C. Wojniakowski gravé par Jean Ligber à Varsovie.* — Czterowiersz Polski L. Osińskiego i czterowiersz Francuzki z podpisem: *Comtesse Moszyńska née Grzybowska*. Fol. odbicie na czerwono.

J. Ligber był takżeo w Warszawie medalierem czyli odrabiającym stęple mennicze. Lecz nie wiem czy ten sam, czy drugi a brat sztycharza.

2. Sztych do Fr. Smuglewicza Obrazów historyi Polskiej: *Casimirus I regni sui coronas a Cesare Henrico II reposcit*. Franc. Smuglewicz *inv. et del.* — J. Ligber *sculps.* Fol.

*3. Tytuł do dziełka: **Pieśni Wolnomularskie.** — B. St. Kurczyński *del.* J. Ligber *sculpsit.* 8°.

*4. *Amalia Augusta Królowa Saska, Augusta Marya Nepomucena Antonina królowna.* Joan Ligber sc. Medalionik krągły maleńki.

*5. *Wizerunek króla Sasskiego Xięcia Warszawskiego, pod nim cyfra, a niżej księgi z napisem: Kodex. Konstytucya.* — J. Ligber s. Rycinka mała.

6. *N. Napoleon I Cesarz Francuzów i Król Włoski.* Jo. Ligber sc. 8°.

7. *Napoleon Wielki. In hoc signo vinces.* Podług Z. Vogla. 8°.

8. *Józef Napoleon Król Hiszpański.* 8°.

9. *Ignacy Krasicki. Czterowersz Dmochowskiego: W twych dziełach....* 8°.

*10. *Leopoldus Lafontaine. Med. et Chir. Dr. Stanisłai Aug. Polon. Regi olim Archiater.... obiit Mohilowiae die 12 Decem. A. S. 1812. Aetatis vero 57.* J. Ligber scul. Owal. 4°.

11. *Janowi Pawłowi Łuszczewskiemu Ministrowi spraw wewnątrz. i Relig. zmarł. r. 1812 pracy urzęd. uczestnicy. Bacciarelli pinxit.* Fol.

12. *Franciszek Dmochowski.* 8°.

13. *Wojciech Bogusławski. — Krzywdzące głos ojczysty....* 1803. 8°.

14. *Ignacy Tański.* 8°.

15. *J. Tarnowski, W. H. Tarnowska del.* Medalionik maleńki, z rysunku W. H. Tarnowskiéj.

16. *Homer. Do wydania Iliady Dmochowskiego, przekładu* 1805.

17. *Józef Xiąże Poniatowski Naczelnny Dowódzca wojsk Polskich.* J. L. mały.

18. *Dąbrowski* Generał. Mały.

19. *Piotr. W.* Mały.

Do wydania T. Mostowskiego: Wybór Pisarzy
Polskich sztychował wizerunki 8°:

20. *Stanisław August Poniatowski.* — J. Ligber
sculpsit. Owal. 8°.

21. *Zygmunt August.*

22. *J. Długosz.*

*23. *Wincenty Kadłubek* z obrazów Króla Sta-
nisława Augusta w Belwederze. J. Ligber *sculpsit.*
Owal. 8°.

*24. *Jan Kochanowski.* — *I wdartem się na skalę...*
L. Courtin *delineavit.* J. Ligber *sculp.* Vars.
Owal. 8°.

25. *J. K. Chodkiewicz.*

26. *Jan Tarnowski.*

27. *Jan Zamojski.*

*28. *Marcin Kromer* z obrazów króla Stanisława
Augusta w Zamku. J. Ligber *sculpsit.* Owal. 8°.

*29. *Gawiński, S. Szymonowicz, Zimorowicz.* *Dwom
pierwszym...* 1805. J. Ligber *sc.* Trzy popiersia
w owalu. 8°.

*30. *Maciąg Kazimierz Sarbiewski* z popiersia bę-
dącego w Zamku Warszawskim. J. Ligber *del. et
sculpsit.* Owal. 8°.

31. *Adam Naruszewicz.*

*32. *Józef Szymanowski.* — Steiger *pinxit.* J.
Ligber *sculp.* Vars. Owal. 8°.

*33. *Jul. Niemcewicz.* — J. Ligber *sculp.* Vars.
owal. 8°.

*34. *Mikołaj Kopernik* z obrazów Króla Stanisława Augusta w Belwederze. — J. Ligbbr *sculpsit.* Oval. 8°.

35. Minerwa trzyma tarczę z Orłem polskim, u nóg jej lew. J. L. Mała rycinka.

36. Rycinka do pisemka: kościoły i malowania, w Rzymie. J. Rustem *del.* J. Ligber *sc.* *Vilnae.* 8°.

37. Bilet wizytowy z napisem: *Biskup Wileński.* Rustem *inv. et del.* Ligber *sc.* *Vilnae.*

38. *Felix Pomian Hrabia Łubieński Minister Spraw. X. Warszawskiego.* U dołu napis: *Założycielowi swemu wdzięczna szkoła prawa.* — W. pinx. (Wojniakowski) L. *sc.* (Ligber) *r.* 1810. Fol.

*39. *August Gliński. Upominek przyjaźni d. 28 Sierp. 1810.* owal. 8°.

40. *Tadeusz Czacki Starosta Nowogrodzki. Exegit monumentum aere perenius.* — Lesser pinx. J. Ligber *sculp.* *Varsaviae.* Przypisanie Czackiemu. Fol. małe.

Do J. U. Niemcewicza Śpiewów historycznych dwie ryciny:

41. *Żal nad zgonem Stefana Potockiego.* Laura Potocka *in. et del.* J. Ligber *scul.* 8°.

42. *Król Michał po obraniu swem u nóg swój matki.* — Laura Potocka *inv. et del.* Ligber *scu.* 8°.

43. *Obraz cudowny Chrystusa P. u Karmelitów we Lwowie.* — *Widane w Poznaniu dnia 1 Sierpnia 1795 u Ligbera w szeroki ulicy pod numerem 119.*

44. *S. Bonifacius Martyr, cujus SS. ossa Czerniacoviae.* 8°.
45. *Hyac. Malachowski. — Quod avis gessit....* 4°.
46. *Stan. August.* Owal. 8°.
47. *Walenty Gagatkiewicz, podług Bacciarellego 1805.* 8°.
48. *Prawdziwe wyobrażenie oblicz J. Chrystusa.* 8°.
49. *Bogusławski w roli Nalecza w Ludgardzie. Senat szanował Króla....* 8°.
50. *Kapitulacya Gdańska 1807. Vive Napoleon. Del. et sc.*
51. *Katedra Wileńska, podług Rustema. Mały.*

LIPNICKI FELIX.

Sztycharz Krakowski, a zarazem litograf.

1. *B. Bronisława Odrowążcia....* F. Lipnicki scul. Cracov. 8°. maj.
- *2. *Władysław IV Król Pol. —* F. Lipnicki sc. 8°.
- *3. Przerys z starożytnego obrazu: *Nobilis Plocui-nus Joannes Ognads Dux Valachiae Capitaneus Czchoviensis in hac Basilica.... sepultus....* F. Lipnicki sc. Fol. duże. Należy do rozprawy: *Pomnik rycerstwa Polskiego z wieku XV odkryty przez Tomasza Ujazdowskiego.... w Krakowie 1835.* 4°.
- *4. *Siedm tablic monet: Pieniądze stare znalezione w 1844 w Pełczyskach. —* T. Zebrawski ryso. F. Lipnicki ryto. 8°.
5. *Odrzwia z Jagiellońskiego Kollegium.*

LISZEWSKI JERZY.

Urodzony w Olesku r. 1674. zmarły w Berlinie 1750 d. 6 Stycznia, jako tameczny nadworny malarz, w malowaniu portretów sławę posiadający, o którym jest mowa w Słowniku malarzów. W młodym wieku miał on się doświadczać w sztycharstwie, a mianowicie w sposobie tak zwanym sztuką czarną, Schwartzkunst. W dziele **Orientalische Reisebeschreibung, Marienwerder. 1694.** 4°. z rycinami, znajduje się sztych z podpisem: *Ein Maronitzisches Weib.* Georg Liszewski *fecit*; rycina sztuką czarną, wcale mizerna, początkującego w zawodzie zdradzająca. Zdaje się że Liszewski zaniechać musiał dalszych prac tego rodzaju, malarstwu się wyłącznie poświęcając. To pewna, że prac jego sztycharskich wcale się prócz przywiezionej nie zna; mnie też w tak licznych po Niemczech dochodzeniach, nigdzie się nic podobnego natrafić nie nadarzyło.

LOGGAN DAWID.

Urodzony w Gdańsku około r. 1630 wyniósł się za młodu za granicę, i stał się rodzinnemu miastu i krajowi obcym zupełnie. W Anglii gdzie osiadł, zyskał sławę z rysunków i sztychów, umarł w Londynie 1693. Podaną jest o nim wiadomość w Słowniku malarzów, a tutaj byłoby rzeczą zbyteczną rozszerzać się o nim, tem bardziej, że wszystkie jego prace An-

gielskie, żadnego związku z krajem rodzinnym nie miały.

LOHMANN JAN MICHAŁ.

Sztychował w Przemyślu w drugiej połowie XVIII wieku.

1. *Katafalk na pogrzebie Laury z Potockich Mniszchowej. 1788.*
2. Różne herby.

LUBIENIECKI BOGDAN czyli TEODOR.

O dwóch braciach Lubienieckich, Bogdanie i młodszym Krzysztofie, wsławionych malarzach w wieku XVII, podałem bliższą wiadomość w Słowniku Malarzów. Tutaj przychodzi mi mówić tylko o pracach sztycharskich Bogdana. Powtarzaniem jest u wielu, że wykonał sześć krajobrazów heroicznych, sztychowanych w smaku malarskim, z tak zwanym sztafażem, to jest ożywionych postaciami ludzkimi. Te ryciny jego cenione przez znawców, poszukiwane są też chciwie do zbiorów. Wszakże kilka tylko prac jego takowych, łatwiejsze są do napotkania, całości przecie natrafić mi się nie dało. Co o nich wiem opowiem.

Cztery z tych rycin fol. podłużne, z numerami porządkowymi od 1 do 4 posiadam, i te naprzód przytoczę.

1. Okolica skalista, z drzewami i wodą po ska-

łach bieżącą; z pod skał człowiek siedzący na osle, drugi obok niego idzie. — Spodem: Theodor de Lubieniecki *inv. et fecit.* — 1. J. F. Leopold *exc.* wyryte na wodzie.

2. Okolica skalista z drzewami i wodna; człowiek na objuczonym osle, przy nim drugi piechotny, trzy kozy, w stronę odwrotną inny człowiek prowadzi dwoje obładowanych zwierząt, wołów. — 2. Bez podpisów.

3. Krajobraz ze zwaliskami z lewej strony okazałego gmachu z kolumnami, na niskim słupie posąg niewieści z odbitem ramieniem. Mężczyzna na wpół leżący, przy nim stoi kobieta z dzieckiem na ręku i pies. Na odłamie gzymsu: T. D. L. *Inv.* — 3. — Są exemplarze przed dodaniem numeru.

4. Okolica górzysta i wodna, ze zwaliskami z prawej strony gmachu okazałego; na podstawie duży wazon. Dwie postacie niewieście siedzące, przy nich dziecko i mężczyzna. Na odłamie gzymsu: T. D. L. *Inv.* — 4. — Spodem: Theodorus de Lubieniski *inv. et fecit.* A^o 1698. — Jos. Frid. Leopold *exc.* A. V.

W zbiorze J. I. Kraszewskiego znajdowały się:

5. Krajobraz z grobowcem po stronie lewej. Człowiek siedzi z przodu, inny w wodzie.

6. Krajobraz ze stawem; podróżny gra na gitarze. Z prawej strony L.

Piawski w opisie Gabinetu rycin niegdyś Warszawskiego (Gaz. Liter. z r. 1822. Nr. 42. str. 242) opowiadając o sześciu heroicznym rycinach Lubie-

nieckiego, przytacza jedną posiadaną przez Gabinet: ciemna grotta z odległą przestrzenią poziomą okolicy.

W spisie sprzedażnym J. Lissnera w Poznaniu, opisane są cztery ryciny Lubienieckiego.

1. Dwaj mężczyźni czytający napis; spodem w pośrodku rok 1701.

2. Z przodu drzewa okok skał.

3. Burza z wędrowcem na czolnie (auf einem Stege).

4. Z przodu zwaliska świątyni z urną.

Wszystko bez podpisów.

W tymże spisie:

5. Z przodu spoczywający podróżny, z drugiej strony mężczyzna w wodzie. Spodem podpis odwrócony: Lubien. fec.

Ktoby nabył te ryciny, niewiem. Numer 4 zdaje się być tym samym co u mnie także 4, tylko mniej dokładnie opisany. Nr. 5 jest zapewne ten co u Kraszewskiego, oznaczony przez nas 5.

Z wizerunków Bogdana Lubienieckiego szttychowali inni:

1. *Petrus Schenk sculptor Amstelsdamensis* cztero-wiersz: *Qui principum vivorum...* T. de Lubienietzki *Eq. Polon. pinxit Berol.* 1700. Dawid Hoogstratanus. Oval. Aquatinta.

2. *Der Hoch Würdige und Wohlgebohrne Herr Hans George von Marwitz...* *Nat. Jul.* 1638. *Den.* 3. 4. *Jul.* 1704. Na cmentarzu pomnik grobowy, na którym wizerunek. *Theod. de Lubienietzki pinx.* *Bernigeroth sc. Lips.*

LUBIENIECKI KRZYSZTOF.

Obok sztuki malarskiej zatrudniał się także rytownictwem z biegłością, lubo prace te jego jak i tamte bardzo rzadkie się dziś stały.

Posiadam jego roboty:

Joannes Brant Predikant der Remonstranten T' Amsterdam. Sześciowersz Hollenderski: *Wie arbeidt...* Christophorus Lubienietzki *de Lubienietz pinx. fecit et excudit.* Fol. Aqua tinta.

ŁĘSKI JÓZEF.

Uczony matematyk i astronom, urodzony 1760 r. zmarły r. 1825, bawił się niekiedy rytownictwem, gładko i ze znajomością sztuki, jak mu to przyznaje Pawlikowski.

*1. *Wjazd tryumfalny Napoleona do Świątyni Nieśmiertelności.* Regnault *pinxit.* J. Łęski *sc. Var.* 1807. na półarkuszu.

2. *Charlotte Corday.* — J. Ł. *sc. Varsaviae* 1794. 12°.

3. Rycina na dyplomie Tow. P. N. Krak. *Minerwa*, z napisem: *Vis unita fortior.* — J. Łęski *Cracoviae.*

4. Rycina przy dziele jego o **Miernictwie wojennem**, wydanem r. 1791. przetwór z D. Chodowieckiego.

5. Rycinka mała z napisem: *Józefina.* — Jos Łęski *sc. Cracov.* 1824. — Służyć miała za znamię do jego biblioteki.

*6. *Tadeus Kosciusko. Oberster Befelshaber der bewafneten Macht der Polnischen Nation. Vergönne mir noch einmahl fürs Vaterland zu Streiten.* — J. Łęski sculp. *Varsoviae 1794.* 8°. Medalion krągły.

7. Tenże. — *Dziękuję.... 1794.* 8°.

ŁOPACIŃSKI JAN NIKODEM.

W połowie XVIII wieku sztychujący na Litwie. Atoli te prace jego rzadko się gdzie dziś natrafiają; trzy poniższe były w zbiorze J. I. Kraszewskiego.

1. *Z Ogińskich Łopacińska. Haeres Szarcoviensis sculpsit.* 8°. Owal.

2. *Z Łopacina Łopaciński St. Mscisl. Manu propria sculpsit.* Owal.

3. *Portret własny. 1743.* 8°.

LUKASZEWICZ F.

Pracował w Wilnie tegocześnie.

Najś. Panna w Wilnie 1828. Fol. W sposobie kropkowym.

LUKOMSKI STANISŁAW.

Tegoczesny odznaczony sztycharz, w Poznaniu pracujący, tamże przedwcześnie zmarły d. 19 Sierpnia 1867 r. w 32 roku życia.

1. *Sulkowski Generał Artylleryi.* 8°.

2. *Maurycy Mochnacki.* 4°.

3. Tenże, podług popiersia Wład. Oleszczyńskiego. 8°.

4. *Ignacy Prądzyński*, popiersie. 4°.

5. *Medal Lelewela*. 8°.

*6. Sztychów 5 do wydania Żupańskiego w Poznaniu **Ballady Mićkiewicza, Pani Twardowska**, podług rysunków A. Zaleskiego. 4°.

7. Sztychów 5 do wydania w Poznaniu przez Żupańskiego 1864 fol. **Mićkiewicza Grażyny**, podług rysunków A. Zaleskiego.

*8. Do wydania w Poznaniu 1865 **Pieśni o ziemi naszej**, podług rysunków Juliusza Kossaka. Fol. małe, sztychów 2: *Litwa i Żmudź*. Inne są J. Outhwaitego.

9. *Fryderyk W.* podług Pesna; owal. 4°.

10. Do wydania Żupańskiego w Poznaniu 1867 **Maryi Antoniego Malczewskiego**, podług rysunków A. Zaleskiego, sztychów 8, fol.

11. Do wydania Żupańskiego w Poznaniu **Konrada Wallenroda**, 1864, fol., za rysunkami Antoniego Zaleskiego, sztychów sztuk 9.

MACKIEWICZ MICHAŁ.

Posiadam rycinę, kwasoryt małego rozmiaru, przedstawiający krajobraz. U góry napis: *Micgoł Mackiewicz rysował 1782*. R. Weigel w spisie sprzedażnym z r. 1865. Czerwcowym powiada, że to jest kwasoryt M. Mackiewicza podług krajobrazu Everdingena.

MAHOLD J.

Malarz i rytownik, rodem ze Lwowa, kształcił się naprzód w sztuce w Monachium, a następnie w Dreźnie u Schnora, którego był jednym z najzdolniejszych uczniów. Głównie pracował jako malarz, lecz i rytownictwem zajmował się z powodzeniem. Wszedł do wojska austriackiego i postąpił na porucznika; został professorem w szkole wojskowej w Krems, gdzie dotąd pozostaje. Bawił jakiś czas w Krakowie, a na wystawie tamecznej był jego obraz: Chrobry uderza w kijowską bramę. W Krakowie także wykonał niektóre kwasoryty.

MAKOWSKI TOMASZ.

J. S. Bandkie w *Historii drukarni 1826*, II, 18, przywodzi go jako drukarza w Nieświeżu; atoli przytacza jeden tylko druk, który jest właściwie dziełem sztuki sztycharskiej: *De sanctis angelis libellus, primum Neapoli studio Antonii Ducae impressus, deinde nunc piis aliquot imaginibus et litaniis auctus Neswisii apud Thomam Makowski, 1609*, kart 9, fol. małe. Piękne arkuszowe ryciny, a na stronach odwrotnych wśród ozdób sztycharskich modlitwy i litanii.

Do wielkich także rzadkości należy jego rycina z obrazu Tomasza Dolabelli: Stan Żółkiewski hetman przedstawia jeńców Stanom na sejmie r. 1611. Thom. Makow. *sculp.* Fol.

Rytował również gładko herby do pisemka Jerzego

Wawrzyńca Boresty, na cześć Zygmunta III, w Wilnie r. 1611 wydane. 4°.

W wydaniu **Hippiki Krzysztofa Dorohostajskiego**, w Poznaniu 1620, w drukarni **Jana Rosowskiego**, ryciny miedzioryty są wykonane przez **Tomasza Makowskiego**; na karcie tytułowej **Thomas Makowski Polonus sculpsit**; na dalszych rycinach monogram **TM. sc.**

MARCZEWSKI SZYMON.

Jest jego rycina: **Herb Paców. Pace et bello. Leopoli, 1680.** 4°.

MARSTALLER G. J.

Pracował w Warszawie w drugiej połowie XVIII wieku.

1. Karta tytułowa do wydania **Eneidy Wirgiliusza** z r. 1754. **G. J. Marstaller inv. fec.** 4°.

2. Karta tytułowa do wydania **Pieśni Horacyusza** r. 1773. **G. J. Marstall. scrip. (?) del. et fec.** Vars. 8°.

3. *Vera effigies augustiss. Mariae Congreg. Studiosor. in Eccl. Grodnensi P. P. Soc. Jesu.* **G. J. Marsta. fec.** Vars. 8°.

*4. **Stanislaus Augustus Rex Poloniae et Mag. Dux Lit.** **Albertrandi del.** Marstall. *fec. dir.* 8°.

5. **Stanislaus Augustus...** *Hanc jussit fortuna mereri.* Marstall. *inv. del. fec.* 8°.

*6. **Beatus Ladislaus de Gielniow...** *Anno 1750, bea-*

tificatus; nunc... Anno 1753. inter principales Patronos Regni Poloniae et Magni Ducatus Lit.... cooplatus. — L. Smuglewicz *del.* — F. Marstaller. *sc. direx. Vars.* — Na arkuszu ogromnym. Spodem po bokach herby Papieża i Polski Augusta III z napisami.

MARSZOWSKI.

Pawlikowski powiada, że natrafił na rycinę kraj-obrazu z r. 1812 z podpisem Marszowski. W spisie sprzedaży rycin Rudolfa Weigla w Lipsku z roku 1867, w Maju, jest ta rycina wyrażona: *Marsovsky Pole, Holländische Canallandschaft mit Beotra, radirt 1812. 4°. selten.* Tę rycinę nabyłem i jest w zbiorze moim; przedstawia widok Hollenderski, z kanałem, na którym dwa czółna i ludzie wyladujący paki z towarami, spodem podpis *Marsovsky fecit 1812.* Kwasyt.

MARYCKI ADAM.

Malarz nadworny króla Augusta III, a może jeszcze i Augusta II, którego wcale udatny portret żeński z r. 1735—36 dochowuje się, był zarazem rytownikiem.

W zbiorze rycin Alexandra Junoszy Borkowskiego znajdowała się jego rycina: Portret niewiasty z podpisem: *A. de Marycki Regis Pol. pict. pinx. et sc.*

MASIESKI JAN.

Pracował w drugiej połowie wieku XVIII, rytując wyobrażenia Świętych, w różnych miejscowościach:

Przemysłu, Dzikowie, Zamościu, Lublinie, Zwierzyńcu i. i. Podpisywał się niejednostajnie, Masiewski, Masieski, Masiński i Maszewski. W sztuce wcale nie odznaczony.

1. *Vera effigies Imaginis B. V. Mariae, gratis et miraculis clarae in monte Calvariae Paclaviensis in terra Premisl. Ord. min.* — J. Masieski del. et sculp. Premisl. Fol.

2. *Vera effigies imaginis Crucifix. Dni in Eccl. Milatinensi.* J. Mas. sc. Premisl. 8°.

3. *Marya Magdalena patronka pokutujących.* — J. Masieski del. et sc. Dziko. 12°.

4. *W. X. Jędrzej Biskup zak. kazn., z Kijowa do Xiążęcica Iwona wiozący drzewo Krzyża S^o.* — J. Masieski sc. Lubl. 12°.

*5. *S. Jan Chrzcziciel, z napisem: Audite insulae..* Ign. Wedykowski inv. — J. Masieski sc. Zwierzyn 8°.

*6. *Sanctissima Virgo Barbara...* Ign. Wedykowski inv. J. Masiewski sc. Zwierzyn 8°.

*7. *Thaumaturga Imago Bsmæ V. Mariae in Monasterio Poddebecen. Ords. S. Basilii M.* — J. Masiewski scul. W Poddeb. 8°.

8. *B. Bonawentura z Potencyi zak. Franciszk. m. Conv. r. 1776.* — J. M. sc. 8°.

9. *Effigies mirac. imaginis B. V. Mariae in arenis oppidi Thomassow.* — J. M. 8°.

*10. *Obraz Najś. Maryi Panny Rożancow. od Klemensa osmego Papieża Benedykowany w kaplicy WW. OO. Dominikanow Cudami słynący w Krakowie.* J. M. s. 8°.

11. *S. Vincentius*. 8°.
12. *S. Józef*. 8°.
13. *S. Vincentius Ferrerius*. — Joan Masieski *del. et sc.* Lubl. 8°.

MASZYCKI JAKÓB FILIP.

Powiada Pawlikowski, że tenże w roku 1734 będąc w szkołach we Lwowie, rytował różne ryciny do rozpraw wydanych przez współtowarzyszów nauk. Zapewne tu należą trzy ryciny fol. figur; również tytuł do dzieła *Ars militaris*. — *Mari. Acad. Cand. Aud. Mathes, sc. del. in Scho. Leop. Soc. Jesu. 1745*. Fol.

Jest jeszcze jego S. Aloizy Gonzaga.

MATUSZEWSKI H.

Rytownik, pracujący zdaje się w Paryżu i w Niemczech. Znane mi są trzy jego kwasoryty:

1. *Socrate dessiné d'après l'antique au Musée National à Paris*. — M. f. *l'ang.* 8°.

2. *Kant*. Vernet *pi.* Matuszewski f. Owal 8°.

*3. Dziecko grające na skrzypcach, a pies przed niem tańczy, dwa psy z boku. Nach K. de Jardin. — Matuszewski. 1799. 8°.

MAYR J.

Rytował w Wilnie przy końcu XVII wieku, ozdabiając książki rycinami, dość gładko wedle sądu Pawlikowskiego wykonanemi.

MEYER.

Starozakonny, we Lwowie pracujący.

N. P. Marya od zwycięstwa. 1851. 8°.

S. Dominik. 1855. 8°.

MICHALKIEWICZ.

A. Grabowski w Ikonografii swój przywodzi rycinę:

B. Bronislava Odrowążia... Michalkiewicz scul. Cracov. 1786. 8°.

Atoli dodaje Grabowski: „Nowego rodzaju plagiator, wytarł inne nazwisko, a wyrytował swoje.“

MIELENSZEWSKI, albo MIELENCZEWICZ.

Posiadam drobną rycinę humorystyczną, przedstawiającą ślepego niosącego kulawego, z podpisem bardzo nieczytelnym Mielence. — U góry rycinki numer 11, zatem znać więcej ich podobnych było. Więcej nic o nim nie wiem; może Mielenrzewicz?

MISZEWSKI JULIUSZ.

Malarz szkoły Wileńskiej, we Włoszech r. 1826 zmarły. Posiadam jego sztych: Krajobraz skalisty. — J. Miszewski *rycil.* 4°.

MIZUTOWICZ TADEUSZ.

Pracował w Wilnie.

* *Łodzią życia przedwieczne wyroki kierują...
J... W... Hieronimowi Strzemień Stroynowskiemu...
ma honor poświęcić* Tadeusz Mizutowicz. — Ca-
raff... p. T. Mizutowicz *sculp. Vilnae 1809.* Fol.
Jest nowe odbicie z blachy pierwotnej w wyd. Kon.
Hr. Tyszkiewicza.

MNISZCHOWA Hrabina MARYA JÓZEFA.

Z prac jej amatorskich rytowniczych posiadam:

*1. W pośród ozdób kwiatowych cyfra związana;
u spodu 4° wiersz, jako przypisanie matce: *Mon
coeur... Marie Josephe Comtesse de Mniszech
gr. 1763.*

*2. Cyfra związana w otoczeniu z liści i zbroi.
Przypisanie dziadkowi w 4° wierszu: *Ce foible ouvrage...
Marie Josephe Comtesse de Mniszech gr.
1763.*

MODZELEWSKI EUSTACHY.

S. Joachim. 8°.

S. Antonius. 8°.

S. Agatha V. M. Sculpsit Eu. M. 8°.

Matka Boska Berdyczowska. E. M. B. 8°.

MOKORZEWSKI.

Jest jego rycina do panegiryku: *Immortalitati
hominis.* 4°.

MOLINARI ALEXANDER.

Malarz ten portretowy, o którym powiedziane jest w Słowniku Malarzów, wykonywał także cokolwiek kwasorytów w Warszawie.

1. *Kiliński*. Dokoła ozdobna oprawa. Staloryt.
2. *Chłop ostrzący kosę*. 8°.
- *3. *Żołnierz w pochodzie, różne główki i figurki*. 8°.

MORAWA MACIEJ.

Malarz też i sztycharz, Polak rodem, w połowie wieku XVII żyjący, w zupełnem u nas pozostawał zapomnieniu, tak że o nim najmniejszej nie mieliśmy do ostatnich czasów wiadomości. Pawlikowski w wykazie rytowników Polskich, w Czasopiśmie Lwowskiem ogłoszonym, przemilecza go całkiem; znać że wtedy nic takż o nim nie wiedział. Pierwszy dopiero Nagler (IX. 451.) wydobywa go z niepamięci, lubo sam jak wyznaje, nader szczupłe o nim posiadający wskazówki. Tak tedy poucza nas, że Morawa malował przedmioty historyczne i podobneż w szerokim stylu kwasoryty wykonywał. Rycin jego sztuk pięć w zbiorze Hrabiego Sternberga Manderschied, przywodzi Nagler jak następuje:

1. *Chrystus obiczowany leżący u słupa*. Z strony prawej: M. M. P. f.; w 8-ce poprzecznej.
2. *Chrystus w grobie oplakiwany przez Aniola*. Spodem: M. M.; w 8-ce poprzecznej.

3. *Marya podnosząca osłonę okrywającą ciało zmarłego Jezusa.* 8-ka poprzeczna.

4. *Męczeństwo S⁸⁰ Bartłomieja.* Spodem napis: *Tu mihi Zymorawic tibi Bartholomaeus imago est...* Mathias Morava Polaco Pictor inv. et fecit 1652. Fol. wielkie. Figur siedm i dwa Anioły; w rodzaju Michała Anioła Menighi du Carravaggio (w Dreźnie u królowej Maryi.)

5. *Matka Boska* w prawem ręku Dzieciątko trzymająca, lewą podaje S. Janowi ptaka. *Guido Reni*, a sztychem L. Loli, z przeciwniej strony wykonana rycina. M. Morava P. fecit. Owal. 8°.

Tyle tylko poucza o nim Nagler. Karol le Blanc (Manuel de l'Amateur des Estampes, Paris. 1857. III, 44) przytacza naszego artystę za Naglerem i przywodzi też same jego powyższe ryciny.

MORIS J. F.

Posiadam jego rycinę wykonaną w Poznaniu roku 1769.

Altare S. Joannis Cantii in Ecclesia Cathedrali Posnaniensi 1769. J. T. MORIS exc. Posna. 8° maj.

MYLIUS J. F.

Rodem zdaje się z Gdańska, gdzie zapewne uczył się rytownictwa, a tutaj zaczął sztychować, w początkach miernie, lecz tak wydoskonalił się później, że do lepszych artystów zaliczyć go wypada. Przeniósł się

z Gdańska do Warszawy, gdzie wiele prac podejmował z powodzeniem i rozpowszechniał sztychem piękne przez Czechowicza dokonywane wizerunki, a pisał się niekiedy sztycharzem królewskim.

*1. **Ludovicus Bartholomaeus Comes in Zaluski Episcopus Plocensis et Mazoviae.** — Na podstawie 4° wiersz łaćński. — J. F. Mylius fec. *Varsaviae 1729.* Oval, spodem herb. Fol.

*2. **Casimirus Comes Sapieha Palatinus Vilmensis** *Supr. exerc. M. D. L. Dux obiit 1720.* — J. F. Mylius fec. Oval. 4°.

*3. **Joannes Fridericus S. R. T. in Coden Comes Sapieha Supremus Cancellarius Magni Duc. Litu.** — Czechowicz *effig. pinxit.* J. F. Mylius *fecit Varsaviae 1741.* Oval. fol.

*4. **Josephus Andreas Comes in Zaluskie Zaluski Supremus Regni Poloniae Referendarius Abbas Villariae Betnaei Fontaneti in Gallijs Consiliarius Praelatus honoris Parliamenti Nanceiani (olim Suprem. Eleemosynari. Aulae Lotharingicae) Afsefsor Statuum Burgundiae Praeposit. Insignis Ecclesiae Varsaviensis 1746 offert et dedicat humillime** J. F. Mylius *sc. Varsav.* — Oval, naokoło którego drugi napis. Fol.

5. **Joannes Alexand. S. R. E. Presbyter Cardinalis Lipski Episcopus Cracoviensis Dux Severiae. Peint par** Czechowicz. *Gravé par* J. F. Mylius *Graveur du Roy à Varsovie.*

6. **Dębowski Sebastyan Biskup Kujawski 1743.** Po-
dlug Czechowicza.

7. **Adamus Stanislaus in Grabowo Grabowski Ep.**
Warm... 1741. Owal, fol.

8. **Poniatowski Kazimierz Ciołek** 4°.

*9. *Effigies Imaginis Clarae miraculis Bmae Virginis Mariae in Ecclesia Rokitnensi prope Varsaviam in Ducatu Mazoviae. Cler. Saecul. in Comni viven. — Mylius fec. Varsa.* 8°.

*10. *S. Jutta vidua. — J. F. Mylius fec. Varsa.* 8°.

*11. *S. Wincenty à Paulo XX. Misyjonarzów y SS. Milosierdzia Fundator. gravé par J. F. Mylius 1750. à Varsovie.* 8°.

12. **S. Vincentius Ferrerius Ord. Prae.** — Mylius fec. — Spodem czterowiersz: *Na twe rozkazy czarci ustępują...* 8°.

*13. **Georg Herman de Holtzbrinck e familia Brinckianorum, S. R. I. Eques S. R. M. Pol. Elect. Sax. Consiliari. Intim. Belli tabellionum per Poloniam generalis. Haereditar. Domin. bonorum Opden. Brincken. Rhade. Eickhofen. Odenthal et Schwinenthal. Nat. die 24. Jann: 1664. denat. die 23. Jul: 1742. — J. F. Mylius fec. Varsav. 1743.** Fol. owal.

14. *V. P. Petrus Skarga... sc. Varsaviae.* Fol.

15. *Joan. Sam. Mock Sac. Reg. Polon. Elect. Sax. Pictor se ipse pinxit. — J. F. Mylius fecit.* Fol.

16. **Mich. Dux in Klewan Czartoryski. Podług Silvestra 1740. sztychował Mylius 1748.** Fol.

17. *V. Adamus Markowski.* 8°.

18. *Genealogia domu Sapiehów, na 4 arkuszach. Thesa Lubelska 1736.*

19. *Herb Sapieżyński*, jako kartka biblioteczna do książek J. Fr. Sapiehy. 1736. 4°.

NEJMAN.

Rytował na początku XVIII wieku w Krakowie, rylcem gładkim, lecz z nieznamowością rysunku; ztąd osoby oddawał niezgrabnie. Tak o nim trzyma Pawlikowski, lecz żadnej ryciny nie przywodzi.

D. H. (A.) NETHER.

W spisie drukowanym w Lipsku wyprzedazy publicznej rycin Rudolfa Weigla w Maju 1867 r. jest 16 małych rycinek z podpisem Nethera, którego Weigel mieni być Polakiem, a pisze go tu A. Nether. Cały ten zbiorek nabyłem. Są to kwasoryty w rodzaju Norblina i noszące podpisy Norblin *pinx.* albo *delin.* Nether *fecit*, tudzież rok 1779. Wnoszę także że ten Nether musiał być w Warszawie uczniem Norblina i że tu z jego rysunków małych postaci lub głów, wykonywał rycinki; zresztą nic się o nim wiedzieć nie mogłem. Dodam uwagę, że głoska imienia samego poprzedzająca nazwisko Nethera, bardzo jest na rycinach niewyraźna.

B. Weigel w swoim Kunstcatalog II. 105. Nr. 2783a. przywodzi dzieło jego czyli zbiór 21 studiów głów i postaci, z rysunków Norblina swego nauczyciela, z podpisem i latami 1778, 1779, 1780. Toż przytoczył przedtem *Brulliot Dict. T. III. Nr. 933.*

NIEDBAŁOWICZ KAZIMIERZ ANDRZEJ.

Rytownik Lwowski, w końcu XVII i na początku XVIII wieku pracujący.

1. *Błogosławiony Karól Franke Dominikan rodem z Ołyki, zmarły r. 1622.* 4°. 1703. Najlepsza jego robota.

2. *Obraz Najś. Panny Pocieszenia (w Sokalu).* Spodem ośmiowiersz. — Cas. Andr. Niedbałowicz sculps. Leopoli. 1696. Fol.

3. *Najś. Panna Łucka u XX. Dominikanów.* Fol.

4. Karta tytułowa do dzieł *S. Terefsy.* 1698. Fol.

5. *S. Terefsa pisząca. Pełna łask....* Fol.

6. *Lumen de lumine.* Tęcza z napisem: *Jesu Christi....* 4°. Tytułowa karta.

7. Karta tytułowa do panegiryku. Herb Polski Niedbł. sculps. die *S. Josaphat Sp. Mart.* 4°.

NIEDBAŁOWICZ MICHAŁ

Rytował w Poznaniu w początku XVIII wieku, lecz jak słusznie powiada o nim Pawlikowski, zachował się w rysunku całkiem podług swój nazwy.

Do dzieła: Prawdziwe zwierciadło niewinności, to jest Żywot Bł. Aloizego Gonzagi, 8°. wykonał 48 rycin 1707 r. przedstawiające dzieje S. Aloizego Gonzagi. Rycina pierwsza: *Speculum innocentiae.* — *Vera effigies beati Aloysii Gonzaga Societatis Jesu.* Obijt A. 1691. 21 Juny. Sculpsit A. 1707. Michael Niedbalowicz.

NORBLIN DE LA GOURDEIME JAN PIOTR.

Żywot tego znakomitego artysty, pobyt jego w Polsce i zasługi tu położone, jak niemniej prace malarzkie, opowiedziałem w Słowniku Malarzów. Tutaj powtórzę tylko w skróceniu, że przyszedł na świat we Francyi d. 1 Lipca 1745 sprowadzony do Polski przez X. Adama Czartoryskiego Gen. Ziem Podolskich, był już w Warszawie w końcu r. 1771, bo od tego roku znane są jego tutejsze ryciny; a do r. 1804 ciągle w Polsce bawił i wiele pracował. W tymże r. 1804 opuścił Warszawę, odjechał do Francyi, i umarł w Paryżu d. 23 Lutego 1830 r. późnej domierzywszy starości.

W Polsce obok malarstwa, zajmował się także sztuką sztycharską i wiele blach wykonał, które w Paryżu po jego śmierci w znacznej części odbijane były. Spis prac tych, 93 numerów i liczne w nich odmiany obejmujący, wydał Fr. Hillemacher, sam także sztycharz, znalazłszy po temu wyborne ułatwienie u syna Norblina, Sebastjana, zapaśny zbiór prac ojca w Paryżu posiadającego. Dziełko Hillemachera nosi tytuł: *Catalogue des Estampes qui composent l'oeuvre de Jean Pierre Norblin Peintre Français, Graveur à l'eau forte. Mis en ordre et dressé par Fr. H. Paris 1848.* 8°. str. 45. We wstępnej wiadomości o Artyście, taki daje sąd o jego pracach sztycharskich: „Zapalony wielbiciel Rembrandta, pragnąc w pracach własnych rodzaj tamtego przypomnieć, przejął się uroczą wrażliwością, świetniejącą w dziełach sławnego Hollendra, a dosię-

gnał jój nieraz szczęśliwie. Cienie jego są silne i wybitne, światłocienia wielkiej równości i czystości tonów; postacie zajmujące i oryginalne, zwykle w strojach polskich lub wschodnich. Zarzucić mu przecie można, w przedmiotach dziejowych anachronizmy ubioru, któremi zdawałoby się, życzył być tem podobniejszym do mistrza ulubionego; żałować takż przychodzi mniejszą jego dbałość w śledzeniu wzorów pięknej przyrody.“

Zbiór kwasorytów Norblina przedstawia przedmioty najrozmaitsze: zdarzenia biblijne i dziejowe, krajobrazy, studia pojedynczych postaci i głów z natury, wizerunek własny dwa razy. Są one takż wcale różnych rozmiarów, od wielkości arkusza, aż do zdrobnienia jednocalowego; zwykle opatrzone całym podpisem rytownika, lub głoską początkową N. z dodaniem dosyć często roku, a niekiedy i miejsca roboty. Napisów innych, jak to bywa, spodem przedmiot objaśniających, nie mają; ztąd domyślnością własną odgadywać je i oznaczać przychodzi, co nieraz znacznie utrudnia zaczerwienie lub drobnosc ryciny. Hillemacher w spisie swym rycin Norblina, rozdziela takowe wedle przedmiotów. My tutaj przyjmujemy inny porządek, następstwo wedle dat roboty, przez co wykaże się pasmo wykonanych prac, jak w szeregu lat podejmowane w Polsce były; w końcu zamieszczą się ryciny bez daty, które wszakże takż w Polsce artysta odrabiał. Większą część opisujemy ze zbioru własnego.

Rok 1771.

*1. *Popiersie młodzieńca*; na głowie czapka z dwoma piórami, na piersiach zawieszony łańcuch z meda-

lionem. U góry *N. f. 1771* i znak artysty krzyż w spodzie długi. 12°. Ten krzyż powtarza się na kilku rycinach początkowych Norblina w latach 1771—1773, później zaniechał go.

*2. *Popiersie* zdaje się żyda, głowa w profilu z prawego boku widzialna, w wysokiej czapce zasuniętej, twarz zarosła; na tyle ubrania kołnierzyk futrzany. *N. 1771* i krzyż, znak arty. 18°.

Rok 1773.

*1. *Popiersie męczyzny* przodem widziane; bez brody, ale z wąsami; na głowie kapelusz z piórami. — *N. fec. i krzyż. 1773*. Mała, prawie kwadratowa rycina.

1775.

*1. *Wynalazek rysunku*. Rycerz uzbrojony z długą dzidą, odchodzący; niewiasta oparłszy rękę na jego plecach, kreśli na ścianie zarys jego twarzy, idąc za rzuconym cieniem od światła lampy z tyłu wiszącej. Spodem P. Norblin *f. 1775*. — Rycina w górze zaokrąglona. Fol. małe.

2. Jest ta rycina z odmianą, z dodaniem trzeciej osoby, niewiasty po stronie prawej siedzącej.

*3. *Mazeppa*. Popiersie, twarz przodem, broda długa na dwoje dzieląca się. Czapka wysoka z piórem; na szyi łańcuch z medalionem. — *Mazeppa aetat. 70*. kwadrat.

4. Taż rycina, ale dłuższa, 8°. Tu czapka niska.

5. Taż rycina, z lewej strony napis: Norblin *f. 1775*.

6. Taż rycina, ale spodem skrócona, jak wyżej, i rysunek odzienia zmieniony.

1776.

1. *Suzanna* między dwoma starcami. Z lewej strony: Norblin *fec.* 1776. Fol. małe podłużne.

*2. Taż rycina, ze zmianą w nakryciu głowy starca z prawej strony.

3. *Wybór Piasta* na króla, który wyciąga wodę ze studni. — Norblin *f.* 1776. 4°. Ma to być niby z dziejowego podania.

Są dwie odmiany. Przy studni siedząca kobieta z podniesioną ręką, na drugiej rycinie nie widać już tej ręki.

4. *Mały filozof*. Chłopiec w całej postaci siedzi przed stołem, na którym opiera lewe ramię. Na stole kałamarz z piórem, trupia głowa, dwie duże księgi i rozwinięta karta. 8°. Bez podpisu.

5. Taż rycina. Nieco zmniejszona blacha. Norblin *fecit.* 1776. 8°.

*6. Taż rycina. Blacha spodem obcięta, tak że chłopiec tylko po kolana, a z boku jest jego cień. Górą zaokrąglenie. 4°. Bez podpisu.

7. *Głowa kobiety* w profilu, we włosach wstążką przepasanych, z wiszącymi za uchem końcami. N. *f.* 1776. Mała rycinka, górą lekko zaokrąglona. Rzadka.

8. Ta sama, ale ze zmienionym wyrazem twarzy, Przy zmianie w czole i w brodzie.

*9. *Żyd Polski*, popiersie, w krymce i żupanie z paskami axamitnymi wzdłuż ponaszywanymi. N. 1776. W.

U góry w rysunku lekkie zaokrąglenie. Mała rycinka.

10. *Młodzieniec* w wysokiej czapce, stojący, w profilu. Norblin *fecit*. 1776. 16°.

1777.

*†1. *Czechy ofiarują koronę chłopu*, wedle podania z dziejów Czeskich. Spodem: Norblin: *fecit* 1777. a *Wolszin en Lituanie*. Fol.

U mnie odbicia na papierze białym i szarym. — Tę rycinę zowią takż królem Michałem Wiśniowieckim, lecz to jest widocznie mylne.

†2. *Alkowa*. Przedmiot wolny. Owal. U góry: Norblin *fecit* 1777. u dołu à *Warsowie*. 4° małe. Rycina rzadka.

*†3. *Krajobraz sielski Polski*, ożywiony postaciami. Zabudowanie chłopskie. Norblin *fecit* 1777. — Mały na poprzek.

†4. *Młodzieniec* w wysokiej czapce stojący, zwrócony w prawo, a twarzą wprost. N. 1777. ledwie czytelny rok. Rycina górą śpiczasta z zaokrągleniem u wierzchu. 16°.

5. *Młodzieniec* w wysokiej czapce, stojący w profilu, odzienie wierzchnie z kołnierzem. N. 1777. 16°. Taż rycina jest ze zmianą obcięcia blachy w górze śpiczasto.

*6. *Postać cała grubiej osoby*, w wysokiej czapce i odzieniu futrzanem; idzie w prawo.

U góry z lewej strony zaledwie widzialnie: N. 1777. Mała rycinka w górze śpiczasta.

1778.

*†1. Wizerunek własny *J. Norblina*. Twarz z lewej strony, u góry: *Norblin fecit, 1778. 8°*. — U mnie na papierze białym i na szarym.

*†2. *Krajobraz sielski Polski*, ożywiony figurami. Kobieta niesie na plecach wiadra. Przed chałupą w środku drzewo po prawej stronie. *Norblin fecit, (dalej miejsce zdaje się lecz nie do wyczytania) 1778. 8°*. na poprzek.

†3. Taż rycina, lecz drzewo przed chałupą zmienione, bo tylko pień widać, a z prawej strony mniej zabudowań.

†4. Taż rycina, jak pierwsza, ale drzewo przeniesione na lewą stronę chałupy.

*†5. *Głowa kobiety w zawoju i spadającą z niego z boku frendzlą. Norblin. 1778. Okrągła rycinka.*

*†6. *Głowa mężczyzny przodem widziana, w kapeluszu nasuniętym z piórem tyłem przewieszonem i na lewe ucho spadającym. 1778. Owale węglowe. Maleńka.*

†7. Taż, ale jeszcze bez pióra.

*†8. *Głowa mężczyzny przodem widziana, nakrycie głowy niby czapka z piórem, z tyłu w lewą stronę spadającym. Ma wąsy i krótką brodę, ubranie na pętlę spięte. N. f. 1778. Owale węglowe. Mała ale nieco większa od poprzedniej.*

*†9. *Głowa mężczyzny, jakby podgolona; wąsy i broda. N. 1778. Owale maleńki. Moja rycinka u Hillemachera N. 55.*

*†10. *Głowa mężczyzny, jakby z podgoloną czupryną; wąsy i broda rzadkie, szyja naga. Profil wi-*

działny z boku lewego. N. f. 1778. W. Górą lekko zaokrąglona, mała rycinka.

†11. *Głowa murzynki* w profilu, owinięta w szal białły z wiszącymi po bokach końcami. Za szyją: N. 1778. Ował, mała rycinka, rzadka.

*†12. *Głowa gruba podgolona*, czupryna u wierzchu, wąs zakręcony i gęsta broda. N. f. 1778. Kształt rycinka, tło aqua tinta.

†13. Taż głowa, bez brody.

†14. Taż rycina z brodą ale mniej gęstą, lewe ramię wystaje.

†15. *Głowa* zwrócona w lewo, z wąsami, z czapką futrzaną ginącą w górze blachy. 1778. Maleńka rycinka a rzadka.

†16. Jest ta sama, bez roku.

†17. *Głowa mężczyzny* przodem widziana, z wąsami i bródką, w czapce futrzaną z piórem na tył przewieszonym. Z lewej strony: N. f. 1778. Maleńka, owal.

†18. Taż głowa, ale w krymce.

*19. Jest u mnie podobna rycinka, w czapce ale bez pióra. Napis znikł, tak że ledwie domyślać się można, że był na blasze.

20. *Głowa w profilu* z lewej strony; wąsy i nieco brody. W górze z lewej strony: N. f. 1778. W. Maleńka.

†21. *Głowa Polaka* podgolona, z wąsami i brodą. N. 1778. Ował, maleńka.

*†22. *Popiersie profil* z lewej strony. Głowa nakryta czapką futrzaną z piórem na tył; wąsy. 1778, kwadratowa, maleńka.

*†23. *Mężczyzna* w czapce i w kożuchu baranym z kijem w ręku, idący w prawo. Norblin 1778. Mała rycinka w górze śpiczasta. Na niektórych exemplarzach podpis i rok niknie.

1779.

*†1. *Alexander w pracowni malarskiej Apellesa*. Z lewej strony na kamieniu odwrócone D. 1773. Spodem: Norblin *fecit* 1779. Hillemacher pisze, 1774, lecz mylnie dopatrył. Pod ryciną mały rycerz na koniu w biegu i napis: *Dedice a son Altesse Monseigneur le Prince Adam Ciartorysky General de Podolie etc. etc. Par son tres humble et obeissant serviteur*. Norblin de la Gourde: *Peint par Dietricy. Gravé à Varsovie par Norblin*. Folio poprzeczne.

†2. *Krajobraz*. *Skala*, po drodze jedzie kobieta na osle. N. f. 1779. Małeńka i rzadka.

†3. *Głowa w profilu* obrócona w lewo, z przodu łyśa, bez wąsów lecz z brodą. Górą i spodem zaokrąglenie. W górze 1779. W dole Rembrandt *fecit* 1646. Mała rycinka.

*†4. Taż, ale spód równo ścięty, że niema napisu dolnego.

*†5. *Głowa Turka* bezbrodnego, w profilu, w dużym zawoju pasami drogich kamieni przewijanym. N. 1779 zdaje się, bo w czarności zaledwie dostrzegalne. Owal, mała rycinka.

*†6. *Trzy postacie* z gminu. Mężczyzna w czapce rozmawia z babą miotłę w ręku trzymającą; w głębi mężczyzna odchodzący. U spodu N. f. 1779. Rycinka w górze śpiczasto przycięta.

*†7. *Chłop z kijem w ręku*, tyłem odwrócony. Czapka na głowie, na plecach okrycie śpiczaste, niby płachta. N. f. 1779. Mała rycinka, górą lekko zaokrąglona.

*†8. *Młodzieniec* stojący, w profilu widziany, obrócony w lewo; nakrycie głowy z piórem, kozuch zarzucony na lewe ramię. W dole: N. f. 1779. Małeńka rycinka podłużna.

*†9. *Mężczyzna w stroju Polskim* w całej postaci, głowa podgolona bez nakrycia, odzienie długie futrzane, lewa ręka za pas założona. N. f. 1779. Małeńka rycina podłużna.

†10. *Mężczyzna w stroju Polskim*, w czapce, obrócony w prawo, ręce w tył założone. N. f. 1779. napis bardzo niewyraźny, a liczba 9. na wywrot. Małeńka rycina.

*†11. *Kobieta* przodem widziana, w futrzanem nakryciu głowy, z chustką przez wierzch podwiązaną pod brodą, w futerku krótkim do pół ciała, w prawej ręce worek. U góry na lewej stronie zaledwie szkłem widzialne: N. 1779. Małeńka.

1780.

*†1. *Zakonnik w modlitwie* klęczy ze wzniesionemi rękami pod krzyżem i trupią głową na ziemi. Za nim księga rozwarta i jakaś fiasza. N. f. 1780. Rycinka podłużna, rogi zaokrąglone.

*†2. *Krajobraz sielski*. Z lewej strony zboża, po za niem chałupy i wysoki żuraw, w głębi wieś z kościołem o wysokości wieży. Hillemacher twierdzi, że rycina z r. 1780, lubo na moim exemplarzu nie widać

go wcale. Małeńka poprzeczna. Na papierze białym i na szarym.

†3. Taż rycina, z małemi odmianami.

†4. *Popiersie mężczyzny z odgiętą koszulą na szyi.* Z przodu głowa łyśa, z tyłu gęsto zarosła. Podpis niewyraźny odwrócony N. 6. 1780. U góry rycina zaokrąglona, mała, rzadka.

*†5. *Głowa starca, łyśa od przodu, z dużą brodą przedzieloną, widziana z przodu.* Z boku prawego Nr. 1780. Mała rycina, prawie kwadrat.

*†6. *Głowa starego Polaka, z prawej strony, z wąsem i czupryną podgoloną.* Z prawej strony ku brzegowi N. f. 178. a zabrakło miejsca na ostatnią liczbę. Małeńka rycinka.

*7. *Żydówka Polska w całej postaci, w czapce futrzanej, z fartuchem i rękami założonemi z przodu po za wiszącą podkładkę.* N. f. 1780. Mała rycinka.

†8. *Szarlatan, w całej postaci, czapka na głowie wysoka z futerkiem, kożuch krótki zarzucony na ramiona spięty na szyi.* Pudło powieszzone przez plecy trzyma lewą ręką, prawą pokazuje jakiś lek. 1780 na wspak. Owale, małeńka rycina.

1781.

*†1. *Starzec piszący, w krymce na głowie i odzieniu długim z wiszącymi rękawami, stoi przed stołem i pisze lewą ręką w księdze.* Stół przykryty do dołu kobiercem z frezlami, na nim księgi, krzew, obrazek wiszący i dwie gorejące świece. Wszystko w ciemnej komnacie. Wzdłuż prawego brzegu: *Norblin fecit 1781. Warsovie.* Fol. Z obrazu Rembrandta.

*†2. *Truciciel szczurów większy*. Trzyma osadzoną na drągu klatkę na szczury, na wierzchu której szczur, drugą ręką pokazuje truciznę szczurzą, a wywołuje ją; u stóp jego pies. U góry: N. f. 1781. 8°.

*†3. *Dudarz mniejszy*, grający na dudach. N. f. 1781. Małeńka rycina.

*†4. *Głowa starca w krymce*. Jest to głowa w zwiększonym rozmiarze, zupełnie ta sama postaci z ryciny z tegoż roku, Starca piszącego. Na rąbku odzienia: Norblin fecit 1781. — Rycinka mała. 18°.

1784.

†1. *Żebracy*. Mężczyzna stojący, oparty na kij, kobieta siedząca, wyciąga rękę żebrząc. Oboje nędznie odziani. Norblin f. 1784. Mała rycinka, kwadrat. Rzadka.

*†2. *Głowa starego*, z rzadkim wąsem i brodą, szyją nagą; w osobliwym nakryciu, niby zawoju z piórami; suknia wierzchnia ze stojącym wysoko kołnierzem. U góry z lewej strony ledwie widzialny rok: 1784. — 18°.

*†3. *Popiersie starego*, w futrze i dużej czapce twarz bez wąsów i brody. Zdaje się Xiądz. W ręce lewej trzyma papier, na który wskazuje prawą. Na papierze rok 1784. nie zawsze czytelny. Mała rycinka. 18°.

*†4. *Popiersie mężczyzny*, z włosami w nieporządku, a szczupłym wąsem; szyja naga, ubranie spięte na pętlce. Rycenie słabo dotknięte. Z prawej strony rok mało co i nie zawsze widzialny. 1784. Mała rycinka, kwadrat.

*†5. *Głowa starca*, z długą białą brodą, w czapce czarnej. Twarz z prawej strony widzialna w trzech czwartych. N. 1784. Rycinka górą lekko zaokrąglona.

†6. Taż, ale na brzegu dopisane: Rembrandt *f.* Czapka i suknia są tu jaśniejsze, popielate.

†7. *Głowa Turka w zawoju*, z wiszącymi kutasami, z brodą i wąsami. Z prawej strony na wspak 1784. Mała rycina. 18°.

*†8. Taż rycina, ale rok zginął przy poprawkach roboty.

1787.

*†1. *Orlandini*, człowiek tak zwany, znany w tamte czasy w Warszawie. W całej postaci na dwóch szcudłach pod pachami, w kapeluszu z dużymi skrzydłami, spodnie krótkie, kamizelka i suknia spięta na jeden guzik. U góry: No. *f.* 1787. Kwadrat mały.

*†2. *Dudarz większy*, grający na dudach. U góry napis odwrócony: Norblin *fecit. Varsovie. 1787.* 12°.

*†3. *Żebak*. Z tyłu widziany, na dwóch kijach podpierający się, w łachmanach i z torbą na plecach. N. *f.* 1787. 12°.

*†4. *Żebak*, z boku widziany, na dwóch kijach opierający się. — Norblin *f.* 1787. 12°.

*†5. *Żebraczka*, w obdartej odzieży. Podpis na wspak: N. *f.* 1787. 16°. mała rycinka.

*†6. *Żebak siedzący*, prawie nagi a zziębły, prosi o wsparcie; u stóp jego pudel. — Norblin *f.* 1787. 12°.

*†7. *Żona Norblina*. Popiersie we włosach samych na głowie. 1787. N. *f.* Owale z dwóch stron śpiczasty. 16°.

*†8. *Popiersie mężczyzny* w osobliwym nakryciu głowy, rodzaju rogatego kapelusza, z klapami na uszach, połączonemi sznurkiem ruchomym po pod brodę idącym. W żupanie z pasem, po za który zakłada palec od ręki prawej; wierzchem zarzucone futro. Palcami ręki lewej coś wskazuje. — Norblin *f.* 1787. — Mała rycinka, 18°.

*†9. *Głowa Zakonnika*, z przodu widziana, długa. Napis odwrotny: N. *f.* 1787. Mała rycinka.

*†10. *Głowa* przodem widziana łysa, z brodą. U góry: Norblin *f.* 1787. Spodem N. 16°.

*†11. *Głowa Turka*, w zawoju zdobnym w środku spinką, a z boku wysoką kitą. Wąsy i broda rzadka, twarz przodem. N. *f.* 1787. 18°.

†12. *Popiersie Kozaka*, w czapce z końcem zwieszonym na lewe ramię, z długimi włosami. Norblin *f.* 1787. 18°. prawie kwadrat.

13. *Popiersie Kozaka* podobne tamtemu, ale włosy krótkie i czapka zwieszona na stronę prawą.

1789.

*†1. *Wskrzeszenie małe Łazarza*. W grobowem sklepieniu Chrystus stojący, z podniesioną ręką każe powstać Łazarzowi; tenże z otwartego grobu podnosi się z ręką wzniesioną. Lud w podziwieniu. Spodem: Norblin *fecit* 1789. Pod Chrystusem na płycie kamiennym: N. *f.* 1784. 4°.

Ta rycina jest *Wskrzeszenie małe* zwane, bo postaci są tu znacznie mniejsze jak w rycinie *wskrzeszenia wielkiego*, i sam układ jest inny.

1808.

* *S. Jan każący do ludu.* N. f. 1808. d'après Rembrandt. Fol.

Jedyna rycina wykonana po powrocie z Francyi.

Bez daty.

*†1. *Wizerunek własny J. Norblina*, twarz z prawej strony, przy nim narzędzia sztycharskie. 4°.

*†2. *Ubóstwienie pasterzy.* Matka Boska siedząca trzyma Dziecię na kolanach; S. Józef stoi sparty na kiju. Jeden z pasterzy z latarnią w ręku. 4°. małe, w górze lekkie zaokrąglenie.

Taż rycina jest i w większym rozmiarze, z niej poprzednia obcięciem blachy skrócona.

*†3. *Święta Rodzina.* Matka Boska stojąca podaje pierś Dziecku leżącemu na poduszce, którą podtrzymuje S. Józef. Oval. 4°.

*†4. *Ecce Homo.* Piłat okazuje Chrystusa ludowi. Na arkuszu dużym. Układ bardzo bogaty mnogością figur, budowli i szczegółów.

U mnie odbicie na papierze białym i szarym.

*†5. *Alexander i Dyogenes.* Fol. Układ bogaty, stroje dziwaczne, Alexander po Hiszpańsku w kapeluszu z piórem..

Są téj ryciny lekkie odmiany.

*†6. *Wskrzeszenie wielkie Łazarza.* W sklepie grobowym Ckrystus każe powstać Łazarzowi, lud w podziwieniu. 4°. wielkie. Tę rycinę zowią Wskrzeszeniem wielkiem, bo się różni od małego, wielkością figur i rozmiarem całej ryciny, a nadto skład sam odmienny.

Bez podpisu i roku, bo w ogóle rycina bardzo zaciemniona.

Są odmiany w Łazarzu, który wydostaje obie ręce, a w innéj tylko jedną.

*†7. *Pożegnanie*. Rycerz klęczy przed zasmuconą niewiastą i trzyma ją za rękę. Za nimi paląca się lampa, z boku posąg Dyanny z psem u nóg, pod którym trójnóg z płomieniem i dymem. 8°.

Są téj ryciny odmiany w postaci Dyanny, której twarz z przodu lub z boku widzialna. Niektóre odbicia bardzo zaciemnione.

*†8. *Mała czytelniczka*. Dziewczynka siedząca w kuchni, trzyma dużą otwartą księgę, czytając u światła ogniska wydającego płomień i iskry. 8° małe.

*†9. *Rysownik*. W pracowni malarskiej siedzi przed stołem i rysuje z obrazu. Na głowie ma nakrycie z piórem. 4° małe.

†10. Taż rycinka, ale głowa rysującego bez przykrycia.

*†11. *Polskie miłosierdzie*. U łoża chorego, niewiasta podaje mu napój, w drugiej ręce trzyma pochodnię. 16° małe. Rycinka bardzo zaciemniona.

*†12. *Zadumanie*. Starzec z brodą, z nakryciem na głowie, zadumany nad księgą na kolanach roztwartą. W prawéj ręce trzyma okulary. Na stole przy nim paląca się świeca, glob i księgi. Mała rycinka.

*†13. *Kronikarz*. W ciemnym pokoju siedzący w krześle, pisze w dużej księdze roztwartéj na stole, oświecony tyłem z okna. Rycinka mała i czarna.

*†14. *Truciciel szczurów mniejszy*. Widziany z boku,

na wysokiej żerdzi niesie pozaczepiane szczury, drugą ręką okazuje truciznę. 8° wążkie.

†15. *Utarczka konnicy*. 8° poprzeczne. Unikat w zbiorze Norblina syna w Paryżu.

†16. *Herb Radziwillowski*, na płaszczu Xiążęcym i pod mitrą. 4°. Rycina rzadka.

†17. *Krajobraz*. Droga między płotami, po której toczy się wóz i kilku przy nim ludzi. Chalupy i w głębi kościół z wieżą. Rycina górą nieco zaokrąglona, jest rzadka. Mała, poprzecznie ciągnąca się.

†18. Taż sama rycina, ale wyższa i więcej zaokrąglona górą. Wieża kościelna niższa.

†19. *Głowa kobiety* w profilu, z piórem naprzód spadającym. Owale, mała rycinka, rzadka.

*†20. *Popiersie starca* z dużą brodą przedzieloną. Obie ręce oparte na kij. 18°.

*†21. *Król Sobieski*, głowa widziana z przodu, bez brody z wąsami, w futrze i futrzanej czapce. Z boku lewego zupełnie nie do odczytania podpis i rok. Rycina mała krągła, rodzaj aqua tinty. Hillemacher zowie tę rycinę portretem Jana Sobieskiego, lubo podobieństwo wcale wątpliwe.

*†22. *Popiersie mężczyzny* widziane prawie całkiem przodem, z wąsami, w czapce wysokiej z futerkiem; ubranie także z futrem. Mała rycinka podłużna z zaokrągleniem w górze.

*†23. *Głowa w profilu* z lewej strony, z wąsami i czapką futrzaną. Owale, maleńka.

†24. *Głowa mężczyzny przodem*, z wąsami i w czapce. Owale, maleńka.

†25. *Głowa mężczyzny* podgolona, pochyłona na prawe ramię, uśmiechająca się; szyja naga. Na sukni futerko w koło ramion. W rogu lewym: Nether. Maleńka.

*†26. *Człowiek siedzący* na ziemi z długim kijem w ręku, na głowie nakrycie z piórem. Rycinka. trójgraniasta.

†27. *Postać mężka* widziana przodem; w lewym ręku wsparty na lasce, w jasnym ubiorze. Owale, maleńka i rzadka.

*†28. *Postać mężka* widziana tyłem, w czapce futrzanej i futrze. W dole: N. Maleńka.

*†29. *Postać mężczyzny* obrócona w prawo, w Polskim stroju, żupan z pasem, wierzchnie okrycie na ramiona zarzucone, czapka z kitą. U góry zaokrąglona, maleńka rycinka.

*†30. *Postać mężka*, niby duchowny klęczący z krzyżem w ręku. Maleńka rycinka.

*31. *Scena ludowa*: pod drzewami na ławie niby warzywa, kosz: z tyłu siedzi mężczyzna, a stojąca przekupka po przez ławę podaje coś obiema rękami żebrakowi na kiju spartemu, zgiętemu i obnażonemu. Nadto kilka innych postaci. Rycina mała 8°, tak zaczerwioną, że się jej treści domyślać tylko przychodzi.

Ryciny innych za Norblinem wykonanych.

1. *Costumes Polonais*, zbiór rozmaitych strojów Polskich, sztuk 24, z rysunków J. Norblina, sztycował Debuwurt w Paryżu 1817. fol. małe.

2. F. Hillemacher przy spisie swym rycin Norblina przyłączył dwie ryciny: Wizerunek artysty: *J. P. Norblin*. — P. Norblin *se ipsum del.* 1778. F. Hillemacher *sc. et f.* 1848. 8°. Nadto na karcie tytułowej mała rycinka powtarzająca dwie postacie z rycin Norblina.

3. *Jaselka w Polsce (sic) w drugiej połowie XVIII wieku. Towarzystwo sztuk pięknych w Krakowie członkom swoim za rok 1858. Z Galeryi JW^{ej} Hrabiny Adamow^{ej} Potocki^{ej}*. — Malował Norblin — rytował Blasius Höfel w Drukarni A. Wetteroth w Solnuhradu. — Owal, fol. duże. Piękna a wielce ciekawa rycina.

NORWID CYPRIAN KAMIL.

Żyjący*) poeta, trudniący się cokolwiek rzeźbą, litografią i rytownictwem. Jest jego parę kwasorytów.

X. ANTONI NOWAKOWSKI.

Zakonnik Pauliński w Częstochowie.

Do dzieła: *Splendor korony... Maryey Panny... 1717* w drukarni Jasnej Góry Częstochowskiej, fol. wykonał rycinę przedstawiającą obraz M. Boskiej ukoronowany, a spodem Orzeł z herbem Państwa. Fr. Antonius Nowakowski *O. S. P. P. Er. sc.*

Herb Pilawa. Fr. Anton. *Ord. S. Pauli P. E. sculp.* 4°.

---

*) Norwid umarł w drugiej połowie Stycznia 1882 r.

NOWICKI C. H.

Mater dolorosa. C. H. Nowicki *incidit.* 8°.

Najśw. Panna i imię Marya. C. H. Nowicki
scul. 12°.

NOWICKI INNOCENTY.

Pracował w XVIII stuleciu.

Wizerunki Papieżów z napisami Polskimi, 4°.
Błachy posiada Hr. Konst. Tyszkiewicz i z nich od-
bitki dał poczynić.

OEFELE FRANCISZEK IGNACY.

Urodzony w Poznaniu 1721 r. w Monachium osiadły i tamże w malarstwie wysoce odznaczony, zmarły r. 1797, podpisujący się niekiedy Fran. Ignacius Oefele Polonus, trudnił się także rytownictwem na miedzi. Atoli żadna z prac tych jego znaną nam nie jest. Wiadomość o nim obszerniejsza umieszczona jest w Słowniku Malarzów.

OLECHOWICZ.

W Wilnie pracujący.

OLESZCZYŃSKI ANTONI.

Żyjący*) sztycharz, z dawnych lat osiadły w Paryżu, także mimo podeszłego wieku pracujący ciągle, a po-

---

*) Oleszczyński Antoni umarł w Paryżu 28 Lutego 1879 r. w 86 roku życia.

wszechniej używający wziętości i sławy, jako do celujących tegoczesnych rytowników zaliczany. Skreślił był dla swych dzieci rodzaj pamiętnika własnego, z którego zdolnem piórem pani S. z Z. D. ułożyła życiorys artysty, nad wyraz zajmujący, ciekawy i pouczający, w piśmie czasowem warszawskiem Kłosa na rok 1865 zamieszczony. Z tejtó autobiografii wierniej i uzupełnioniej, czerpiemy główne życia artysty daty i przebyte koleje.

R. 1794 przyszedł na świat Antoni Oleszczyński w Krasnymstawie, z ojca Kazimierza, w Lubelskiem osiadłego obywatela i matki Kosińskiej. Pierwsze nauki pobierał w szkole Pijarskiej w Opolu, które ukończywszy w r. 1809, za protekcyą Stan. hr. Grabowskiego, ówczesnego Sekretarza Rady Stanu, umieszczony jako urzędnik w biurze tejtze Rady w Warszawie. W latach następnych pilnością i przykładnem postępowaniem, mimo coraz dla oszczędności umniejszanego bióra, postępował w stopniu i otrzymywaniej płacy, a w chwilach wolnych uczęszczał na kursa w Szkole prawa wykładane. Z ogłoszeniem królestwa Polskiego, obok innych urzędników, przedstawiony został do nagrody. Atoli pod tę porę zapragnął on był zmienić powołanie i kształcić się w sztuce na rytownika; na ten też więc cel prosił o środki potemu, a wkrótce otrzymał dozwołenie uczenia się w Akademii sztuk pięknych w Petersburgu i fundusz na drogę. Odtąd licząc lat 23 wieku, zaczyna nowy, a już wyłącznie artystyczny żywot. Nie od piewszej młodości wstępujący w ten zawód, w którem dla zupełnej przed-

tem nieświadomości, od najprostszych, że tak powiemy, abecadłowych początków rysunku zaczynać mu przychodziło, potrzebował silnej woli i wytrwałości, żeby trudną naukę przebyć, a zawczasu dostąpić uzdatnienia wyższego. Poznawszy to z bliska, zaczął już sam wątpić o sobie i upadać na duchu, gdyby nie został podparty światłą i opiekuńczą zachętą Ministra Sekretarza Stanu Ignacego Hr. Sobolewskiego, który zarazem wyjednał mu w Kommissyi Oświecenia Królestwa pensyą stałą na coroczne utrzymanie. Długie lata trwało doskonalenie się w sztuce Oleszczyńskiego, w ciągu których przy nieprzerwaniej pracy czyniący ciągle postępy, a okazując wykonywane dzieła to w Akademii samój, to na warszawskich wystawach sztuk pięknych, dostępował zaszczytu nagród w medalach, aż w końcu po siedmiu latach nauki, otrzymał przy medalu złotym i honorowej szpadzie, zaszczytne świadectwo z ukończonego kursu. Wtedy zamierzył udać się do Warszawy i w dalszą wyrwać się podróż, a przyszedł mu tu znowu w pomoc wyjedaniem funduszu, minister sekretarz stanu Królestwa, podówczas Stefan Hr. Grabowski. W Warszawie przyjęty z odznaczeniem przez najświetlejszych tamtoczesnych mężów, otrzymał pensyą od Rządu, celem wyjazdu do Paryża. Jeszcze w czasie nauki w Petersburgu, czuł to dobrze Oleszczyński, że dla artysty nieodzowną jest znajomość dziejów i starożytności, a z pociągu i zamiłowania własnego, w chwilach wolniejszych oddawał się tego rodzaju badaniom, zwłaszcza w księgozbiorze niegdys Załuskich; dochodzenia podobne posuwał cią-

gle i później, nagromadzone ztąd wiadomości, stały mu się cennym zasobem w pracach tak piśmiennych, jak zwłaszcza w odznaczonych sztuki samój tworach. Opuściwszy Warszawę zwiedził naukowo Wrocław, Drezno, Berlin, Hamburg, Hollandyą i Belgią, aż w końcu przybył do Paryża. Tu zaczął jakby na nowo doskonalenie się w sztuce, naprzód w pracowni malarza P. Regnault, rysując tak u niego jak i w Akademii z antyków i z natury; następnie przeszedł do sztycharstwa już samego, pod życzliwym sterem najznakomitszego wtedy rytownika Richoma. Z jego rady wykonał bardzo pilne studyum całkowite z natury, która to rycina zyskała mu we Florencyi dyplom na profesora pierwszej klasy, zaś w Warszawie medal złoty. Wszakże równocześnie utracił roczną pensyą z Warszawy pobieraną, którą z braku jakoby funduszków kommissya Oświecenia wstrzymała mu nadal. Od téj też pory poczyna się szereg rozlicznych sztychów Artysty, w długoletnim pobycie w Paryżu nieprzerwanie wykonywanych. Wizerunek Kościuszki na stali zjednał mu od Towarzystwa Filotechnicznego Paryżkiego medal i wybór na Członka. Z kolei przedsięwziął wydawnictwo pod nazwą **Rozmaitości**, które lubo dotąd nie ukończone, mieściło szereg rycin z treści dziejów krajowych. Zasilony funduszem dziesięciu tysięcy franków przez Gen. Paca, testamentem mu zapisanych, wydał kosztowne dzieło **Wspomnienia**, rycinami ozdobione. Do najznakomitszych jego sztychów należą dwa wielkie wizerunki Kopernika i Jana Zamoyskiego. Pierwszy z nich pod względem podobieństwa

i tożsamości osoby, uległ był krytyce i naukowym zarzutom, nie bez zasady poczynionym. W ostatnich czasach zawezwany do dostarczenia wszystkich swych sztychów dla Gabinetu rycin przy Cesarskim księgozbiore publicznym w Paryżu, zebrał co tylko z prac swoich posiadał, dał je oprawić w grubą księgę wielkości arkuszowej, i opatrzoną spisem rycin w następstwie jak tamże idą po sobie, złożył księgę Gabinetowi w darze. Jest to zebranie 173 numerów, wprawdzie nie zupełne, przecie bardzo zasobne tworów artysty, nie łatwo dziś już w całość zebrać się dających; atoli księga ta samą oprawą niekorzystną jest wielce dla rycin, zwłaszcza dla wielkich i najcelniejszych, które tam w zagięciu umieszczone być musiały.

Gorliwy pamiętek przeszłości i starożytności za- bytków badacz i zbieracz, zgromadził bardzo szacowny zapas przeróżnych przerysów i pamiętek, które w trzech dużych księgach pomieścił jako: Archiwum pamiętek artystycznych, literackich i historycznych. Zbiór ten pierwszorzędną ciekawości obejmujący, ważnym jest naukowym zasobem, dla oddających się tego rodzaju dochodzeniom.

W życiu domowem Oleszczyński jak był najlepszym synem, tak i dla braci młodszych prawdziwym stał się opiekunem i kierownikiem po drodze, którą takż do wyższego w sztuce odznaczenia się doszli. Słodycz, łagodność, uczynność, cechują piękne duszy jego usposobienie; dla młodych artystów chętnie zawsze pomoc i radę niosący, równie usłużny każdemu poszukiwaniom naukowym oddającemu się. I nam też w pasmie czter-

dziestoletniej znajomości, nie jedno tego rodzaju dopomożenie, zawdzięczać mu przychodziło, co też upamiętnić tutaj, miłą dla nas powinnością się staje.

Ryciny A. Oleszczyńskiego.

1. *Nauczycielka z różgą* podług Willa, kopia z ryciny Dietricha.
2. *Filip de Champagne* malarz, podług Edelinga.
3. *Gerard Audran* (na wystawie Warsz. 1823).
4. *Studium Akademickie* z modelu Brzozowskiego.
5. *Orzeł w kaplicy Jagiellońskiej.*
6. *Wybór Piasta*, podług F. Smuglewicza.
7. *Zaprowadzenie Chrześcijaństwa w Polsce.*
8. *Pieśń S. Wojciecha*, jego postać i życiorys.
9. *Koronacya Bolesława Chrobrego.*
10. *Wjazd Bolesława W. do Kijowa r. 1018.*
11. *Posłowie Polscy do Kazimierza I.*
12. *Bolesław Śmiały przyrzeka obronę Xiążętom uciśnionym.*
13. *S. Stanisław wskrzesza Piotrowina.*
14. *Władysław Herman pasuje na rycerza Bolesława Krzywoustego*, podług starożytnego wzoru.
15. *Skarbek rzuca pierścień do skarbnicy Cesarza Henryka V.*
16. *Przemysław i Ludgarda.*
17. *Wjazd Przemysława do Krakowa.*
18. *Kazimierz W. z Aldoną przed Władysławem.*
19. *Wierzynek ugaszca pięciu królów w Krakowie.*
20. *Kazimierz W. rozsądzający spory.*

21. *Gniewosz odszczekuje potwarz rzuconą na królowę Jadwigę przed sądem w Wiślicy.*
22. *Leszko Bobrzycki dzielny rycerz, który pod Warną dowodził.*
23. *Posłowie Czescy ofiarują koronę Władysławowi synowi Kazimierza Jagiellończyka.*
24. *Obrząd powrotu obrazu N. Panny Częstochowskiej po jego odnowieniu w Krakowie, podług starożytnego oryginału.*
25. *Zawarcie pokoju z Tatarami za króla Albrachta.*
26. *Paweł żołnierz, który wraz ze S. Ottonem przyczynił się do zaprowadzenia Chrześcijaństwa w Prusach.*
27. *Faust Twardowski.*
28. *Zygmunt August na sejmie w Piotrkowie.*
29. *Albrecht X. Pruski składa hold Zygmuntowi Augustowi na rynku Krakowskim.*
30. *Wjazd do Paryża posłów Polskich po Henryku Walezyuszu.*
31. *Karzeł Krafsowski koronujący Henryka Walezyusza, karykatura ówczesna po ucieczce Henryka z Polski.*
32. *Stefan Batory odmawia Posłom Hiszpańskim przyjęcia orderu Złotego Runa.*
33. *Jan Tarnowski Hetman W.*
34. *Dymitr i Maryna Mniszchówna, podług dawniej emalii.*
35. *Lew Sapieha i Stanisław Żółkiewski Hetmani.*

36. *Tenczyński ze swą narzeczoną Cecylią Królewą Szwedzką.*

37. *Niegoszewski znakomity improwizator, w Wenecyi w kościele S. Marka, odpowiada na pytania wierszem miarowym.*

38. *Jakimowski u stóp Papieża z piękną Katarzyną.*

39. *Arciszewski Admirał floty Hollenderskiej.*

40. *Kleczkowski nieustraszony Lisowczyk.*

41. *Wizerunek Jana Zamoyskiego, podług Klembowskiego.*

42. *Struś znamienity lekarz Poznański, ulecza Solimana w ciężkiej chorobie.*

43. *Jan Spizki król Węgierski w domu Jana Tarnowskiego.*

44. *Męczeństwo S. Boboli w Połocku.*

45. *Chrzanowska zachęcająca męża do obrony Trembowli.*

46. *Czarnecki uwalnia Generalową Szwedzką wziętą w niewolę.*

47. *X. Augustyn Kordecki na murach Częstochowy.*

48. *Ulubione mieszkanie Stefana Czarnieckiego w Gardzienicach.*

49. *Główne postacie z płaskorzeźby na grobowcu Jana Kazimierza w kościele Paryzkim St. Germain des Près.*

50. *Marya Ludwika i Czarniecki w Chojnicach podczas napadu Szwedów.*

51. *Syciński poseł Upitski.*

52. *Chrzanowska zachęcająca męża do obrony Trembowli, podług Smuglewicza.*
53. *S. Floryan i widok Krakowa w XVI wieku.*
54. *Franciszek Meniński filolog.*
55. *Wilczek i Pallavicini u stóp Jana III błagają o ratunek Wiednia i Chrześcijaństwa.*
56. *Freski starożytne przez Danckiersa w katedralnej kaplicy S. Kazimierza w Wilnie.*
57. 58. 59. *Matrony wspierające nauki i sztuki piękne w starożytnej Polsce.*
60. *Mieszkanie Esterki w Opocznie, podług rysunku Ferd. Chotomskiego.*
61. *Lexycki Bernardyn, zawołany malarz swego wieku.*
62. *Powrót Wilczka z niewoli do własnego domu.*
63. *Bazarek, kolonia budowana przez jeńców Turckich branych w bojach Jana III.*
64. *Michał Gliński w więzieniu.*
65. *Bobowski orientalista.*
66. *Tarnowski i Ostrogski przed Zygmuntem I.*
67. *Karta tytułowa do dzieła: Wspomnienia.*
68. *Kazimierz Puławski Konfederat Barski.*
69. *Facsimilia znakomitych Polaków.*
70. *Sięstrzeńcewicz historyk, Biskup Mohilewski.*
71. *Kimbar poseł Upitski w r. 1793.*
72. *Kopestyński poeta i tłumacz tragedyi Rasyne.*
73. *Ignacy Krasicki.*
74. *Jundzill naturalista i widok ogrodu botanicznego w Wilnie.*
75. *Kościuszko z oryginału Zeltnera. Na stali.*

76. *Xiążę Józef Poniatowski.*
77. *General Dąbrowski.*
78. *General Kniaziewicz.*
79. *Staszic, ze spisem dzieł jego i biografią.*
80. *Julian Niemcewicz, podług medalionu Davida.*
81. *X. A. Czartoryski w r. 1812.*
82. *Tadeusz Czacki.*
83. *Jan Śniadecki.*
84. *Jędrzej Śniadecki.*
85. *Malachowski.*
86. *Piotr Bieliński Prezes Senatu.*
87. *Rajmund Rembieliński, Marszałek Sejmu 1820 r.*
88. *Miickiewicz w medalionie Davida r. 1830.*
89. *Adam Miickiewicz na śmiertelnem łożu, podług fotografii z Konstantynopola.*
90. *Juliusz Słowacki.*
91. *Woronicz Arcybiskup Warszawski, Prymas.*
92. *Posąg Adama Miickiewicza w Poznaniu, wykonany przez Władysława Oleszczyńskiego.*
93. *Maciej Wodziński Wojewoda, miłośnik umiejętności i sztuk pięknych.*
94. *Piotr Ludomir Łagowski Pułkownik. 1774 — 1843.*
95. *Maurycy Mochnacki.*
96. *Brzozowski.*
97. *F. H. Duchyński historyograf.*
98. *Sadyk Pasza Beyler Bey Czajkowski.*
99. *Lord Stuard, podług Hajtera.*
100. *Pamiętka trzeciego uplynionego wieku od*

zgonu Kopernika i ogłoszenia jego dzieła: *De revolutionibus orbium coelestium*. Dzieło pod względem wykonania naczelne.

101. *Tłumaczenie powyższej ryciny, z wyobrażeniem domu w Toruniu i domu w Frauenburgu, w którym Kopernik dokonał życia, tudzież jego posąg Warszawski*. Drzeworyty.

102. *Portret historyczny Jana Zamoyskiego, otoczony współczesnemi znamienitościami*. Dzieło naczelne.

103. *Tłumaczenie poprzedniej ryciny, z wyobrażeniem Jana Zamoyskiego sadzącego na tronie Wołoskim Mogiłę; tamże berło Akademii Zamoyskiej i jego facsimile*.

104. *Portret historyczny A. Zamoyskiego*.

105. *Medal z wizerunkiem Jana Zamoyskiego, bity na pamiątkę przeniesienia szkół Zamoyskich do Szczepieszyna*.

106. *Pieczęć Zygmunta Kiejstutowicza z r. 1436*.

107. *Pieczęć majestatyczna Władysława Warneńczyka*.

108. *Medalion z wyobrażeniem Zygmunta I*.

109. *Strona odwrotna tego medalu*.

110. *Medal na pamiątkę połączenia Mazowsza z Koroną*.

111. *Medal Zygmunta Augusta*.

112. *Medal Katarzyny Austriackiej, żony Zygmunta Augusta*.

113. *Medal z wizerunkiem Zygmunta Augusta*.

114. *Odwrotna strona tegoż medalu*.

115. *Śpiew Krasickiego przez Sowińskiego*.

116. *Nagrobek Władysława Białego w Digeon 1383.*
117. *Groby Jagiellończyków w Krakowie, z rysunków Lelewela.*
118. *Pamiętka pobratymstwa z Francją.*
119. *Pamiętka religijna odnosząca się do pożaru Krakowskiego.*
120. *Zamek królewski w Krakowie.*
121. *Klasztor Tyniecki.*
122. *Pieskowa Skala.*
123. *Widok Łysej góry z kościołem.*
124. *Zwaliska Zamku Tenczyńskich pod Krakowem.*
125. *Grodzisko, pustynia S. Salomei pod Krakowem.*
126. *Widok Kalwaryi pod Wilnem.*
127. *Zwaliska zamku Rabsztyna, wstawionego do wództwem Gołubka podczas najścia Maxymiliana.*
128. *Widok Grodna, podług rysunku Czapskiego.*
129. *Widok Albertyna, fabryki sukna na Litwie.*
130. *Obraz N. Panny, który woził Jan III. w obozach.*
131. *S. Stanisław i Zygmunt I. przy rękopiśmie Długosza.*
132. *S. Franciszek, podług obrazu Bernardyna Lexyckiego.*
133. *S. Józef z Chrystusem, podług Czechowicza.*
134. *Chrystus ukrzyżowany, podług Czechowicza.*
135. *S. Józef i S. Tekla, podług Czechowicza.*
136. *S. Jan Kanty, podług Czechowicza.*

137. *S. Józef* podług Czechowicza,
138. *N. Panna Berdyczowska.*
139. *S. Paweł w Katedrze Wileńskiej.*
140. *S. Floryan Patron Krakowa.*
141. *S. Franciszek Xawery*, z obrazu Wileńskiego u Panien Wizytek.
142. *S. Kajetan*, z obrazu Fr. Smuglewicza.
143. *S. Jan Nepomucen.*
144. *N. Panna Ostrobramska.*
145. *N. Panna Pocieszycielka.*
146. *Modlitwa z wyobrażeniem Bolesława i Jagielly przy obrazie Częstochowskim.* Z starego rękopismu głoska początkowa.
147. *Anioł modlący się.*
148. *Wychowanie P. Maryi*, podług Maratta.
149. *Uczczenie N. Sakramentu*, podług Ciapori.
150. *Biczowanie Chrystusa.*
151. *Chrystus kążący na łodzi.*
152. *Ukrzyżowanie Chrystusa.*
153. *N. Panna z Chrystusem.*
154. *S. Franciszka Rzymska*, z rysunku Lady Tullerton.
155. *S. Piotr przyjmuje klucze od Chrystusa.*
156. *Głowa Chrystusa*, podług Angelico Fiesole.
157. *S. Elżbieta rozdająca jałmużnę*, podług Müllera.
- 158—173. *Szesnaście rycinek religijnych*, z cenniejszych obrazów mistrzów: Rafaela 13, Murillo 3. Wydawnictwo Daniel à Paris.

174—189. *Drugie szesnaście rycinek religijnych*, z celniejszych obrazów mistrzów, w owalach. Wydawnictwo M. Daniel et Cie

190. *S. Józef i S. Jan*, podług L. J. Haller.

191. *Chrystus oddany żołnierzom do biczowania*, podług Cardillet Sisco.

192—193. *Jan III. Sobieski, posąg konny*, podług Piotra Thies Polaka posągu w brązie. Są dwa odbicia z przypisaniem Ministrowi Hr. Salvandy, i bez. Na obu obok siebie monogrammy *T. B. — A. O.* Pierwszy umieścił Oleszczyński na rzecz Tadeusza Brodowskiego młodego malarza, który tą ryciną doświadczał się w sztycharstwie; atoli Oleszczyński blachę poprawił i przerobił. Fol. wielkie.

194. *Wjazd do Rzymu Radziwiłła, Posta Króla Jana III.*

195. *Mateusz Catholios Patryarcha Armeny.*

196. *Jego Cesarzowiczowska Mość W. X. Michał, Namiestnik Kaukazu.*

197. *Victorin de Feltro d'après Pisani.* Z rysunku Xiężniczki Czartoryskiej.

198—211. *Czternaście rycinek do przyzdobienia Amerykańskich biletów kafsowych.*

212. *Medalion Leopolda Króla Belgijskiego.*

213. *Zegarek ofiarowany Dudley Stuartowi.*

214. *Odcisk z emalii ofiarowany Pani Wodzińskiej.*

215. *Nagrobek we Florencyi Zofii Hr. Zamoyskiej.*

216. *Studium głowy z Rafaela.*

217—218. *Dwa studia podług Melana.*

219. *Czworo dzieci allegorycznych.*

220. *Studium Akademickie z natury.*

221. *Topier kaligraf Paryzki.*

Odszukane i nabyte przez Oleszczyńskiego, dawne blachy sztycharzy Francuzkich, poniszczone a przez niego odnowione wizerunki:

222. *Thomassin.*

223. *Fevre.*

224. *Berulle.*

225. *Lallemant.*

226. *Porte.*

227. *Varin.*

228. *Scaliger.*

229. *Condé.*

230. *Mamart.*

231. Do wydanego w Paryżu przez Dubois przekładu Platona ryciny starożytnych popiersi i płasko-rzeźb.

Widzieliśmy nadto rycinę podpisaną przez innego sztycharza, na której umieszczona ledwo przez szkło dojrzana cyfra istotnego rytownika, zdradza wykonanie a odstąpienie ku cudzej nie zasłużonej sławie.

OPACKI ADAM.

Pracujący w Warszawie w końcu wieku XVIII.

Tadeusz Kościuszko, popiersie pięknie wykonane.

ORŁOWSKI ALEXANDER.

Życiorys tego znakomitego artysty, troskliwie badany, zamieszczony jest w Słowniku Malarzów Polskich. Tutaj podaję wykaz prac jego rytowniczych:

*1. W krajobrazie stadne konie. A. Orłowski, 1800. 4° małe.

*2. Kozacy w pochodzie. Fol. podłużne. Z akwarelli samego artysty, u mnie w oryginale będącej.

*3. Widok morski ze statkami. A d'Orłowski, 1813. 4°.

*4. Krajobraz, koń stoi przed leżącym kozakiem, w głębi jadą dwaj kozacy. — A d'Orłowski 1813. 4°.

*5. Cztery głowy męzkie, głowa wołu, i trzy postacie męzkie. 4°. Na papierze szarym.

*6. W krajobrazie pasący się wół. A. d'Orłowski *fecit* 1813. 4°. Jest u mnie na papierze białym i na szarym.

*7. W krajobrazie wół leżący. A. d'Orłowski *fecit* 1813. 4°. Jest u mnie na papierze białym i na szarym.

*8 Anglik na koniu w pełnym biegu A. Orłowski *fecit aqua forte*. Małeńka.

ORŁOWSKI FRANCISZEK.

Posiadam wizerunek przez niego ryty mężczyzny w ubiorze z wieku XVII, owal, fol. bez żadnego napisu, tylko spodem podpis rytownika: Franciszek Orłowski. Więcej o nim i o jego pracach nic nie wiem.

OSTERTAG H. M.

Rytował w Lublinie w pierwszej połowie XVIII wieku.

W dziełku *Exaltacya przy drzewie Krzyża S....* Lublin 1732. fol. pod tytułem emblemata symboliczne H. M. Ostertag *sculp.*

OSTROWSKI KAZIMIERZ.

Do dzieła *Delicje dziecinne*, w Krakowie 1748, wykonał 9 obrazków, Casimirus Ostrowski *sc. Cra.* 8°.

PERLI JÓZEF.

Rytował w Wilnie w drugiej połowie XVIII wieku obrazki święte, wcale zdolnie, pisząc się Perli i Perl.

1. *Prawdziwy wizerunek Pana Jezusa Nazarańskiego.* Józef Perl *scul. w Wilnie r. 1778.* 8°.

2. Tenże. inne wydanie. J. Perl *ryt.* 8°.

Jest jeszcze ten obrazek z podpisem: Maritius *correxit 1809.*

3. *Jezus, Marya, Jozapas.* A. Hurczyn Perl *ryt. Wil.* Mała rycinka.

4. *Figury matem.* J. Perl *X. Oranyi (?)* 8°.

5. *Planta Konstantynopola po ogniu 1782.* Fol.

6. *Matka Boska u Bonifratrów Wileńskich.* Fol.

7. *Matka Boska Łaskawa u XX. Kanoników w Wilnie.* 8°.

8. *Posąg Chrystusa na Antokolu.* 1778. 8°.

9. *Posąg Chrystusa.* 1800. Fol.

PERLI HIPOLIT.

Pracujący w Wilnie, młodszy od poprzedniego, może syn; rytownik i litograf.

1. *Najś. Panna u Bernardynów Wileńskich, ze S. Franciszkiem i S. Bernardem.* Fol.
2. *Matka Boska Cudowna u Bonifratrów Wileńskich.* Fol.
3. *Męczeństwo Franciszkanów w Wilnie.* 8°.
4. *S. Bazyli.* 8°.
5. *Chrystus Pan u Dominikanów Wileńskich.* 8°.
6. *S. Antoni u Franciszkanów Wileńskich.* 8°.

PERLI A.

Rytownik i litograf Wileński.

1. *N. Panna Ostrobramska i S. Józef.* 16°.
2. *Pieczęć Majestatyczna Zygmunta W. X. Lit. 1436.* 8°.

PFEIL FILIP.

Rytował w Poznaniu w pierwszej połowie XVII wieku, do dzieł tamże wychodzących, które powiada Pawlikowski, pracą swą starał się ozdabiać.

Do druku Poznańskiego z r. 1641 rycina: *Ulysem Cerces pocula non mutant.* 4°.

PILIŃSKI ADAM.

Rysownik i sztycharz obecnie osiadły w Paryżu. Urodzony d. 24. Grudnia 1810 r. w Maciejowicach, wyniósł się w młodym wieku do Francji, a w Paryżu doskonalił się w sztuce. Bawiąc jakiś czas w Wersalu użyty był tutaj do wykonania niektórych rycin do

wielkiego dzieła Galeryi Wersalskiej. W wydaniu arkuszowem są jego:

1. *Spotkanie się w Fontainebleau Napoleona z Papięzem.*

2. *Bitwa pod Gertrudenberg.*

W wydaniu in 8° większą część rycin wykonał w konturach. Sztychował nadto herby w Galeryi Wersalskiej wojen Krzyżowych.

Przeniosłszy się napowrót do Paryża, sztychował do dwóch wydawnictw: **Pologne Pittoresque i Pologne illustrée.**

Do pierwszój wykonał:

*1. *Warsowie, vue prise du Faubourg de Praga.* Adam Piliński del. et sc. 4°.

*2. *Elections des Rois de Pologne à Vola, près de Varsovie.* A. Piliński del. et sculpt.

*3. *Hôtel de Ville à Tarnow.* Adam Piliński sc. 4°.

*4. *La Villa de Zarzecze en Galicie.* A. Piliński sc. 4°.

*5. *Le Château de Lançut en Galicie.* A. Piliński sc. 4°.

*6. *Le Château de Brzeżany en Galicie.* A. Piliński sc. 4°. F. Chotomski del.

7. *Zamek w Lipowcu.*

8. *Kopalnie Wieliczki.*

9. *Bielany pod Krakowem.*

10. *Ratusz Warszawski.*

Do dzieła drugiego, to jest Pologne illustrée wykonał:

1. *Pomnik pod Wiedniem na pamiątkę spotkania się Cesarza Leopolda z Sobieskim.*

*2. *L' Eglise protestante à Varsovie.* Bez podpisu.

3. *Teatr Warszawski.*

4. *Chorągiew Turecka z pod Wiednia.*

5. *Dom Kopernika w Frauenburgu.*

6. *Dom Kopernika w Toruniu.*

Inne jego ryciny widoków we Francyi i gdzie indziej:

1. *Rozwaliny kościoła de Notre Dame de Chose.* 8°.

2. *Widok okolicy powyższego kościoła.* 8°.

*3. *Dom starożytny w Monferand.* 8°.

*4. *Dom starożytny w Thiers.* 8°.

*5. *Widok Zamku w Pontgibaud.* 8°.

*6. *Widok wodospadu w Vic-le-Comte.*

*7. *Widok Sybilli.* Fol.

R. 1840. osiadł w Clermont-Ferrand, i założył tu litografię wcale czynną, a wtedy powziął myśl przeniesienia na kamień starych i rzadkich druków, tudzież rękopismów i rycin. Po roku 1848 wróciwszy na stałe zamieszkanie do Paryża, pomysł ów rozwinął, i zyskał nim wziętość i sławę, w zakładach naukowych i księgozbiorach publicznych. Mnogie prace tego rodzaju podejmuje ciągle z powodzeniem, w odtworzeniach naśladowujących oryginały do złudzenia wyborych. Między takowemi przytoczyć można drzeworyt wizerunku *Dymitra Samozwańca*, malarza krakowskiego Franciszka Smiadeckiego.

PIOTROWSKI J. C.

Pracujący w Wilnie w wieku XVIII.

Prawdziwy wizerunek N. Panny Olkieniickiej. 80.

PIWARSKI JAN FELIX.

Malarz, rysownik, litograf i rytownik biegły. Przyszedł na świat 20 Listopada 1794, a zawód publiczny rozpoczął r. 1816. w Ministerium Sprawiedliwości. R. 1818. został Sekretarzem biblioteki publicznej i konserwatorem gabinetu rycin przy świeżo powstającym Uniwersytecie Warszawskim. Wkrótce wysłany przez Ministra Oświecenia publicznego za granicę, celem kształcania się w sztuce, w Wiedniu uczył się rytownictwa, i wykonał już tutaj kilka rycin w rodzaju Rembrandta, wyższą zdolność zapowiadających. Wróciwszy do Warszawy, mianowany r. 1825. Profesorem w szkole przygotowawczej do Instytutu politechnicznego. R. 1833 został nauczycielem rysunków w gimnazjum gubernialnem, r. 1835 członkiem komitetu egzaminacyjnego. R. 1838 wykladał naukę rysunku w kursach dodatkowych, od r. 1840 uczył podobnie w instytucie wychowania panien, a od r. 1844 w nowo powstałym gimnazjum realnem. Z otwarciem szkoły sztuk pięknych, został w niej profesorem, i do końca r. 1848 obowiązki te pełnił. Tak poświęcony kształceniu w sztuce młodzieży, umiał pozyskać jój miłość i powszechne poważanie, rzadką słodyczą, życzliwością, światłemi zawsze rady a prawdziwie ojcowską pieczo-

łowitością. Obok tych gorliwych zajęć, pracował bezprzestannie i pilnie, tak ogłaszając różne sztuki dotyczące się pisma, jako też malując, rysując i wydając wiele litografii i rycin. Odznaczony artysta, prawdziwy miłośnik sztuki, i gruntowny jej znawca, do końca żywota zawsze czynny, gdy go śmierć zaskoczyła r. 1859 z żalem powszechnym mnogich swych uczniów i wszystkich co bliżej rzadkie przymioty jego znać i oceniać mogli. I nam tu zapisać należy wyraz wdzięcznej pamięci za wiele i życzliwie udzielane wiadomości, w dochodzeniach licznych z przeszłości szczegółów, sztuki i artystów krajowych dotyczących.

Z prac jego piśmiennych, zasługuje tutaj na przytoczenie wiadomość o Gabinetie rycin Uniwersytetu Warszawskiego, w Gazecie literackiej z r. 1822 ogłoszona, wzmianki o niektórych Polskich sztycharzach i ich twórcach zawierająca:

Sztychy Jana Piwarskiego.

*1. *Turek w zawoju*, popiersie. J. Piwarski f. à Vienne 1819. Spodem 2^a pr. 8°.

*2. *Adam Prosper Burzyński Biskup Sandomierski Senator Królestwa Polskiego*. J. Piwarski *ad vivum del. et sculp.* 1828. Fol.

*3. *Abraham Stern*. A. Blank *pinx.* J. Piwarski *sculp.** 4°.

*4. *Alexan. Orłowski. Natus Varsaviae anno 1777 aetatis 43 se ipsum fecit. 1820. A. O.* (monogram). — J. F. Piwarski *sculp. Vars.* 1847. 8°.

Ta rycina należy do zbioru 16 wizerunków Malarzów Polskich, do dzieła mego: Słownik Malarzów, przez Piwarskiego z dostarczonych mu wizerunków wykonanych; inne wszystkie są litografiami.

*5—7. Do dzieła **St. Staszica: Ród ludzki**, trzy ryciny:

- a) *Tak pokoleniom pierwszem...* (dwuwiersz). A. Blank inv. J. Piwarski *del. et sculp.** Fol.
- b) *Wnet uwaga nad ziemią....* (dwuwiersz). — *Ryl z własnego pomysłu* J. Piwarski Fol.
- c) *Oto patrzaj....* (dwuwiersz). J. Piwarski inven. *del. et sculpsit. Varsov. 1823.* Fol.

*8—13. Sześć widoków Warszawy: *Plac Zygmunta. — Arsenal. — Leszno. — Ul. Długa i Miódowa. — Most Sobieskiego. — Belweder.* 4°.

*14 - 16. Do dzieła wydania **T. Działyńskiego: Liber geneos illustris familie Schidlovicie 1531. —1849.** Fol. trzy okazałe ryciny.

- a) *Grobowiec Szydłowieckiego Krzysztofa.* — J. F. Piwarski *ad. viv. del. et sculps. Vars. 1847.* Fol
- b) *Plaskorzeźba z tegoż pomnika.* — J. F. Piwarski *ad viv. del. et sculp. 1848.* Na podwójnym arkuszu podłużnym.
- c) *Postać zmarłego Mikołaja Szydłowieckiego z grobowca w Opatowie.* J. F. Piwarski *ad viv. del. et sculps. Vars. 1849.* Fol.

17. *Widok Janowca od strony Kazimierza dolnego.*
J. Piwarski *del. et sculp.*

PLACHECKI A.

Rytował w Warszawie w początkach tego wieku dla drukarni Cybulskiego.

PŁOŃSKI MICHAŁ.

Żywot jego o ile się dało szczegółowy, zamieściłem poprzednio w Słowniku Malarzów; zbyteczną byłoby powtarzać go tutaj, zwłaszcza że na teraz zamierzam wyłącznie podać spis jego rytowniczych tworów. Wspomni się tylko, że urodzony r. 1782 uczył się w Warszawie pod Norblinem r. 1801 i 1802 pracował w Amsterdamie, następnie rytował z powodzeniem w Paryżu, a r. 1810 wrócił do Warszawy. W r. 1811 dostawczy pomieszania zmysłów i oddany do szpitala Bonifratrów, zmarł w nim bardzo przedwcześnie r. 1812. Z prac rytowniczych pozyskał Europejską sławę, która nie tylko za jego życia, lecz po dziś dzień powszechnie uznaną zostaje. I nowsze co do niego zdanie Pawlikowskiego, przytoczyć będzie tu rzeczą właściwą: „Płoński... robotą swoją najśluszniej na nazwę Polskiego Rembrandta zasłużył. Śmiałość, znajomość rysunku, prawda i życie, moc i ogień, większa jednakże jak w Rembrandzie przyjemność, są główne cechy jego robót, które wszędzie poszukują i popłacają. Każdy, nawet największy znawca na pierwszy rzut oka pó-

źniejsze dzieła Płońskiego przypisuje Rembrandtowi, a dopiero po dłuższem wpatrzeniu się, rozeznąć można, że je inna ręka, równie jak tamta biegła, lecz wybierająca piękniejsze w przyrodzeniu wzory, utworzyła. Przy téj sławie jaką się Rembrandt szczycił, wolno mu było pozwalać sobie rzeczy, któreby drugiemu największą ściągnęły naganę. Płoński starał się ich unikać, staranniej swe ryciny wykonywał, i więcej w nich jest poprawnym, ależ za to nie robił z tą łatwością co Rembrandt, nie w téj ilości, i nie widać w nich tego wielkiego ducha, który Rembrandta wznosił.“ *Czasopism Lwowski* 1829. III. 115.

Zbiór prac sztycharskich Płońskiego, a zwłaszcza nie należących do owego Paryzkiego album, jest już dziś wcale nie łatwy do uzupełnienia. Bardzo zasobnie zgromadzony znajduje się w Dreźnie, w Gabinetcie rycin, na teraz w pałacu Brühlowskim, królowej Maryi wdowy. Ze zbioru tego ułożył wykaz rycin Płońskiego Rudolf Weigel w swoim *Kunst Katalog* Nr. 16.585. Ztąd G. K. Nagler w dziele *die Monogrammisten* IV. 654. powtórzył spis rycin Płońskiego; atoli oba spisy nie są w szczegółach i opisach dosyć dokładne. Nagler nadto, chociaż wspomina tu o moim *Słowniku Malarzów*, opowiada że Płoński uczył się w Paryżu, biorąc sobie za wzór Norblina, że ztąd wyjechał do Amsterdamu i kilka lat tam bawił, że powrócił potem do Paryża, gdzie około r. 1850 umarł. Gdyby tak inne życiorysy w Naglerze były skreślone, to całe dzieło nie zasługiwałoby na najmniejszą wiarę; wszakże przywiedzione o Płońskim szczegóły, pomimo że Na-

gler posiadał w ręku dokładnej wiadomości źródło, najzupełniej są błędne.

Ryciny Płońskiego.

* Zbiór 19 rycin z rysunków odrobionych r. 1802 w Amsterdamie, a wykonanych w kwasorycie w Paryżu, tamże z oddzielnym tytułem wydanych. 4°.

Recueil de 19. planches études des figures dessinées d'après nature à Amsterdam en 1802, et gravées spirituellement à l'eau forte par M. Plonski. à Paris. Chez Jean éditeur, rue St. Jean de Beauvais No. 10. Te ryciny są różnej wielkości, małe, średnie i większe, format 4° nie przechodzące, a są na papierze białym i na szarym odbijane, z oznaczeniem liczby i bez niej.

*1. Wizerunek mężczyzny w kapeluszu, z długo spadającymi z tyłu włosami. *Rembrandt.* Owal. Spodem napis: *Recueil de dix neuf Etudes gravées à l'eau forte par M. Plonski.* 4°. Na papierze białym i szarym. Jest to więc jakby karta tytułowa do tego zbioru.

*2. Głowa staruszki. M. Płoński *f. 1.* Mała rycinka. U mnie na papierze białym i na szarym.

*3. Chłopiec siedzący przed stolikiem i czytający książkę. M. Płoński *f. 1802. à Amsterdam.* 2. Mała. U mnie na papierze białym i na szarym.

*4. Głowa starca z brodą. M. Płoński *f. 3.* Mała. Na białym i na szarym.

*5. Żebrak bez nogi o kuli. *M. P. f. 4.* Średnia. Na białym i na szarym, nadto bez numeru.

*6. Wyrobnik w drewnianem obuwiu. *M. Płon-ski f. 5.* Średnia. Na białym i na szarym.

*7. Żebraczka w łachmanach z kijem w ręku. *M. P. f. 6.* Średnia. Na papierze białym, szarym i bez liczby.

*8. Różne małe figurki w dwóch pod sobą rzędach. *M. Płoński f. 1802.* 4° podłużne. 7. Na papierze białym i szarym.

Też figurki z dodaniem trzeciego rzędu. 4°. Na papierze białym.

*9. Popiersie starca z brodą. *M. Płoński f. 1802.* 8. Średnia. Na papierze białym i szarym.

*10. Popiersie starca z brodą, obrócone z drugiej strony. *M. Płoński f. 1802.* 9. Średnia. Na papierze białym i na szarym i bez liczby.

*11. *Juif d'Amsterdam.* *M. Płoński f. No. 10.* Większa. Na papierze białym i szarym.

*12. Trzy główki obok siebie, środkowa rycerza w szyszaku. *M. Płoński f. 1802.* 11. Mała. Na papierze białym i szarym.

*13. Dziecko siedzące przy klatce. *M. Płoński f. 12.* Średnia. Na papierze białym i na szarym.

*14. Pies siedzący. *M. Płoński f. 1802.* 13. Mała. Na papierze białym i na szarym.

Dalsze ryciny do tego zbioru dziesiętnastu nale-
żące, nie mają wcale liczby porządkowej.

*15. Staruszka czytająca książkę (matka Rem-

brandta?) Owal, 4°. Bez żadnych podpisów. Na papierze białym i szarym.

*16. Dziadek sparty na kiju. *M. P.* Mała. Na papierze białym i szarym.

†17. Postać starożytna Polaka, w stroju dawnym. Czapka z piórami, pas i szabla u boku. *M. Płoński f. 1802.* Średnia. Na papierze białym i szarym.

*18. Rycerz w zbroi, z boku i w głębi trzej inni. 4°. Bez podpisów. Na papierze białym i szarym.

Inne ryciny Płońskiego.

*19. Głowa Chrystusa w cierniowej koronie. *Amsterdam 1801.* 8° małe.

*20. Popiersie starego w czapce. *M. Płoński f. 1801.* 4° małe.

*21. Chłop stojący w czapce i o zawieszonym dzbanku. *M. Płoński f. 1802.* 8° duże.

*22. Rycerz w zbroi, z innymi obok. *M. Płoński f. 1802. à Amsterdam.* Fol. Rycina większa i odmienna jak przywiedziona wyżej w zbiorze 19-tu.

*23. Obrócony w prawo pies brytan. *M. Płoński f. 1802.* 4°.

*24. Popiersie staruszki w czapce, podług Rembrandta. Owale. Fol.

*25. Alchimista przy świetle lampy. *M. Płoński fecit.* 4° małe.

*26. Guślarka w kuchni. *M. Płoński ju. et fecit.* 4° małe. Może też kucharka.

27. Krajobraz z dwoma postaciami, scena nocna 8° poprzeczne.

*28 Krajobraz z jezdccem, scena nocna. M. Plonski *fecit* 8° poprzeczne, mała.

29. Krajobraz wodny z trzema postaciami z przodu. U góry z lewej strony: Plonski *fecit* 8° poprzeczne.

30 Jeździec na koniu podczas burzy i błyskawicy. Płoński *fecit*. Fol. poprzeczne.

31. Różne przedstawienia do książki obrazkowej dla dzieci. 8° wielkie.

32 Niewiasta z koszem w prawej ręce. Plonski *f.* 1805. Fol.

*33. Koszykarz, w głębi miasto nad którym unosi się balon. Dokoła różne figurki i mały krajobraz. M. Plonski *f.* 1805. Fol. Na papierze białym i szarym.

34. Wizerunek artysty samego, z podpisem i rokiem 1806. 8° większe.

PODOLIŃSKI M.

Uczeń szkoły sztycharstwa Uniwersytetu Wileńskiego, pracował następnie w Wilnie, na dobrego artystę wykształcony.

*1. *Leszek i Goworek. Rys. Prof. Rustem, sztych.* Podoliński w szkole sztych. Wil. Imp. Uniw. 1816. 8°. Rycina z początków artysty.

2. Portret mężczyzny podług Rustema. *Desiné et gravé par M. Podoliński élève de l'école de gravure à l'Univers. Imp. à Vilna 1813.* Fol.

3. *Henryk Walezyusz*. M. Podoliński ryt. w Wilnie. 8°.

4. *G. E. Groddeck Prof. Wileński*, podług Rustema. 8°.

5. *S. Stubielewicz Prof.* 8°.

6. *Zamek Kamieńca Podolskiego*. M. Podoliński Wilno.

7. Medal. *Stan. Konarski. Schol. Piar... Sapere auso*. M. Podoliński ryt. Wilno. 8°.

8. *Pałac Kuryłowiecki*. 4°.

9. *Marynki*. 16°.

Do dzieła *J. U. Niemcewicza Dzieje panowania Zygmunta III. w Warszawie 1819* wykonał 4 ryciny:

10. *Medal na cześć Jana Zamoyskiego*. M. Podoliński ryt. w Wilnie 1818. 8°.

*11. *Lew Sapieha H. i K. W. Litt.* M. Podoliński ryt w Wilnie. 8°.

*12. *Stanisław Żółkiewski H. i K. W. K. Rys. Czamański, ryt* M. Podoliński. Owal. 8°.

13. Medal królewicza Władysława: *Vel sic enitar.* i monетка jego. M. Podoliński ryt w Wilnie 1819. 8°.

POL FRANCISZEK PIOTR.

Rytował w Warszawie w drugiej połowie XVIII wieku.

POTOCKI ALEXANDER.

Minister Policji za Xięztwa Warszawskiego, zabawiał się rytownictwem w młodszych latach.

Widok zwalisk. Dedié a ma mere. Didrich. *pinx.* (C. W. E. Dietrich) Alexander Potocki *fecit* 1793. 4° min.

POZNOWSKI JÓZEF.

Rytował w Krakowie na początku XVIII wieku ozdobny do książek i herby do panegiryków.

de PRAET STEFAN.

Z pochodzenia zdaje się Hollenderskiego urodzony w Gdańsku, uczył się tamże rysunku i rytownictwa od W. Hondiusa, a nabył w sztuce téj wyższe usposobienie. Zajmował się także malarstwem, kiedy są wizerunki sztychowane przez Dawida Tscherninga z podpisem S. de Praet *pinx.*

Z rycin jego są znane:

1. *Ludwika Marya* królowa.
2. *J. Meletius* Metropolita i Exarcha całej Azji w roku życia 68. (cały ten napis w języku Greckim) *Guilielmus Hondius Hago Batavus ad vivum delin. Gedani 1645.* *Steven de Praet fecit* Fol. min. U mnie są dwa exemplarze jeden na papierze białym a drugi na szarym. Jest to wizerunek Archimandryty Smotryckiego Melecego czyli Melecycusza Rusina, urodzonego w Smotryczy na Podolu.
3. Z rysunku także Hondiusa wykonał rycinę wyobrażającą u góry wizerunek Adama Wybe inżyniera z Harlingenu; z drugiej strony herb tegoż; u dołu widok przyrządu sporządzonego przez Wybego

w Gdańsku do przenoszenia ziemi, z napisem: *Novi inventi sive Machinae artificiosae terram ex opposito monte episcopali in celeberrimam urbem Gedanensem vallum transvehentis, studio et opera... Ad. Wybe Harlinggen. excogitatae, ac in effectum qua patet forma deductae exanta delineatio.* Z przypisaniem Senatowi Gdańskiemu. Fol. — Jerzy Reinhold Curicke w opisie Gdańska 1687 r. wydany, powtórzył w pośród tekstu tenże widok, tylko zmniejszouy, na str. 348.

J. B. LE PRINCE.

Malarz ten i rytownik musiał przejeżdżać przez Polskę, gdy są jego niektóre ryciny z tego kraju przedmiotów, na miejscu zapewne zdejmovane.

*1. *La lampe Polonoise.* — Le Prince 1771. 4°.
Aqua tinta.

*2. *Le poële.* — Le Prince. 1770. 4°. Aqua tinta.

*3. *Juif Polonois,* — Le Prince. 1765. 8°. U góry Nr. 2.

*4. *Femme Juive Polonoise.* — Le Prince. 1765. 8°. U góry Nr. 3.

Należą te dwie ryciny do jakiegoś wydawnictwa z przedmiotami z Polski.

*5. *Officier des Janissaires Polonois.* Le Prince 1771. 4°. Aqua tinta.

*6. *Le Janissaire Polonois.* Le Prince 1770. 4°.
Aqua tinta.

PRIXNER.

Niewiadomego mi pochodzenia, należy do lepszych sztycharzy, a pracował około r. 1780. w Warszawie, potem zaś przeniósł się do Lwowa, dokąd go sprowadzić miał Lisganik dla rytowania jego mappy Galicyi.

1. Stan. August. Pod popiersiem na tarczy cyfra Króla spleciona. — *Prixner sculp. Varsavia 1781.*

2. Herb państwa, maleńki. — *Prixner del. et scul. Varsaviae.*

3. Wzory do pisania; na jednym przedstawiającym ułożenie ciała do pisania, podpis: *Prixner scul. Varsaviae.*

4. *Antoni Wacław Betański Biskup Przemyski*, podług Józefa Rybkiewicza. 1785.

5. *Ferdynand Onufry Kicki, Arcyb. Lwowski*, podług Józefa Chojnickiego. 1784.

6. *Jakób Waleryan Tumanowicz Arcyb. Ormiański we Lwowie.*

7. *Antoni Felix Łoś, Wojewoda Pomorski.*

8. *Wizerunek Matki bolesnej w kościele Młodzawskim od r. 1673 cudami słynący.* Fr. Michael Reformat *del. Prixner sculp. Leopoli 8°.*

9. *Katarzyna Hr. Kossakowska z Hr. Potockich*, podług Unterbergera. *Prixner del. sculp. et excud. Leopoli 1785.* Fol.

10. Do dzieła Ign. Zaborowskiego *Geometrya praktyczna*, w Warszawie 1786. 8°. wykonał rycinę *Prixner*.

RADWAŃSKI ANDRZEJ.

Malarz odznaczony, o którym wiadomość w Słowniku Malarzów zamieszczona, próbował się także cokolwiek w rytownictwie, atoli dosyć nieszczęśliwie.

1. *Fr. Antonius Lucci de Anglono ord. min. Conv. Andreas Radwański fecit Cracoviae A. 1754.* 8°. maj.

*2. *Bł. Józef z Kopertynu, z modlitwą u spodu: Boże któryś za modlitwami i zasługami B. Józefa....* Andreas Radwański *fecit Cracoviae.* 8°.

RADWAŃSKI FELIX.

Wnuk krakowskiego malarza Andrzeja, wcale zdolny sztycharz. Prócz portretów, robił i inne drobne rzeczy, w których, powiada Pawlikowski, rysunek starannie zachowany, a gładzik z należytą przezornością użyty. Sposób robienia gładzikiem, mówi dalej, jest bardzo trudny i tylko się w wielkich dobrze wydaje obrazach, gdzie dużo miejsc gładkich światło okazujących, przedstawić można. Lecz Radwański i w małych rycinach, umiał zwalczyć wszystkie trudności. (Czasop. Lwow. 1830. I. 91.)

*1. *Rafał Czerwiakowski Med... Chir... i Fil... Doktor...* F. Radwański *sc. Crac. 1818.* 8°. Owal.

2. Inny tegoż wizerunek, także r. 1818.

*3. *Konik Zwierzyniecki, M. Stachowicz del. F. Radwański sc.* 4°.

*4. Pasterz i pasterka, przy nich dwie owce, a na drzewie dwa gołąbki. F. Radwański rytował w Krakowie 1817. (Na moim ex. brak podpisu.)

RADZIWIŁŁ XIAŻE ANTONI.

Miłośnik sztuk pięknych, muzyk kompozytor odznaczony, oddawał się także rytownictwu, w którym się doskonalił pod kierunkiem Barona Haller von Hallerstein. Wykonał kilkanaście małych wizerunków z własnego rysunku osób współczesnych w Berlinie, nie podpisując zwykle ich nazwisk, które zkażinąd tylko są nam wiadome. Zmarły r. 1832. w 58. roku życia, będąc namiestnikiem W. X. Poznańskiego.

*1. CJWCJ. Baron Haller von Hallerstein. Prinz Anton Radziwill *del. et fec. Berlin. 1804.* 8° małe.

*2. Popiersie mężczyzny (Warren) *A. R. N. ? 1804.* 4° małe.

*3. Popiersie mężczyzny z długimi włosami, wąsami i bródką (*Fr. Barbieri Guercino de Cento*). Po dług ryciny F. Bartolozzi. 4° małe.

*4. Popiersie kobiety. (Panna Adelaida de Sartoris). 8° małe.

*5. Popiersie mężczyzny. (Hümmel kapelmistrz) 8° małe.

*6. Popiersie mężczyzny. (Anciller Minister Pruski) 8° małe.

*7. Stary mężczyzna w mundurze z krzyżem zawieszonym, i harcapem z tyłu. *A. R. 1804.* (Ferdinand Xiąże Pruski) 8° małe.

*8. Mężczyzna z harcapem (Baron Binter). 8° małe.

*9. Mężczyzna w mundurze i orderach, z harcapem (Henryk Xiążę Pruski) 4° małe.

*10. Mężczyzna nie młody z harcapem. 8° małe.

*11. Popiersie mężczyzny. 8° małe.

*12. *Hanns Moritz Graf v. Brühl, Königl. Preuss. Oberst und general Chaussée-Bau Intendant. Geboren den 26ten July 1746. Gestorben den 31. Januar 1811. — Gez. vom Fürsten Anton Radziwill Durchl. —* Oval. fort. małe.

*13. *Le Commandeur Ruffo. — Le Pce Antoine Radziwill, del. I. Pffeffer fec. 1814. Viennae.* Fol. małe.

Wizerunek Xięcia Ant. Radziwiłła wykonał jego przewodnik w sztuce: Haller de Hallerstein *fec.* 4° małe. Popiersie z gwiazdą u fraka, z otoczeniem godeł sztuk pięknych.

Ow Baron Haller posiadał całkowity zbiór rycin Xcia. Radziwiłła; zbiór ten przeszedł na własność do gabinetu rycin prywatnego króla Saskiego, obecnie królowej Maryi wdowy w Dreźnie w pałacu Brühlowskim.

RAKOWIECKI TEODOR.

Pracował w Berdyczowie, w drugiej połowie zeszłego wieku. Znane są sztychy jego od r. 1768. do r. 1780. choć zapewne i w dłuższym czasie przeciągu pracował.

1. *Widok twierdzy Berdyczowskiej, szturmem dobywanéj.* — T. Rakowiecki sc. 1768. U spodu objaśnienia.

2. *Vera effigies B. serri Dei Jacobi Strzemie Archiepiscopi Haliciensis.* — T. Rakowiecki sc. 1771. Fol.

3. *Prawdziwy wizerunek Zbawiciela Pana krzyż dźwigającego.... w kościele Lwowskim OO. Karmelitów bos.* — T. Rakowiecki sc. *Berdyczoviae C. P. S. R. M.* 8°.

4. *Wizerunek obrazu Pana Jezusa w kościele OO. Karmelitów bos. w Warszawie. C. P. S. R. M.* T. Rakowiecki sc. 8°.

5. *S. Tekla* 8°.

6. *S. Franciscus Seraph.* 8°.

7. *S. Hiacynt.* 8°.

*8. *B. Josaphat Martyr Archi. Episc. Polocen. Ord. S. B. M.* — *C. P. S. R. M.* — T. Rakowiecki sc. 1774.... 12°.

9. *S. Fidelis Sigmaringa* 8°.

*10. *S. Erazm Biskup i Męczennik w potrzebach tak duszy jako ciała Patron doświadczony. C. P. S. R. M.* — T. Rakowiecki sculp. 8°. Do lepszych jego robót należy.

11. *S. Augustus C.* — *Nostra convers.* — 16°.

12. *S. Teressa aniolowi....* 8°.

13—20. Do dzieła o Najśw. Pannie Berdyczowskiej, ośm rycin, pod każdą zaś dwuwiersz łaćński i polski. — T. Rakowiecki sc. Fol.

21—22. Przy dziele: **Koronacya cudownego**

obrazu N. Maryi Panny w Chełmskiej katedrze.
W Berdyczowie r. 1780. ryciny:

a.) *Brama tryumfalna. G. P. S. R. M. T. R. sc. B. Fol.*

b.) *Facyata katedry Chełmskiej. Fol.*

Atoli z okoliczności owego obrzędu, wykonał więcej jeszcze rycin:

23. *Fajerwerk w dzień karonacyi N. P. Chełmskiej 1765 r. 15. Sept. Fol.*

24. *Ubranie facyaty katedry Chełmskiej. 1765. Fol.*

25. *Brama tryumfalna przed pałacem Starościńskim z herbem Rzewuskich. Fol.*

26. *Brama tryumfalna przed kancelaryą Ziemią Kosztem Ziemi Chełmskiej. — T. Rakowiecki Fol.*

27. *Brama tryumfalna przed cmentarzem katedry z herbami Potockich. T. R. sc. B. Fol.*

28. *Facyata katedry Chełmskiej obrządku Greckiego. Fol.*

29. *Civitas Chelmensis in Russia. Wyobrażenie Matki Boskiej i herb Województwa.*

30. *Brama tryumfalna na koronację cudownego obrazu Berdyczowskiego 1756. przez Janusza Tyszkiewicza. Fol.*

31. *Wnętrze kościoła podczas tego obrzędu. Fol.*

32. *Inna brama tryumfalna. Fol.*

33. *Inna, wystawiona przez Wojewodę Kijowskię. Fol.*

34. *Inna, wystawiona przez dowódców i wojsko Polskie. Fol.*

35. *Inna, S. Teodora i S. Jerzego. 1755.* Fol.
36. *Inna, Lubomirskiego.* Fol.
37. *Wizerunek cudownego obrazu N. P. Maryi Berdyczowskiéj. — T. Rakowiecki sculp. 1776.* Fol.
38. *Taż. — Sicut turis David....* Fol.
39. *Taż. — Concede solamen rogantibus 1754.* 4°.
40. *Taż. — Mater pulchrae dilectionis.* 8°.
41. *Taż. — Ave decor Carmeli.* 8°.
42. *Taż. — Z Papieżem i Aniołem.* 8°.
43. *Taż. — Z napisem Polskim.* 8°.
44. *Taż. — Corona sanctorum omnium. 1768.* 8°.
45. *Taż. — Cudowny obraz....* 16°.
46. *Taż. — Matko Chrystusowa.* 16°.
47. *Taż. — Refugium peccatorum.* 16°.
48. *Taż. — Jako tytuł do: Cathalogus religiosorum Carmel. 1790.* 8° na drzewie.
49. *Taż. — Jako tytuł do: Heliotropium. 1767* 8°.
50. *Matka Boska w Podkamieniu. Maria Mater Gratiae.* 16°.
51. *Chrystus na krzyżu. — Theod. Rakowiecki sc. et excud.* 4°.
52. *Inny. — T. R.* 8° na drzewie.
53. *Matka Boska w Kropiwny. 1784.* 8°.
54. *Chrystus na krzyżu. Amor meus crucifixus est. 1806.* 8°.
55. *Pius septimus Pont. Max. Porwany podczas mszy nad ziemię. — 1811.* Ow. 8°.

Dwie ostatnie rycinki naprowadzają na domysł, że było dwóch tego nazwiska rytowników Rakowieckich, dla wielkiej odległości dat robót.

REDLICH HENRYK.

Rodem z Warszawy, uczeń Szkoły sztuk pięknych Warszawskiej, stypendysta trzechletni Towarzystwa zachęty sztuk pięknych, wysłany za granicę celem doskonalenia się w rytownictwie, kształcił się w niem w Dreźnie, a następnie przez dłuższy czas w Monachium. Tutaj wykonał sztych z obrazu Rafaela, w Galeryi tamecznej znajdującego się, Matki Boskiej z Dzieciątkiem Jezus zwanego Madonna del Tempi, a podejmuje i inne sztycharskie prace. H. Redlich umarł w Paryżu w r. 1884.

REICHEL AUGUST.

Saxończyk, malarz i rysownik krajobrazów, zarazem rytownik. Spędził wiele lat w okolicach Krakowa, celem zdejmowania widoków z natury, a około r. 1825 znalazł opiekuńcze przyjęcie w domu Hr. Ignacego Wielopolskiego, w Pieskowej Skale, gdzie przesiadywał. Sześć widoków z Pieskowej Skály ryconych przez siebie na miedzi, wydał następnie w Dreźnie, przypisując je Wielopolskiemu: *Vues de la ville de Pieskowaskała dans le Royaume de Pologne dessinées d'après nature et gravées par Auguste Reichel.* 4°. Przedstawiają: Dwa razy zamek, dwa razy sławną tameczną skałę i dwa razy kaplicę S. Salomei, z odmiennych miejsc widziane. Wszystkie te ryciny oznaczone numerami porządkowemi i podpisem: A. Reichel f.

RENARD BENEDYKT.

W zbiorze Pawlikowskiego znajduje się rzadka rycina, którą nadesłano na wystawę krakowską, wykonaną w Rzymie roku 1711, a nosząca podpis sztycharza z wyrażeniem, iż jest Polakiem.

Prospetto della Rotonda e fontana nuovamente adornata coll'inalzamento della guglia dettagliadi S. Marto per ordine di N. S. Clemente XI. P. O. M. — Spodem herb i przypisanie. All'Emmo.... Cardinale Fabrizio Pauluzzi Segr. di Stato... servitore Filippo Barigioni. — Filippo Barigioni inv. et delin. — Benedetto Renard Polacco sculp. in Roma con lei de sup. l'A. 1711. Fol.

RICHTER KAROL AUGUST.

Biegły rytownik w Dreźnie, wykonał kilka rycin przedmiotów Polskich, a zwłaszcza widoków w Polsce przez swego brata Józefa z natury zrysowanych, który w Polsce stale osiadłszy, do śmierci w Warszawie zamieszkał.

*1. Widok pałacu w Puławach ze strony dziedzińca. *Vue du Chateau de Pulawy dessiné d'après nature par Joseph Richter gravé à l'eau forte par Charles August Richter. — Fol.*

*2. Widok kościoła w Puławach. — *Vue de l'Eglise à Pulawy. — dessiné d'après nature par Joseph Richter — gravé à l'eau forte par Charles August Richter. Fol.*

*3. Widok Marynek w Puławach. — *Vue de Marynki a Puławy, dessiné d'après nature par Joseph Richter. — Gravé a l'eau fort par Charles August Richter.* Fol.

4. *Pamiętka chwalebne go powrotu Wojska Narodowego po szczęśliwie dla oręża Polskiego odbytej kampanii 1809 r. Wdzięczni obywatele i mieszkańcy Warszawy... wystawili tę bramę tryumfalną obok złotych krzyżów na nowym Świecie....* Tej samej treści drugi napis po francuzku. — Zygmunt Vogel *rysował.* — Jakób Kubicki *budował.* — Carl August Richter *szttychował.* Fol. wielkie.

Jest jeszcze jego: Zamek w Zbąszyniu. 4°.

ROMANOWSKI A.

Rytował w samym początku XIX. wieku. Podpisywał się często tylko Roma.

Do dziełka: **Fundamenta reguł rysunkowych** ryciny. A. Romanowski sc. A. 1803.

Do dzienników gospodarskich Zamoyskich z lat 1803 i 1804 ryciny narzędzi gospodarskich.

RYBICKA.

Zdaje się być Polką, jeżeli nie Czeską.

Anna z Krakowa Terlecka, urodzona r. 1810. zgasła 1835. — Rybicka ryt. w Pradze staraniem M. Rościszewskiego. 12°.

Wieliczka, widok podług Fischera 8°.

KONSTANCYA RZEWUSKA z Xiążąt LUBOMIRSKICH.

Głowa starca, kwasoryt, owal, 8°. Spodem: *Constance Rzewuska née P^{sse} Lubomirska fait à l'Eau forte.*

Zdaje się, że Pawlikowski za Fuesslim jest w błędzie, przypisując tę pracę innej Rzewuskiej Rozalii, także z domu Lubomirskiej.

SAAL ISAAK.

Sztycharz Gdański za czasów panowania króla Sobieskiego i później, w mieście swem rodzinnem wiele pracujący, tak z rysunków własnych, jako też za celniejszymi tamecznymi malarzami.

1. Do dzieła **Heweliusza Machina Coelestis pars prima Gedani 1673** z rysunków Andrzeja Stecha wiele rycin, wielokrotnie wizerunek sławnego astronoma i widoki miasta Gdańska przedstawiających.

2. Do dzieła **Jacobi Braynii Gedanensis Icones exoticarum plantarum, Gedani 1678** z rysunków Andrzeja Stecha, różne kwiaty.

*3. Wizerunek botanika *Rudenika*, spodem 4° wiersz łaciński: *Non Suffenus erat Rudenickus...* Andr. Stech delin. J. Saal sculp. 4°.

*4. *Joannes Nixdorff Gedanen. Ictus A^o 1676.* Spodem dwuwiersz łaciński: *Nixdorff hic facie...* D. Schultz Pict. Reg. delin. — J. Saal sculp. 8°.

*5. Wizerunek lekarza *Jerzego Segera*. Spodem

4° wiersz: *Segeri haec vultum monstrat Tibi charta Georgi...* J. Saal sculp. 4°.

*6. Wizerunek *Westhofa* konsula. Spodem 4° wiersz: *Titiusa: Fabricium grato... Westhoffi vultus... Consule... utroq. Gedanum, utrumq. Hamburgo...* J. Saal delin et sculp. Fol.

7. *Joannes III. D. G. Rex. Pol.* — Spodem 4° wiersz łac. i takież niemiecki: *Frustra Roma suos extollit...* J. Saal del. et sculp. 1697. Fol.

*8. *M. Mich. Falck Past. Catharin. et olim Prof. P. A. C. 1676. aetatis 54. Ministerii 24.* — A. Stech delin. J. Saal f. 4°

9. *Brodeck Nicol. Consul Gedan.* J. Saal sc.

10. *Botsacus Joh.* — J. Saal sc.

11. *Fabricius Consul.* J. Saal delin. et sc.

12. *Schliffius Pomeran. Consul Gedan.* J. Saal del. et sc. Fol.

13. *Wahlen Joh. Gedan.* J. Saal del. et sc. Fol.

*14. *Bataglia seu acies exercitus Poloni congressuri cum Turcis et Tartaris ad. opp. Zorawno 29. 7^{bris} A. 1676...* *Joannes Roode delineavit S. R. M. Poloniae Architectus.* J. Saal sculpsit. Arkusz duży podłużny. Jest nowe odbicie w wydaniu Kon. Hr. Tyszkiewicza.

15. *Półów cudowny. Raphael Urbinus pinxit.* G. Chasteau exc. J. Saal. Fol.

SABATOWICZ JAN.

Rytował w Polsce w pierwszej połowie XVII wieku również twierdzy Pawlikowski (Czasop. Lwo. 1830 I.

93) co do gładkości rylca, jak i doskonałości rysunku, dobrze.

Przywodzi zaś jego ryciny:

Sebastyan Wolski.

Paweł Wolski.

Jan i Ewa Kochanowscy.

Zuzanna Owadowska.

Piotr Dunin, w zbroi.

Tenże w ubiorze zwyczajnym.

Jest jego rycina do panegiryku z wyobrażeniem dwóch niedźwiedzi ze skrzydłami. *Amor addidi.* 4°.

SAUNDERS JÓZEF.

Professor sztycharstwa i historii sztuk pięknych w Uniwersytecie Wileńskim. Urodzony w Londynie 1773 r. gdzie zapewne nauki pobierał. R. 1796 był w Petersburgu w służbie Rossyjskiej przy Ermitażu jako rytownik. R. 1810 powołany na profesora do Wilna, wykształcił tu kilku zdolnych rytowników. R. 1819 wyjechał do Włoch dla poratowania zdrowia, w r. 1821 otrzymał uwolnienie od służby z pensją emerytalną, a umarł r. 1830. W czasie pobytu w Wilnie pisywał o artykułach Polskich, w Dzienniku Wileńskim wiadomość o Szymonie Czechowiczu; nadto pisał po Angielsku wiersze. Jako sztycharz mało co wykonał, lubo prace te jego zdolność wykrywają.

*1. Na tytule dzieła: **Myśli o pismach Polskich, w Wilnie 1812.** 8° jest jego rycinka w owalu Mędrca, *Damel del. Saunders sc. Vilno.*

2. Wizerunek Rustema malarza i profesora. 4°.
3. Tytuł do dzieła: Minerwa wieńcząca J. Zamoy-
skiego, podług Damela. 1812. 8°.
4. Niewiasta czytająca przy lampie, rycinka owal 8°.
5. Rycinka owal. *Et meminisse juvabit.* 1812.
Vilna.
6. Wizerunek *Fryderyka Niszkowskiego* Profes-
sora Chirurgii, pięknie wykonany.

SCHREJ J.

W połowie wieku XVIII rytował w Krakowie.

SCHROEDER NATANIEL.

Patrycyusz Gdański naukom i sztukom z zamiłowaniem oddający się. Odbywał podróże zagraniczne, był kawalerem orderu S. Marka, a umarł roku 1685. Jako lubownik sztuki zatrudniał się sztycharstwem z średnim powodzeniem, z własnych rysunków rytując różne allegorye: na śmierć króla Michała Wiśniowieckiego, na wybór króla Jana III, na wesele Gottfrieda Reggera, na zaślubiny Konstantego Ferbera r. 1671, śmierć nawiedza lekarza i inne. Wykonał także udatnie czarną sztuką wizerunek własny.

SCHÜLTZ D.

O tym Gdańskim malarzu, rysowniku i biegłym sztycharzu, około r. 1680 pracującym, powiedziane jest

w Słowniku Malarzów. Trzy tylko jego ryciny znane są, przedstawiające, tak jak i obrazy jego, ptaki, odznaczone pilnem uważaniem natury i wyższą w wykonaniu zdolnością. Są te prace wcale rzadkie, wielce cenione, a przeto w handlu drogie. Na jednéj z nich paw oskubany z piór, podpisał się D. Schültz, zatem nie trzeba go mięszać z Schultzem Danielem Jerzym, prawie mu współczesnym Gdańszczaninem, takż sławnym malarzem portretów, umarłym w Gdańsku roku 1686. Nagler w drugim swem dziele: die Monogrammisten II, 523. zdaje się upatrywać różnicę między D. Schültzem, a Schultzem Jerzym Danielem portrecistą, a mnie ma że tenże roku 1686 już nie żył. Powiada Nagler, że rycina D. Schültza Pawia z piór oskubanego jest powtórzona w kopii, ale mniejszój. Przytacza nadto rycinę z kurami i kaczkami, a monogrammem zgłosek D. S. f. tudzież rycinę największą kur, do których zakrada się kot, lecz bez znaku lub podpisu. Twierdzi też Nagler, II. 521. że do dzieła **Museum Gottwaldianum**, z rysunków *Andrzeja Hocha* Gdańszczanina, wykonał *D. Schultz* niektóre ryciny muszli i innych wodnych stworzeń, na których są cyfry S. D. S.; lecz to jest mylne, bo te ryciny są Samuela Donneta Gdańskiego sztycharza, co Nagler sam prostuje w dodatku II. 1092. Powtórzymy tu jeszcze, jako dowód różnicy dwóch artystów, że na rycinach wizerunków przez Falcka i W. Hondiusa wykonanych za malarzem Danielem Schultzem, wypisany jest on zawsze *Schultz*, a nie *Schültz*, jak się podpisywał sztycharz.

SCOTTUS KAROL.

Sztycharz Gdański w końcu XVII. wieku. Do dzieła *Hebdomada Sancta*, Gedani 1692. sztychował za X. Niwiskim Świętosławem Zygmuntem, Jezuitą (zmarłym w Krakowie 1700 r.) wizerunki *Wojciecha Konstantego Brezy* Woje. Kaliskiego i jego żony *Teresy Konstancyi z Opalińskich*. Nadto wizerunki Świętych.

SIARCZYŃSKI JAN KANTY.

Pracował w Zamościu w XVIII. wieku, z rysunkiem wcale udatnym.

1. Rys okolicy Zamościa. J. K. Siarczyński *sc. Zamości*. Fol.
2. Herb Jastrzębiec. Joan. Cantius Siarczyński *sc. Zamości*. Fol.
3. *S. Joannes de Deo*.... 12°.

SIEMIŃSKI LUCYAN.

Znakomity ten pisarz zabawiał się niekiedy rytownictwem, jak to dowodzi mała rycinka jego: Dziecko siedzące przed klatką, naśladowanie udatne z Płońskiego ryciny, lecz w odwrotnym kierunku przedstawione, z podpisem Lucian.

Jest jego także wizerunek Konstantego Gaszyńskiego. 8°. kwasoryt.

SIERAKOWSKI Hr. JÓZEF.

Urodzony r. 1765, w służbie publicznej od r. 1796, a w niej odznaczony, Radzca Stanu, zmarły w Warszawie d. 28 Maja 1831 r. Mąż uczony i sztuk pięknych znawca, sam wykonywał rysunki i sztychował. Na wystawie Warszawskiej z r. 1819 znajdowały się próby takowych prac jego.

* Jest u mnie piękna jego aqua tinta, nie opatrzona podpisem: Eneasza opuszczający Troję. Fol. małe.

* Głowa młodzieńca, podług Guercino. *Gravé par Joseph Sierakowski d'après Guercin.* Fol. małe.

Nova Chalcographiae applicatio per Josephum Comitem Sierakowski inv. A. 1810. 8°.

R. Weigel, Kunstcatalog, zeszyt 19, 1847, str. 88, przytacza trzy jego ryciny, aquą tinta z roku 1810, a mianowicie:

Gemmy. 4°.

Ułamek papyrusa. 4°.

Rycerz w rodzaju S. Rosa. 8°.

SIEROCIŃSKI WINCENTY.

Rodem z Wołynia, niemowa, będąc w Warszawie w zakładzie Głuchoniemych, uczył się rytownictwa od Krethlowa i znaczne zrobił postępy.

SKOWROŃSKI GRZEGORZ.

Drzeworytnik krakowski z pierwszej połowy XVIII wieku, atoli prac mało udatnych.

1. *Litania Lauretana*, z figurkami N. Panny Na pół arkuszu.

2. S. Tadeusz, na dwóch arkuszach *A. D. 1746*, własną ręką Grzegorza Skowrońskiego.

3. *Chrystus Pan*. Spodem wiersz: *Kto chce na świecie żyć...* Na arkuszu.

4. *Pan Jezus Dowiański*. Na arkuszu.

Są i inne jego drzeworyty Świętych.

X. SKRZYCKI MAURYCY *Karmelita*.

Pracował w Wilnie z początkiem bieżącego wieku.

1. *Angieli*. F. Vioira *Portuensis invt.* Mauritius *Carmelita sculp. Vilnae*. Owal. Fol. Dwaj Aniołowie. — Tę rycinę znamy z odbicia Konst. Hr. Tyszkiewicza. Zdaje się, że i następna odbita obok, lubo bez podpisu, jest tegoż rytownika.

2. *Matka Miłosierdzia*. Fol. — Matka Boska z Dzieciątkiem.

3. *Kalendarz nieustający*. Mauritius *Carmelita Discalceatus scul. Vilnae 1801*. Joseph Perli *excud.* Fol. Cztery arkusze.

4. Widok starożytności. 4°, sposobem czarnym. Podług Izzydora Weissa, zwaliska.

5. S. Józef. 8°.

6. *Vera effigies B. V. M. Zyrovicensis*. 8°.

ŚLAWECKI W.

1. Tytuł do dzieła: **O przyjaźniach i przyja-
ciołach, przez O. Maczuskiego, *sztych.* W. Sła-
wecki *szkoły sztych. Uniw. Wileń. 1817. 8°.***
2. *Witold W. X. Lit. 8°.*
3. *Trembecki. Owal. 8°.*
4. Kilka drzeworytów na jednym arkuszu. 1820.
Fol.

ŚLAWIŃSKI J.

Litografował i rytował cokolwiek w Warszawie, mappy i inne.

*Olsztyn zamek w r. 1807. Rys. Pr. Vogel. —
Ryt. J. Sławiński. Mała rycinka.*

*Matka Boska z Dzieciątkiem Jezus i S. Janem.
1828. Fol. Wykonał Sławiński pod kierunkiem
Krethlowa.*

ŚLUŻYŃSKI.

W zbiorze Pawlikowskiego jest jego piękna ryci-
na, która znajdowała się na Wystawie Krakowskiej.
Spis tak o niej i samym rytowniku mówi:

Święta rodzina. Matka Boska stojąca trzyma na
pasku Dzieciątko Jezus, siedzące na bogato rzeźbionj
ławce kamiennj; obok niego mały S. Jan Chrzciel
klęczy z krzyżykiem; w głębi zwaliska i S. Józef ze
świecą. — Fol. Rycina prześlicznie wykonana. Po-

dług zapisku Gw. Pawlikowskiego, rytował tę Madonnę z obrazu Rafaela Służyński trompeter (trębacz?). W roku 1812. był na wyprawie Napoleońskiej w Moskwie, z kąd już nie wrócił, a w torbie miał nosić blachę nad którą pracował. Więcej nic się o nim niewie.

SNOPKIEWICZ C. S.

Rytował we Lwowie przy końcu XVII wieku, mizernie. Jego jest rycina do panegiryku: *Leopolis contra Ottomannum et Tartarum Ser: Joanni III R. Pol. a Leoburgo Metropol. Russiae dicata.* 4°.

SOKOLNICKI MICHAŁ.

Generał wojsk Polskich, urodzony r. 1760. w Poznaniu, zmarły r. 1816. w Warszawie. Jest jego sztych kolorowany:

Thomas Jefferson A. Philosopher a Patriote and a friend Dessiné par son ami Thadée Kosciuszko et gravé par M. Sokolnicki. Fol.

SOKOŁOWSKI JAKÓB.

Ur. 1784 † 1837. Odznaczony ten rysownik i malarz akwarelli, trudnił się także czasami rytownictwem.

Aktorowie Warszawscy w rolach:

1. *Zdanowicz w roli Nikity — Zamek na Czorsztynie.* I. S. w monogramm związane *deli. et sculp.* 8°.

2. *Dmuszewski w operze Jadwiga.* — J. Sokołowski fecit. 8°.

3. *Dmuszewski w roli Bojomira. Zamek na Czorsztylinie.* — I. S. w monogrammie del. et sculp. 8°.

4. *Wolski w roli Tarnowskiego. Barbara Felińskiego.* Piwarski del. J. Sokołowski sc. 8°.

5. *Kudlicz w roli Boratyńskiego. Barbara Felińskiego* 8°.

Ryciny do Pustelnika z Krakowskiego Przedmieścia, Witowskiego:

1. *Katarynkarze.* J. Sokołowski f. 8°.

2. *Koldry, kolderki.* 8°.

3. *Garnki, garnuszki, rynki.* J. Sokołowski f. 8°.

4. *Orzechy Włoskie, orzechy.* J. Sokołowski f. 8°.

5. *Cebuli, czosnku, koszalki, sieci.* J. Sokołowski f. 8°.

6. *Daniele w lesie.* — J. S. w monogrammie. 1823. 8°.

7. *Żubr litewski.* — 1822. 4°.

8. *Widok Białowieży.* 4°.

9. *Polowanie.* 4°.

Ubiory wojskowe sześć sztuk: 1. *Pułkownik Weteranów.* 2. *Weteran.* 3. *Urzędnik zdrowia.*

SOWIŃSKI TOMASZ.

Jest jego *Matka Boska Kamieniecka.* 4° wiersz.
Mocny Puklerzu.... 8°.

SPINDLER ANTONI.

Żyjący w Krakowie, zięć Adama Gieryka, od którego uczył się rytownictwa. Powiada o nim A. Grabowski w Ikonografii swój, że z blach miedzianych teścia, wycierał jego nazwisko, a podkładał swoje. Pokutuje za śmiałość ręka, za powtarzane fałszowanie pieńędzy papierowych. Ryciny więc jego może po większej części są skradzioną pracą A. Gierika.

1. *Prawdz. wizerunek ukrzyż. Jezusa..... sc. et exc.* An. Spindler. 8°.

2. *Pan Jezus i Najśw. Panna na korytarzu OO. Reformatów w Krak.* 8°.

3. *N. Panna Marya w Gidlach.* 8°.

4. *N. Panna Różańcowa w kaplicy OO. Dominikanów Krak.* 8°.

5. *Obraz N. Maryi Panny w Minodze.* 8°.

6. *N. Panna Mirowska.* 8°.

7. *B. Bronisława.* 8°.

8. *Mappa wolnego miasta Krakowa.* K. Bełcikowski delin. w Krakowie 1827. Wysztych. Antoni Spindler. Fol.

*9. *Najświętszego Jezusa Chrystusa y Maryi Matki Jego cudowny obraz podczas powietrza y w różnych uciskach w Konwencie Krakowskim WW. OO. Reformatów Malopolskich na Krużgankach łaskami słynący.* Scul. et excud. A. Spindler. Fol. małe.

SPÖRL JAN.

Robił drzeworyty w Warszawie, w drugiej połowie XVIII wieku.

ST. JÓZEF.

Skrócenie niewiadomego nazwiska. Wykonywał zdolnie różne ryciny. Jedna z nich z r. 1624. zamieszczona przy dziele Grzegorza Szornela Jezuity, wydaniem w Kaliszu.

STACHOWICZ MICHAŁ.

Malarz Krakowski, którego życiorys w Słowniku Malarzów; trudnił się także rytownictwem, wszakże nie z wielkiem powodzeniem.

1. *Wizerunek prawdziwego obrazu Najśw. Jezusa i Matki Jego Maryi cud. słynący, na krucygankach w konwencie Krak. OO. Reformatorów.* — Stachowicz del. et sc. Fol. małe.

2. *Założenie mogiły Tad. Kościuszki d. 16 Paźdź. r. 1816.* M. Stachowicz del. et sc. 4°.

3. *Mikołaj Wierzynek rajca Krak.* 8°.

4. *Mikołaj Gerlak Krakowczyk.* 8°.

5. *Zeltner przyjaciel Kościuszki.* 8°.

6. *Wniście do Sali Jagiellońskiej* 8°.

7. *Srebrny Kurek szkoły strzeleckiej Krak.* 8°.

Na litografiach przez siebie wykonanych wojska

z r. 1794 podpisał: M. Stachowicz sc. chociaż to nie są ryciny.

STECKEL TOBIASZ.

Rytował w Krakowie w drugiej połowie XVII wieku. Twierdzi o nim Pawlikowski, że umiał rysować, lecz źle rylcem władał, podpisywał się też *Schtekel*.

1. *S. Hyacinthus Odrovasius principalis Hierarchius, universalis Regni Poloniae Patronus.* — Tob. Steckel fecit Cra. fol.

2. Brama otwarta, nad nią trzy wieże, w środku Orzeł z herbem Janina. — Tob. Ste. fec. 8°.

3. Do dzieła **Sebastjana Piskorskiego: Flores vitae B. Salomeae Virginis. Cracoviae 1691. 4°.** (którego drugie wydanie 1735. Varsaviae 1735. typ. **Sehol. Piar.**) 22 rycin ze znakiem rytownika T. S. są zapewne pracą *Tobiasza Steckla*.

4. Rycina do panegiryku: **A. D. 1666. Virga Dilectionis....** Przedstawia Jana Pieniążka Woj. Sieradzkiego. — Tob. Stekl fecit. Fol.

5. *Divus Hiacinthus Regni Pol. Patronus.* Tob. Stekl fecit. Fol.

*6. Tenże S. Hiacynt trzyma rozpięty płaszcz, na nim Orzeł Polski z tarczą Sobieskiego i rozszanymi herbami. Spodem bitwa z Turkami. U góry dwa wyobrażenia Matki Boskiej, pod którymi godła Papieżkie: jedna wieńczy Świętego koroną, druga wieńcem; od pierwszej napis: *Orationes tuae fili Hiacinthi nobis sunt pergratae*; od drugiej napis: *Meus candidus*

dilectus. Tob. Schtekel *sculpsit* Fol. Zdaje się być rycina do jakiegoś dzieła, a mianowicie do Frydrychowicza S. *Hiacinthus Odrovasius*... 1687, w którym to dziele jest 7 rycin z podpisem Tob. Schtekel *sculps.*

STRZAŁKOWSKI KONSTANTY.

Pracował w Rzymie, a może był Xiędzem. Więcej o nim nic nie wiadomo.

1. *Sanctis. Virgo Maria Cracoviae in Eccl. PP Carmelitarum*... *Scul. Romae* Fr. Constantinus Strzałkowski. 8°.

2. *Effigies religios. P. M. Eliae Neyman Poloni Ord. F. F. B. V. Mariae de Monte Carmelo*. — *Scul.* Fr. Constantinus Strzałkowski. 8°.

3. Tenże obrazek w mniejszym formacie.

STRZEGOCKI.

W Krakowie. Jest jego kwasoryt Wizerunek mężczyzny. Owal. 8°.

STRZELBICKI T.

Powiada o nim Pawlikowski, że rytował dosyć pięknie w Poczajowie. W zrobionej przez niego 1773 na wielkim arkuszu rycinie tamtejszego obrazu Matki Bożej i dodanych z własnego pomysłu ozdobach, rysunek należycie jest zachowany. Tyle o nim u Pa-

wlikowskiego (Czas. Lw. 1830. I. 99), który mylnie kładzie głoskę imienia J.

A. Grabowski w Ikonografii w Bibl. Warsz. przywodzi jego ryciny jak następuje:

1. *Najśw. Panna Marya w Poczajowie*, z napisem Ruskim Szelbicki (*sic*) scul. w Poczajowie.

2. *Wizerunek obrazu N. P. Maryi w Czernichowie łaskami słynny w Cerkwi paroch Ruskiej*. T. Strzelbicki sculp. w Czernichowie. Fol.

3. *Imago vetustis. Mariae V. de Guadelupe Codnensis ex originali manu D. Lucae elaborata....* T. S. scul. Poczajov. 8°.

Jest jeszcze jego:

Matka Boska w Zyrowicach. 8°.

S. Piotr i S Paweł, z widokiem kościoła. 4°.

STWOSZ WIT.

Sztychy jego nieznaną są dziś rzadkością, zaledwie po jednym, a niektóre najwięcej po dwóch lub trzech exemplarzach znane, dochowujące się w najznacniejszych tylko publicznych zbiorach. Opis onych cząstkowy podali dawniej Bartsch, *Peintre graveur* VI. 66; Brulliot II. 2832; zupełniejszy Nagler, *Künstlerlexicon* XVII. 430. W nowszych czasach udokładnił spis rycin Stwosza Passavant, *le Peintre graveur* II, 152; tudzież za nim idący Nagler, w drugim swem dziele *die Monogrammisten* II, 896. Z tego wszystkiego, a zwłaszcza z widzenia własnego, ułożyć się dał opis sztychów Stwosza poniższy:

1. Zmartwychwstanie Łazarza. W pośrodku Łazarz z grobu powstający, którego błogosławi Chrystus otoczony uczniami. Wiele innych osób obojęd płci obecnych. Grabarz z łopata, pod nim monogramm znany Stwosza z głoskami f. S. W głębi domy i kaplica. — W zbiorze rycin Królewskim w Dreźnie w takimże w Monachium.

2. Ciało Chrystusa rozciągnięte po zdjęciu z krzyża; podpira je klęcząca Marya i całuje twarz martwą S. Jan zdejmuje cierniową koronę. Spodem pośrodku monogramm, głoski f. i odosobniona S. — W Dreźnie, Monachium i w Wiedniu.

3. Matka Boska stojąca z Dzieciątkiem na lewym ramieniu; w prawej ręce trzyma jabłko. Spodem monogramm. W Monachium i w Wiedniu.

4. Matka Boska stojąca z Dzieciątkiem na lewym ramieniu, w prawej ręce trzyma różę; obszerny płaszcz spada i zakrywa jej nogi. Z lewej strony monogramm. Jedyne exemplarz w British Museum.

5. Matka Boska siedząca w izbie, z Dzieciątkiem Jezus na rękach. Dziecię podnosi prawą rączką lewą swą nogę. Przez okno widać krajobraz. Spodem z lewej strony monogramm. Rogi górne ryciny są zaokrąglone. — W Monachium. W spisie rycin licytacyjnym Ottleya była ta rycina zamieszczona, a sprzedana za 5. Ł 5. szel. niewiadomo komu.

6. Święta Rodzina w izbie sklepionej Matka Boska siedzi z lewej strony szyjąc szatę; Dzieciątko Jezus u jej stóp bawi się jej płaszczem; z prawej strony Józef zatrudniony robotą ciesielską. U spodu z lewej

strony monogramm i głoski f. S. W Dreźnie, w Monachium i w Paryżu.

7. Cudzołożnica przed Chrystusem. Z lewej strony stoi Chrystus, przy nim S. Piotr; niewiasta klęczy kilku mężczyzn z kamieniami w rękach. Spodem z lewej strony monogramm i głoski f. S. — W Monachium.

8. Ścięcie Apostoła. (Passavant zowie go S. Pawłem lub S. Jakóbem, Nagler pisze S. Jakób) Święty klęczy z zawiązanymi oczami, obrócony w prawo, przed nim skała, oprawca stojący za nim, unosi duży miecz zamierzając się do zadania mu ciosu. Spodem z prawej strony monogramm dzielący głoski f. S. W Monachium, w Berlinie, w zbiorze Meyera, nadto w zbiorze moim, nabyta rycina od Rudolfa Weigla w Lipsku nazwana przez niego Ścięciem S. Jana.

9. Męczeństwo S. Katarzyny. Klęczy obrócona w lewo; za nią oprawca z mieczem spuszczonej. Z lewej strony skały i rozbite koło. W górze ku środkowi monogramm z głoskami f. S. W Monachium.

10. S. Genowefa. Stojąca, trzyma w obu rękach zapaloną świecę czyli gromnicę. U spodu z lewej strony monogramm. — W Monachium.

11. Kapitel gotycki zdobny w liście, na tle białem. Po lewej stronie u dołu monogramm. — W British Museum. W Monachium.

12. Maski wykrzywająca się (grimacier, frazenhafte) pod Ciborium o pięciu gotyckich strzałach. Bez monogramu, lecz zdaniem Passavanta niezawodnie Stwosza robota, a nie wyraża gdzie jest i gdzie widział.

13. Chrystus uzdrawiający chorych, z monogrammem. W księgozbiornie Cesarskim w Wiedniu, fol. Oglądał A. Grabowski. (Kraków, wyd. 5-te 1866, str. 373.)

Pan Alex. Lesser dał w Tygodniku Illustrowanym z r. 1863. Nr. 196. str. 246. opis 13 rycin Stwosza znajdujących się w zbiorze rycin Monachijskim, a przytoczonych wyżej. Powiada, że na niektórych jest wyrażona data, rok 1492, lubo nie wymienia na których. O tem wcale nie wiemy, a ryciny takowe z téj daty byłyby wykonaniem w Krakowie, bo w tymże roku jeszcze tam artysta nasz bawił.

STYPUŁKOWSKI.

Żyjący rytownik, pięknie wykonywający kwasoryty w Paryżu postaci ludowych.

*1. Komissioner z listem w rękę. — Stypułkowski. *St. Monnier.* 8°.

*2. Komissioner z kaszkietem w rękę. Stypułkowski. *Gavarni.* 8°.

SUCHODOLSKI PIOTR.

Rytownik żyjący. Są jego piękne kwasoryty, wydane w Paryżu, scen z kozaczyzny.

SURMACKI JAN.

Pracował w połowie XVII wieku, ale bez znajomości rysunku. Pawlikowski przywodzi jego Wizerunek Władysława IV podług Rubensa, 1650.

Surmacki Jan.

Pracujący w połowie XVIII wieku, ale nie zaletnie.

1. S. Józef z dzieckiem Jezusem, w około znaki zodyaku. Jan Surmacki. 12°.

2. *S. Joannes Cantius Polonius. S. Th. D.* Tenże 8°.

*3. Orzeł trzymający okrąg z wyobrażeniem S. Jana Kantego. Bez napisu. Joannes Surmacki scu. 4°.

4. S. Roch. — *S. Rocho ora pro nobis.* 8°.

5. *Sancta Wilgefortis.* 12°.

*6. S. Zofia z córkami swemi męczenniczkami: Wiara, Nadzieja, Miłość. Jan Surmacki sc....

Nadto herby do panegiryków: Junosza, Pogoń.

Do dzieła Jana Frid. Hr. Sapiehy *Adnotationes historicae de origine.... ordinis equitum Aquilae Albae... Coloniae apud Adamum Cholinum 1730.* 4°. wykonał objaśniające ryciny jak następuje:

1. *Augustus II Rex Poloniae.* — Jan Surmacki. 4°.

2. *Lechus Primus Princeps Poloniae et insignium ordinis Aquilae Albae author.* 4°.

3. *Premislaus II Rex Poloniae Dux Pomeraniae ordinis Aquilae Albae inventor ex antiquissimo prototypo delineatus.* 4°.

4. *Vladislaus Locticus Rex Poloniae institutor ordinis heroici Aquilae Albae A^o 1325.* — J. Sur. scul. 4°.

5. *Collare seu torquis equitum Conceptionis Imma-*

culatae Virginis Mariae et Aquilae Albae a Vladislao IV Rege Poloniae institutorum. — Jan Surmacki scul. 4°.

6. *Vladislaus IV D. G. Rex Poloniae.....* Jan Surmacki scul. 4°.

7. *Eques modern. ordinis Polonici Aquilae Albae.* — J. Sur. scul. 4°. Jest to wizerunek pisarza dzieła J. Fr. Sapięhy.

8. *Vera delineatio Crucis Aquilae Albae....* Jan Surmacki scul. 4°.

9. *Vera delineatio Stellae ad latus Equitis existensis.* Jan Surmacki scul. 4°.

10. Herb Państwa pod koroną na gwieździe, otoczony łańcuchem orderowym. Jan Surmacki scul. 4°.

11. *Torques Variorum Ordinum principiorum, nunc vigentium genuine delineati.* 4°. Kształty 30 orderów.

SURMACKI MICHAŁ.

Z kilku tego nazwiska rytowników, on jeden pracujący w Krakowie w połowie XVIII wieku, więcej znał rysunek i lepsze wydawał płody, jak to o nim twierdzi Pawlikowski.

1. *Devotiss. Jesu Christi imago et Sanct. Matris ejus.... in Eccl. S. Trinitatis Iwanow.* — Michael Surmacki sc. Cracov. 12°.

2. Pan Jezus ukrzyżowany. M. Surmacki sc. Cracov. Fol.

3. *S. Hyacinthus C. O. Praed. P. R. P. Sit tibi cura mei....* 4°.

4. *Josephus Vandalinus S. R. I. et in magna Konczyce et Ossownica Comes Mniszech Cast. Crac.* Fol.

5. Do dzieła X. Jacka Kliszowskiego: *Życie zachodnich krajów Apostoła S. Wincentego Ferrar.* w Krakowie 1750. 4°. wykonał 29 rycin ze zdarzeń życia tego świętego. M. Surmacki *sc. Cr.*

Rytował nadto do różnych ksiązek pojedyncze herby.

SURMANDA JAN.

Do dziełka *Exitum Hilarium.... 1751* w Krakowie, karta tytułowa rycona nosi podpis Jan Surmanda *sc.* Czy może jest to ówczesny Jan Surmacki?

SWACH ANTONI.

Czech rodem, brat Adama w Polsce osiadłego i wiele pracującego malarza i snycerza. I on także długoletniem w Polsce zamieszkaniem, tutejszokrajowcem został, będąc przez lat 34 braciszkiem u XX. Franciszkanów. Urodzony około r. 1656 umarł w Sierpniu 1709. Był on biegłym snycerzem, a trudnił się sztycharstwem. X. Ludwik Miske w rękopiśmie *Synoptica. relatio Conventuum*, powiada o nim przy opisanii OO. Franciszkanów w Poznaniu, że wiele obrazków i genealogiczne drzewa rytował, a tem sobie łaskę u wielu wyjednał.

1. Brama tryumfalna, nad którą dwa maleńkie

wizerunki: *Screniss. ac invict. Joan. III Poloniae Regi Triumphatori semp. Aug.* Fr. Antonius Swach *O. M. C. fecit.* Fol.

Mówi Pawlikowski, że do lepszych dzieł jego należy wizerunek Jana III i jego żony. Zapewne powyższa rycina.

2. Rycina z 13 wizerunkami małemi rodu Święcickich. *Moribus ex vestris multi-plicatus honor.* Fr. Antonius Swach *O. M. C. fecit.* Fol. małe.

3. **Herbarzyk Polski** na 160 stronnicach, rytował 1705 r. „Br. (at) Antoni Swach Zakonu S. Franciszka, Min. Conventualium *scul. et exc.*“ w Poznaniu w malenkiem formacie dziełko chalkograficzne, bardzo już dziś rzadkie.

4. *Pałac wieczności 1707.* 50 rycin królów Polskich i Rakoczy na koniu. 4°.

5. Dwie ryciny do panegiryku: Wizerunek owalny, *Scuta Viri tegimen.....* Orzeł zabijający Lwa, *Major omni triumpho....* 4°.

SZCZERBOWSKI FR.

X. Karól Antoniewicz. 8°. kwasoryt.

Tegoż Plan Krakowa, w kwasorycie.

SZCZYRSKI J.

Z dziełka drukowanego r. 1683 odszukał J. I. Kraszewski dwie tego sztycharza prace:

1. *Matka Boska w Sobotnikach.* 4°.

1. *Herb Radziwiłłów.* 4°.

SZRETTER A. L.

Żyjący zdolny sztycharz, uczeń A. Oleszczyńskiego. Do wydania w Poznaniu Żupańskiego Maryi A. Malczewskiego 1867 fol. jedna z rycin za rysunkiem A. Zaleskiego, podpisana Sc. A. L. Szretter *polonus*. Fol. małe.

SZUKAŃSKI.

Tadeusz Kościuszko. Dwuwiersz łaciński podpisany M. L. *Szukański fec.* 12°.

Wcale dobra rycina, lecz więcej prac jego nie mamy.

SZYMONOWICZ JERZY.

Odznaczony ten malarz i sztycharz, pracujący za czasów króla Sobieskiego, bardzo szczupłe pozostawia nam o sobie wspomnienia, chociaż to co z robót jego dotrwało, wykazuje artystę wielce uzdolnionego. Pochodził on z rodziny dawniej Lwowskiej Ormiańskiej, a wedle X. Boracza (*Żywoty Ormian* str. 411) był malarzem króla Jana Sobieskiego i mieszkał we Lwowie, gdzie go król r. 1675 od wszelkich jurysdykcji i opłat uwolnił. Wszakże z prac jego malarskich ślad dziś nawet żaden nie pozostaje. Przebywał on w Rzymie, czas zdaje się dłuższy, gdzie w sztuce doskonalić się musiał i gdzie też piękne wykonywał sztychy, które

jako nie zaginione, o wysokości jego sztuce biegłości świadectwo nam dają. Z nich to, powiada J. Piwarski (Gazeta Liter. Warsz. z r. 1872 Nr. 42) pokazuje się, iż równie musiał być dobrym malarzem, bo pewność rysunku i harmonia sztychu, odpowiadająca kolorystyce obrazu w przedmiocie historycznym, jasno tego dowodzi.

Z pomysłów jego sztychował w Krakowie *Jan Alexander Gorczyn*, jako też jego wizerunek z rysunku *J. Ch. Proszowskiego*.

Z prac Szymonowicza znane są dziś tylko sztychy w 6 arkuszach w Rzymie wykonane, wielkiej także kompozycji mitologicznej w obrazach ściennych Łukasza Baldego. Na tych rycinach spodem podpisy *Laz Bald inv. et pinx. Georg. Szymon. delin. et sculp.* na jednej zaś przypisanie sztycharza Xięciu Liwiuszowi Odescalchi pod datą: *Roma 29 Novembre 1682.*

SZYSZKOWSKI P.

Pracujący w Częstochowie, zdaje się rycinki kościelne.

S. Bielta. 8°.

SZYTKAWSKI A. J.

Przytacza Pawlikowski za Fuesslim dwie jego ryciny psów na ćwiartkach, lecz o nim nic więcej nie wie.

Jest rycina oznaczona *Szy. Ant.* przedstawia *S. Elżbietę*, z modlitwą: *o Boże miłosierny....* 4°.

TARASOWICZ ALEXANDER.

Pracował w Wilnie z pewną zdolnością, w drugiej połowie XVII wieku. Pawlikowski pisze go mylnie Tarasiewicz.

Tablica genealogiczna rodu Połubińskich. — *Jaśnie Oświeconemu Xiążęciu JMci z Lubin Alexandrowi Hilaremu Połubińskiemu Marszałkowi Najwyższemu W. X. L.... Anno Dni 1675 Junii 2 offert F. Michael Woyńilowicz S. T. D. O. P.* — Alexander Tarasowicz sculpsit anno 1675 w Hłusku. Na ogromnym arkuszu, mnóstwo małych postaci wizerunków, odbionych. Są tej ryciny i nowsze odbicia.

Do dzieła **Różany wianek Xięcia Alexandra Połubińskiego**, wydanego w Wilnie fol. 1677 po łacinie, a także i po Polsku, wykonał 40 pięknych rycin, które jak całe dzieło wielką są dziś rzadkością. Posiadał je w swym zbiorze J. I. Kraszewski.

Theza z figurami i zodyakiem 1683. Fol. wielkie, z wyobrażeniem Arcybiskupa Zochowskiego.

Mensis Janarius. — 14 medalionów Świętych. Z przypisaniem Ignacego Kulczyckiego, Arcybiskupowi Szeptyckiemu. 4°.

Michał Kazimierz Pac Wojewoda Wileński. 4°.

Herby Sapięhy i Branickiego 1687 do panegiryku. Fol.

Rzadkie te ryciny Tarasowicza znajdowały się w zbiorze J. I. Kraszewskiego, nie łatwe do napotkania gdzie indziej.

Pawlikowski przywodzi drugiego jeszcze sztycharza Wileńskiego, także z drugiej połowy XVII wieku, Leona Tarasiewicza, którego chwali ze zdolności i znajomości rysunku. Podobno mięsza go z Alex. Tarasowiczem, robiąc z nich dwóch oddzielnych sztycharzy.

TEPA FR.

Malarz, a niekiedy zajmujący się rytownictwem, we Lwowie.

1. *Gen. Dwernicki* piszący. Tępa 848. 4° maj.
2. *Obrona cmentarza 1849.* Fol.

TEPLAR ANTONI.

Główną jego pracą sztycharską były wizerunki do wydawnictwa onych Xawerego Preka, w latach 1830—1833 w formacie arkuszowym i z opisem żywotów, w Krakowie wychodzących. Dzieło to nie doszło do końca; wyszły 4 zeszyty, obejmujące wizerunków 26 a życiorysów tylko 10. Z rysunków samego X. Preka, ryciny wykonał Teplar, wszystkie prawie we wsi Galicyjskiej Nozdrzu czy Nozdrzu, bo ją tak dwojako wypisuje.

1. *Jan Tarnowski Kasz. Krak. Het. W. K.* — Rysował Xaw. Prek. Rytował Ant. Teplar w Nozdrzu.

2. *Samuel Maciejowski Bisk. Krak. Kancl. W. K.* — Rysował Xaw. Prek. Rytował Ant. Teplar w Nozdrzu.

3. *Mikołaj Wolski Marsz. W. K. — Rysował Xaw. Prek. Rytował Ant. Tepplar w Nozdrzu.*

4. *Stanisław Rewera Potocki Woje. Krak. Het. W. K. Rysował Xaw. Prek, Rytował Ant. Tepplar w Nozdrzu.*

5. *Jerzy X. Lubomirski Marsz. W. K. Het. Pol. K. — Rysował Xaw. Prek. Rytował Ant. Tepplar w Nozdrzu.*

6. *Adam X. Czartoryski Marsz. Pol. Wojsk Ces. Aust. Niegdyś G. Z. P. Rysował Xaw. Prek. Rytował Ant. Tepplar w Nozdrzu.*

7. *Władysław IV Król Polski i Szwedzki, W. X. L. Rysował Xaw. Prek. Rytował Ant. Tepplar w Nozdrzu.*

8. *Katarzyna Królowa Polska Arcy Xiężniczka Austriacka. Rysował Xaw. Prek. Rytował Ant. Tepplar w Nozdrzu.*

9. *Piotr Tomicki Biskup Krak. Kancl. W. K. — Rysował Xaw. Prek. Rytował Ant. Tepplar w Nozdrzu.*

10. *Mikołaj Krzysztof Radziwiłł Xiężę na Olyce i Nieświeżu, Wojewoda Wileński. Rysował Xaw. Prek. Rytował Ant. Tepplar w Nozdrzu.*

11. *Bartłomiej Nowodworski Kawaler Maltański Rysował Xaw. Prek. Rytował Ant. Tepplar w Nozdrzu.*

12. *Ignacy Krasicki X. Prymas, Arcybisk. Gniez. Rysował Xaw. Prek. Rytował Ant. Tepplar w Nozdrzu.*

13. *Zygmunt August II Król Polski.* — Rysował Xaw. Prek. Rytował Ant. Tepplar w Nozdrzcu.

14. *Barbara Radziwiłłówna Królowa Polska.* — Rysował Xaw. Prek. Rytował Ant. Tepplar w Nozdrzcu.

15. *Konrad Xiąże Mazowiecki.* — Rysował Xaw. Prek. Rytował Ant. Tepplar w Nozdrzcu.

16. *Adam X. Czartoryski G. Z. P.* — Rysował Xaw. Prek. Rytował Ant. Tepplar w Nozdrzcu.

17. *Jan Paweł Woronicz Prymas Królestwa Polskiego.* — Rysował Xaw. Prek. Rytował Ant. Tepplar w Nozdrzcu.

18. *Piotr Gamrat Arcybiskup Gnieźnień. Bisk. Krak.* — Rysował Xaw. Prek. Rytował Ant. Tepplar w Nozdrzcu.

19. *Zbigniew Gorayski Kasz. Kijowski.* — Rytował Ant. Tepplar w Nozdrzcu.

20. *Jan Kazimierz V Król Polski.* — Rysował Xaw. Prek. Rytował Ant. Tepplar w Nozdrzcu.

21. *Alexander Korwin Gosiewski Woje. Smoleń.* Rysował Xaw. Prek. Rytował Ant. Tepplar w Nozdrzcu.

22. *Maciěj Kazimierz Sarbiewski S. J. Sławny Poeta.* — Rysował Xaw. Prek. Rytował Ant. Tepplar w Nozdrzcu.

23. *Jan Sniadecki Rektor, i Professor Uniwersytetu Wileńskiego. Sławny matematyk i astronom.* Rysował Xaw. Prek. Rytował Ant. Tepplar.

24. *Tadeusz Reytan.* Rysował Xaw. Prek. Rytował Ant. Tepplar.

25. *Mikołaj Zebrzydowski Wojewoda Krakowski, Marsz. W. K. — Rysował Xaw. Prek. Rytował Ant. Tepplar w Nozdrzcu.*

26. *Jan Potocki Członek Towarzystwa Królews. Warszawsk. Przyjaciół Nauk i wielu Towarzystw uczonych. — A. Tepplar sc.*

Po ukończeniu blach do powyższego wydawnictwa Xaw. Preka, przeniósł się Tepplar do Medyki do Gwalberta Pawlikowskiego, a jakiś czas tamże przebywał, zajmując się i tutaj rytownictwem.

*27. *Stanisław Koniecpolski Kasztel. Krak. Hetman W. K. — Rys. K. W. Kielisiński z obrazu w Podhorcach — ze zbioru G. Pawlikowskiego. — Altomonte mal. Rytował Ant. Tepplar w Medyce. 8° maj.*

*28. *Jan Alexander Koniecpolski Wojewoda Sieradzki — ze zbioru G. Pawlikowskiego. — Rys. K. W. Kielisiński z obrazu w Podhorcach. Rytował Ant. Tepplar w Medyce. 8° maj.*

29. *Adam z Rościszewa na Żurawicach Rościszewski. Napis otaczający pod popiersiem tarczę z herbem Junosza. — J T. del. Ant. Tepplar sc.*

30. *Tomasz Zan. 4°.*

31. *Leonard Chodźko. 4°.*

32. *Antoni Oleszczyński. 4°.*

33. *Sulkowski. 4°.*

34. *Widok Podhorzec. 16°.*

TOMASZEWICZ CYPRIAN.

1. Kamieniec Podolski. *Camenecum Civitas Podoliae, opere mirando naturae in alto lapide.... Illustr.... Andreae Trzebicki Episcopo Cracoviensi.... domino et benefactori amplissimo Cyprianus Tomaszewicz C. C. D. D. D. humillimus. — Idem fecit cum privilegio S. R. M. ad XVI annos. —* Na arkuszu.

2. *Najśw. Panna Pocieszenia w kościele OO. August. na Kazimierzu przy Krakowie.* Ryt. Cypr. Tomaszewicz.

3. Rycina do panegiryku Jana Sobieskiego. Fol.

TRETER BŁAŻEJ.

Do dzieła *Tomasza Tretera Corporis Christi historia miraculosa....* sztychował Tytuł i 10 rycin 1609.

Do dzieła *Szczerbica Promptuarium Statutorum et Constit. Reg. Poloniae, Brunsbergae 1604.* Fol. sztychował kartę tytułową, z oznaczeniem B. T.

X. TRETER TOMASZ.

Urodzony w Poznaniu r. 1550 zmarły d. 2 Lutego r. 1610, mąż uczony i w sztukach pięknych biegły, dwudziestopięcioletnim pobytem we Włoszech, w takich zaprawiony, malarz i sztycharz, o którym wiadomość podana w Słowniku Malarzów.

W dziele jego *Theatrum virtutum Cardinalis Hosii, Romae 1588.* 4°. jest 100 rycin rznietych na miedzi, które zdaniem X. Fr. Siarczyńskiego (obraz wieku pan. Zygm. III) samego Tretera roboty być muszą.

Stephanus primus Dei gratia Rex Poloniae.....
Wiersz łaciński: *Sic Stephanus frontem vivens.....*
Wizerunek znakomitej piękności i podobieństwa, bez podpisu rytownika, w zbiorze Pawlikowskiego, a nadesłany na Wystawę krakowską, uznany jest także za dzieło rytownicze Tretera, co się okazuje z listu X. Płazy do Kromera, w Dzienniku Wileńskim z r. 1817.

Z jego rysunku jest rycina Jana Pannis, znana pod nazwą Orła Tretera z wizerunkami na skrzydłach i piersiach 44 Xiążąt i królów Polskich, a podpisami: *Tho. Treter inv. Joannes Pannis Bruxellensis excudit 1617.* Fol.

TROCKIEWICZ TEOFIL.

Przywodzi go Pawlikowski, mówiąc że rytował we Lwowie w drugiej połowie XVIII wieku, a do lepszych rytowników należy, czego dowodem jego rycina S. Wincentego, na arkuszu. Atoli pisze go mylnie Trochiewicz. Grabowski w Ikonografii przywodzi kilka jego rycin, jedna podpisana Theophilus Troczkiewicz, inna J. Trockiewicz. Lecz zdaje się to być mylne, bo znamy jego ryciny z podpisem wyraźnym T. Trockiewicz, więc tak się zwał i pisał.

*2. *Ven. Pater Michael a S. Bartholomeo Carm. Discal. Polon.... obiit Cracoviae A. D. 1641 die 19 Januarij....* T. Trockiewicz *fc.* 8°. odbicie na czerwono u mnie.

Tę rycinę przywodzi Grabowski z podpisem: J. Trockiewicz *sc. Leopoli*, a dodaje że jest także z podpisem Polskim rytownika. Niedopatrzył że nie J. ale T.

3. *Effigies S. Stanislai Kostka Leopoli in templo S. J. Thaumaturgi. C. P. S. R. M.* 8°.

4. *Effigies gratiosa beatiss. V. Mariae apud Fr. misericordiae miraculis clara Zamoscii. Theophilus Troczkiewicz* (tak pisze Grabowski) *sc. Leopoli.* 8°.

W zbiorze J. I. Kraszewskiego były jego następujące ryciny:

5. *Oltarz W. w kościele Berdyczowskim, ubrany do koronacyi obrazu.* Fol.

6. *Facyata kościoła przy tym obchodzie.* Fol.

7. *Brama tryumfalna na tenże obrzęd.* Fol.

8. *Inna wystawiona przez wojskowych.* Fol.

9. Do dzieła o krzyżu Chrystusa Pana, rycin 12, 4°.

10. *S. Tekla.* 8°.

11. *Chrystus u słupa.* 8°.

TSCHERNING DAWID.

Jakiego by był pochodzenia, niewiadomo; to pewna że w Krakowie osiadły, dużo tu pracował, a do wielu dzieł tamże wydawanych karty tytułowe odra-

biał. Prawdopodobnie w Krakowie żywot trawiąc tamże go dokonał. Pracował w latach 1645—1686.

*1. Karta tytułowa do dzieła: *Tractatum Theologicorum...* Authore A. R. D. Adamo Opatovio... Pars secunda. — (W Krakowie u Schedla 1645). Dav. Tscherning *sculpsit Cracoviae*. 4°.

*2. Karta tytułowa do dzieła: *Gospodyni nieba y ziemie....* od X. Jacka Liberiusza.... sławiona. Joan. Chrys. Proszowski *delin*. Dav. Tscherning *sculp*. 4°.

3. *Rodowód Piastów*, podług układu *Chrystyana Marienburga*. Arkusz wielki. Należy do robót jego celniejszych.

4. *Grobowiec Kazimierza Jagiellończyka*.

5. *Jan Kazimierz*. S. de Praet *pinx*.

6. *Ludwika Gonzaga*, królowa. S. de Praet *pinxit*.

7. *Dzieciątko Jezus w pośród serca*, do dzieła: *Cor Jesu amanti*, u Łuk. Kupisza w Krakowie. — Dav. Tscherning. *scul*. 12°.

8. *Elias Major Vratislav*. P. L. C. *Gimnasii Elisabetani Patrii Rector...* 1665. Gotfr. Roth *del*. Daw. Tscherning *sculp*.

9. *Piasecki Paweł*. Spodem dwuwiersz: *Ad vivum expressit Piasecii...* M. Joannes Cenerski *Rachtamovius ad*. S. Flor. Can. — *Obiit* 1649. D. Tscherning *sculpsit Cracoviae*.

10. Do dzieła *Okolskiego Orbis Polonus*, wykonał kartę tytułową, bardzo rzadką bo do dzieła nie dołączoną. Fol.

11. Tytuł do dzieła o życiu **Barbary Lange**. 1655. Fol.

12. Do dzieła **Speculum humanae vitae**, rycina. **David Tscherning excud. Cracoviae**. Fol.

13. Do kazań **Didaka Nissenusa Sermones aurei...** **Cracoviae 1650**. Karta tytułowa. 4°.

14. Do dzieła: **Schlesische Adlers-Flügel...** **von Hallman**. Fol. Kilka wizerunków.

TSCHERNING JAN.

Syn Dawida sztycharza krakowskiego, urodzony w Krakowie i tamże zapewne od ojca w sztuce doskonalszy, w której od niego wzniósł się nierównie wyżej. Pracował w Krakowie, lecz zdaje się, iż opuścił to miasto następnie, udając się do Brzegu w Szląsku, a po roku 1680 do Ratzbony.

1. Familia Śta Jezus, Maria, Joseph. — **M. Willman del. J. Tscherning sculp.** 12°.

2. Tenże obrazek, drugi raz. **M. Will. inv. J. Tscherning scul.** 12°.

3. Karta tytułowa do dzieła: **Syllabus Marianus O. Franciszka Węgrzynowicza Ref.** — *Inv. author operis. del. Carol. de Prevo. Sc. J. Tscherning.*

4. Karta tytułowa do dzieła: **Alphabetum immac. Concept. S. Virg. Mariae. O. Fran. Węgrzynowicza Ref.** — *Invenit. delin. Author operis. J. Tscherning sculp. Brigae.*

5. *S. Jan z Kąt*, podług Jana Rossi. Rycina wykonana w Ratysbonie.

6. Przytacza Pawlikowski (Czas. Lw. 1830 I. 102) rycinę piękną, wykonaną podług rysunku Antoniego Lublińskiego, którą posiada; ale nie powiada co przedstawia.

*7. *Zbawiciel* siedzący z dużym krzyżem, w bogatym otoczeniu. — Joh. Tscherning s. 8°. Wcale przyjemna rycinka.

8. *Kazimierz Hr. v. Wartenberg*, podług C. J. Wenera, owal. 4°.

*9. *Christianus Gryphius Gymnas. Vratisl. Magdal. Rector Prof. et Bibliothecar.* Napis dokoła owalu. Spodem napis: *Aegid. Menajius omnibus...* J. G. T. *pinxit* J. Tscherning sc. 8°.

*10. *Daniel Casper von Lohenstein im 49 Jahr.* Spodem czterowiersz niemiecki przedzielający herb. — J. Tscherning *sculp.* 1688. 4°.

11. Do dzieła Chwałkowskiego Jus publ. Reg. Pol. 1684. 4°. karta tytułowa.

12. Powiada Nagler (die Monogrammisten III. 954), że w Brzegu około r. 1660 malował wizerunki Andrzeja Tscherning, które Jan Tscherning sztychował.

ANNA TYSZKIEWICZÓWNA.

Pierwszego ślubu Potocka, powtórnego Wąsowiczowa, córka Ludwika Tyszkiewicza Marszałka W. Lit. i Hetm. pol. i Konstancyi Xiężniczki Poniatowskięj.

Uczennica Du Viviersa, wprawnie rysująca, zabawiała się rytownictwem w młodości.

*1. *Vue de l'Église Cl^e de Grodno.* — *A^{lle} Tyszkiewicz.* 4°. podłużne. Kwasoryt.

Należy do zbioru widoków Polskich Du Viviera w 11 rycinach.

2. *Vue de la fontaine de Łazienki.* — *dné et g^{vé} par Annette Tyszkiewicz à Vienne 1795.* 4°. podłużne. Kwasoryt.

3. *Chateau Royal de Łazienki.* 1795. 4°.

4. *Le pont avec la statue de Sobieski.* 4°.

5. *Vue de l'église de Grodno.* 4°.

ULIŃSKI A.

Przywodzi Pawlikowski rycinę jego roboty, podług własnego rysunku, Pan Jezus z kościoła Franciszkańskiego w Przemyślu. 1770 r.

URBAŃSKI JAN JERZY.

Za Fuesslim powiada o nim Pawlikowski, że rytować miał w początku XVIII wieku.

URMOWSKI LEON.

Porucznik w korpusie inżynierów, wcale nieposledniego uzdolnienia miłośnik rytownik.

*1. *La Vedette Polonaise.* Urmowski. sc. Ma leńka i kolorowana.

*2. *Rozwaliny zamku Firleioz w Dąbrowicy pod Lublinem.* U góry dwie ozdoby: proporce i liście. Odwrócone U. s. 1814.

*3. *Brama Krakowska w Lublinie.* U. s. 1814.

*4. Widok z okolicy Lublina, bez napisu. U. s. 1814.

*5. *Koza wśród zarośli.* Podpis odwrócony.

*6. Kozak na koniu.

*7. Na kamieniu łuk, sajdak ze strzałami i dzbanek; otoczenie liściaste. U. s.

*8. Odłamy ze starożytnych ozdób budowli w pośród traw. — U. s.

Wszystkie te ryciny są w drobnych formatach.

VOGEL ZYGMUNT.

Znakomity ten rysownik i malarz akwarelowy, zatrudniał się także litografią i cokolwiek sztycharstwem.

1. *Widok kościoła S. Anny w Wilnie.* — Fran. Smuglewicz *rysował.* Zygmunt Vogel *sztychował* r. 1807. Fol. Zamieszczony w zbiorze widoków Vogla.

2. *Mieszkanie Juliana Niemcewicza w Ameryce.* Jul. Niemcewicz *del.* S. Vogel *sc.* Mała rycinka.

*3. *Krajobraz i kaplica, w dali miasto.* — S. Vogel *del. et sc.* Maleńki.

WALL JÓZEF.

Malarz odznaczony, Warszawianin, z drugiej połowy XVIII wieku, o którym obszerną wiadomość, jak

i o jego pracach, podaliśmy w Słowniku Malarzów T. III. Miał on też zatrudniać się sztycharstwem, a Nagler T. XXI. przywodzi jedną rycinę jego z r. 1780 podpisaną J. Wall *fec.* Wszakże żadnej tego rodzaju pracy jego, natrafić się nam nie zdarzyło.

Co do nazwiska artysty nie ulega wątpliwości, jak to już i dawniej mówiłem, że się zwał i podpisywał Wall. W zbiorze jego studyów z natury wykonywanych za granicą we Włoszech i Szwajcaryi, kiedy kosztem królewskim wysłany był ku doskonaleniu się w sztuce, niektóre są podpisane: J. Wall *f. 1786. Romae.* J. Wall *f. Tivoli 1788.* Cały zbiór tych studyów nabyłem na sprzedaży publicznej w Lipsku, i jest w zbiorach moich; są to najwięcej widoki i przerysy okazałych budowli, starożytnych rozwalin, gmachów i pomników, pięknie przedstawione.

D. WEISS.

Sztycharz pracujący w Wilnie, a później w Wiedniu, dokąd się wyniósł.

Do dzieła J. U. Niemcewicza *Dzieje panowania Zygmunta III*, w Warszawie 1819. wykonał 3 ryciny:

*1. *Jan Karol Hr. Chodkiewicz Wojewoda Wileński, Hetman Wielki Wielkiego Xięstwa Litewskiego.* Zofia Chodkiewiczówna *rysowała.* D. Weiss *sc.* Owal, spodem herb. 8°.

2. *Jerzy Hr. Mniszech W^{du} Sandomierski, ojciec*

Carowej Maryny. — Baliński del. Weiss inc. Owal. 8°.

3. *Jan Piotr Sapieha Sta Uświatski Wódz Wojsk Polskich na Moskwie. Umarł w Kremlinie 24 Wrz. 1612 r.* J. U. Niemcewicz del. Weiss inc. Owal. 8°.

4. *Tadeusz Czacki. Spodem dwuwiersz Molskiego: Z jego wpływu....* Owal w wieńcu dębowym. — S. Baliński delin. D. Weiss sc. Viennae.

5. *La Comtesse Potocka née comtesse Komorowska Palatine? de Belz...* Demiami pinx. Weiss sc. Fol.

6. *Trembecki.* Owal. 4°.

7. *Hr. de Lagarde* (tłumacz Sofiówki) 1815. 4°.

8. *Katarzyna hr. Szwedzka*, podług J. Endera. 8°. na stali.

WEISS IZYDOR.

Szttycharz pracujący w Wilnie, współczesny poprzedniemu.

1. *Hieronim Strojnowski*, podług Rustema. 4°. owal.

2. *Józef Haydn.* 8°. medalion.

3. *Paulus Carenghi Litter. Latin. in Imp. Vilnen. Acad. Prof....* podług Rustema. Owal. 8°.

4. *Baron de Beningsen Gen. kawaleryi.* — Isidoro Weiss, *Vilna.* Owal. Fol.

5. *Dobroczytność* podług Rustema. Do statutow Tow. Dobroczytności Wileńskiego 1808.

6. *Orfeusz.* 16°.

7. *Trzy czaszki ludzkie*, podług Pelikana. 8°.

WIESZCZYCKI T.

Rytownik tegoczesny w Paryżu.

*1. Pies. Fol. poprzeczne.

*2. Przerys bitwy przeciwko Szwedom 1605, dnia 27 Września, z pierwotworu w Rzymie 1606 wykonanego. — Wieszczycki après Tempesta. — Imp. Druard. Paris. Fol.

WILLATZ WAWRZYNIEC czyli LAURENTY.

Sztycharz pracujący w Wilnie w drugiej połowie XVII wieku.

Rytował wizerunek Władysława Wołłowicza Wojewody Witepskiego zamieszczony przy pochwale tegoż przez Jezuitów Wileńskich 1669 wydanej fol.

2. Wizerunek mężczyzny w otoczeniu trofeów. *Vita decessit universae...* Laur. Willatz sc. *Vilnae Anno salutis 1667*. Oval. 4°. Jest to wizerunek Pawła Sapiehy Wojew. Wileńskiego.

3. Wizerunek Pawła Jana Sapiehy. *Securis moritur...* Laur. Willatz sc. *Vilnae*. Oval. 4°.

4. Herb Sapięzyński. 4°.

O. WIŚNIEWSKI.

Posiadam jego wcale udatną rycinę, kompozycja fantazyjna, na arkuszu, z podpisami: *Zum Weihnachts-Fest des jüngeren Künstlere Vereins 22ten Januar 1853*. O. Wiśniewski.

WOSZCZANKA MAXYM.

Do dzieła Ricota Monarchia Turecka, w Słucku, Fol. rycin 15 stroje Tureckie przedstawiających. — *Sculp. et delinea.* Maximus Woszczanka. *Mohiloviae. A. 1678.* Fol.

WYSZKOWSKI PIOTR.

Pracował w Krakowie ale dość miernie.

*1. *Prawdziwe wyobrażenie Dziecięcia Pana Jezusa łaskami słyniącego IP. Kolletek zakonu reguły S. O. Franciszka na Stradomiu przy Krakowie.* M. Stachowicz del. P. Wyszkowski sc. 8°. Do lepszych jego prac należy.

*2. *Prawdziwe wyobrażenie S. Wincentego Ferrariusza Wyznawcy Zakonu Kaznodziejskiego jakie się znajduje w kaplicy u XX. Dominikanów w Krakowie.* M. Stachowicz del. P. P. Wyszkowski sc. *Cracov.* — Owal. 8°.

*3. *Prawdziwe wyobrażenie S. Jacka Wyznawcy zakonu kaznodziejskiego Patrona korony Polskiej.* — M. Stachowicz del. — P. Wyszkowski sc. — Owal. 8°.

4. Do dziełka X. Sebast. Sierakowskiego konstytycyje miast hanzeatyckich, 8°. wykonał mapkę Podział handlowy Europy. 4°.

5. Ulis w domu, podług J. Łęskiego 8°.

WYSZŁOWSKI JERZY.

Rytował we Lwowie.

1. *Sancta Maria dicitur orbis candida Luna* Irzy Wyszłowski sc. Leop. Fol.

2. *Vera effigies imaginis S. Spiritus Lublinensi.* — Georgi Wyszłowski. 12°. Lubo rycina przedstawia Matkę Boską z Dzieckiem Jezus.

3. *Effig. S. Joannis Nepomuceni.* — Georgi Wisłowski sc. Leopoli. 8°.

4. *B. Sadoch Polonus, Provinciae Hungariae, coapostolus....* Georgi Wisłowski sc. Leopoli 8°.

5. *Miraculoss. imago B. V. Mariae, angelica manu depicta, in Clara Valle Socaliensis coronata* 1724. — G. W.

6. *B. Jan z Dukli zak. S. Franciszka....* J. G. W. 12°.

*7. *Obraz którego oryginal jest w rękach J. O. Mikołaja Ignacego Wyżyckiego Arcybiskupa Metropol. Lwow.... dziecięcia.... od Żydów zamordowanego, których jedenastu pasy darto....* 1753. die 26 Maj. — G. W. sc. Leopoli. 8°.

8. Rycin 28 do dzieła o cudach N. Panny Różańcowej we Lwowie 1751. Jerzy Wyszłowski sc. Leopoli. Fol.

ZABIELŁO Hr. HENRYK.

Malarz ten miłośnik, doświadczał się także nieco w rytownictwie.

*1. Portret mężczyzny. H. Z. 1805. *Dresde*. — Owal. 4°. małe.

*2. Wnętrze mleczarni. Henri Z. *fecit Dresde 1805. Fevrier*. 4°.

*3. Kuchnia. 4°.

4. Krajobraz. Henri Z. *Dresde. 1806. Fevr. II*.

5. Pies leżący. Henri Z. *del. et sculp. Dresdae. 1806*.

6. Góral. *Delin. ad vi. et sculp. Varsov. H. Z. 1840*. 4°.

ZALESKI BRONISŁAW.

Rysownik i rytownik żyjący,*) odznaczone kwasoryty wykonywający we Francyi.

1. Do dzieła własnego: **La vie des steppes Kirghizes**, fol. wykonał 22 kwasorytów.

*2. *Un torrent dans le Tyrol. Dessiné d'après nature et gravé par Br. Zaleski*, aqua fort. *Imp. Beillet. 2. de la Tournelle. 35. Paris*. Fol.

*3. Widok morski *St. Malo*. Fol.

4. *Dans le Colysée de Rome*. Fol. Aqua. forta.

5. Kopii 4 z Rembrandta.

6. Młyn, podług Ruysdaela.

ZBOROSKI.

Blacha ćwiartkowa miedziorytu jego pięknie wykonanego w Zamościu jest w zbiorach Imienia Osso-

---

*) Umarł w Paryżu w Styczniu 1880.

lińskich we Lwowie. Życzyć należy, żeby z niej odbitki poczyniono.

ZIARNKO JAN.

Lwowianin, znakomity malarz i sztycharz z pierwszej połowy wieku XVII. Wiadomość o nim, jaka się zebrać dała, umieściłem w Słowniku Malarzów, tutaj powtórzę treściwie daty jego życia, a wyliczę dochowujące się prace jego sztycharskie, wielką już rzadkością będące, po zbiorach poszukiwane i cenione.

Urodził się on we Lwowie w drugiej połowie wieku XVI, z rodziców w mieście tem osiadłych, a od lat młodych kształcił się w sztuce malarskiej. W latach 1596 i 1597 był już tu artystą zaliczanym do pierwszych cechu Lwowskiego malarzów towarzyszy czyli magistrów. Pod tę porę udał się do Włoch, celem dalszego doskonalenia się w sztuce, następnie zaś do Paryża, gdzie roku 1600 już się znajdował. Tutaj przesiedział przeszło lat 20, wykonywając różne prace malarskie i sztychy. W końcu wrócił do rodzinnego miasta Lwowa i w niem odtąd bawiąc zdaje się ciągle, umarł nie wiadomo którego roku, lecz widocznie w podeszlejszym życia wieku. Prace jego malarskie zaginęły a kilka z nich wiadome są dziś tylko z rycin przez niektórych obcych sztycharzów za nim wykonywanych; malował zaś portrety i przedmioty dziejowe. Własne jego ryciny, lubo jak się rzekło rzadkie obecnie, dochowują się częściowo po różnych zamożnych zbiorach, zwłaszcza w Paryżu, choć zape-

wne nie wszystkie jeszcze są odszukane i wiadome. Na nich podpisywał się rozmaicie: całkowicie lub w skróceniu: Joannes Ziarnko Polonus, J. Ziarnko Leopold.; nadto tłumacząc sam nazwisko swe na języki obce, kładł niekiedy J. a Grano, J. Le Grain Leopoliensis Polonus; czasami znaczył się tylko monogramem z głosek swych J. Z. splecionych. Podpisywał się zaś zwykle bardzo drobno, tak że nieraz zaledwie przez szkło powiększające podpis jego dostrzedz się daje, co takż nie mało utrudnia prac jego zupełniejsze wyśledzenie.

1. Wyobrażenie jakiegoś zwierzęcia z herbu, z podpisem: *Famato Domino Vigerio Perfumatorio et Cubiculario Regio amico suo singulari....* Joannes Ziarnko Polon. *dicat anno 1601.* (W zbiorze niegdyś A. Cichowskiego w Paryżu.)

2. *Caroussel à la place Royale à Paris 1612.* Na arkuszu wielkim.

3. W zbiorze przy Bibl. Cesarskiej w Paryżu, jest rycina, znać obcięta, bo bez napisów; przedstawia jakiś pochód i ognie sztuczne, z podpisem J. Ziarnko Polonus *fecit Parisiis 1612.* Fol. Może będzie to rycina ta sama co poprzednia.

4. *Ordre et seance des Etats Generaux de France, tenus et ouverts a Paris le 17 Octobre 1614.* — Joan. Ziarnko Polonus *fecit. A Paris, chez Jean le Clerc, rue S. Jean de Latran, à la Salamandre Royale. 1614.* Na arkuszu wielkim. Z dwóch stron drukowane objaśnienia i przypisanie Królowej. Są exemplarze, gdzie

przy adresie *Le Clerca rok 1615. avec permission expresse du Roi.*

5. *Lit de parade de la Reine Marguerite de Valois en 1615.* arkusz podłużny. Królowa na katafalku.

6. *Ordre et séance de l'assemblée des notables, tenue à Rouen au mois de Décembre 1617.* J. Ziarnko Polonus fecit 1617. Spodem napis objaśniający. — *A. Paris chez Jean Leclerc rue S. Jean de Latran, à la Salamandre Royale.* Na arkuszu wielkim.

7. *Tableau et emblèmes de la detestable vie et malheureuse fin du maître Gogon.* Na jednym arkuszu 6 małych oddziałów, a na każdym: Ziarnko Polon. 1617. Spodem objaśnienie przedmiotu i adres: *A Paris.... les 24 et 25 April 1617.* Fol.

8. *Pourtraist de la ville de La Rochelle avec ses fortresses, comme elle est à present.* J. Ziarnko Leopold. Z opisem i objaśnieniami drukowanemi. Spodem *A Paris, chez Jean le Clerc le jeune rue Saint Jacques. 1621.* Fol. (W zbiorze Pawlikowskiego). Jest ta rycina i z odmiennym adresem u spodu: *A Paris chez Jean Leclerc rue Saint Jacques à l'Estoille d'or 1627. Avec privilege du Roy.* (W zbiorze Paryzkim Bibl. Cesarskiej).

9. *Pourtraist de la ville de Saint Jean d'Angely, avec l'assiette de la dite ville et des batteries qui s'y sont faictes.* — J. Le Grain Leopoliensis Polonus. Z opisami objaśniającymi: *A Paris, chez Jean Leclerc le jeune, rue S. Jacques, à l'Estoille 1622.* Fol.

? 10. *Le Couronnement du Roy Louis XI(?)* Arkusz wielki.

? 11. Ludwik XII na koniu otoczony postaciami allegorycznymi i godłami 39 miast przezeń zdobytych. 1623. J. a Grano *fecit*.

12. Karta tytułowa do dzieła: **Histoire de notre temps**, podpisana Le Grain. — *A Paris, chez Jean Petit-Pas, rue Saint Jacques, à l'Escu de Venise 1628. Avec privilège du Roy.*

13. Allegorya, walka zwierząt chimerycznych, w głębi wojsko. Ziarnko *Pol. fecit*. Fol. (W zbiorze Bibl. Cesarskiej w Paryżu.

14. Cztery żywioły. *Aer, ignis, aqua, terra.* Ziarnko *f. 8°*. Kobieta leżąca z rogiem obfitości, wokół niej ptaki, morze, ziemia i góra ogień wybuchająca. (W zbiorze Pawlikowskiego). Może ta rycinka była do jakiegoś dzieła.

15. Ryciny przy dziele: **Les peintures sacrées sur la Bible par le R. père Antoine Girard de la Compagnie de Jesus.** Paris. V. Antoine de Sommeville 1665. Fol. Rycin 26. 4°. Na kilku z nich: Ziarnko *Polonus*, albo cyfra tylko J. Z. Na jednej J. Z. *Tauernier f.* Wnosićby można, że ryciny te Ziarnka, po jego śmierci w dziele przerzeczonym zamieszczone, nadesłane były dawniej do Paryża przez sztycharza ze Lwowa. Wszakże i Pawlikowski sądzi, że Ziarnko, wróciwszy do Lwowa, posyłał jeszcze ztąd blachy do Paryża wydawcy swemu *Janowi le Clerc le jeune*, który je odbijał.

Ryciny z obrazów lub rysunków Ziarnka.

1. *Leo XI Pontifex Optimus Maximus Anno I. 1605.* Spodem czterowiersz łaciński i czterowiersz francuzki. Joa. Ziarnko Polo. *delin.* Jac. Vanderheyden *fecit.* *Avec privilège du Roy.* 4°.

2. *Ludovicus d'Orleans A. aet. 79. 1622.* J. le Grain Polo. *pinx.* Cl. Mellan *sculp.* Oval. Fol.

3. Karta tytułowa do dzieła: *Novae cogitationes in libr. annalium C. Cornelii Tacitii... auctore Ludovico d'Orleans Parisiensi... Parisiis. 1622.* Ludwik XIII na koniu. J. le Grain Polo. *inv.* Cl. Mellan *sculp.* Fol.

4. Męczeństwo Jana Sarcander, Xiędza zamęczonego przez Kalwinów w Morawach 1620. — Sztynch Paryzki r. 1621. Cl. Mellan. — Ziarnko Polonus *fecit.* i drugi raz J. a Grano *fecit.* *Parisiis.*

5. Zdarzenie chłopa podającego rzepę królowi, podług Ziarnka, Cl. Mellan sztychował. Fol. Wedle wersyi francuzkiej król ma być Ludwik XI, zaś wedle Polskiej Bolesław Śmiały w puszczy Niepołomickiej, jak o tem w kronikarzach powieść.

6. Do dzieła: *Figurae Libri Apocalipsis beati Joannis Apostoli.* *Figures du Livre de l'Apocalypse, ou des revelations de St. Jean l'Apostre.* Chez Jean le Clerc rue St. Jean de Latran à la Salamandre, Fol. rysunki wykonał Ziarnko, sztychowane przez Halbecka. Ten rzadki zbiór z 24 rycin złożony, znajduje się w zbiorze Pawlikowskiego.

Na karcie tytułowej podpisany: J. Ziarnko *inven.*
Halbeck *f.* Na innych tylko J. le Clerc *ex.*

ZEBRAWSKI TEOFIL.

Zabawiał się niekiedy rytowaniem, jako miłośnik sztuki, kładąc na swych rycinach monogram z dwóch głosek T. Z. łączonych.

*1. *Rozwaliny zamku Ossolina w Wojew. Sandomierskiem.* Rysował z natury 1826, rytował w Krakowie 1838 i monogram T. Z.

*2. *Zamek w Golubiu nad Drwęcą od strony południowej, w r. 1826 rys. z natury, ryt. r. 1838.* Monogram T. Z.

*3. *Rozwaliny zamku w Ilży....* Monogram T. Z.

*4. *Szczątki zamku w Kownie. — Rys. z natury i rytował w Krakowie.* Monogram T. Z.

5. *Elżbieta Drużbacka* podług J. Peszki. 1839. 8°.

6. *Inżynierowie Polscy w XVII wieku.* 16°.

7. *J. Peszka.* 8°.

ZUKOWSKI MICHAŁ.

Pracował w Krakowie w drugiej połowie XVIII wieku, zdaniem Pawlikowskiego wcale niezłe. Powiada nadto, że w tym samym czasie był we Lwowie inny tej nazwy, mniej dobrze rytujący.

1. *Pan Jezus na krzyżu.* — Jest to wyobrażenie z ołtarza w kościele Krakowskim P. Maryi w nawie bocznej. — Fol.

2. *Obraz Panny Maryi w kościele w Smarżowicach....* 8°.

3. *Najśw. Panna i S. Dominik. Dominice, qui elucident me, vitam aeternam habebunt.* 8°.

4. *S. Joachimus Pater beatiss. Virginis Mariae.* — M. Zukowski sc. 1753. *Cracoviae.* 8°.

5. *Sześciu Patronów Polskich, Cantius, Svetoslaus, Michael....* M. Żukowski sc. *Crac.* 1757.

*6. *Icon B. M. V. Majoris in templo tirocinii si Cracoviae.* Napis ten w koło wyobrażenia Matki Boskiej z Dzieciątkiem. Dokoła trzej Święci, różne godła ozdoby i napisy. Mich. Zukowki sculp. *Cracoviae* 1758. 8°.

*7. *V. Barbara Langovna Cracoviensis mira sanctimonia.... obiit die 16 Sept. Anno 1621 aetatis 54.... Anno 1759.* M. Zukowski sc. *Cracov.* 8°.

8. *W. A. B. Rafał Chyliński Franciszkan Polak...* M. Zukowski sc. *Cracov.* 1758. 8°.

9. *S. Barbara. A finibus terrae clamavi.... Typ.* A. 1760. 8°.

10. *S. Wincenty Ferrar.* Spodem modlitwa.

11. *Sta Trójca.* Spodem modlitwa Polska. — M. Zukowski sc. *Cracoviae* 1760. 8°.

12. Tytuł do dzieła: **Studium pulchritudinis....** 1760. 8°.

13. Herb Junosza z widokiem Biblioteki. Napis: *Ex Typographia Andreae Stan. Kostka Żaluski Episc. Crac.* M. Zukowski sc. *Cracoviae.*

14. Herb Sołtyk otoczony emblematami, napisy: *Et soli et soliis. Nulla via inviae:* Fol. Przy dziełku

Via aquilae Cracoviae, na objęcie Biskupstwa Krak.
przez Sołtyka.

15. Herb Lis Czarnowskich.

16. Kartka biblioteczna do książek biblioteki Za-
łuskich. — M. Z.

*17. *Obraz N. P. Maryi smutku nazwanój w Kra-
kowie u S. Franciszka cudami wstawionój. Bądź po-
zdrowiona...* Drugi podpis podobny po łacinie. — *S. P.
curavit fieri.* — M. Z. — Fol.

18. Przy dziele: **komedye i tragedye Xieźnej
Radziwiłłowój, r. 1754.** fol. są różne ryciny Michała
Zukowskiego, *sculp. Leopól. 1754*, wcale mierne.
Zapewne ten Zukowski jest owym drugim przez
Pawlikowskiego przytoczonym.

Wykaz Rytowników Polskich, lub obcych w Polsce pracujących.

Adam J. (Adamski, Adamowicz?)
X. Aur Antoni.

Balcewicz Franciszek Wacław.
Bąkowski Hr. Jan Wincenty.
Boletto Bernard, przezwany Canaletto.
Benzheimer Jan.
Bereszniewicz Mikołaj.
Bojanow. (Bojanowski, Bojanowicz).
Brueckner Grzegorz.

Ceypler Jan.
Charczewska A.
Chodowiecki Daniel Mikołaj.
Chodowiecki Bogumił (Gottfried).
Chodowiecka J. zamężna Papin.
Chodowiecki W.
Chotomski Ferdynand.
Chrzczonowicz J.
Ciaszkowski.
Cichowski F.
Cybulski X. J.
Czacka Hr. Kunegunda z XX.
Sanguszków.
Czartoryski Adam Xiążę.
Czech Henryk,

Czechowski J.
Czerniawski B.

Deisch Mateusz.
Derpowicz Wojciech.
Dietrich Fryderyk Krzysztof.
Dietrich Adolf Fryderyk.
Dietrich Maurycy.
Dłuski A.
Dolabella Tomasz.
Donnet Samuel.
Donnet Jan.
Dorotij Jeremiasz.
Dziekoński J.
Dziewoński.

X. Eleuter.
Engelhart Jan.

Falck Jeremiasz.
Filipowicz Jan.
Folin Bartłomiej.
Fratrel Józef.
Frej Jan Zachariasz.

Gajowska Maryanna.
Gebel Andrzej.
Gieryk Adam.
Giżycki Michał.

Goczemski Adam.
Goczemski Józef.
Götke Konrad.
Gorczyn Jan Alexander.
Gröll Karol.
Gutkowski.

Hadziewicz Rafal.
De la Haye Karol.
Hewelke Jan. (Heweliusz).
Holoka Andrzej.
Hondt Wilhelm. (Hondius).

Jagilo Jacenty.
Janiszewski Leon.
Jansz Filip.
Jaroczyński M.
Jeradyakon Georgi.
Jędrzejowski Paweł Józef.
Ilija A.
John Augustyn.
John Fryderyk.
Józefowicz Stanisław.
Jung J. C.

Kamyn Erazm.
Kappeler Józef Antoni
Karczewski Wincenty.
Karęga Xawery.
Kissling Jan Bogumił.
Klopsch C. C. i F.
X. Kluk Krzysztof.
Kochanowski Samuel.
Kornacholski Tomasz.
Korsakowicz Jan.
Kostrzewicz F.
Kozdrowicz J.
Kraszewski Józef Ignacy.
Kraus.
Krethlow Jan Ferdynand.

X. Królikowski Stanisław. (Domi-
nikan).
Krüger Jan Konrad.
Kurowski Joachim Benedykt.

Labinger Jakób.
Lang N.
X. Latoroski Manuel.
Lehmann F.
Lejbowicz Herszek.
Lelewel Jan.
Lelewel Joachim.
Lewicki Jan.
Ligber Jan.
Lipnicki Felix.
Liszewski Jerzy.
Loggan Dawid.
Lohmann Jan Michał.
Lubieniecki Bogumił. (Teodor).
Lubieniecki Krzysztof.

Łęski Józef.
Lopaciński Jan Nikodem
Lukaszewicz T.
Lukomski Stanisław.

Mackiewicz Michał.
Mahold J.
Makowski Tomasz.
Marczewski Szymon.
Marstaller G. J.
Marszowski.
Marycki Adam.
Masiecki Jan.
Maszycki Jakób Filip.
Matuszewski H.
Mayr J.
Meyer.
Michałkiewicz.
Mielcarzewski.

Miszewski Juliusz.
Mizutowicz Tadeusz.
Mniszchowa Hr. Marya Józefa.
Modzelewski Eustachy.
Molinari Alexander.
Morawa Maciej.
Moris J. F.
Mylius J. F.

Nejman.
Nether G. H. czy A.
Niedbałowicz Kazimierz Andrzej.
Niedbałowicz Michał.
Norblin de la Gourdaine Jan Piotr.
Norwid Cyprian Kamil.
X. Nowakowski Antoni. (Paulin).
Nowicki C. H.
Nowicki Innocenty.

Oefe Franciszek Ignacy.
Olochowicz.
Oleszczyński Antoni.
Opacki Adam.
Orłowski Alexander.
Orłowski Franciszek.
Ostertay H. M.
Ostrowski Kazimierz.

Perli Józef.
Perli Hipolit.
Perli A.
Pfeil Filip.
Piliński Adam.
Piotrowski J. C.
Piwarski Jan Felix.
Plachecki A.
Płoński Michał.
Podoliński M.
Pół Franciszek Piotr.
Potocki Alexander.

Poznowski Józef.
de Praet Stefan.
Le Prince J. B.
Prixner.

Radwański Andrzej.
Radwański Felix.
Radziwiłł Xiążę Antoni.
Rakowiecki Teodor.
Redlich Henryk.
Reichel August.
Renard Benedykt.
Richter Karol August.
Romanowski A.
Rybicka.
Rzewuska Konstancya z Xiążąt
Lubomirskich.

Saal Izaak.
Sabatowicz Jan.
Saunders Józef.
Schrej J.
Schroeder Nataniel.
Schültz D.
Siarczyński Jan Kanty.
Siemieński Lucyan.
Sierakowski Hr. Józef.
Sierociński Wincenty.
Skowroński Grzegorz.
X. Skrzycki Maurycy. (Karmelita).
Sławecki W.
Sławiński J.
Służyński.
Snopkiewicz C. S.
Sokolnicki Michał.
Sokolowski Jakób.
Sowiński Tomasz.
Spindler Antoni.
Spörl Jan.
St. Józef

Stachowicz Michał.
Steckel Tobiasz.
Strzałkowski Konstanty.
Strzegocki.
Strzelbicki I. czy raczej T.
Stwosz Wit.
Stypulkowski.
Suchodolski Piotr.
Surmacki Jan.
Surmacki Jan. (drugi).
Surmacki Michał.
Surmanda Jan.
Swach Antoni.
Szczerbowski Fr.
Szczyrski J.
Szretter A. L.
Szukański.
Szymonowicz Jerzy.
Szyszkowski P.
Szytkowski A. J.

Tarasowicz Alexander.
Tepa Fr. *
Tepplar Antoni.
Tomaszewicz Cyprian.
Treter Błażej.
X. Treter Tomasz.

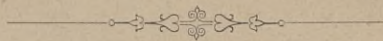
Trockiewicz Teofil.
Tscherning Dawid.
Tscherning Jan.
Tyszkiewiczówna Anna.

Uliński A.
Urbański Jan Jerzy.
Urmowski Leon.

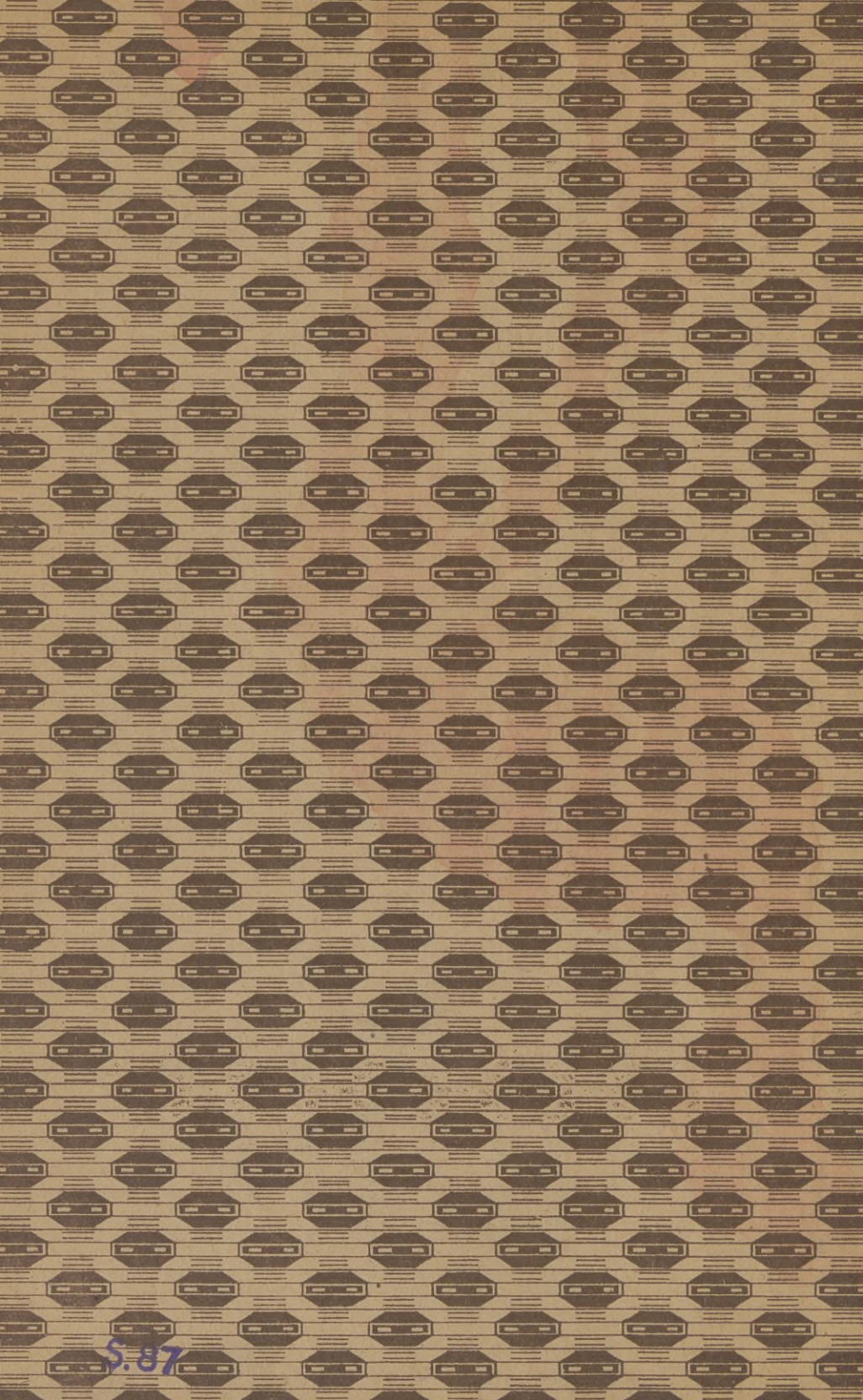
Vogel Zygmunt.

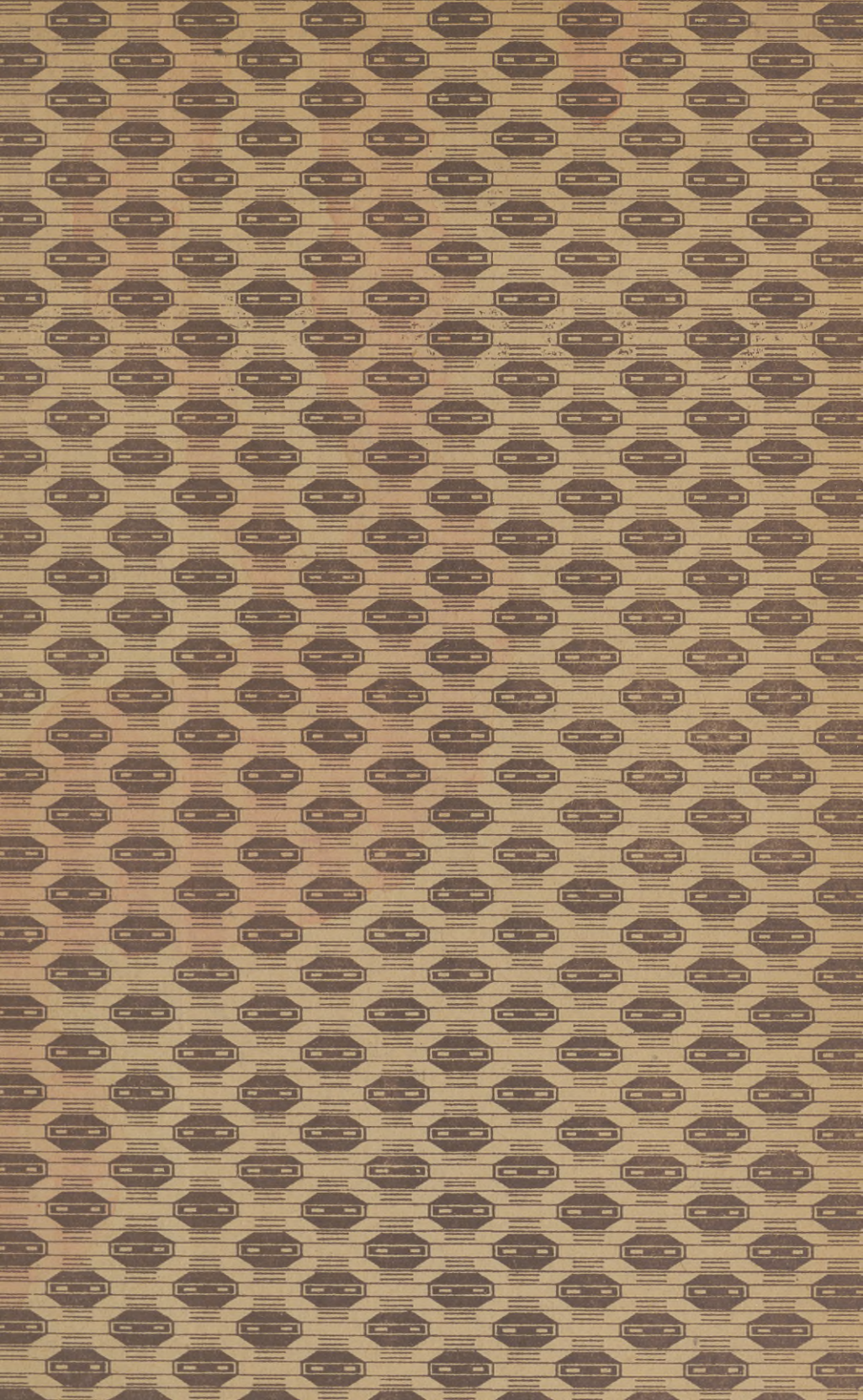
Wall Józef.
Weiss D.
Weiss Izydor.
Wieszczyński T.
Willatz Wawrzyniec
Wiśniewski O.
Woszczanka Maxym.
Wyszkowski Piotr.
Wyszłowski Jerzy.

Zabiello Hr. Henryk.
Zaleski Bronisław.
Zboroski.
Ziarnko Jan. (Le Grain. A. Grano).
Żebrawski Teofil.
Żukowski Michał.

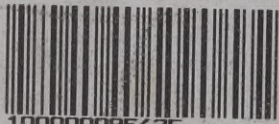

II-20934

Politechnika Krakowska
Biblioteka Główna

100000095625